karl may

SUB ARIPA MORȚII

EDITURA PALLAS

Consilier editorial
NICULAE GHERAN

Karl May
IM REICHE DES SILBERNEN LÖWEN
„Karl May's Gesammelte Werke”,Band 28
Radebeul bei Dresden,„Karl May Verlag”

Ediţia de faţă a folosit ca text de bază traducerea semnată de Lia Hârsu în paginile romanului-foileton tipărit în „ziarul cotidian cu ultimele noutăţi şi ştiri literare” *Victoria*, III, nr. 118 – 141, 12 sept. — 4 oct. 1934, titlul *Sub aripa morţii* fiind preluat din sumarul volumului original. Tălmăcirea a fost confruntată cu versiunea germană sus-amintită de GHEORGHE DORU, definitivarea textului pentru tipar realizându-se în redacţie. Drepturile de folosinţă a noii versiuni aparţin editurilor Eden şi Pallas.

KARL MAY
Opere – 13

SUB ARIPA MORŢII

din ciclul

În ţara
leului argintiu
***
Roman

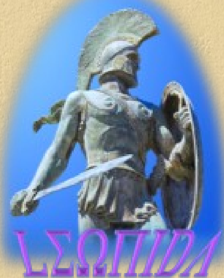
EDITURA PALLAS
Bucureşti, 1995

Coperta de
SERGIU GEORGESCU

Tehnoredactare de
CRISTINA STANCIU

Corectura de
MIHAI GRIGORESCU

Ediţie electronică îngrijită de

I.S.B.N. 973-97194-4-9

CUPRINS

1. În Basra

Basra, care se numea înainte Basora sau Balsora, este cel mai vechi oraş al califilor dintre Tigru şi Eufrat, fiind înfiinţat de Omar, în anul 636 înainte de Hristos, ca să înlesnească persanilor legătura cu marea, deci calea pe apă spre Indii.

Pe vremea aceea, la îmbucătura fluviului acum cu desăvârşire secat, se afla vechiul oraş Teredon sau Dirikotis. Socotit de-a lungul multor veacuri de către arabi drept unul dintre cele patru raiuri ale lui Mahomed.

De la Nabucodonosor, până la epoca diadohilor macedoneni, el a fost înfloritor, fiind cunoscut mai ales datorită faptului că Nearhos, prietenul din copilărie al lui Alexandru cel Mare, a debarcat cu flota sa, în anul 325, la Teredon.

Între acest oraş şi Basra a existat o concurenţă, din care tânăra cetate a califilor a ieşit învingătoare. Teredonul a decăzut, treptat, iar Basra a luat un avânt din ce în ce mai mare. Sub proteguirea Califilor şi într-un ţinut prielnic, oraşul a putut fi în curând socotit drept unul dintre cele mai bogate şi mai de seamă ale ţării. Aici se adunau literaţii şi învăţaţii musulmani, faima lui crescând după ce Ibn Risaa, vestitul savant, a înfiinţat „şcoala înţelepţilor”. Academia aceasta era atât de importantă încât datorită ei s-a dat oraşului numele de onoare de Kubbet el Islam, ceea ce înseamnă „Cupola Islamului” pe limba noastră.

Strălucirea lui însă n-a ţinut multă vreme; oraşul a decăzut, ca şi rivalul său, Teredonul, din pricina secării treptate a fluviului, la care s-au mai adăugat şi împrejurări de ordin politic. Astăzi, fosta „Cupolă a Islamului” nu mai e decât o adunătură de colibe dărăpănate, printre mormane de ruine, deşi a rămas un loc de trecere al caravanelor în drum spre India. Pânăşi numele i s-a pierdut, căci Basra[1] se numeşte astăzi Zobevi, după o mică geamie în care zac osemintele văduvei unui partizan al lui Mahomed.

Totuşi vechea Basra mai păstrează oarecare interes pentru noi, căci legenda spune că Mahomed, călătorind odată cu unchiul său Taleb, s-a întâlnit aici cu un călugăr creştin, anume Djerdjis (Georgeus), care a atras atenţia lui Taleb asupra inteligenţei nepotului său. Probabil că de aici pornesc preceptele creştine care se găsesc pe alocuri în *Coran*.

Basra e aşezată acum la vreo două mile mai la nord de vechiul oraş. Cine a citit *O mie şi una de nopţi*, poveştile frumoasei şi înţeleptei Şeherezada, care şi-a luat de aici inspiraţia — şi se aşteaptă, venind la Basra, să-şi înalţe sufletul la frumuseţile descrise în poveştile citite, va avea o amară dezamăgire. Înainte de toate, oraşul nu e aşezat chiar lângă fluviu, ci la o jumătate de oră de el, fiind înconjurat de o apă stătătoare, rău mirositoare.

Localitatea prezintă ochiului dornic de poezie numai urmele trecutului îndepărtat. Este aşezată pe un teren mlăştinos, îmbibat cu miasme. Malaria care mocneşte în tot cursul anului şi aerul nesănătos sunt foarte temute, aşa încât atunci când vreun funcţionat se face vinovat de o abatere, este mutat, ca pedeapsă, de la Bagdad la Basra. Şi cu siguranţă că nu mai scapă cu viaţă.

Nici un medic local n-a descoperit vreun mijloc de apărare

[1]În zilele noastre Basra e cel de-al doilea oraş al Irakului, ca număr de locuitori şi capitală a guvernoratului cu acelaşi nume. (Nota traducătorului.)

împotriva malariei, care bântuie aici cu furie şi nici cei europeni nu i-au putut veni de hac.

Populaţia, care număra pe la începutul secolului al douăzecilea vreo şaizeci de mii de locuitori, a scăzut acum la a zecea parte şi dacă n-ar fi locul de ancorare al marilor vapoare comerciale pe drumul lor între Mesopotamia şi India, Basra ar dispărea cu totul.

Deşi ştiam toate acestea, venisem aici eu Halef ca să vizitez vechiul Basra şi să plecăm apoi, cât mai curând, spre Şiraz, trecând prin Satt el Arab şi Quarun, pe urmă ţinând malul Djerrahi sau Ab Ergun, s-o luăm prin lanţul de munţi cu trecătorile lui care ne duceau la ţintă.

Mai fusesem o dată cu Halef la Basra. Cu gândul să ne ducem în Persia, cotiserăm însă pe drumul caravanelor de pelerini spre Mecca şi a trebuit să renunţăm. Cele ce întâmpinaserăm atunci în Basra ne făcea să ne abatem iarăşi pe aici,pentru a ne împrospăta amintirile.

Ne întorseserăm tocmai de la vechiul Basra, pe care îl vizitaserăm în ziua aceea şi şedeam la taifas într-o cafenea, nu departe de clădirea vămii.

Caii ni-i lăsaserăm în curtea îngustă şi murdară şi aşteptam să vină omul cu pluta care trebuia, să ne treacă pe malul celălalt. Veni, dar ne spuse că nu poate să ne treacă acum, fiindcă era ostenit şi trebuie să se odihnească puţin.

Eram foarte necăjiţi de întârzierea asta. Omul era însă încăpăţânat, şi, deşi îi spuseserăm că vom vâsli noi şi el n-are decât să se odihnească pe plută, ne răspunse că nu dă vâslele pe mâna nimănui.

Dar orice rău are şi partea lui bună, căci zăbava aceasta ne-a adus o bucurie, cu atât mai mare cu cât era pe cât se poate de neaşteptată.

Trebuie să amintesc că pereţii cafenelei ca şi ai vămii erau din trestie împletită. Avea două încăperi, una mai mare şi alta mai mică. În aceasta din urmă stăteam noi; eram singuri şi

puteam vedea şi auzi printre găurile împletiturii tot de se face şi se vorbeşte dincolo.

Până acum veniseră şi plecaseră câţiva muşterii. Cafegiul şedea tolănit pe perne, îşi pusese luleaua stinsă pe genunchi şi părea că moţăie. Tânărul somal, care făcea pe chelnerul, lua unul câte unul ciubucele goale atârnate de perete şi îndesa tutun în ele, ca să fie pregătite pentru viitorii muşterii.

În cafenea ca şi afară domnea linişte, doar din când în când se auzea câte o comandă scurtă de pe vaporul englezesc, care ridica seara ancora pentru a se duce la Bombay. Sirena unui vapor care intra în port ne făcu să tresărim, deoarece de unde eram nu-l putusem vedea apropiindu-se.

Vaporul ne aducea bucuria despre care spuneam. Nici nu trecuseră zece minute de la sosirea lui şi auzirăm că intră cineva în încăperea de alături.

— *Sallam!* salută scurt şi istovit noul venit.

— *Sallam aleikum!* răspunse cafegiul cu glas obosit şi nepăsător.

Glasul muşteriului mi se păru oarecum cunoscut. Abia aruncarăm o privire prin ochiurile peretelui şi Halef sări în picioare, vrând să scoată un strigăt de mirare. Îi astupai repede gura cu palma. Îl împinsei îndărăt pe scaun şi-i şoptii:

— St! Nici un cuvânt, Halef.

Întâlnirea aceasta e atât de neaşteptată că abia m-am stăpânit şi eu să nu ţip de bucurie. Stai să vedem cum o să se descurce. Nu ştie boabă nici arăbeşte, nici turceşte.

Omul despre care vorbeam ar fi atras atenţia oricui, chiar într-o ţară din Apus, dar încă aici în orient şi mai ales într-o localitate atât de mică. Era înalt şi osos. O pălărie înaltă, aşa-zisă joben, îi acoperea capul lungăreţ. O gură aproape de la o ureche la alta, cu buze subţiri, părea o tăietură de-a curmezişul feţei, sub un nas coroiat, care mai să se întâlnească cu bărbia. Din gulerul înalt şi scrobit ieşea un gât lung ca de cocostârc, în jurul căruia era înfăşurată o cravată

cenuşie cu pătrăţele, pe urmă venea o haină tot cenuşie-cadrilată, nişte pantaloni la fel, jambiere cenuşii şi nişte ghete cu gumilastic, pline de praf.

Un brâu cenuşiu cu pătrăţele, în care purta câteva revolvere şi pumnale, îi înconjura mijlocul. De la umăr până la şold avea o cartuşieră tot cenuşie. La spate îi atârna o puşcă mare şi grea, iar în mână, alta mai mică, într-un toc cenuşiu cu pătrăţele.

Omul acesta „cadrilat” se îndreptă ţeapăn şi semeţ spre o pernă mare de lângă perete, îndoi genunchii ca să se aşeze turceşte pe ea, dar, neobişnuit cu acest fel de a se aşeza, îşi pierdu echilibrul şi căzu ca un bolovan pe pernă, cu picioarele înainte.

— *Thunder storm!*[1] exclamă el cu necaz. Vru să mai bodogănească ceva, se răzgândi însă şi strigă poruncitor somalului:

— Ciubuc!

Băiatul luă una din pipele pe care le umpluse, puse un cărbune aprins deasupra tutunului, trase o dată din ea şi o întinse apoi cu un gest graţios străinului.

— *Hanzir!*[2] se răsti acesta la el şi îi dădu una peste mână de-i zbură luleaua cât colo.

Cafegiul pricepu pricina şi lămuri băiatului:

— Ăsta e un inglez care nu fumează după gura ta, ci îşi aprinde singur ciubucul.

Somalul aduse altă pipă şi un cărbune. Străinul trase de câteva ori din ea, o aruncă după cealaltă şi scuipă cu scârbă.

— Ce e? întrebă cu mirare cafegiul.

— *Duhan*[3], prost! răspunse celălalt.

— Mai bun n-am. Dacă nu-ţi place, n-ai decât să pleci.

— *Kahwe!*[4]porunci muşteriul, fără să se scoale.

---

[1]Furtună.

[2]Porcule.

[3]Tutun.

[4]Cafea

Somalul se duse la ligheanul cu mangal, făcu o cafea, o turnă într-o ceaşcă şi i-o aduse. Englezul o mirosi, sorbi o înghiţitură, vărsă apoi cafeaua pe jos şi strigă cu dezgust:

— Kahwe battal dşiddan[1].

— Ţi-am mai spus că dacă nu-ţi place n-ai decât să pleci, zise iar cu glas domol cafegiul; adăugă însă ca om prevăzător: după ce vei fi plătit.

— Kaddais tamano?[2]

— *Işrin kuruş* — douăzeci de piaştri.

Era o jupuială în toată puterea cuvântului; ca pedeapsă pentru jignirea pe care i-o adusese muşteriul. Acesta scoase însă cu nepăsare o monedă de aur din buzunar şi o zvârli spre cafegiu. Somalul o prinse din zbor şi o întinse stăpânului. Când turcul vru să-i dea restul, englezul îi făcu semn cu mâna că nu trebuie. Cei doi orientali se uitau ca năuci la el...

Nu mă miram defel de mărinimia vechiului şi bunului meu prieten, David Lindsay — căci el era. Aşa îi stătea în fire.

Aşadar, omul acesta cadrilat şi cenuşiu pe care îl zăream prin găurile peretelui nu era altul decât lordul Lindsay. Ce căuta el aici? Ştiam că de ani de zile nu mai fusese pe acasă în Anglia şi călătorea mereu de la un capăt al lumii la celălalt. Primisem acum aproape un an şi jumătate o scrisoare de la el, trimisă din Cape Town, dar nu-mi scria încotro se va îndrepta de acolo. Şi iată-l acum înaintea mea. În aceleaşi haine cu pătrăţele mai mari sau mai mici, într-o cafenea din orăşelul acesta uitat de Dumnezeu.

Dar şi mai mult mă miram că-l auzeam vorbind limba arabă. Hoinărisem împreună luni întregi, cutreierasem diferite ţinuturi ale Orientului, oprindu-ne când ici, când colo, un timp mai mult sau mai puţin îndelungat, ca să fi putut prinde ceva din obiceiurile şi limba ţării; lui însă, ca un veritabil *Englishman* ce era, nici prin gând nu i-ar fi trecut să-şi dea

[1] Cafeaua nu e bună.

[2] Cât costă?

această osteneală. Ca englez credea că toată lumea trebuie să-l înţeleagă ori să ştie englezeşte. Iată de ce nu-mi venea acum defel să-mi cred urechilor, când îl auzii vorbind arăbeşte, — cam stâlcit nu e vorbă — dar destul ca să se facă înţeles.

Îmi aduceam aminte că omul acesta original, care nu se mira de nimic, nu se speria de nimic şi nu se tulbura de nimic, ne făcuse adeseori, prin firea lui, caraghioasă uneori, să petrecem şi să uităm de primejdii şi necazuri.

Se putea vedea şi acum cât de puţin se sinchisea că turcul îl dăduse aproape afară, spunându-i că dacă nu-i place n-are decât să plece. Stătea liniştit pe loc şi părea să cugete la ceva, probabil ce să ceară, căci, ca adevărat gentleman ce era, nu înţelegea să stea într-o cafenea fără să consume ceva. În cele din urmă păru că a găsit, căci strigă:

— Frank kahwe!

Prin *frank kahwe* sau *frank kahuvezi* se înţelege ciocolată.

— N-am, răspunse cafegiul.

— Cacao!

— Nu ştiu ce e asta.

— Sherry!

— Nu pricep ce vrei să spui.

Lindsay căscă o gură de credeai că vrea să-l înghită, căci se plictisea, neştiind ce să mai ceară, îi veni însă o idee, căci strigă ca o uşurare:

— Şerbet!

Somalul alergă în fugă să-i aducă paharul cu siropul de fructe cerut, pentru care englezul îi aruncă un bacşiş care-l făcu pe băiat să se topească de plăcere, să se ploconească de trei ori până în pământ. Lindsay duse băutura la gură şi o gustă; păru să-i placă şi sorbi de vreo câteva ori din ea. Dar când puse paharul jos şi privi din întâmplare în el, chipul său se schimonosi de spaimă şi scârbă şi strigă, împingând paharul cât colo:

— *All devils!*[1] Asta e un... un... cum se zice *snail*[2] pe arăbeşte?

— Nu ştiu ce vrei să spui, răspunse cafegiul. E ceva în şerbet? Ia să văd.

Mărinimia de adineauri a englezului îl mai scosese niţel din toropeala şi nepăsarea lui, aşa că se sculă de jos, luă paharul, îşi aruncă ochii în el şi zise foarte liniştit:

— E un melc mic, mititel, nici măcar cât degetul meu mijlociu. Tot Allah l-a făcut şi pe el, săracul! De ce ţi-e scârbă? Dar dacă nu-ţi place, o să-ţi dau alt şerbet.

Scoase melcul din pahar cu degetele şi dădu limonada pe gât. În vremea asta somalul veni în fugă cu alta. Dar mutra de dezgust cu care englezul întoarse capul, îl făcu pe cafegiu să întrebe cu oarecare compătimire pe acest muşteriu pretenţios:

— Ce, ţi-e greaţă? Bea atunci un araki.

— Ai? întrebă repede englezul. Să-mi aducă un pahar, dar cât mai mare.

— Atât de mare, cât să pot bea şi eu din el.

— Foarte mulţumesc! Dacă vrei să bei, spune să-ţi aducă şi ţie unul.

— Tot aşa de mare?

— Da.

— Şi pentru mine unul? întrebă somalul cu lăcomie.

— Dinspre partea mea!...

— Să nu fie mai mic?

— Nu.

Băiatul veni în fugă cu sticla de rachiu şi trei ulcele de pământ. Turnă în fiecare ulcică în părţi egale, aşa cum se face: „ţie una, mie una”, până le umplu ochi. De astă dată englezul fu mai prevăzător. Se uită bine până la fund şi, nevăzând nici un melc, începu să soarbă cu plăcere din

---

[1] Drace!

[2] Melc.

ulcică. După fiecare sorbitură chipul lui se însenina tot mai mult şi limba i se cam împleticea în gură, când zise cu satisfacţie:

— Rachiul e bun, foarte bun...

Cafegiul păru că se bucură foarte mult, porunci băiatului să mai umple o dată ulcelele — ştiind că muşteriul va plăti tot — şi, ca să se arate recunoscător, se apucă la taifas cu el.

— Eşti englez, începu el şi nu cunoşti poruncile legii noastre care ne opreşte să bem vin. Rachiul însă e *mah es ssahha*[1], de aceea se bea întotdeauna în sănătatea aceluia care îl oferă, îngăduie-mi să spun şi eu: *Sirreh mahabbehtak* — în sănătatea ta!

— *Sirreh mahabbehtak*, închină şi somalul, grăbindu-se să deşerte ulcica şi s-o umple la loc.

Aceşti doi musulmani aveau nişte gâtlejuri ca ale marinarilor irlandezi. Nu pot să sufăr rachiul, mai ales băut în cantităţi atât de mari, — dar s-a băut, după cum s-a dovedit mai târziu, nu numai în sănătatea lui Lindsay, ci şi spre binele nostru.

În timp ce golea ulcelele — acum englezul sorbea numai din când în când câte o înghiţitură — vorbeau între ei mai de una, mai de alta, ca doi vechi cunoscuţi. Lindsay, după obiceiul lui, chiar şi în limba maternă, în fraze scurte. Asculta însă cu luare-aminte ce sporovăia celălalt, deşi erau lucruri care nici nu-l interesau. Dintr-una în alta, veni vorba şi despre biruri, vamă şi contrabandişti. De astă dată mi se păru că Lindsay devine mai atent. Cafegiul, cam ameţit de băutură, scăpă câteva vorbe din care reieşea că ştia mai multe despre aceştia decât ar fi trebuit să spună. Pe somal rachiul îl buimăcise de tot şi moţăia într-un colţ. Pe cafegiu însă îl însufleţise de-a binelea. Se lăuda că ar fi putut el spune multe despre contrabandişti, numai să vrea şi adăugă, întinzând mâna:

[1] Apă care dă sănătate.

— Vezi tu inelul ăsta? E mut, dar dacă ar avea gură, ţi-ar destăinui taine despre care habar n-ai.

La cuvântul „inel” tresării. Să fie un inel de-al „Umbrelor”? Nu luasem seama la degetele omului acestuia. Halef asculta de asemenea cu încordare şi se dăduse atât de aproape de perete, încât trestia uscată pârâi. Lindsay auzi şi întrebă:

— E cineva dincolo? Aud zgomot.

— *Allah'l Allah!* răspunse cafegiul. Uitasem de străinii ăia cu nişte cai cum n-am mai văzut până acum.

— N-or fi radşi pak?[1]

— Ba chiar adevăraţi *radşi pak!* Vrei să-i vezi?

— Cum să nu!

— Hai să ţi-i arăt!

Ieşiră în curte. Un om ca Lindsay, care ştia să preţuiască un cal de rasă, nu se putea lipsi de o astfel de plăcere.

— Sihdi, ce zici tu de minunea asta? Inglezul e aici. Ce ochi o să facă...

N-apucă Halef să-şi mântuie vorba, că din uşă se auzi glasul lui Lindsay, zicând cu nerăbdare:

— Trebuie să-i văd pe cei doi străini... acum, îndată. Şaua unuia o cunosc... o cunosc chiar foarte bine. În ce priveşte calul mă pot înşela, dar seamănă ca două picături de apă cu „Vântul”, un armăsar pe care...

Se opri încremenit când mă văzu pe mine şi Halef în uşă. Mirarea îl făcuse — aş putea zice — stană de piatră. Rămase cu gura căscată şi ochii holbaţi, dar nu putea scoate nici un cuvânt.

— *Welcome*, iarăşi în vechiul şi dragul nostru *Djesireh*[2]. La orice m-aş fi aşteptat numai la plăcerea asta nu, îl întâmpinai eu zâmbind. Ei, ce zici de întâlnirea asta neaşteptată, Sir David?

— Da, bun sosit, *Mister Englishman*, răspunse Halef,

---

[1] Pur sânge.

[2] „Insula” — uscatul dintre Tigru şi Eufrat.

aducându-şi aminte de aceste două cuvinte ca printr-o adevărată minune.

Dar nu erau singurele, căci adăugă:

— *We are*, de bucurie când te-am văzut venind şi am rămas tot aşa de uluiţi ca tine acum. Vii de-a dreptul din *native country*[1] a ta sau te-a adus Allah de pe alte meleaguri?

Hagi Halef părea foarte mândru de cele câteva boabe englezeşti pe care le învăţase odinioară.În sfârşit Lindsay păru că se însufleţeşte. Se apropie pas cu pas de mine, ridică braţele şi mă cuprinse de după gât, fără însă să poată scoate un cuvânt. Eram atât de mişcat de dovada aceasta mută de dragoste şi bucurie lăuntrică încât nu mă putui stăpâni şi-l strânsei în tăcere la piept, îşi recapătă în sfârşit graiul şi zise cu glas tremurat:

— Mister Kara... iar aici? Drept să-ţi spun, mi s-au tăiat picioarele de emoţie. Îmi vine să plâng ca un copil, deşi sufletul mi-e plin de bucurie. Inima asta a mea păcătoasă îmi face iar o poznă...

— Las-o să-ţi facă! Parcă mie nu-mi vine să plâng?

— Vezi că a dumitale e mai tânără şi se lasă mai lesne înduioşată. Uite şi pe Halef, grozavul şeic şi tiran al haddedihnilor! Cu ăsta trebuie însă să vorbesc arăbeşte.

Era o adevărată plăcere să vezi mutra pe care o făcea acum englezul. Ochii îi luceau, obrajii îi ardeau şi părea că-şi recapătă întreaga vioiciune. Nici trupul lui nu mai avea astâmpăr! Când vorbea cu Halef se apleca spre el, pe urmă, când voia să-mi spună ceva, se îndoia tot de mijloc în partea mea. Râdea din orice şi când spunea ceva, repezea cuvintele, cum nu îi era obiceiul.

După ce se mai potoli bucuria revederii, lordul Lindsay zise:

— Astăzi e o zi mare pentru mine. Aş face o propunere.

— Care?

— S-o sărbătorim cum se cuvine.

---

[1] Ţară de baştină.

— În ce fel?

— Cu un mic chef.

— Aici, unde nu se găseşte nimic?

— Te înşeli. Am o idee, o idee grozavă.

— S-o auzim.

— Punch ori grog. Rachiu e, apă e, zahăr şi foc de asemenea. Lămâi o să ne aducă somalul.

— Bine, ne învoim, dar cu singura condiţie ca să ni-l facem noi singuri.

— Se înţelege de la sine. Eu fac pe bucătarul. Mi-ajunge melcul de adineauri. Aţi văzut?

— Da.

— Şi aţi râs de mine?

— Aşa, niţel.

— Ptiu! Era grozav! O să-mi aduc aminte cât oi trăi. Acum, punchul!

Întrebă pe cafegiu şi acesta îi spuse că se găsesc de toate. În timp ce pregătea băutura, ajutat de somal, cafegiul îi urmărea fiecare mişcare, minunându-se ca de cine ştie ce. Eu mă uitai la mâinile acestuia şi văzui inelul. Era de argint şi avea un fel de ştampilă octogonală; mai mult nu putui să văd deocamdată. Dar când punchul fu gata şi cafegiul veni cu nişte ulcele de pământ în care să-l turnăm, mă uitai mai de-aproape la inel şi văzui că purta semnele cunoscute. Aşadar, omul făcea parte din asociaţia secretă a „Umbrelor”.

După ce băurăm şi lordul cinsti din belşug şi pe cafegiu şi pe somal, trecurăm în încăperea de alături, ca să putem sta de vorbă nestingheriţi.

— Trebuie să vă spun mai întâi o ghicitoare, începu Lindsay. Puteţi s-o tălmăciţi?

— Eu nu! exclamă repede Halef.

— De ce?

— Fiindcă Allah nu mi-a dăruit mintea mea ageră şi bunătatea sufletească pe care o am, să mă frământ cine ştie

cât, ca să aflu un lucru pe care îl ştie altul dinainte şi mi-l spune numaidecât.

— Bine. Dar tu?

Întrebarea era pentru mine şi-mi spunea „tu”, deoarece vorbea arăbeşte ca să-l înţeleagă şi Halef.

— Trebuie neapărat? răspunsei eu. Nu crez că nu e timp de ghicitori când avem altele mai importante de vorbit?

— Şi asta trebuie. N-ai să poţi însă s-o dezlegi, e prea grea.

— Aşa? Ia, s-auzim!

— Mai întâi: De unde vin?

— Asta nu e ghicitoare, ci întrebare.

— Fie! Poţi să-mi răspunzi la ea?

— Nu. Nu sunt atotştiutor.

— *Well!* Atunci să-ţi spun: Am fost la tine.

— La... mine? am întrebat eu uluit.

— Da, acasă la tine.

— Aşadar vii, din Germania?

— Yes.

— Asta e interesant! M-ai căutat într-adins?

— Yes.

— Cu un anumit scop?

— Se înţelege! Voiam să călătorim împreună. Ultima ta scrisoare mi-a fost trimisă din Cape Town, după ce plecasem. Scriai că vrei să te duci cu Halef în Persia. Voiam să-l revăd pe Halef şi să mă reped niţel la Teheran, Ispahan şi Şiraz. Venisem să te iau. Plecaseşi.

— Aha, acum ghicesc! Ai pornit imediat după mine.

— Nu tocmai. Nu ştiam pe unde ai luat-o. Mare dobitoc şi gazda ta; n-a ştiut să-mi spună.

— Nu e omul meu de încredere, n-avea cum să ştie.

— *Well!* A trebuit s-o iau la întâmplare: Viena, Triest, cu trenul; Triest, Suez, Bombay, cu vaporul; Bombay, Buşer, Bagdad, iar cu vaporul, pe urmă voiam să mă duc la

haddedihni să întreb de tine.

— Îndrăzneţ plan!

— Îndrăzneţ? *Pshaw!* zise el cu dispreţ.

— Da, da, foarte îndrăzneţ chiar. De la Bagdad la haddedihni e un drum primejdios.

— Nu sunt un copil.

— Ştiu, dar bărbat sau copil, primejdia există. E într-adevăr un adevărat noroc că întâmplarea a făcut să ne întâlnim aici.

— *Well!* Vaporul a ancorat pentru cinci ceasuri. M-ara plictisit pe bord şi am venit încoace.

— Fireşte. În cafenea la un rachiu cu melci nu e plictiseală.

— Taci, te rog! Nu-mi mai pomeni de melci... Sunteţi în drum spre Persia?

— Da.

— *Well!* Merg şi eu.

— Parcă ziceai că vrei să te duci la Bagdad şi de acolo la haddedihni?

— Lasă glumele proaste! A, înţeleg! Nu v-am întrebat: Mă luaţi şi pe mine?

— Da, i-am răspuns scurt, cum îi plăcea lui.

— Întâiul oraş persan?

— Şiraz.

— Plecarea de aici?

— Îndată ce va sosi plutaşul.

— Plutaşul? Hm... aşteptaţi, mă întorc numaidecât...

Sări drept în picioare şi ieşi în fugă fără să am timp să-l întreb unde se duce. Probabil la vapor ca să-şi ia bagajul şi să spună căpitanului că îşi întrerupe călătoria.

— Sihdi, ăsta nu ştie multe, râse Halef. Mai că nici nu era să ne întrebe dacă îl luăm sau nu cu noi. Cine ştie ce se alegea de el dacă pornea într-adevăr spre meleagurile haddedihnilor. Habar n-are de primejdiile pe care le-ar fi întâlnit în cale. Dar ia spune drept, Sihdi, eşti într-adevăr

mulţumit că ne însoţeşte?

— Cinstit vorbind, nu. Mă deprinsesem cu gândul să fim numai noi doi.

— Mulţumesc, effendi, mulţumesc pentru cuvintele astea. Mai bine rămânea în *native country* al său.

— Nu asta am vrut să spun. Trebuie să ştii că e un om de seamă şi prietenia lui e o mare cinste pentru noi. Şi apoi, e om inteligent şi bun şi, ce e principalul, ţin foarte mult la el. Recunosc că tovărăşia lui schimbă niţel faţa lucrurilor Va trebui adesea să luăm în consideraţie ciudăţeniile sale, dar are însuşiri vrednice de luat în seamă. Pun deci în cumpănă una cu alta şi văd că nu ne dăunează întru nimic dacă îl luăm cu noi.

— Bine, Sihdi, fie şi aşa, dacă zici tu. Ia, auzi ce tărăboi face rachiul nostru amestecat cu zahăr! Hangiul cânta afară întruna: *Allahhu, Allahhu, Allahhu!*, cum fac dervişii urlători. Îţi spărgeau timpanele, dar aici, între Tigru şi Eufrat, părea să fie ceva în dialectul arab pe care-l vorbeau localnicii.

Când îi spusei lui Hagi Halef că după inelul pe care-l purta în deget cafegiul, părea să fie una din „Umbre”, zise repede:

— Ştii ce? O să pun şi eu inelul să vedem ce mutră o să facă beţivul ăla.

— Hm! Nu trebuie să ne jucăm cu lucruri de astea, dragul meu...

— Înţeleg. Nu e însă nici o primejdie. E beat turtă şi, când s-o trezi, nu o să-şi mai aducă aminte de nimic. Poate aflăm ceva de la el.

— Tot ce se poate. Numai că n-aş vrea să mă dau drept un sill, fiindcă din cele ce am vorbit adineauri a înţeles că sunt european.

— N-ajunge să vorbesc eu cu el? Pe mine nu mă poate lua drept un frank.

— Bine, dar vezi să fii cu mare băgare de seamă.

— O să fiu. Ei, mă laşi?

— Du-te. Nu vreau să-ţi stric hatârul. Lasă că e beat şi nu ne poate face nimic, dar tot plecăm noi şi aşa astăzi. Poţi să-i spui că eşti un sill, dar că noi, adică Lindsay şi eu, nu ştim nimic despre asta.

— Voi face aşa ca să mă creadă într-adevăr unul de-ai lor. Să mă duc chiar acum?

— Nu, după ce se va întoarce lordul. Ar putea să bată la ochi că mă laşi singur ca să stai de vorbă cu el despre lucruri pe care nu trebuie să le ştiu eu.

— De s-ar întoarce mai repede inglizul, căci când, va veni plutaşul trebuie să plecăm numaidecât, altminteri te pomeneşti că-i vine cheful să se mai odihnească niţel. Bănuiai tu, Sihdi, că Lindsay se va duce să te caute acasă la tine?

— Nu. În privinţa asta nu mi-a scris nimic. Eu însă i-am scris că am de gând să mă duc în Persia şi vreau să te iau şi pe tine. Pesemne că atunci s-a trezit în el dorinţa să ne însoţească. Că nu vom avea nimic împotrivă i se părea foarte firesc. Oamenii ăştia bogaţi îşi închipuie că tot ce spun şi fac ei trebuie să pară lege pentru ceilalţi semeni ai lor. Ştie unde locuiesc, căci chiar când lipsesc ani de zile, cele două odăiţe pe care le am cu chirie în oraşul unde m-am născut şi am crescut, le păstrez ca să am unde îmi pune capul jos la întoarcere. Când a aflat că am plecat, s-a luat după mine şi m-a găsit din întâmplare aici. Nici prin gând nu i-a trecut să mă întrebe mai întâi dacă vreau sau nu să mă însoţească. Există o lege pentru toţi bogaţii din toate ţările lumii. Ce vor ei, trebuie să se facă. Dacă n-ai ştiut-o până acum, o s-o ştii de acum încolo.

— Nu e nevoie. Ca cel mai mare şeic al haddedihnilor din vestitul neam sammar, fac şi eu parte din oamenii de seamă şi nici un lord — ori ce-o fi el în ţara lui — nu trebuie să-şi închipuie că e mai presus de mine. Cui a hărăzit Allah norocul să domnească peste atâţia beduini viteji cum sunt haddedihnii, acela se poate socoti deopotrivă tuturor

împăraţilor, regilor şi altor mărimi de astea. Sunt încredinţat că...

Îi curmai într-adins vorba, altminteri n-ar mai fi isprăvit o săptămână întreagă. Nu se lăsă însă şi începu iar de unde o lăsase, dar spre norocul meu veni Lindsay şi se văzu silit să tacă.

În afară de pardesiul pe care-l purta pe braţ, lordul se întorcea tot aşa precum plecase. Îl întrebai cu mirare:

— Unde ţi-e bagajul?

— Care bagaj? N-am nici un bagaj.

— Cum, nimic?

— *Yes*. Prostia pe care o făceam înainte să mă car cu o mulţime de boarfe după mine, crezându-mă totuşi un adevărat *globe-trotter*[1], n-o mai fac. Am învăţat de la tine ce-i trebuie omului la drum: o haină pe trup, o manta pe umeri, arme la brâu şi bani în buzunar. De altceva nu e nevoie.

— Dar cal?

— N-am.

— Atunci trebuie să-ţi cumperi unul aici.

— No!

— Nu? De ce? Basra vinde cai chiar şi în India. Ai de unde să-ţi alegi.

— Nu cumpăr de aici; vreau rasă persană, să încerc. O să-mi cumpăr deci când vom fi acolo.

— Nu se poate. Doar nu vei fi vrând să alergi după noi pe jos. Şi chiar să vrei nu o s-o poţi duce mult. Drumul peste munţi e lung şi anevoios.

— Care munţi?

— Munţii Husistan.

— Ce treabă am eu cu Husistanul!

— Cum aşa?

— Nici nu mergem călări.

— Cine spune?

[1]Turist care cutreieră tot globul.

— Eu.

— Şi cum o să călătorim? Pe aici nu există diligentă.

— Iar glumeşti! Mergem cu vaporul.

— A... aşa!

— *Yes*. În port e un vapor. Pleacă spre seară la Bombay. Ne debarcă la Buşer.

— Cine spune? repetai întrebarea.

— Eu. Am şi plătit trei cabine. Am vorbit cu căpitanul.

— Cine te-a însărcinat s-o faci?

— Însărcinat? întrebă el ridicând cu trufie capul, încreţindu-şi fruntea şi privindu-mă încruntat. Nu era nevoie de însărcinarea nimănui. Am făcut cum am crezut că e mai bine. Oare, nu cu vaporul vroiaţi să vă duceţi la Buşer?

— Nu.

— *Well*, trebuia să mi-o spuneţi.

— Ne-ai întrebat?

— *Yes*, ai dreptate, dar între prieteni n-are a face. Biletele le-am şi plătit, aşa că s-a hotărât: plecăm cu vaporul.

— Crezi într-adevăr că s-a hotărât?

— Yes.

— Şi dacă nu mă învoiesc eu?

— Nu se poate, ar fi o jignire pe care mi-ai aduce-o. Halef ce spune?

— Eu spun ce spune effendi, răspunse hagiul.

— *Well*, atunci mergem cu vaporul să nu păgubim banii pe care i-am dat pentru bilete.

Şi fiindcă mă privea întrebător, am răspuns:

— Bine, fie! Plecăm la Buşer cu vaporul. Drumul de acolo la Şiraz e şi aşa destul de interesant. Ziceai că ai ceva de vorbit cu cafegiul. Poţi să te duci — mă adresai hagiului.

— Mă duc. O să mă port aşa ca să fii mulţumit. N-am să fac nici o prostie... o să vezi...

Ştiam. Nu putea să-l prindă nimeni cu vorba, în asta era un şiret şi jumătate. După ce plecă, rămăsei multă vreme

îngândurat fără să scot un cuvânt. Lindsay îşi pierdu în cele din urmă răbdarea şi mă întrebă cam stingherit, de astă dată în limba engleză:

— De ce taci? Ai toane?

— Mă rog, eu n-am niciodată toane — cum zici dumneata.

— Atunci ce stai aşa? Fac prinsoare că eşti supărat pe mine.

— Ai câştigat prinsoarea. Dar toane n-am. De altfel, nu pot suferi oamenii „cu toane”. Când mă râcâie ceva pe inimă, spun omului în faţă ce am de spus, pe urmă îmi trece.

— *Well!* Hai dă-i drumul! Ce e?

— Întrebarea e de prisos. Ar trebui să-ţi dai singur seama despre ce e vorba.

— *No.* Nu cumva pentru că am cumpărat biletele de vapor?

— Aşa e.

— Te-ai învoit doar fără să protestezi.

— Din două motive. Întâi, fiindcă apucaseşi să le plăteşti şi nu vroiam să fi dat banii degeaba şi al doilea, n-am vrut să te fac de ruşine în faţa lui Halef.

— De ruşine? Oho, ăsta e un cuvânt prea aspru, Mister Kara!

— Dar potrivit împrejurărilor. Ţin să ne înţelegem de la început. Nu-mi place să se dispună de mine fără ştirea mea. Nu sunt un servitor cu care faci ce vrei fiindcă-l plăteşti şi nici o paiaţă pe care o tragi de sfoară şi joacă după cum îi cânţi. Vreau să fiu întrebat. Te rog să ştii asta o dată pentru totdeauna.

Se încruntă iar şi răspunse cu mândrie:

— Crezi că am venit aici ca să mă las mustrat ca un copil şi să cer voie când vreau să fac un lucru pe care-l găsesc eu de cuviinţă?

— Cuvintele dumitale nu prea au rost, Sir. Cunoşti felul meu de a călători. Nu calc pe drumul bătătorit de alţii, ci

vreau să-mi trăiesc singur aventurile. Nu sunt unul din domnii aceia subvenţionaţi de stat care pornesc cu mare alai pe căi netezite dinainte, se întorc pe urmă acasă şi fac un tărăboi ca după cine ştie ce ispravă. Trăiesc şi călătoresc pentru plăcerea mea şi cu banii mei, mă bizui pe ocrotirea lui Dumnezeu şi pe puterea pumnului şi a minţii mele şi nu îngădui nimănui să-mi poruncească. Cine mă însoţeşte trebuie să nu iasă din cuvântul meu, altminteri n-am ce face cu el. Nu vreau să fiu calul dus de căpăstru, ci călăreţul care ţine frâul în mână şi-şi îndreaptă calul încotro îi place. Sunt obişnuit să fac după capul meu şi n-aş îngădui nici celui mai bun prieten să dispună de mine după bunul său plac.

Lindsay părea foarte încurcat. Fruntea încruntată de adineauri se netezise ca prin minune şi privea ruşinat în pământ.

— Am făcut-o doar cu cele mai bune intenţii... se scuză el.

— Ştiu. De aceea am tăcut când era Hagi Halef de faţă şi-ţi spun ce aveam de spus când suntem între patru ochi. Înainte te-ai lăsat condus întotdeauna de mine şi au ieşit toate bine. În timpul din urmă ai călătorit mereu singur şi te-ai deprins să porunceşti. De acolo amestecul dumitale acum, pe care nu ţi-l iau în nume de rău ci-mi spun părerea fără mânie. Vreau însă să stabilesc o dată pentru totdeauna că nu eu ci dumneata eşti însoţitorul meu şi nu trebuie să hotărăşti nimic fără voia mea.

— Vrei să spui că trebuie să renunţ la orice voinţă proprie?

— Doamne fereşte! Dar când trei oameni ca noi pornesc împreună într-o călătorie atât de lungă şi primejdioasă ca asta de acum, e de la sine înţeles că nici unul din ei nu poate întreprinde ceva fără ştirea celorlalţi. Totul trebuie să se facă în bună înţelegere. Asta e tot ce cer.

Spuneai adineauri că între tovarăşi de călătorie nu e nevoie să se ia în seamă orice fleac. Greşeşti. Ţin neapărat ca fiecare din noi să ia în consideraţie drepturile şi îndatoririle celorlalţi,

fie ele mici sau mari. Mai spuneai că ar fi o jignire pentru dumneata dacă nu ne-am supune dispoziţiilor pe care ai crede de cuviinţă să le iei. Dimpotrivă, a fost pentru noi o jignire că le-ai luat fără ştirea noastră.

— *Well*, hm, poate că ai dreptate... Vroiam să spun că... nu trebuie să plătiţi vaporul.

— Ştiu, ştiu, dar tocmai ăsta e punctul important şi vreau să-ţi amintesc că nu-mi place să depind de cineva din motive băneşti, căci aceasta atrage după sine şi altele.

— Dar Mister Kara, sunt bogat, foarte bogat, de o mie de ori mai bogat ca dumneata! Nu-mi îngădui plăcerea de a vă înlesni din când în când unele cheltuieli? Ar fi pentru mine cam... cum să spun... ca şi când un cal pierde câteva grăunţe din nutreţul său, pe care le ciuguleşte o vrăbiuţă.

— Mulţumesc pentru această măgulitoare comparaţie! râsei eu.

— Nu, nu, nu trebuie să mă înţelegi greşit. Văd că trebuie să vorbesc deschis cu dumneata. Vrei să mă asculţi?

— Cu plăcere.

— Dacă bag mâna în buzunarele mele pline ca să cheltuiesc câţiva păcătoşi de piaştri pentru dumneata, te superi. Dar când dumneata scoţi din capul, din cunoştinţele şi experienţele dumitale cu duiumul pentru satisfacţia mea, să primesc toate astea ca o pomană? Moneda e monedă; că vine din comoara inteligenţei dumitale ori de la Banca Angliei, n-are a face. Dacă vrei să primesc ceva de la dumneata, trebuie să mă laşi să dau şi eu ceva în schimb; doar nu sunt un cerşetor care primeşte pomană! Am sau nu dreptate?

— Recunosc că într-unele privinţe da şi nu zic că nu-ţi voi îngădui uneori să bagi mâna în buzunar. Niciodată însă fără învoirea noastră, cum ai făcut, de pildă, astăzi. Acum, basta! Am ţinut să avem o dată pentru totdeauna explicaţia asta ca să nu apară neplăceri mai târziu. Dar ia spune-mi, cum de ai învăţat atât de repede arăbeşte?

Se lumină la faţă şi întrebă zâmbind:

— Nu e aşa că te miră?

— Chiar foarte, mult.

— Nu mă credeai în stare? Spune drept.

— Sincer vorbind, nu.

— *Well!* N-ai idee cum m-am bucurat când am văzut ce impresie ţi-a făcut. Călătoria pe care am făcut-o atunci împreună a fost cea mai frumoasă şi interesantă din viaţa mea. N-am uitat-o şi n-am s-o uit niciodată. Mi se făcuse dor să mai văd locurile prin care am hoinărit odinioară. Mi-am vârât în cap să mai fac drumul ăsta o dată. Trebuia însă să cunosc limba ţării şi m-am hotărât s-o învăţ. M-am adresat universităţii din Oxford care mi-a recomandat un profesor. Mă însoţea pretutindeni. Om capabil şi şi-a dat multă osteneală. Dar munceam şi eu ca un bou, zi şi noapte. Mă mir singur cum nu mi-a plesnit ţeasta. Al dracului de grea şi limba arabă! Uneori îmi venea să mă las păgubaş ori să-mi iau lumea în cap. Îmi vâjâiau urechile, mi se punea o perdea peste ochi, nu mai mâneam, nu mai dormeam — ce să-ţi mai spun — nu mai eram om. Mă gândeam însă la voi, la energia şi răbdarea voastră. Aveam impresia că şedeţi lângă mine şi mă încurajaţi. Asta a folosit. M-am „arăbit” zi cu zi, ba într-o noapte am visat chiar că sunt un şeic beduin şi-mi număr vitele în arăbeşte.

Am primit scrisoarea dumitale prin care mă înştiinţai că vrei să vii încoace. M-am hotărât, fireşte, îndată să te însoţesc şi m-am pus pe carte cu o râvnă şi mai mare. Mă simţeam grozav de mândru de rezultat. De mii de ori îmi închipuiam mutra pe care o s-o faci când vei vedea de ce am fost în stare. Din nenorocire nu te-am găsit acasă şi acum iată-mă aici. Ne-am întâlnit printr-o adevărată minune, dar în loc să mă bucur de mirarea pe care m-aşteptam s-o văd pe chipul dumitale, dau de mustrări şi imputări. Toată bucuria mea a căzut baltă. Recunosc însă că e vina mea. Trebuia să te întreb

mai întâi ce drum ai ales. Îţi dau cuvântul meu că n-are să se mai întâmple.

Îi întinsei mâna şi-i răspunsei:

— Bucuria asta n-am vrut să ţi-o stric, crede-mă. Trebuie să-ţi spun că am rămas încremenit şi nu-mi venea să-mi cred urechilor când te-am auzit vorbind cu atâta uşurinţă limba arabă. Ştiu mai bine ca oricine câtă trudă ţi-a trebuit ca s-o înveţi. A fost într-adevăr o muncă foarte grea.

— Muncă de bou, ţi-am spus. Cel puţin eşti mulţumit de mine?

— Foarte!

— A fost ceva, nu?

— Mult, mult de tot!

— *Well!* M-ai împăcat. Când Kara Ben Nemsi spune aşa, mai mare răsplată nici nu-mi trebuie. Drept să-ţi spun, a doua oară nu m-aş mai apuca. Nici n-aş mai fi în stare. Capul meu era o adevărată tobă. Ce-am mai vârât în el! *sukuhn*, *hamza*, *teşid*, *madd*, singular, plural, verbe regulate, neregulate... să înnebuneşti nu alta! Mă simt însă ca nou-născut că am scăpat de ele. Dar ia spune, fac greşeli?

— Profesorul dumitale ce zicea?

— E un prost! Râdea de mine.

— Parcă spuneai adineauri că e om capabil.

— Şi e. Numai în privinţa asta nu. Zicea că vorbesc englezeşte amestecând cuvinte arabe şi că întrebuinţez prea multe particule. Dar ce să fac cu ele o dată ce le am? N-avea dreptate, nu e aşa?

— Dreptate are acela care ştie că nimeni nu se naşte învăţat. Omul trebuie să înveţe mereu cât trăieşte.

— Păi aşa şi fac. Învăţ mereu. Astăzi am vrut să văd cum vorbeşte un arab când e beat. Am făcut rău?

— Defel. Poate că e chiar în folosul nostru că l-ai cherchelit.

— Nu înţeleg...

— O să-ţi lămuresc mai târziu. E o poveste cam lungă, dar foarte interesantă. Am trecut prin multe întâmplări primejdioase şi cred că nu s-au sfârşit încă. Halef o să ţi le povestească şi sper că vom desfăşura mai departe firul împreună. Deocamdată aş vrea să ştiu dacă rămâi la ideea de a-ţi cumpăra un cal tocmai în Persia.

— Da.

— Şi unde anume?

— În Şiraz.

— Dar de la Buşer la Şiraz trebuie să mergem călare.

— O să închiriez unul.

— Hm, nu-mi prea convine... În sfârşit, n-am încotro, sunt silit să-ţi fac pe voie.

— Dacă aş cumpăra unul aici, ar trebui să-l transport ca şi pe ai voştri cu vaporul. La ce bun?

— Ai dreptate. Să sperăm că vei găsi acolo unul mai acătării. Deoarece ai noştri sunt nişte armăsari pur-sânge, dacă al dumitale va fi vreo gloabă oarecare, n-ai să poţi ţine pasul cu noi.

— Fii fără grijă, nu cumpăr eu o gloabă. Am cu ce. Dar ăsta cine mai e?

Întrebarea era pentru plutaşul pe care-l tocmisem şi care veni să mă înştiinţeze că putem pleca. Îi spusesem să ne caute la cafenea. Acum nu mai aveam nevoie de el. Era de prevăzut că, după obiceiul oriental, ne va cere o despăgubire, de aceea i-o luai înainte.

— Te-ai odihnit? îl întrebai eu.

— Da.

— Dar noi încă nu. Am fost mai obosiţi decât tine şi nu putem pleca încă.

— Păi acum am timp...

— N-avem noi.

— Vă puteţi odihni pe plută tot atât de bine ca şi aici.

— Acelaşi lucru ţi-am spus şi eu ţie adineauri. Am fi vâslit

noi şi tu ai fi putut dormi în linişte. N-ai vrut. Acum nu vrem noi.

— Mai târziu nu vă mai trec.

— Atâta pagubă!

— Să-mi daţi un bacşiş că v-am aşteptat.

— Cum să nu! Cât ceri?

— Cinci piaştri. Destul de ieftin, nu?

— Eu în locul tău aş fi cerut mai mult. Dă încoace cinci piaştri.

— Să dau... eu? întrebă el uluit.

— Da.

— Vouă?

— Fireşte!

— Aiurezi pesemne. Cine să plătească? Eu, ori voi?

— Tu.

— Ba voi.

— Vorbeşti pesemne aiurea. Eşti unul singur şi au aşteptat doi. Pentru asta ceri o despăgubire de cinci piaştri?

— Da.

— Foarte bine. Suntem doi inşi pe care trebuia să-i treci dincolo, pe malul celălalt. Deci, doi au aşteptat pe unul singur, asta face zece piaştri. Dă încoace cinci.

— *Allah, W'Allah!* strigă el necăjit. Auzi, să le plătesc eu! Văd că vrei să mă tragi pe sfoară...

N-apucai să răspund, căci în clipa aceea Halef, care isprăvise de vorbit cu beţivul şi venise în urma plutaşului, stătea în uşă şi auzea totul. Îl împinse în lături, se proţăpi înaintea lui şi-i zise răstit:

— Să te înşele, măi păcătosule? Ştii tu cine e effendi ăsta? Cel mai puternic emir de pe faţa pământului, auzi? Te-a lămurit desluşit că ai de plătit din pricina trândăviei tale un fleac de cinci piaştri şi mai ai obrăznicia să spui că te-a înşelat? Acum te întreb: plăteşti ori nu?

Duse mâna la brâu, unde îşi avea gârbaciul şi aşteptă

privind ameninţător pe plutaş.

— N-am nimic de dat, ci de primit, răspunse el dârz, fără să ştie ce furtună se va dezlănţui asupra capului său.

— De primit, zici? Bine. Vei primi chiar acum ce ti se cuvine. Na, ţine!

Gârbaciul şuieră prin aer şi căzu pe spinarea plutaşului, care o luă la fugă urlând de durere. Halef alergă după el şi-i mai dădu câteva, pe urmă se întoarse în casă şi zise cu ochii lucitori de bucurie:

— Aşa se vorbeşte cu de-alde ăştia. Auzi, frate! Cinci piaştri pentru că a lenevit la soare, ba să ne mai facă şi pungaşi! Sihdi, socoteala ta era bună, dar plata mea şi mai bună.

— Ce te faci dacă se plânge la poliţie?

— Poliţie? Ce m-aş mai bucura să vină! Ar mai primi şi restul ce aveam de gând să i-l dau. Nu cumva îţi pare rău că l-am învăţat minte?

— Deloc. Merita.

— *Hamdulillah!* În sfârşit îmi dai şi tu o dată dreptate. Asta sporeşte dragostea şi respectul meu pentru tine.

— Ce s-aude cu afacerea noastră, ai aflat ceva de la cafegiu? îl întrebai eu cu glas scăzut.

— Nu e nevoie să vorbeşti atât de încet. Tot nu te aude.

— Unde e acum?

— Se odihneşte în braţele apei cu zahăr şi şi-a pus la căpătâi rachiul fierbinte.

— Dar somalul?

— La ăsta e de-a-ndoaselea. Zace în rachiu şi are apa drept căpătâi. Sufletele lor plutesc în ţara visurilor şi din gâtlejurile lor se aud toate cântecele raiurilor lui Mahomed. Ascultă!

Tăcurăm. Se auzea desluşit un sforăit ca şi când s-ar fi tăiat lemne cu un ferăstrău ruginit.

— Ăsta e somalul, ne lămuri Halef. Doarme cu capul în

cenuşă şi taie cu *minşarul*[1] beregatei butuci.

— Şi cafegiul?

— Cafegiul se odihneşte pe malul râului. N-a vrut cu nici un chip să intre în apă. A adormit acolo unde l-a apucat vremea.

— Cum, nu mai e în casă?

— Nu. M-a luat să-mi dea ceva. A pus scara să se urce pe acoperiş ca să ia de acolo ce voia să-mi dea, dar când a coborât iar scara s-a lungit jos şi mi-a spus că dacă am poftă să mă înec, n-am decât să sar singur în apă. Pe urmă a adormit buştean. Vrei să-l vezi?

— Ce zici că ţi-a dat?

— O scrisoare.

— Către cine?

— Nu ştiu.

— De cine e scrisă?

— Habar n-am.

— N-are adresă?

— Numai semnele de pe inel. Uite-o.

Scoase din buzunar o hârtie împăturită, cu mai multe peceţi pe ea şi mi-o dădu. Pentru sigilat se serviseră de o monedă oarecare. În loc de adresă purta semnele „Umbrelor”.

— Nu se poate să nu-ţi fi spus pentru cine e scrisoarea, zisei eu privind nedumerit hârtia din mâna mea.

— Mi-a şi spus.

— Şi?

— Omul căruia trebuie să-i dau scrisoarea se numeşte Ghulam.

— Cine e ăsta?

— Nu ştiu.

— I-ascultă, Halef, ce e asta „nu ştiu” şi iar „nu ştiu”?

— N-am ce-ţi face, Sihdi, dar vina e a rachiului cu apă şi

[1] Ferăstrău.

zahăr, nu a mea. Cafegiul vroia să-mi spună multe, dar nu-şi mai aducea aminte ce, fiindcă gândurile i se înecaseră toate în băutura asta dulceagă şi n-am mai putut să scot nimic de la el.

— Atunci toată truda ţi-a fost zadarnică. Scrisoarea asta care ne-ar fi putut fi de folos nu mai are nici un interes pentru noi. Cel puţin l-ai putut descoase niţel pe beţiv?

— Asta da, Sihdi. Mă cunoşti şi ştii că mă pricep la aşa ceva, dar tainele omului ăstuia erau atât de învăluite din pricina rachiului că nu le mai ştia nici el rostul. Prea multe n-am aflat, după cum vezi şi tu.

— Povesteşte măcar puţinul ce ai putut scoate de la el. Ne-am înţeles în Bagdad să porţi întotdeauna un inel de-al „Umbrelor” la tine, deci n-a fost nevoie să ţi-l dau aici. Când te-ai dus adineauri la cafegiu, acesta stătea întins pe perne. Somalul era şi el acolo, dar sforăia încă de pe atunci. Noi, dincoace, vorbeam într-adins tare şi cu însufleţire, ca să se pară că nici n-am băgat de seamă că lipseşti atât! Mai departe!

— Mai departe, Sihdi? Nici n-am început! Am vârât inelul în deget şi m-am îndreptat agale spre cafegiu. S-a bucurat când m-a văzut şi s-a apucat să mă descoasă cine sunteţi.

— Se înţelege că tu atât ai aşteptat şi a început să-ţi toace gura...

— Păi de ce o am? I-am spus că tu eşti primul-ministru al sultanului din Şitşia (Sicilia) şi Mister Lindsay, cititor în stele al regelui, din Antakijeh (Antiohia). Pe mine m-am dat drept un beduin montefik, tocmit de voi să vă duc la Buşer şi de acolo la Şiraz. Cum am scăpat vorba, îmi venea să mă bat peste gură, căci mă gândeam să nu fi făcut vreo prostie. Poate că nu trebuia să ştie cafegiul unde ne ducem. Nu-mi venise însă altceva în gând.

S-a dovedit însă că aceste două oraşe mi-au deschis inima cafegiului. M-a poftit să şed lângă el şi am început mai întâi

să vorbim despre bunătatea apei cu zahăr care se face şi mai bună după ce i-ai turnat câteva ulcele de rachiu. Eu îi tot vâram mâna sub ochi, ca să vadă inelul. A trecut cam mult până să-l bage de seamă fiindcă, după cum mi-a mărturisit singur, avea înaintea lui cincizeci de Hagi Halefi cu două sute de mâini. Dar când văzu în sfârşit inelul, se zăpăci de tot. Mă rugă să-i dau voie să se uite mai bine la el şi când îl recunoscu, îmi întinse mâna, mă numi sill „Umbra”, aliat şi tovarăş secret. Îmi ţinu o lungă cuvântare fără rost, din care nu pricepeam nimic. Dintr-o sută de cuvinte, de-abia înţelegeam zece, fiindcă i se împleticea limba şi gura parcă îi era lipită cu clei. Mă întreba mereu dacă mă duc într-adevăr la Buşer şi la Şiraz şi după ce i-am spus de nu ştiu câte ori că da, m-a mai întrebat de sunt cumva eu „Umbra” care trebuie să ducă scrisoarea lui Ghulam. Îţi închipui şi tu că n-am tăgăduit. Mai mult încă: i-am spus că într-adins v-am adus pe voi aici la cafenea, ca să iau scrisoarea în primire.

— Bravo, Halef! Dar n-ai putut afla cine şi ce e acest Ghulam?

— Nu. Crede-mă, Sihdi, că mi-am dat toată osteneala dar n-a fost chip. Întâi, fiindcă era beat turtă şi nu-şi mai aducea nici el aminte şi al doilea, îşi va fi închipuit că-l cunosc pe Ghulam cel puţin tot atât de bine ca şi el. O întrebare nechibzuită m-ar fi dat de gol. Vezi deci că a trebuit să fiu cu mare băgare de seamă. L-am descusut pe departe în toate chipurile, degeaba. Spunea el multe şi mărunte, dar tot alături nimerea.

— Hm... prost lucru!

— Poate aflăm ceva pe drum.

— Greu. Ce e mai rău e că Ghulam e şi un nume dar înseamnă în acelaşi timp „servitor” în limba arabă, mai bine zis „fecior”, adică unul care slujeşte pe un om de seamă. Aşadar, mare lucru nu e ce ştim.

— Poate aflăm ceva din scrisoare.

— Tot ce se poate.

— Atunci deschide-o!

— Sunt dintr-aceia pentru care taina unei scrisori e sfântă.

— Sfântă? Ia mai las-o, effendi! Orice scrisoare e scrisă ca să fie citită. Asta e adresată lui Ghulam, dar fiindcă nu ştim cine e Ghulam şi unde se află, trebuie s-o deschidem ca să ştirii cui avem s-o predăm. Vezi şi tu că nu e ceva oprit, ba cred chiar că Ghulam o să ne fie recunoscător când i-om duce-o.

— Măi, măi, mare şiret eşti!

— Sunt, nu tăgăduiesc. Când lungimea minţii tale n-ajunge, vin eu cu a mea — aşa scurtă cum e — şi te ajut. Asta o ştii tu de mult.

— De data asta vezi că n-ajunge, dragul meu. Dacă nu cunoaştem pe adresantul scrisorii, trebuie să întrebăm pe cel care ţi-a predat-o, adică pe cafegiu.

— Păi... asta nu se poate!

— Atunci să i-o dăm înapoi.

— Ei aş! Eu deschid scrisoarea. Mie nu mi-e frică deloc că din pricina asta o să mă pârjolesc în focul iadului. Conştiinţa ta e, se vede, mai simţitoare ca a mea, ceea ce e cât se poate de rău pentru împrejurarea de faţă. Dă încoace scrisoarea! O deschid eu şi pe urmă poţi s-o citeşti liniştit, fără să ai de ce-ţi face imputări.

— Deocamdată cred că nu e nevoie. Avem timp. Povesteşte mai departe.

— Cafegiul s-a hotărât repede să-mi încredinţeze scrisoarea, dar în taină, ca să nu-l vadă nimeni, nici chiar somalul. M-a rugat deci să mă urc cu el sub acoperiş, unde spunea că a ascuns-o.

— Poate că mai sunt acolo şi alte lucruri în legătură cu asociaţia secretă a sillanilor.

— Tot ce se poate.

— N-ai văzut nimic ce ţi-ar fi dat de bănuit?

— Nu.

— Se pare că aici e poşta asociaţiei şi se depun şi alte lucruri de-ale ei aici. Unde era ascunsă scrisoarea?

— O să-ţi spun şi asta când vom ajunge acolo. Ne-am dus în curte să luăm scara. Cafegiul de-abia se ţinea pe picioare şi a trebuit să-l sprijin ca să nu cadă. Se poticnea la tot pasul, ca şi când ar fi purtat în spinare povara a zece cămile. Cum am urcat acele trepte multe nici eu nu ştiu. Când am ajuns sus,s-a întins pe duşumea, zicând că îi e somn şi vrea să doarmă. Uitase cu desăvârşire de scrisoare. Până l-am făcut să înţeleagă la te-am venit, mi-a ieşit sufletul din mine.

— Cum era încăperea?

— Lungă şi lată, dar scundă de dădeai cu capul de tavan, dacă ai fi vrut să stai în picioare. Podul era plin de vechituri, să nu dai un gologan pe ele. Scrisoarea era înfăşurată într-o cârpă şi vârâtă într-o crăpătură a peretelui.

— Era mare crăpătura?

— Nu.

— Mai era şi altceva în ea?

— Nu.

— Atunci nu e o ascunzătoare anumită în care „Umbrele” să păstreze şi alte lucruri în ea. Probabil că se aducea din când în când o scrisoare cafegiului, pentru a fi predată celui în drept. Ce ţi-a spus când ţi-a dat scrisoarea?

— Parcă înţelegeai ce spune! După ce am băgat scrisoarea în buzunar şi am vrut să coborâm scara, n-a fost chip. Se credea pe malul râului; vedea talazuri cât casa şi auzea murmur de apă. S-a aşezat jos şi pentru nimic în lume nu l-am mai putut urni de acolo. Zicea că n-are poftă să se înece. Pe urmă a adormit. Asta e tot ce am văzut şi am auzit.

— Aş vrea să mă duc şi eu sus.

— Bine faci. Încearcă dacă poţi să scoţi ceva de la el. Să-ţi arăt drumul?

— Nu e nevoie, îl găsesc şi singur, dar dacă vrei să mă

însoţeşti, n-ai decât.

Când trecurăm prin încăperea din faţă îl văzui pe somal dormind cu capul în cenuşă şi sforăind ca un ferăstrău când taie buşteni.

În curte era o murdărie de nedescris. Bine că apucasem să beau, altminteri mi s-ar fi întors maţele pe dos. Să fi văzut mai înainte ce vedeam acum, n-aş fi băut cafeaua pentru nimic în lume!

Scara era tot acolo. Urcai, urmat de Halef şi intrai pe gaura care ducea în pod. Cafegiul dormea dus cu gura căscată. Respiraţia nu i se auzea. Probabil că era mai mult ameţit decât adormit. Astfel de băuturi nu sunt pentru ţările calde ale Orientului.

Dintr-o aruncătură de ochi îmi dădui seama că în încăperea asta scundă şi împuţită nu era loc pentru o ascunzătoare de lucruri importante. Vârâi inelul de aur al sillanilor pe deget şi începui să zgudui din răsputeri pe cafegiu. Vru să ridice pleoapele, dar nu putu. Îl zguduii şi mai tare.

— Lasă-mă în pace! mormăi el bosumflat şi se întoarse pe partea cealaltă.

Dacă nu-l ţineam, se rostogolea jos pe scară.

Îl trăsei mai înăuntru, îl aşezai pe partea dinapoi a trupului şi începui să-l zgudui zdravăn de umeri; deschise ochii şi se uită buimac la mine, fără să scoată un cuvânt.

— Ei, te-ai trezit? Poţi să vorbeşti?

— Să vor... besc, bolborosi el după mine.

— Mă cunoşti?

— Mă... cu... noşti...

— Ştii cine eşti?

— Ci... ne... eşti...

Îi vârâi inelul sub ochi şi-i zisei:

— Uită-te la inelul ăsta! El o să-ţi spună cine şi ce sunt.

Lăsă să-i cadă privirile cu nepăsare asupra mâinii mele, dar când zări inelul, păru că se dezmeticeşte niţel. Îmi apucă

mâna şi o duse aproape de ochi. Deodată se cutremură, vru să se ridice şi nu putu.

— Înălţimea ta... Înălţimea ta... bâigui el, fără să poată spune altceva.

— Trezeşte-te, omule şi vino-ţi în fire! Eşti beat mort.

— Be... be... at?

Părea că nu-şi dă seama de înţelesul cuvântului. Cugeta.

— Da, beat, beat ca un porc! repetai eu.

— Be... beat... bolborosi el iar. Înălţimea... ta... rachiul şi... a... pa cu... za... za... a... hăr!

— Şi fiindcă eşti beat nu ştii cine şi ce sunt.

— Ba... ba... ştiu... Eşti în... Înăl... ţime... mea... un sill... ma... ma... re... de... tot... tot.

— Norocul tău că-ţi dai măcar de atâta seama. Mai ştii şi că ai dat acestui sill — şi arătai spre Halef, — scrisoarea pentru Ghulam?

— Scri... soarea? Nu... nu... n-am dat... O... mai am.

— Ştii de la cine e scrisoarea?

— De la... *Esara el... el Awar*[1] care a... a scris-o şi mi-a... dat-o mie.

— Unde e Esara acum?

— La Kor... Korna... aca... să la... el.

— Pentru cine e scrisoarea?

— Pen... pen... tru *Ghulam el... el Multa... sim*[2].

— Şi unde se află Ghulam?

— În... ah... ah!

Mai mult nu putui scoate de la el, căci căzu iar pe spate şi închise ochii. Nu-şi mai dădea seama de nimic.

— Degeaba, Sihdi, zise Halef, şi-a...

— St! exclamai eu. Haidem jos!

Ne întoarserăm la Lindsay. La întrebarea lui dacă am mai aflat ceva, Halef răspunse:

---

[1] Esara chiorul.

[2] Ghulam, arendaşul.

— Nu mi-aş fi închipuit că vom mai putea scoate ceva de la beţivul ăla. Sihdi a izbutit însă. Drept e că eu nu mi-aş fi îngăduit întrebările pe care i le-a pus el.

— De ce? întrebai eu, mirat.

— Fiindcă mi-ar fi fost frică să nu intre la bănuieli. Mă mir că beţivul n-a înţeles după cum îl întrebai că nu eşti unul de-ai lor.

— Crezi că ar fi putut înţelege într-adevăr?

— Fără doar şi poate!

— Vezi că te-ai înşelat. Nu numai că n-a înţeles nimic, dar nici nu m-a recunoscut măcar.

— Bine, asta ai văzut-o acum, dar nu puteai s-o ştii dinainte.

— Fii, te rog, indulgent cu mine, Hagi Halef. Nu mă supăr când găseşti că greşesc şi eu uneori, dar de data asta te înşeli: încă înainte de a pune cafegiului întrebările, mi-am dat seama unde trebuie să mă opresc. Şi apoi vorbeam poruncitor, ca un stăpân care vrea să vadă dacă servitorul lui ştie ceva sau e treaz. Chiar să nu fi fost beat, cafegiul nu şi-ar fi putut da seama dacă fac sau nu parte din asociaţia „Umbrelor”. N-ai văzut? Uitase cu desăvârşire că-ţi dăduse scrisoarea. Tot aşa, habar n-o să aibă că am fost la el şi ce-am vorbit. Acum, să băgăm iar inelele în buzunar; şi-au făcut datoria.

— Te mulţumeşti, într-adevăr, cu atât?

— Da.

— Eu aş fi vrut să mai aflu câte ceva, de pildă unde e acum Ghulam ăla.

— Ajunge atât. Cunoaştem numele şi oraşul unde locuieşte expeditorul, ba şi că e chior. Asta ne poate fi de mare folos. Mai ştim că Ghulam e un nume, nu o slujbă. Pe om îl cheamă Ghulam el Multasim. Multasim vrea să zică arendaş, de obicei, arendaş la stat. Cum în Persia vămile se arendează, acest Ghulam trebuie să fie arendaş al unei vămi.

— Sihdi, dacă tragi concluzii atât de hotărâte din încâlceala asta de cuvinte ale unui beţiv, atunci ai dreptate, trebuie să fim mulţumiţi cu ce-am aflat.

— Sunt încredinţat că nu mă înşel. Poate că nu va avea nici un fel de urmări, nici o însemnătate, ceea ce am aflat acum, dar o dată ce am pătruns atât de adânc în tainele „Umbrelor”, n-am vrut să las să-mi scape nici prilejul acesta, ca să aflu câte ceva, oricât de puţin ar fi. Nu se ştie la ce ne poate folosi.

Lindsay îşi pierdu răbdarea şi zise necăjit:

— Ci spuneţi-mi o dată şi mie despre ce e vorba! Stau ca viţelul la poarta nouă şi nu pricep un cuvânt din ce îndrugaţi voi aici.

— Îndată ce vom fi pe vapor o să-ţi povestească Halef totul.

— *”Well!”* Sunt foarte curios să ştiu. De altminteri e timpul să ne ducem pe vapor. Mergem?

— Da, dar trebuie să plătim mai întâi ce-am consumat şi cafegiul e atât de ameţit, încât n-are să fie chip să-l trezim ca să ne spună cu cât îi suntem datori.

— Facem altceva: scriem pe o hârtie ce-am consumat, preţuim după părerea noastră cam cât face, învelim banii în hârtie şi i-o băgăm în buzunar. Nu e bună ideea mea?

— Minunată!

— Bine. Eu plătesc.

Rupse o foaie din carnetul său, socoti cam ce-a băut, plus cafelele noastre, înfăşură în hârtie banii — care numai puţini nu erau — şi urcă scara la pod. În vremea asta noi scoaserăm caii din curte, ca să-i ducem la vapor. Era un vas englez cu întreg echipajul tot englez.

Deodată intrară pe poartă doi inşi. Se cunoştea îndată că sunt adevăraţi fii ai vechii Englitere. Aveau chipurile pârlite de soare. Pe unul îl luai chiar drept un marinar, un adevărat lup de mare — cum se zice în limbajul marinăresc. Celălalt era

îmbrăcat în alb din cap până-n picioare, purta o cască de culoare deschisă, cu un văl lung, de mătase albastră, mănuşi de piele galbenă, având pe nas nişte ochelari atârnaţi de un lanţ gros de aur. Se vedea omul îngâmfat şi mulţumit de sine.

Se opriră înaintea cailor şi marinarul zise cu admiraţie:

— Frumoşi cai!

— Arăbeşti. Crescuţi însă în libertate. Numai un englez ştie ce se poate scoate din astfel de animale, răspunse celălalt:

— Oare nu sunt de rasă?

— Ba da, dar în stare naturală. Nu s-a ocupat nimeni de ei. Noi, cavaleriştii, observăm asta dintr-o aruncătură de ochi.

Vorbeau, fireşte, englezeşte. Halef nu pricepea ce spun, înţelegea însă că gentlemanul în alb nu prea spunea cuvinte de laudă şi se întunecă la faţă. Englezul se întoarse deodată spre noi şi întrebă, cu glas poruncitor, în arăbeşte:

— Cine sunteţi voi?

Nici un răspuns.

— V-am întrebat cine sunteţi, repetă el încruntându-se.

Văzând însă că tăcem şi de data asta, se adresă de-a dreptul lui Halef;

— Ce, sunteţi muţi amândoi? Cum te cheamă?

Vorbea cu atâta dispreţ că Halef nu găsi de cuviinţă nici acum să-i răspundă, ci îmi zise:

— *Ia istiksa* — ce curiozitate! Cine să fie omul acesta care are pe buze numai cuvinte de trufie, dar nu şi de salut?

Englezul părea să înţeleagă limba arabă mai bine decât o vorbea. Înaintă spre Halef cu pumnul ameninţător şi-i strigă:

— Omul?! Aşa îmi spui tu mie, nemernicule? Sunt general, auzi! Vrei să te salut cu una după ceafă?

— Înainte de-a ameninţa, învaţă să vorbeşti cum se cuvine, răspunse indignat Halef.

— Stârpitură obraznică!

Hagiul meu nu se mai putu stăpâni. Smuci biciul de la brâu şi fudulul general ar fi păţit-o rău de tot dacă nu s-ar fi auzit

în clipa aceea glasul lui Lindsay în spatele nostru:

— Bill! Tu... tu aici în Basra?

Ne întoarserăm repede şi-l văzurăm pe lord cu ochii holbaţi la cei doi englezi.

— Te credeam în Calcutta, adăugă el, nevenindu-i să-şi creadă ochilor.

— Davy! Dragul meu Davy! exclamă generalul cu bucurie. E cu putinţă! Şi eu care-mi închipuiam că te afli în Anglia!

Se tutuiau — erau deci prieteni, poate chiar rubedenii. Cine s-ar fi aşteptat la o manifestare de bucurie mai călduroasă, s-ar fi înşelat. Îşi întinseră numai mâinile şi şi le strânseră cu putere — atâta tot.

— Aşadar, tu eşti gentlemanul, zise apoi generalul.

— Care gentleman? întrebă mirat Lindsay.

— Acela care a reţinut trei locuri pe vapor, după cum mi-a spus căpitanul, aici de faţă?

— Da, eu sunt.

— Trebuie să-mi cedezi mie două.

— Imposibil, Bill!

— *Pshaw!* Mi-ar fi trebuit toate trei, dar fiindcă e vorba de tine, îţi las unul. Celelalte două îmi trebuie neapărat.

— Nu se poate...

— Trebuie să se poată. Am sosit prea târziu de la Kut. M-a reţinut consulul. Sunt aici într-o misiune specială, secretă. M-au ales pe mine fiindcă vorbesc arăbeşte şi am destulă experienţă în de-alde astea. Ştii: Maskat... influenţa rusă şi franceză... legătura pe uscat între Constantinopol şi Bagdad până la Shatt al Arab... stăpânirea golfului persan... Am instrucţiuni serioase... nici un fel de consideraţiuni... Venit în jos pe Tigru... trecut prin Bagdad... acum mă duc la Buşer... de acolo la Şiraz şi mai adânc înăuntrul Persiei...

— Asta e şi drumul nostru, îl întrerupse Lindsay. Putem călători împreună.

— Tu? În Persia? „*Well!*” Cu cea mai mare plăcere. Am

aflat în Kut de vaporul englez care merge la Buşer. M-am repezit îndată încoace; mi s-a spus că un gentleman de seamă a luat trei cabine. E aici în cafenea. Am reţinut fireşte cabinele pentru mine. Toţi trebuie să se dea înapoi! Dar fiindcă era vorba de un gentleman de seamă, am venit, ca om politicos ce sunt, să i-o spun eu însumi. Aici dau de tine, prietenul meu Davy. Îţi las o cabină. O să mă strâmtorez... de dragul tău.

— Cu neputinţă, dragă vere! replică Lindsay cam încurcat.

— De ce?

— Pentru că locurile sunt pentru mine şi aceşti doi prieteni ai mei.

Şi arătă cu mâna spre noi. Generalul nici nu catadicsi să ne arunce măcar o privire şi răspunse făcând un gest de dispreţ cu mâna:

— Prieteni? *Yes!* Te cunosc. Iar nebunia umanităţii tale! Ai uitat se vede ce deosebire, ce depărtare e de la omul de sus la cel de rând. N-ai să te schimbi niciodată! Cine sunt indivizii aceştia? Mai ales stârpitura aceea pe care era s-o pălmuiesc adineauri?

— Să-l pălmuieşti? zise speriat Lindsay. Nici să nu te gândeşti! Ar însemna moartea ta.

— Eşti nebun?

— Nicidecum. Arabul acesta ţi-ar fi plătit o astfel de injurie cu un glonţ sau cu pumnalul.

— Pshaw!

— Cu siguranţă. Să nu încerci pentru nimic în lume! E Hagi Halef, şeicul haddedihnilor, un războinic vestit, care nu ştie de glumă.

— Glumă? Nici nu m-am gândit. Când trag cuiva o palmă, o fac în serios. Şeic zici? Nu mă sperii eu de asta. Maimuţa tot maimuţă rămâne, chiar dacă e mai mare peste alte maimuţe. Şi celălalt pentru care pare că nici nu exist? Are o mutră obraznică.

— Kara Ben Nemsi.

— Tot arab?

— Nu. German.

— Adică o haimana. Unde nu vrei dai de ei.

— Te rog, înţelege ce spui... cunoaşte engleza.

— Nu-mi pasă!

— Mie, da, dragă Bill. Îţi repet că sunt prietenii mei cu care vreau să vizitez Persia. Cabinele sunt pentru ei şi nu cred că vor vroi să renunţe la ele.

— Parcă îi întreb? N-au decât să doarmă în magazia cu bagaje. Acolo e locul lor, nu printre noi.

— Mă vâri în mare încurcătură... Să mergem deocamdată pe bord, poate găsim o soluţie oarecare.

— Haidem!

Luă pe Lindsay de braţ şi-l trase după sine. Acesta se lăsă dus o bucată de drum, pe urmă îl lăsă singur, se întoarse la noi şi ne zise:

— Aţi auzit tot, nu e aşa? Afurisită treabă. Mi-e rudă de aproape. Om foarte sus-pus. Admirabil ofiţer şi priceput diplomat. Trimis într-adins în Indii. Deplină împuternicire. Trebuie să mă supun. Voi ce ziceţi?

Mi-era milă de bietul lord. Se zbăteau în el doi oameni: cel adevărat cu omul educaţiei engleze. N-aveam însă ce-i face, trebuia să-i spun adevărul:

— Fie vaporul acesta oricât de mare, pentru el şi noi, nu e loc pe bord. Ar fi cu neputinţă să nu se ivească vreun conflict. Maimuţele nu sunt întotdeauna blânde cum au fost adineauri.

— Ai dreptate... idioată expresie a găsit şi el! Vă sunt recunoscător, cât se poate de recunoscător că v-aţi stăpânit. Fireşte că merg mai bucuros cu voi decât cu el. O să-i lămuresc tot în amănunţime. Aşadar nu renunţaţi la cabine?

— Nu!

— *Well!* O să înţeleagă şi el că nu se poate... Aşteptaţi-mă aici, mă întorc îndată.

— Ai înţeles tot ce vorbeau, Sihdi? mă întrebă Halef după ce plecă el.

— Da.

— Ce-şi spuneau?

Îi povestii pe scurt; de insultă fireşte că nu pomenii nimic.

Halef clătină capul şi zise întunecat:

— Inglizul ăsta a ridicat mâna asupra mea fără să bănuiască măcar la ce putea duce îndrăzneala lui. Zici că e rudă cu prietenul nostru. De aceea tac, altminteri... Hai să ieşim pe poartă ca să-l vedem pe Lindsay când s-o întoarce.

Luarăm caii de căpăstru şi ne îndepărtarăm de cafenea până unde puteam vedea vaporul. Aici ne aşezarăm pe nişte bolovani şi aşteptarăm. Nu era încă timpul ca vaporul să ridice ancora, dar după câteva minute se auziră trei fluierături scurte ieşind pe coş şi-l văzurăm punându-se în mişcare.

— Pleacă? mă întrebă Halef.

— Aşa mi se pare.

— Cu Lindsay. A rămas pesemne acolo.

— Ciudat... Hai să vedem!

Încălecarăm şi o luarăm în goană spre mal, până ce am ajuns în dreptul vaporului. Lordul stătea rezemat de parapet şi, când ne văzu, strigă necăjit spre noi:

— Ce să fac? M-au tras pe sfoară. Să sar în apă ca să vin la voi?

— Nu! i-am răspuns eu.

— *Well!* Atunci la revedere! Vă aştept în Şiraz. Vreţi?

— Cum doreşti!

— Bine. Atunci ne-am înţeles! Să ne vedem sănătoşi!

În clipa aceea generalul se apropie de el şi-l trase îndărăt.

— Vaporul a plecat? mă întrebă Halef.

— Da. Fără ştirea lui Lindsay.

Halef îşi împreună mâinile vesel ca un copil şi strigă cu bucurie:

— *Hamdulillah*[1]. N-am vrut să-ţi spun, Sihdi, mărturisesc însă că eram tare amărât în sufletul meu că nu te voi avea numai pentru mine. Nu zic, inglizul ăsta mi-e drag, dar ca să te împart cu el, nu-mi venea la socoteală. Ce bine îmi pare că mi te-a dat iar îndărăt! Acu' ce facem, mai rămânem o noapte la Basra?

— Nu. O luăm în lungul canalului spre desişul vechi, ca să căutăm cocioaba unde am locuit odinioară.

— O gaură împuţită şi dărăpănată, care e, chipurile, cea mai bună casă din oraş! Mirosea al dracului a mucegai şi apă stătută pe care ne-o dădea gazda era cu neputinţă de băut. Frigurile te pândesc din fiecare ungher. Mai bucuros aş fi să mă îndepărtez cât mai mult de râu.

— Bine, fie! Să trecem deci pe malul celălalt.

— Tot cu plutaşul de adineauri?

— Da. Cred că n-a uitat încă gârbaciul.

— Aha, în sfârşit găseşti şi tu că e bun la ceva!

— Hm!... N-aş putea zice că sunt încântat, dar... haidem!

— Da, Sihdi, să mergem.

Găsirăm pe plutaş dormind la soare. Doi indivizi — ajutoarele lui — îi ţineau tovărăşie. Când îl trezirăm din somn, plutaşul mormăi ceva şi vru să se întoarcă pe partea cealaltă. Zări însă printre gene pe Hagi Halef şi sări ca ars în picioare. Nici nu îndrăzni să spună un cuvânt de împotrivire, ci fu îndată gata să ne treacă dincolo. Ba când la plată îi mai dădui şi un bacşiş, nu mai ştia cum să se ploconească în faţa noastră.

Halef zâmbi pe sub mustaţă de efectul gârbaciului său, de care nu se despărţea niciodată şi la care ţinea ca la ochii din cap.

Lăsarăm caii în voie pe şesul care se întindea parcă la nesfârşit. Când se înseră, făcurăm popas sub nişte tufe de smochin, cu gând să rămânem peste noapte acolo; iarba era

---

[1] Slavă lui Allah.

grasă şi fragedă şi caii puteau să pască. Era, ce-i drept şi aici pământul jilav, dar aerul se dovedea mai sănătos şi mai curat decât în oraş. Îmbucarăm ceva, ne înfăşurarăm apoi în pături; puserăm şeile drept căpătâi şi dormirăm ca pe puf. Ne trezirăm de abia când soarele era de mult pe cer.

2. Peste graniţă

— Ce părere ai tu, Sihdi, despre moarte?

Călărisem multă vreme alături în tăcere şi întrebarea aceasta neaşteptată a lui Halef mă făcu să tresar. Eram atât de uluit că-l privii îndelung, fără să-i răspund. Cuvântul arab „Sihdi” înseamnă „domn, stăpân” şi aşa îmi spunea Hagi Halef, deşi nu mai eram de mult stăpânul, ci prietenul lui.

— Sihdi, ce părere ai tu despre moarte? repetă el întrebarea, ca şi când ar fi presupus că nu l-am înţeles.

— Cunoşti părerea mea. Pentru mine moartea nici nu există — i-am răspuns eu.

— Nici pentru mine. Ştii asta. Dar nu despre moarte am vrut să te întreb, ci despre ce înseamnă a muri. Asta nu o poate tăgădui nimeni.

— Spune-mi mai întâi cum ai ajuns la întrebarea asta. Veselul şi dornicul de viaţă Hagi Halef al meu vorbeşte de moarte! Ai vreun anumit motiv?

— Nu. Întrebarea n-a pornit din mintea mea, ci din mădularele mele.

Ce ciudat sunau aceste cuvinte în gura lui. Cunoşteam însă felul său de a vorbi şi-l înţelesei, căci îl întrebai îngrijorat:

— Nu cumva eşti bolnav?

— Nu, Sihdi, n-am nimic, dar parcă a pătruns ceva în oasele mele, ceva care n-are ce căuta acolo. E ceva străin, de

prisos, care mă sâcâie. Nu ştiu nici ce e şi nici ce vrea. Şi lucrul acesta necunoscut a vorbit din mine, nu eu.

— Atunci o să piară repede, dacă nu-l luăm în serios şi nu-i dăm un răspuns.

— Crezi? Bine, să încercăm.

Tăcu din nou.

Prietenul, dragul meu Halef, era de ieri, mai bine zis, de alaltăieri, foarte schimbat... Vorbăreţ din fire, acum de-abia scotea din când în când un cuvânt. Credeam că-l munceşte vreun gând sau dorul de casă. Văzui însă că alta era pricina nu se simţea bine, dar am crezut că e ceva trecător.

De la Basra am ajuns prin Muhamera şi Dorec la Djerahi, bogat în anotimpul acela în scurgeri de apă şi am luat-o spre munţii Loristanului de răsărit. Lăsasem de mult râul în urma noastră şi ne aflam acum într-un ţinut sterp, unde arareori cădeau câţiva stropi de apă sau bântuia vreo furtună.

Culmile munţilor se înălţau, drepte şi netede, spre cer. Nici un copac, doar ici-colo câte o tufă firavă. Soarele ardea peste zi ca un cuptor, în schimb nopţile erau foarte răcoroase. Iarba care creştea în adâncul văgăunelor s-ar fi uscat şi ea, dacă n-ar fi fost roua care cădea din belşug în nopţile neobişnuit de luminoase şi reci.

Nădăjduiam să ajungem a doua zi la un afluent al Korunului. Acolo erau copaci şi apă din belşug. Puteam deci face un popas mai lung, ca să ne odihnim deopotrivă şi noi şi caii, frânţi de oboseală.

Era după-amiază. Urcam spre o creastă al cărei urcuş era deosebit de greu. Caii gâfâiau, în sfârşit ajunserăm în vârf şi-i lăsarăm să răsufle niţel. Jos, la poalele muntelui, văzurăm albia scală a unui pârâu, în lungul căruia trebuia să înaintăm, dacă vroiam să ajungem la lanţul de munţi care începea dincolo de el. Spusei lui Halef că vom găsi cu siguranţă acolo un loc bun de poposit peste noapte. El însă nici nu luă în seamă ce îi vorbeam şi îmi zise:

— Sihdi, am încercat. Degeaba. Întrebarea nu-mi dă pace. Ce părere ai despre moarte, răspunde-mi, rogu-te!

— Nu crezi, dragul meu, că ar fi mai bine să vorbim despre altceva?

— Mai bine ori nu, mi-e cu neputinţă să mă gândesc la altceva. Ţi-am mai spus: nu despre moarte, ci despre „a muri” te întreb. Ai cugetat tu vreodată mai adânc asupra acestui lucru?

— Fără îndoială! Orice om cu judecată se gândeşte la un lucru atât de serios. Dar de ce nu te întrebi pe tine însuţi? Ai văzut doar şi tu destui oameni murind.

— Nu, nici unul încă.

— Cum aşa? Am stat adeseori amândoi la căpătâiul multora care îşi dădeau sufletul.

— Asta da, de murit însă n-am văzut încă pe nimeni. Te întinzi la pământ, închizi ochii, horeai niţel, răsuflarea ţi se opreşte şi eşti mort. Dar ce s-a întâmplat cu asta? A încetat ceva? A început, altceva? Urmează altceva decât până atunci? Poţi tu să-mi răspunzi la toate aceste întrebări?

— Nu, nici eu şi nici un alt om viu nu poate să răspundă la aşa ceva. Şi dacă morţii ar învia şi ar mai putea vorbi, cine ştie dacă ar putea să-ţi răspundă! Singurul lucru pe care ţi l-ar spune, poate, ar fi că după moarte sufletul se desparte de trup.

— Se desparte! De unde a venit acest suflet? I-a fost dat sau a purces chiar din el? Şi ce a căutat el acolo? Pleacă bucuros sau îl doare despărţirea?

— Dragă Halef, încetează, te rog. Ceea ce numai Dumnezeu trebuie să ştie, nu îi e îngăduit omului.

— Cine ţi-a spus că numai Allah trebuie să ştie? Moartea înseamnă despărţire. Se cuvine să ştiu unde mă duce despărţirea asta, adică în cer. Pentru ce nu mi-ar fi îngăduit să aflu în ce fel se face despărţirea asta? Eu, Sihdi, am chibzuit mult noaptea trecută pe când tu dormeai. Vrei să-ţi

spun ce mi-a venit atunci în gând?

— Da. Vorbeşte!

— Sunt şeicul haddedihnilor şi m-am îmbogăţit pe pământ. În ce constă însă bogăţia mea?! În turme şi cirezi. Şi iată că sultanul trimite un sol ca să-mi spună peste trei, patru ani să mă mut în ţinutul Edreneh, ca să îngrijesc de grădinile de trandafiri, ca să scot din ei uleiul aromat. Ce-mi rămâne de făcut? Pot eu să car după mine vitele? Nicidecum. Mă descotorosesc încetul cu încetul de ele, ca să-mi pot cumpăra uneltele de care voi avea trebuinţă la Edreneh. Aşa, când va veni timpul, pot pleca din locurile unde am trăit până atunci, fără să mă încarc cu ce mi-ar fi acolo povară.

Aşa e şi la moarte. Trăiesc pe lumea asta, dar Allah mi-a trimis un sol care să-mi spună că trebuie să plec de aici. Şi acum mă întreb de ce fel de lucruri voi avea trebuinţă acolo unde mă duc. Înainte credeam că ajunge *Coranul* şi împlinirea poruncilor lui. Te-am cunoscut însă pe tine şi am aflat că toate astea nu fac două parale înaintea lui Allah. Ştiu acum ce am de dat aici şi ce am de primit dincolo. Iubire în loc de ură, îngăduinţă în loc de asprime şi multe altele. Ştii tu ce înseamnă asta? Încetez de-a fi ce eram ca să devin altul. Trebuie să mor şi, zi cu zi, ceas cu ceas, se va naşte ceva nou şi mult mai bun în mine. Iar când va pieri tot ce-a fost vechi, voi fi nou-născut. Mă pot duce atunci la Edreneh, adică în cer şi ceea ce numim noi moarte va fi tocmai renaşterea mea.

Când sfârşi mă privi cercetător. Eram nu numai mirat, dar chiar uluit. Era cu putinţă ca Hagi Halef să rumege gândurile pe care le exprima acum?

— Halef, eşti bolnav?

— Bolnav mă întrebă el zâmbind. Adică la cap? Să fie oare, într-adevăr, o nebunie ce-am spus?

— Defel. Cam încâlcit, dar frumos, foarte frumos! Vreau să spun bolnav trupeşte.

— Ţi-am mai spus doar că n-am nimic. Niţel cam slăbit şi

mă apasă ceva la frunte. Pesemne că din pricina căldurii prea mari din astea două zile din urmă.

— Şi în loc să dormi ţi-ai petrecut noaptea, frământându-te cu astfel de gânduri. Dar o să facem astăzi un popas mai devreme, căci ai nevoie de odihnă. Acum la drum!

Coborârăm încet coasta şi o luarăm în lungul pârâului secat, care cotea iar la deal. La o strâmtoare unde nu puteam trece amândoi alături şi Halef rămăsese în urmă, îl auzii deodată murmurând: „Brr!”.

— Ce-a fost asta? îl întrebai, întorcând repede capul.

— Nimic. M-a luat cu frig, răspunse el.

N-am zis nimic, dar mă cuprinse îngrijorarea. Ca şi mine, Halef era un om sănătos, dar se putea ca să se fi molipsit în Basra de vreo boală care bântuia pe acolo şi îl prididise de-abia acum.

Când ajunserăm iar în deal, se stârni un vânt care prevestea că noaptea va fi foarte răcoroasă. Halef era galben la faţă şi ochii i se adânciseră în orbite. De-abia aşteptam să mă văd la un loc mai adăpostit ca să facem popasul de noapte. Dorinţa mi se împlini. În curând, deşi altfel de cum mi-ar fi plăcut mie.

Ajunserăm la capătul, mai bine zis, la începutul albiei pârâului. Două stânci se împreunau la vârf şi formau sus un fel de cazan al cărui pământ pietros nu lăsase apa să se scurgă. Din pricina umezelii creşteau aici tufe de tot felul cu care se putea face un foc bun. Fireşte că ne bucurarăm de norocul ăsta. Mai puţină bucurie ne făcu însă faptul că locul era ocupat de vreo zece-doisprezece inşi, ai căror cai păşteau pe malul apei. Oamenii săriră în picioare când ne văzură. După frunţile lor înguste şi capul mult mai ridicat la ceafă, se cunoştea că sunt luri. Înarmaţi erau ca toţi muntenii şi după îmbrăcăminte păreau să fie nomazi. Caii — nici unul ca lumea. Nu ştiam cu ce fel de oameni aveam de-a face, aşa că se cerea să fim prevăzători. Că se uitau la noi cu mirare şi la

cai cu admiraţie, n-avea ce să ne dea de bănuit, nici că, în loc s-aştepte să-i salutăm noi întâi, cum e obiceiul, ne întâmpinară cu vorbe de bun-sosit, într-un amestec de arabă, persană şi kurdă — cum se vorbeşte adesea la graniţă.

Nu departe de apă se afla un perete de stâncă unde te puteai feri de vânt. Ne lăsară nouă de bunăvoie locul fără să ne întrebe cum ne cheamă, cine suntem şi de unde venim, nici de ce lege suntem. Se părea că n-avem nici un motiv să ne temem de oamenii ăştia necunoscuţi. Nici chiar după ce descălecarăm nu se înghesuiră în jurul nostru ca să se uite mai de aproape la cai sau la armele noastre. Se părea că ne consideră oameni de seamă, faţă de care trebuie să te porţi cu respect şi să te ţii la distanţă. Aceasta era impresia pe care ne-o făcură.

O singură dată încercară să se apropie de noi, adică văzându-l pe Halef că adună vreascuri pentru foc, alergară să-i dea ajutor, apoi se întoarseră la locul lor. Totuşi îmi propusei să veghez şi să-l las pe Halef să doarmă, căci avea mare nevoie, sărmanul, de niţică odihnă.

Mâncai vreo câteva smochine; Halef spuse că nu-i e foame. Nu era semn bun. Şi apoi părea cuprins de frisoane.

— Tremuri? îl întrebai eu.

— Da, dar nu mi-e frig deloc. Parcă aş bea ceva fierbinte. Ce-ar fi să cer ăstora puţină cafea?

Nomazii fierbeau într-un vas mare de tinichea nişte cafea. Mirosul parcă mă îmbia şi pe mine. Mă dusei deci la ei şi-i rugai să ne dea şi nouă niţică. Părură foarte bucuroşi să ne facă acest serviciu. Cel care părea să fie şeful, căpetenia lor, îmi răspunse umil:

— Stăpâne, mare ţi-e bunătatea că te cobori până la noi. Suntem oameni sărmani şi cafeaua e făcută pentru de-alde noi. O să vă facem vouă alta, potrivită pentru nişte boieri ce sunteţi. Ia acuş e gata!

Ne-am fi mulţumit şi cu asta, dar aşa e omul, dacă poate

avea ceva mai bun, nu se dă în lături. Pe acolo e obiceiul ca să se pună şi unele mirodenii în cafea. Aceea pe care o beau ei acum avea un miros cam ciudat, aşa că rugai pe străini să nu pună nici un fel de mirodenii într-a noastră.

— Bine, stăpâne, răspunse omul, nu punem, dar să ştii că boabele sunt cam amărui la gust. Pesemne că negustorul de unde am cumpărat-o ţinea sacul cu cafea lângă ceva amar şi s-a vărsat niţel peste boabe. Noi ne-am deprins cu gustul ăsta, dar poate că vouă n-are să vă placă.

Ce spunea el nu era de mirare, căci e ceva ce se întâmplă în mod obişnuit din cauza condiţiilor proaste în care sunt păstrate alimentele în magazinele din Orient.

Ştiam că, îndeosebi cafeaua „trage” orice miros. Ar fi trebuit însă să-mi atragă luarea-aminte felul stăruitor cu care căuta să-mi înlăture bănuiala că amăreala cafelei ar putea avea şi o altă pricină.

După cum am aflat mai târziu, ne văzuseră încă de mult venind, dar se prefăcuseră într-adins că nu ne-au băgat de seamă până ce-am ajuns lângă ei. Cafeaua făcea şi ea parte din planul uneltit de ei şi ne-ar fi îmbiat cu ea chiar dacă nu le-am fi cerut noi.

Halef tremura din ce în ce mai tare. Nu e deci de mirare că sorbi cu lăcomie băutura fierbinte şi ceru să i se mai dea. Eu băui mai pe îndelete. Cafeaua era foarte tare, mult mai tare decât se face de obicei. Am crezut însă că o făcuseră aşa în cinstea unor oameni de seamă — drept care ne luau. Băui chiar mai mult decât Halef, cu gând să-mi alunge somnul şi să pot veghea mai uşor.

În mod obişnuit vegheam cu schimbul, astăzi însă îmi propusei să veghez numai eu şi să-l las pe Halef să doarmă.

Caii noştri păşteau aproape. Nu erau deprinşi să se depărteze niciodată de noi şi nici nu le plăcea să se amestece printre ceilalţi. Îşi aveau „tainele” lor — cum am mai spus şi în alte rânduri. Mai erau învăţaţi de Halef ca la cuvântul *litaht*,

adică „jos!” şi un şuierat al său să arunce din spinare pe orice străin ar fi cutezat să-i încalece. Beduinului îi plac astfel de lucruri şi are destul timp liber să se ocupe cu dresarea cailor, ceea ce îi poate fi în unele împrejurări de mare folos.

Assil Ben Rih al meu era obişnuit ca seara, la culcare, să-i murmur în ureche surata *Abu Laheb* şi n-ar fi ascultat de nimeni care nu i-o spunea. Tot astfel făcui şi acum, apoi mă înfăşurai în pătură şi mă întinsei lângă Halef, deşi n-aveam deloc intenţia să dorm.

Mai întâi băgai de seamă că mă simţeam foarte agitat după cafeaua pe care o băusem.

Mintea îmi lucra cu înfrigurare. Gândurile mi se încrucişau în creier cu o iuţeală fulgerătoare şi nu mă puteam opri la nici unul din ele. Apoi în timp ce mintea n-avea o clipă astâmpăr, trupul stătea în nemişcare şi aveam senzaţia că şi să vreau n-aş putea ridica un deget. Limpede însă nu-mi puteam da seama ce anume se petrece cu mine.

Gândurile, care se goneau unele pe altele, începură să devină nehotărâte, se pierdeau, se încâlceau de nu le mai putui deosebi; până în cele din urmă mă pierdui şi eu cu totul. Mai târziu mi se păru că parcă m-aş fi trezit din când în când, dar adormeam iar, aproape în aceeaşi clipă. În cele din urmă ceva în mine îmi şopti că somnul meu nu e mi somn firesc şi că trebuie neapărat să-l birui. Acest „ceva” eram eu însumi: mă regăsisem.

Începui acum o luptă crâncenă cu pleoapele îndărătnice, care nu voiau să se ridice şi mădularele mele înţepenite, care mă ţintuiau grele ca plumbul, întins pe pământ. În acelaşi timp mi se părea că aud bubuituri de tun. Şuieratul vântului şi răpăitul ploii îmi ajungeau în urechi ca de la mare depărtare şi mi se părea ca şi când aş zăcea într-o umezeală rece ce îmi pătrundea în tot trupul şi care, spre norocul meu, izbuti în cele din urmă să mă dezmeticească puţin.

Mă ridicai în capul oaselor şi deschisei ochii. Dar ce văzui!

Cerul dispăruse. O furtună grozavă bântuia cu furie. Fulgerele sfâşiau unul după altul întunericul. Tunetul nu mai înceta şi trăsnetele făceau să se cutremure văzduhul. Ploaia cădea cu nemiluita şi apa din vale, înconjurată de stânci, care abia se vedea pe fund peste zi, crescuse acum până ce umpluse tot cazanul. Lângă mine, Halef, cu spatele rezemat de zid, stătea nemişcat, cu ochii închişi. Nu mai avea pe el decât cămaşa, pantalonii, vesta şi cizmele. Ploaia se prelingea pe ele.

Aruncai o privire asupră-mi. Eram dezbrăcat ca şi el. În jurul nostru pustiu... Nomazii plecaseră, luând cu ei caii, hainele, armele şi celelalte lucruri ale noastre. Băgai mâna în buzunarul pantalonului şi văzui că era gol. Ne jefuiseră şi trebuia să fim încă bucuroşi că nu ne despuiaseră de tot.

N-aş putea spune că m-am speriat. Fricos să fi fost şi în starea de buimăceală în care mă aflam n-aş fi putut simţi frica. Mă frecai pe frunte şi reuşii în sfârşit să leg două gânduri: întâi că ni se turnase în cafea opiu sau un alt stupefiant — acestea se găsesc lesne în Persia — şi al doilea că în situaţia de faţă se cere să chibzuiesc în linişte la ce aveam de făcut.

— Halef! strigai eu prietenului meu între două bubuituri de tunet.

Nu-mi răspunse. Îl strigai iar pe nume şi începui să-l zgudui cu putere de braţ. Efectul fu cât se poate de ciudat.

— *Litaht!* îl auzii eu răcnind, vârî două degete în gură, scoase un fluierat şi repetă cuvântul.

Era semnalul pentru armăsari ca să n-asculte de străini, ci să-i arunce jos din spinare. Dar ce rost avea semnalul acum? Era probabil o legătură oarecare cu împrejurările de faţă. Îl zguduii atât până ce deschise ochii. Se uită la mine năuc, dar tăcu.

— Halef, mă recunoşti? îl întrebai eu.

Păru că se dezmeticeşte şi răspunse:

— Cum să nu! Eşti Sihdi al meu.

— Cum te simţi acum?

— Mi-e cald, foarte cald... zâmbi el mulţumit.

Cald? Eu tremuram varga, căci mă pătrunsese frigul până în măduva oaselor, iar lui îi era cald! Aşadar era bolnav, serios bolnav şi umezeala de acum putea să-i fie cât se poate de primejdioasă. Îl prindeau oare frigurile, ceea ce ar fi fost spre norocul lui, căci îi salvau poate viaţa?

— Ştii unde ne aflăm şi ce s-a întâmplat? îl întrebai eu mai departe.

Închise ochii ca pentru a-şi aduce aminte şi nu răspunse imediat. Pe urmă îi deschise iar şi zise sărind brusc în picioare:

— Sihdi, nu ştiu ce ai cu gârbaciul meu, dar îţi spun drept că de rândul ăsta e mare nevoie de el. Doisprezece erau. Cum vom pune mâna pe ei, dau fiecăruia din ei câte o sută de lovituri. Asta face o mie două sute. Ahaha, ce o să mai râd!

Stătea drept şi mândru înaintea mea, ca şi când nu şi-ar fi dat seama de starea în care ne găseam. Prădat până la cămaşă, nemaiavând nimic decât puţinul ce era pe el, vorbea dârz ca un om stăpân pe situaţie.

— Vorbeşti copilării, Halef. Uită-te la tine şi uită-te la mine. Am rămas săraci lipiţi pământului... nu mai avem nici o putere...

— Săraci? Fără nici o putere? Ce tot îndrugi omule! Dacă n-ai fi Sihdi al meu, ţi-aş spune să-ţi fie ruşine că vorbeşti aşa. Nu te mai cunoşti? Ai uitat prin câte am trecut noi şi cum am biruit întotdeauna? Săraci şi neputincioşi? Tu eşti cel mai înţelept bărbat al Apusului şi eu cel mai şiret al Răsăritului. Tocmai faptul că am fost jefuiţi trebuie să ne bucure. Vom avea prilejul să dovedim de ce suntem în stare. Lasă-mă să chibzuiesc puţin. N-am dormit tot timpul; m-am trezit din când în când, dar nu puteam face o mişcare. Am văzut şi am auzit. Ce? Asta vreau să-mi aduc aminte.

Şezu iar jos, deşi pământul era ud de ploaie, puse capul în

palme, închise ochii pe jumătate şi începu, cu pauze mai lungi sau mai scurte, pe măsură ce îi reveneau amintirile:

— M-am întors când pe o parte când pe alta, dar nu m-am trezit... Simţeam mâini străine, scotocindu-mi buzunarele, nu puteam însă să mă apăr... Ne-au văzut venind încă de pe când eram pe creasta muntelui şi am lăsat caii să răsufle niţel. Au hotărât să nu ne atace, nici să nu ne omoare, ci să ne ameţească bine cu *efjuhn*[1]. Pe urmă s-a luminat de ziuă... Am auzit tropot de copite şi mi-am adus aminte de armăsarii noştri. Asta mi-a dat puterea să deschid ochii. Am văzut că bandiţii se pregăteau de plecare. Doi din ei se aruncau tocmai în spinarea cailor. Mânia pe care o simţii atunci mă dezmetici, din nenorocire, numai pentru câteva clipe. Strigai de două ori cuvântul însoţit de fluieratul ştiut. Armăsarii ascultară îndată, se ridicară în două picioare, făcură o săritură în aer şi cei doi tâlhari zburară din şa. Unul din ei se sculă de jos, celălalt însă nu putu. Îl ridicară ceilalţi. Dea Allah să-şi fi frânt un picior şi mai bine încă pe amândouă! Pe urmă, Sihdi, am adormit iar, dar nu pentru mult timp, căci i-am văzut în vârful dealului de colo, apoi au pierit. Soarele ardea. Mi s-a pus o greutate pe creier şi am căzut într-un somn adânc din care m-a trezit un tunet puternic. M-am ridicat de jos şi m-am rezemat de zid. Mai mult n-aveam putere să fac. Visam fel de fel de bazaconii când m-ai zguduit tu. Atât e tot ce pot să-ţi spun, Sihdi, altceva nu mai ştiu.

Cum se face că nu dormise atât de greu ca mine? Să fi fost boala din trup care slăbise efectul opiului? Tot ce se poate. Deodată un fulger grozav ne înconjură ca o mare de flăcări şi ploaia încetă brusc. Furtuna trecuse. Norii se risipiră repede şi razele soarelui se lăsară fierbinţi asupra trupurilor noastre ude. După poziţia lui ne-am dat seama că trebuie să fie ceasurile trei după-amiază. Ceasurile ni le luaseră bandiţii. Se părea că soarele ne dă iarăşi puterea dinainte. Halef zicea că

---

[1] Opiu.

i-a trecut boala ca prin minune. Se înşela însă — după cum s-a dovedit mai târziu. Pe mine mă durea capul şi nici trupul nu mi-l simţeam sprinten ca de obicei, ceea ce nu mă împiedica să fac ce trebuia, adică să ne luăm după bandiţi. Adevărat că ploaia ştersese urmele, dar ştiam încotro o luaseră. La drept vorbind, era caraghios ca, goi, fără arme şi fără cai, să urmărim oameni călări şi bine înarmaţi, dar nu puteau călări săptămâni întregi fără ţintă. Trebuie să fi avut ei undeva sălaşul lor şi acesta nu putea să fie decât dincolo de graniţă.

Mai rău era că n-aveam nici un fel de merinde cu noi. De murit de foame nu muream noi, căci la o zi de drum erau sate unde puteam găsi ceva de mâncare. Din fericire aveam sub cămaşă portofelul meu cu bani, pe care bandiţii în graba lor nu-l găsiseră. Nici prin gând nu-mi trecea să mă îndoiesc de izbânda noastră. Numai dacă nu se întâmplă ceva cu Halef. Spunea că e teafăr, dar parcă nu-mi venea să cred.

Lăsând soarelui grija să ne usuce hainele de pe noi, începurăm să urcăm dealul în direcţia pe care o luaseră bandiţii — după spusele lui Halef. Cărare nu era, fiecare putea să meargă pe unde îi plăcea, aşa că nu ştiam nici noi încotro s-o luăm ca să dăm de urma nomazilor.

Munţi, văi, iar munţi, dealuri sterpe şi pietroase unde vedeai cu ochii. Ajunserăm pe un vârf de munte, la poalele căruia se făceau trei văi care duceau spre răsărit. Pe care din ele să o fi ales ei? Nu ştiam, căci ploaia spălase orice urmă.

Coborârăm coasta şi ne apucarăm să cercetăm locul, deşi fără nădejde că vom găsi ceva. Dar se vede că norociţi nu ne părăsise nici de data asta. Valea din mijloc era mai mare şi drumul mai neted ca la celelalte. Merserăm deci o bucată de drum prin ea până ce dădurăm de o creangă, ruptă pesemne din tufele de pe malul bălţii unde poposiserăm. Două fire lungi de păr de cal se ţineau agăţate de ea. Jos, lângă o grămadă de bolovani de pe care se scursese apa devale şi ferise locul de umezeală, era o pată mare de sânge.

— Oare să fie, un semn că tâlharii au trecut pe aici? mă întrebă Halef.

— Da şi încă unul foarte sigur. Despre care din armăsarii noştri e vorba, nu ştiu, dar nu mai încape îndoială că l-au tras aici lângă bolovani ca să-l încalece şi calul s-a zbătut. L-au bătut atunci cu creanga asta smulgându-i câteva fire din coamă ori din coadă. Armăsarul însă s-a răzbunat şi a lovit pe nemernic cu atâta putere în piept, probabil — până ce l-a podidit sângele pe gură.

— Ce face? strigă Halef indignat. Au bătut pe Barkh ori pe Assil Ben Rih? Ticăloşia asta. Cere o răzbunare înmiită. Întâia poruncă pentru noi e să iubim pe Allah, a doua pe semenii noştri şi a treia toate vietăţile care ne sunt de folos, căci pentru asta le-a lăsat El pe lume. Nu vreau să spun că bătaia e cu totul oprită, pentru că atunci n-ar mai avea nici un rost gârbaciul meu, care drept e că nu-l mai am, dar o să mi-l iau îndărăt, fii pe pace! O să le plătesc eu atunci cu vârf şi îndesat nemernicilor ălora bătaia pe care a mâncat-o armăsarul nostru, săracul! Cine bate un animal atât de nobil, e un ticălos, un nemernic, un păcătos fără pereche, care nu e vrednic să fie socotit în rândul oamenilor şi când calul e de furat, vina lui e de o sută de ori mai mare.

Ochii lui Halef zvârleau fulgere de indignare. Nu putea lui să-i intre în cap cum îndrăznea cineva să se atingă de un cal pur-sânge. Îmi smulse creanga din mână şi urmă:

— Dă-o încoace! Parcă văd de pe acum spinarea ăluia pe care o să rup dovada asta a nemerniciei sale.

— Linişteşte-te, dragă, încercai eu să-l potolesc. Uite sângele scurs pe jos. E cea mai bună dovadă că nelegiuirea a şi fost pedepsită şi încă mai aspru decât ai putea-o face tu.

— Crezi? Hm! Adevărat... Vinovatul a fost pedepsit, dar ceilalţi unsprezece au fost de faţă şi nu l-au împiedicat. Crezi că pe ăştia o să-i iert?

Vorbea cu atâta convingere, că mă pufni râsul.

— Pentru ce râzi? Ca să mă superi şi mai mult. Vrei să mă mânii şi pe tine?

— Doamne fereşte! Uită-te însă la tine şi uită-te şi la mine. Nu mai avem aproape nimic pe trup şi în ce ne mai stă puterea? Şi mai vorbeşti de iertare.

— De ce să nu vorbesc? zise el mirat. Ce, o să prindem rădăcini aici aşa cum stăm? N-am găsit noi urmele pe care le căutam? Nu o să ne luăm noi îndărăt lucrurile pe care ni le-au furat bandiţii? Nu-i avem noi cu totul în mâinile noastre? O, Sihdi, de la tine am învăţat să am încredere în noi şi tocmai tu ţi-ai pierdut încrederea asta? Ce să cred despre tine? Chiar dacă ne-ar fi cu neputinţă să plătim ticăloşilor ălora mişelia lor, nu se poate să nu ne ajute *Kismet*[1] să-i prindem la urma urmei. Aşadar, nu-ţi pierde nădejdea. Ştiu ce are să se întâmple. Uite ce fac! aruncă încolo creanga, apoi adăugă:

— După cum zvârl departe de mine unealta nelegiuirii lor, tot astfel voi arunca din sufletul meu mila şi îndurarea când nemernicii ăia se vor ruga de iertare. Dar te rog să nu începi iar cu „iubirea de oameni” a ta, care mi-a pus de atâtea ori beţe în roate când a fost să mă răfuiesc cu vreun ticălos de teapa lor. Vreau şi trebuie să mă răzbun şi încă aşa cum găsesc eu cu cale. Acum să mergem. Nu trebuie să pierdem degeaba timpul când e vorba să judecăm şi să pedepsim pe aceia care ne-au jefuit, ne-au înşelat şi ne-au jignit atât de adânc.

O luarăm iar în lungul văii. Halef se uită mai cu luare-aminte la mine şi pesemne că chipul meu nu-i plăcu defel, căci zise, clătinând capul:

— Sihdi, iar zâmbeşti, dar nu e zâmbet ce văd pe faţa ta. Zâmbeşti înăuntrul tău, nu din buze. Am dreptate ori nu?

— Da, aşa e, îi răspunsei eu.

— Ia spune-mi şi mie ce ţi se pare atât de caraghios?

— Neîndurarea ta.

---

[1]Destin, voinţa lui Allah, în arabă.

— Asta nu e ceva care să te facă să râzi. Cred că mă cunoşti!

— Chiar foarte bine.

— Ce vrei să spui cu asta?

— S-ar zice uneori că mânia ta ar fi în stare să prăpădească pământul, pe urmă vine inima ta bună de se amestecă, ierţi pe cel mai păcătos şi ai îmbrăţişa întreaga lume.

— Aşa de tare şi slab sunt eu în ochii tăi?

— Da, dar nu cum crezi tu, ci de-a-ndoaselea: slab la mânie şi tare în bunătate.

— Ştii ce, Sihdi? Nu vreau să ne certăm. Nu mă cert niciodată cu tine pentru că în cele din urmă trebuie să recunoşti singur că tot eu am dreptate. Vreau să te scutesc de umilinţa asta, pentru că-ţi sunt cu adevărat prieten şi mi-eşti drag. Acum însă te înşeli. Nici prin gând nu o să-i treacă inimii mele să se amestece unde nu-i fierbe oala ca să preschimbe mânia din sufletul meu în milă şi îndurare. Poate că tu nu cugeţi atât de aspru şi nu simţi atât de adânc ca mine. Am spus dinadins adineauri: ne-au jefuit, ne-au înşelat şi ne-au jignit. Insulta asta tu nu o poţi simţi până în fundul inimii mele cum o simt eu, căci eşti un om al Apusului, unde se crede că e o mare cinste să-şi descopere cineva capul înaintea ta. Eu însă sunt un şeic din *Djesireh*[1]; la noi e o ruşine să fii silit s-o faci şi cine m-a silit să umblu cu capul gol acela a păcătuit faţă de mine mai mult decât dacă mi-ar fi tras o sută de nuiele la tălpi. Ruşinea asta nu se poate ierta.

— Ai dreptate, văd că te-au lăsat fără fes.

— Nu zâmbi iar! Ticăloşii ăia nu mi-au luat numai fesul, ci şi turbanul care e podoaba cea mai de preţ a noastră, cei din Orient. Capul meu e cel mai de seamă punct al haddedihnilor din marele neam sammar. Şi tocmai punctul ăsta e descoperit, la cheremul soarelui, al vântului, al ploii şi al

[1]Ţinutul dintre Tigru şi Eufrat.

tuturor ochilor. Înţelegi tu ce înseamnă asta? Poţi tu să pricepi ce simt eu? Îţi dai tu seamă de ocara care mi s-a făcut? Sau e nevoie să te lămuresc printr-o pildă?

— S-auzim pilda, îi zisei eu, căci ştiam felul lui hazliu de a povesti.

— Atunci, ascultă: voi, ca să dovediţi că sunteţi cuviincioşi faţă de cineva, vă descoperiţi capul; noi ne scoatem papucii, adică ne descălţăm. Câţi oameni sunt în Apusul vostru?

— Multe, foarte multe milioane.

— E şi vreun şeic de-al haddedihnilor printre ei?

— Nu, nici unul.

— Dă-ţi deci seama ce om însemnat sunt eu. Că mi s-a luat fesul şi turbanul e o nelegiuire cu mult mai mare decât dacă s-ar fi furat încălţămintea tuturor milioanelor voastre de oameni. Recunoşti că e aşa?

— Hm!

— Lasă încolo pe „hm” ăsta, că n-ai nici un haz! Cred că ai înţeles acum că nu pot încredinţa răzbunarea despre care îţi vorbeam în mâinile inimii mele bune. I-ascultă, Sihdi, de ce zâmbeşti iar?

— Mă minunez că inima ta are mâini, dragul meu.

— Aha, aşa! Inimă cu mâini... Cauţi să-mi tai avântul când mă pornisem mai bine. O, Sihdi, nu mă mai amărî şi tu că sunt eu şi aşa destul de amărât. Dar ca să nu mai ai de ce râde, iacă tac.

Se dădu niţel mai departe de mine, ca să-mi arate că e bosumflat. Ca întotdeauna însă supărarea îi trecu repede. Nu putea să-mi poarte multă vreme mânie.

Nu merserăm mult şi a trebuit să ne oprim din nou. Coasta urca aproape drept în vârful dealului şi, când ajunserăm sus, văzurăm o ceată de călăreţi care, când dădură cu ochii de noi, s-au oprit să ne aştepte.

— Uite, Sihdi, ne vine ajutor, zise Halef repede, uitând de supărare. Îi vezi?

— Hm... nu se ştie!

— Ce nu se ştie? De luat nu mai au ce, iar rău de ce ne-ar face? Sunt opt inşi şi au unsprezece cai. Cum am face să ne dea şi nouă doi? A, dar stai, că ştiu eu cum!

— Ei, cum?

— Pe datorie. Când or auzi cine sunt, n-au să se codească.

— Bine, să încercăm.

Pornirăm mai departe şi, când văzură călăreţii asta, se puseră şi ei în mişcare. Peste câteva minute eram faţă în faţă. Aveau chipurile smede, părul negru corb şi păreau să fie kurzi. La astfel de întâlniri te uiţi întâi la oameni, pe urmă la cai. Văzurăm că ne privesc cu oarecare blândeţe. Caii nu le erau răi şi îmbrăcămintea nu prea bogată. Armele de asemenea. Doi din caii fără stăpân erau înşeuaţi. Al treilea ducea în spinare ceva înfăşurat într-o pătură.

Căpetenia, un bărbat voinic cu barba neagră şi deasă, n-aşteptă să-l salutăm noi întâi, ci duse mâna dreaptă în dreptul inimii, zicând politicos:

— Ni, vro'l ker!

Acesta e bună ziua obişnuit al kurzilor. Simplu, dar cuviincios, fără cuvinte linguşitoare. Asta ne plăcu. Când mă gândeam în ce hal ne aflam, era foarte frumos din partea conducătorului că ne salutase el întâi. Îi mulţumirăm tot atât de cuviincios şi ne spuse singur fără s-aştepte să-l întrebăm noi cine e:

— Sunt Nafar Ben Şuri, şeicul dinarunilor şi am plecat după vânat. Tabăra noastră e către răsărit, la un ceas de drum de aici.

Văzui că aştepta acum să-i spunem şi noi cine suntem. Îl lăsai pe Halef să-i răspundă. Ştiam că atât aştepta. Ce lipsea înfăţişării noastre, destul de jalnice de altfel, avea să înlocuiască el cu laudele lui.

— Eu sunt Hagi Halef Omar Ben Hagi Abal Abbas Ibn Hagi Dawudh al Gossarah, şeicul haddedihnilor din vestitul neam al

sammarilor, începu el. Nădăjduiesc că numele ăsta nu ţi-e necunoscut.

Chipul omului se lumină parcă şi răspunse:

— Adevărat. Câţiva din oamenii mei s-au înapoiat zilele astea din Basra şi mi-au spus că te-au văzut acolo şi li s-a vorbit despre tine.

Lui Halef îi venise apa la moară. Îşi îndreptă trupul lui mărunţel pe cât putu şi zise cu mândrie şi îngâmfare:

— Fireşte că şi despre isprăvile mele, nu e aşa? Care din ele? Din Sahara, Egipt, Arabia sau Kurdistan?

— Nu toate, dar unele din ele, zâmbi Nafar Ben Şuri cu îngăduinţă. Dacă vrea Allah, voi afla mai mult din gura ta.

— O să vrea, de ce să nu vrea? adăugă Halef convins. Dar uită-te aici la tovarăşul ăsta al meu. Numele său e mult mai lung ca al meu, dar nu-i place să i-l spună cineva de la început până la sfârşit. De aceea o să-l numesc numai Kara Ben Nemsi din Djermanistan. Isprăvile vitejeşti, pe care le cunoaşte o lume întreagă, le-am făcut aproape toate împreună. O să-ţi spun numai o parte din ele, căci dacă aş sta să ţi le povestesc pe toate...

Îşi curmă vorba, văzând că ridicasem mâna ca să pun frâu laudelor care aveau să curgă acum cu nemiluita. Drept e că se supuse, dar nu se putu stăpâni să nu spună:

— Ce dracu', Sihdi, ce ridici mâna când vorbesc! Ştii că asta mă stinghereşte. Fă-mi semn când tac, căci atunci te văd mai bine.

Apoi întorcându-se spre căpetenie, urmă:

— Cea mai de seamă din isprăvile noastre e cea de acum. Suntem tocmai în urmărirea a doisprezece ticăloşi care ne-au jefuit de tot ce aveam asupra noastră. Vrem să punem mâna pe ei, să-i judecăm şi să-i pedepsim.

O expresie ciudată apăru pe chipul lui Nafar când întrebă:

— Aţi fost jefuiţi?

— Păi asta vezi şi tu.

— Cai n-aveţi?

— N-am fi venit pe jos dacă aveam!

— Tâlharii erau călări?

— Da.

— Şi cu toate astea vreţi să-i urmăriţi?

— Ba bine că nu! Doar nu om lăsa să ne scape!

— Şi credeţi că o să-i ajungeţi din urmă?

— Se înţelege!

— Mergând pe jos?

— Ei aş!

— Atunci cum?

— Pe caii ăştia ai voştri — şi arătă spre cei doi cai înşăuaţi.

— *Maşallah!* Aşadar credeţi că vă vom ajuta?

— Aşa nădăjduim. Dacă nu se poate altfel, vi-i cumpărăm. Mai vindeţi-ne două puşti, două cuţite, două fesuri, două mantale, pulbere şi plumb.

— Prea bine! Dar aveţi cu ce le plăti?

— Pe loc, fireşte că nu, sunt însă Hagi Halef Omar, şeicul haddedihnilor şi când îmi dau cuvăntul că voi plăti totul pe preţ îndoit întreb: cine îndrăzneşte să spună că nu o să mă ţin de cuvânt?

— Nimeni. Te cred. Până acum nu v-am văzut însă niciodată şi n-am nici o dovadă că sunteţi într-adevăr vestiţii războinici drept care vă daţi. E deci un negoţ cam ciudat ăsta pe care mi-l propui tu. Îngăduie-ne, o, şeic al haddedihnilor, să descălecăm şi s-auzim cum şi în ce fel s-a întâmplat când aţi fost jefuiţi.

Omul vorbea cuminte şi cu rost. N-aveam de ce să i-o luăm în nume de rău.

Dinarunii descălecară şi făcură un semicerc în jurul nostru. Ne aşezarăm şi noi în mijloc, apoi Halef începu să povestească. Fireşte că făcea tot ce îi stătea în putinţă să ne scoată nevinovaţi de neprevederea noastră şi să arate într-o lumină cât mai urâtă mârşăvia bandiţilor. Când sfârşi,

căpetenia îl întrebă:

— Aşadar nu ştiţi cine erau oamenii aceia?

— Nu.

— Nici unde locuiesc?

— Nici asta.

Un zâmbet de bucurie luci pe chipul negricios al bărbosului când spuse cu glas blajin:

— Mare noroc aţi avut că v-am ieşit în cale. Ce nu ştiţi, puteţi afla de la noi.

— De la voi? întrebă Halef în grabă. Ştiţi ceva despre ticăloşii ăia?

— Da.

— Ce şi de unde?

— Ne-am întâlnit cu ei.

— V-aţi... în... tâlnit cu ei? bolborosi uluit Halef. *Hamdulillah!* Asta e ca şi când i-am avea aici, în palmă. Când şi cum?

— Pe la vremea prânzului, spre miazănoapte de aici. Ştiu foarte bine locul. Şi fiindcă sunteţi într-adevăr cei doi războinici vestiţi, Hagi Halef şi Kara Ben Nemsi, suntem gata să vă venim în ajutor, eu şi toţi oamenii mei câţi sunt în tabără. E chiar aşa cum spui tu: erau doisprezece inşi, dar doi din ei păreau să fie bolnavi sau răniţi fiindcă...

— A, ăla trântit de cal şi celălalt izbit în piept! îl întrerupse Halef.

— Amândoi armăsarii voştri erau duşi de căpăstru, neîncălecaţi. Abia acum îmi amintesc că păreau să fie foarte neliniştiţi şi se zbăteau mereu.

— Ati vorbit ceva cu oamenii ăia?

— Nu. Nici n-au căutat să intre în vorbă, ci au trecut pe lângă noi abia salutându-ne din cap. Mai târziu am văzut că pierduseră o legătură care căzuse pesemne fără să bage de seamă. Neştiind încotro s-au dus ca să le-o înapoiem, am luat-o cu noi. Am desfăcut-o şi am găsit în ea... O să vedeţi

îndată ce.

Ni se aduse pachetul. Văzurăm, spre bucuria noastră, că în el erau păturile, mantalele, fesurile, turbanele, surtucele şi celelalte câteva mărunţişuri pentru îmbrăcăminte. Parcă fuseseră într-adins alese şi legate la un loc, ca să le putem avea înapoi printr-o întâmplare oarecare. Mai târziu ne-am dat seama că lucrul acesta ar fi trebuit să ne bată la ochi. Bucuria noastră era însă prea mare ca să ne gândim la motivul care îi îndemnase să nu se întoarcă din drum şi să caute pachetul. Halef strigă în culmea fericirii:

— *Maşallah!* Ce văd? Acoperământul capetelor noastre şi podoaba trupului nostru! Sihdi, spune şi tu: nu e aşa că e mai de treabă destinul decât pungaşii ăia? Avem şi de data asta dovada că suntem favoriţii lui Allah. Ştii de ce ne-a redat mai întâi îmbrăcămintea?

— De ce?

— Pentru că avem mare nevoie de ea ca să ne putem lua pe urmă şi celelalte lucruri îndărăt.

Într-o clipă fu îmbrăcat gata. Ai fi zis că în bulendrele astea îi stătea toată puterea. Îi urmai pilda, dar mai pe-ndelete.

— Aşa! exclamă el după ce fu gata. Acum sunt iar Hagi Halef Omar, dar altceva nimic. Vestitul şeic al haddedihnilor voi fi abia atunci când voi simţi armăsarul sub mine şi armele în mâini. Dar vai şi amar de aceia care au nesocotit şi călcat în picioare datoria de ospitalitate! Voi fi neîndurător, ca arhanghelul Mihail, tare ca bolovanii de pe malurile Tigrului şi lacom de răzbunare ca burta unui leu flămând. O să-mi înfig, ca pantera, ghearele în ceafa lor şi o să-i ţin în dinţi cum îşi ţine crocodilul prada. Chinurile lor au să fie mai mari decât ale tuturor iadurilor din cer şi de pe pământ şi când vor geme de durere ca mielul în mâna casapului, eu o să zâmbesc mulţumit că şi-au primit pedeapsa pe care o merită.

Cine nu-l cunoştea, s-ar fi îngrozit de ameninţările lui, care te înfiorau auzindu-le. Dinarunii îşi aruncau pe furiş priviri de

spaimă. Nafar rămase însă foarte serios, dar glasul lui sună blând şi compătimitor când ne zise:

— Văd că lucrurile sunt într-adevăr ale voastre. Drept e că noi le-am găsit, dar vi le dăm cu plăcere. Mă bucur că am înaintea mea oameni care se vede bine că sunt deprinşi să poruncească, nu s-asculte. Vă dăm deocamdată aceşti doi cai şi mai târziu alţii mai buni, dacă primiţi să fiţi oaspeţii noştri şi să ne urmaţi în tabără. Veţi avea, de asemenea, arme şi tot ce vă trebuie. Şi dacă găsiţi voi că vă putem fi de folos, vă însoţim toţi ca să prindem pe tâlhari şi să le luaţi îndărăt avutul prădat.

Se putea ceva mai binevenit în împrejurarea de faţă? Fireşte că nu. Vrui să-i răspund că primim cu recunoştinţă, dar Halef mi-o luă înainte şi strigă cu însufleţire:

— Fericit tribul care are o căpetenie ca tine, o, Nafar Ben Şuri! Înţelepciunea grăieşte prin gura ta şi de pe buzele tale răsună glasul milostivirii. Strămoşii şi strămoşii strămoşilor tăi au fost cei mai înţelepţi oameni ai neamului tău şi nepoţii şi strănepoţii până în a noua spiţă vor fi vestiţi şi lăudaţi în vecii vecilor... Noi am fost ursiţi pesemne să arătăm lumii întregi cât e de bună inima ta, primind ajutorul cu care ne îmbii. Să facem legământ de prietenie care să dăinuiască cât o fi lumea şi pământul. Să mergem în tabăra voastră, şi-ţi făgăduiesc că...

— Ajunge! îi strigai eu, ca să-i curm vorba, de teamă să nu spună şi lucruri ce n-ar fi trebuit.

— Ce, nu eşti de acord cu cele ce am spus eu, Sihdi?

— În ce priveşte ajutorul pe care vor să ni-l dea, da, dar în tabără nu ne putem duce deocamdată.

— De ce?

— În curând o s-apună soarele şi hoţii au să facă probabil popas. Aş vrea să aflu locul unde au să-şi petreacă noaptea. Izbutim — atunci putem fi siguri că până în zori avem armăsarii îndărăt. N-avem deci decât un singur lucru de făcut:

să ne luăm după urmele lor.

— Aşa e, ai dreptate, recunoscu el.

— Da, da, are dreptate, încuviinţă Nafar. Şi ca să vedeţi că avem gânduri cinstite cu voi vă vom însoţi. Trebuie însă să trimit pe cineva în tabără, nu e aşa?

— Se-nţelege! Să dea de veste celorlalţi pentru ce nu v-aţi întors în seara asta vrei să spui?

— Şi asta şi altceva încă.

— Ce anume?

— Noi nu suntem războinici atât de vestiţi ca voi, ca să urmărim, fără arme şi în număr atât de mic, un duşman care a dat dovadă că e în stare de orice. Sunt dator faţă de oamenii mei să iau măsuri de prevedere, aşa că...

— Măsuri de prevedere? În număr atât de mic? îi curmă Halef vorba. Noi eram numai doi pe urmele lor! Voi sunteţi opt, cu noi zece, deci atât cât sunt şi duşmanii, doi sunt răniţi.

— Dar n-aveţi arme...

— Ba avem!

— Unde?

— Aici... colo... la tâlhari! Ni le luăm noi înapoi, n-avea tu grijă!

Un zâmbet ciudat flutură pe buzele căpeteniei dinarunilor. Îşi mângâie barba neagră şi stufoasă şi răspunse:

— E deci adevărat ce mi s-a spus despre Hagi Halef Omar, şeicul haddedihnilor. Gândurile tale au scăpărarea fulgerului, pe urmă vine îndată bubuitul de tunet al cuvintelor şi după el numaidecât, ca o ploaie năprasnică, faptele. Dar cum are să fie şi ce-are să se întâmple, asta nu o putem şti dinainte. Dacă zece inşi împotriva altor zece, pot avea lesne alţii în ajutor, nu înţeleg de ce să ne lipsim de ei. Am dreptate, Sihdi?

Întrebarea mi-era adresată mie, de aceea răspunsei:

— Sunt de aceeaşi părere, numai dacă sporul acesta de războinici nu e în legătură cu o pagubă.

— Ce fel de pagubă?

— Timpul pe care l-am pierde aşteptându-i.

— Nu e nevoie, Sihdi. Noi pornim îndată pe urmele tâlharilor, iar unul din oamenii mei se duce în tabără ca să vină cu o ceată de războinici de-ai mei.

— Şi cum au să ne ajungă? Luându-se după urmele noastre?

— Nu, căci ar trebui să vină mai întâi aici şi ar sosi prea târziu. Între timp se va întuneca şi n-ar mai putea vedea urmele. Chibzui câteva momente, apoi adăugă: tâlharii o luaseră înspre djebelul Ma „Muntele cu apă”, fiindcă are un izvor. Sunt aproape sigur că vor poposi peste noapte acolo. Trimit după treizeci-patruzeci de războinici de-ai mei, cu care să ne întâlnim într-un anumit loc ştiut de mine şi pe care îl vor afla prin trimisul meu.

Mare noroc aveam cu acest şeic al dinarunilor. Eu aş fi avut alt plan, dar mă simţeam dator să nu-l mâhnesc, de aceea îi răspunsei:

— Noi nu cunoaştem ţinutul, pe când voi da; sunt deci încredinţat că sfatul tău e bun şi-l vom urma.

— Mulţumesc, Sihdi! Vei vedea că n-o să ai de ce să te căieşti.

Vorbi ceva cu oamenii săi, pe urmă pornirăm în galop, în direcţia dincotro veniseră dinarunii.

— Brr! mârâi deodată Halef, după ce merserăm vreun kilometru.

— Ţi-e frig? îl întrebai îngrijorat.

— Da. Dar mai e şi altceva.

— Ce?

— Ia, calul ăsta! O, Sihdi, ce plăcere să goneşti în spinarea lui Barkh al meu, nu pe mârţoaga asta! Sihdi, călătorit-ai tu vreodată pe un ţap?

— Nu.

— Nici eu; cred însă ca trebuie să fie cam la fel. Nu ştiu, e calul de vină ori ce, dar îmi vine ameţeală şi-mi bate inima de

stă să-mi spargă pieptul.

— Vai de mine, Halef, eşti bolnav! strigai eu speriat.

— Bolnav? Ei aş! S-ar putea să fiu bolnav, când e vorba de prins nişte tâlhari, care ne-au luat ce aveam mai bun? Pesemne că nu mă mai cunoşti, Sihdi!

— Nu te amăgi singur, dragul meu. Adu-ţi aminte de drumul pe care l-am făcut atunci, de la Bagdad, pe urmele caravanei persane.

— Pe ăsta nu o să-l uit de-aş trăi o mie de ani! Îi ieşeam înainte ciumei care m-a înhăţat întâi pe mine, apoi pe tine.

— Ia încearcă de-ţi dă seama, dacă ce simţi acum nu se aseamănă cu ce-ai simţit atunci.

— Allah! Nu cumva crezi că mă înhaţă iar?

— Nu e vorba de ciumă, ci de boală. Mă îngrijorează faptul că ai ameţeli.

— Acum mi-a trecut, dar îmi licăreşte pe dinaintea ochilor şi văd cam tulbure.

— Hm! Halef, bine ar fi fost să nu ni se fi furat caii şi armele, ca să te ştiu acum undeva liniştit şi odihnit...

— Sihdi, dragul meu Sihdi, nu te speria aşa din pricina mea. N-am nimic, zău n-am nimic. Adineauri mi-era într-adevăr frig, dar acum mi-e cald, prea cald chiar... Nu mă las eu doborât de orice fleac şi nici nu o să mă las până ce-oi închide ochii de veci.

Nu vrusei să-l contrazic şi tăcui. Călăream alături, fără ca vreunul din noi să mai scoată un cuvânt. Nafar Ben Şuri mergea în frunte, după el veneam noi şi, în urma noastră, dinarunii. Că Nafar nu se alăturase de noi, nu mă mira. Văzuserăm că toată luarea-aminte îi era îndreptată la urmele lăsate de bandiţi, ceea ce nu s-ar fi putut dacă s-ar fi ţinut în rând cu ceilalţi. Şi-apoi era firesc ca el, care cunoştea bine ţinutul, să meargă în capul convoiului. Sau poate era un om tăcut şi nu vorbea decât atunci când avea ceva de spus. De asemenea, se putea ca omul să se fi ţinut într-adins departe

de noi, ca să nu ni se pară o lipsă de cuviinţă, dacă ne-ar fi pus întrebări la care am fi fost nevoiţi să răspundem. Scurt, motive erau destule.

Pe mine mă îngrijora starea lui Hagi Halef şi nu stam să-mi bat capul cu astfel de lucruri. Faţa îi era suptă şi aici se îngălbenea, aici se înroşea. Oare numai să mi se fi părut? Ochii cătau acum când stinşi şi fără viaţă, când lucitori şi învăpăiaţi ca nişte cărbuni aprinşi. Totuşi şi în asta mă puteam înşela, dar era de ajuns să-l aud pe Halef răsuflând câteodată adânc şi oftând ca să-mi dau seama că nu e bine ce e cu el. Oare întrebarea lui despre moarte să nu fi fost prevestirea unei boli grave, care întindea ghearele ei lacome să-l înhaţe? Tresării speriat, căci în clipa aceea îl auzii zicând:

— Sihdi, nu te supăra că-ţi pun iar întrebarea: Ce crezi tu despre moarte?

— Am mai vorbit o dată despre asta şi ţi-am spus ce aveam de spus.

— Nu mi-ai spus nimic.

— Cum aşa?

— Înţelept cum eşti tu întotdeauna, m-ai lăsat pe mine să-mi răspund. Dar eu vreau să ştiu ce gândeşti tu, nu eu.

— Dragă Halef, nu e acum vreme de astfel de întrebări.

— De ce nu?

— Mai e nevoie să-ţi spun? Ce ştie omul despre moarte!? Şi dacă e vorba să cugete la un lucru atât de serios, trebuie s-o facă în linişte, nu în împrejurări de astea, în clipe când mintea trebuie să-i fie încordată pentru viaţă, nu pentru moarte. Fii bun, te rog, dragul meu şi renunţă acum la astfel de întrebări.

— Sihdi, Sihdi dragă, când te aud vorbindu-mi în felul ăsta, aş fi în stare nu numai să vorbesc de moarte, dar să mor într-adevăr.

— Să mori?

— Da, din dragoste pentru tine. Dacă toţi oamenii şi-ar

vorbi aşa unul altuia!...

— Toţi?

— Da, Sihdi.

— Chiar şi cei buni cu cei răi?

— Da şi ei; poate că aşa cei buni ar salva pe cei răi.

— Vorbeşti serios?

— Foarte serios.

— Hm!

— Iarăşi „hm” ăsta! Ascunde el ceva întotdeauna, pesemne şi acum. Te-aş ruga să-mi spui lămurit ce gândeşti.

— Aşa? Adu-ţi aminte de arhanghelul Mihail cu paloşul răzbunării. Cine judecă mai aspru ca el...

— Hm...

— Aha, cine mormăie acum, eu, ori tu? Cine zicea că nu cunoaşte milă şi îndurare?

— Hm...

— Cine vroia să fie tare ca bolovanul şi lacom ca burta unui leu flămând?

— Hm...

— O panteră, un crocodil? Cine vroia să supună pe alţii la chinurile tuturor iadurilor şi să zâmbească de mulţumire? Îl cunoşti?

— Hm...

La fiecare „hm” lăsa capul tot mai adânc în piept. Urmai:

— Şi acum, acelaşi om zice că ar dori ca toţi oamenii să fie blânzi unii cu alţii, chiar şi răii cu cei buni, pentru că astfel cei dintâi ar putea fi salvaţi.

Ridică dintr-o smucitură capul, întoarse faţa spre mine şi pe chipul lui blajin se ivi un zâmbet de bunătate.

— Iartă-mă, Sihdi! Omul, păcătosul, dobitocul ăsta e un mare măgar! Crezi?

— Nu!

— Vezi că acum ne luăm la ceartă! Nu cunoşti, pesemne, destul de bine pe Halef al tău.

— Te înşeli.

— Nu, nu, îţi spun că nu-l cunoşti! Nici eu nu l-am cunoscut până... până ce nu l-am cunoscut deodată şi pe neaşteptate pe... celălalt...

— Pe celălalt?!

— Da. Crezi că e cu putinţă ca un om să aibă două firi, adică două suflete?

Îl privii uimit. Ce întrebare!

— Da, da, nu te uita aşa la mine! spuse el. Iartă-mă, rogu-te, că nu ţi-am spus până acum de descoperirea pe care am făcut-o la mine. Făptura mea e... cum să spun? Din două fiinţe aidoma una cu alta şi totuşi atât de deosebite! Una e bună, cealaltă rea. Amândouă la un loc se numesc Hagi Halef. Când îşi stau ca potrivnici, cea rea e Hagi şi cea bună Halef. Înţelegi ce vreau să spun, Sihdi?

— Da.

Acum el fu acela care mă privi cercetător.

— Mă înţelegi, zici? Ciudat! Nu cumva se luptă şi în tine doi oameni?

— În fiecare om, Hagi Halef, dar milioane de semeni de-ai noştri nu-şi dau seama de asta şi mor fără să fi biruit cel bun pe cel rău.

— Dar eu vreau să înving, de aceea lupt. Nimeni n-a băgat de seamă lupta asta a mea lăuntrică, nici chiar tu. Trăieşte „cineva” în mine, cineva, care pare să fie venit din cerul lui Allah, atât e de bun, de blând, de îngăduitor şi milostiv. Acesta e Halef al tău, care ţi-e atât de drag. Pe urmă vine celălalt; acesta e mândru, trufaş, îndărătnic, nechibzuit, lăudăros, iute la mânie şi răzbunător. Asta e Hagi, care nu-ţi place ţie de câte ori te aud făcând „hm”. O să mă întrebi acum de ce îi spun celui bun Halef şi celuilalt Hagi. Vezi că Halef e un nume şi Hagi numai titlul.

Ştim şi noi că musulmanul devine hagiu după ce a fost la Mecca sau alte localităţi considerate sfinte.

Halef făcu o pauză scurtă, apoi urmă:

— Când m-ai cunoscut atunci în Sahara, eram tânăr şi cunoşteam prea puţin lumea, în schimb eram foarte închipuit. Îmi ziceam hagiu, măcar că n-aveam dreptul. Nici nu-mi călcase piciorul în vreunul din locurile sfinte, nici măcar la Kairouan, în Tunisia. Mai mult încă: mă lăudam că şi tata şi bunicul meu fuseseră hagii. Nu era numai o minciună, ci o minciună a minciunilor, fiindcă nu scuteam pe morţi în lăudăroşenia mea. Eram trufaş şi dornic de glorie; voiam să fiu mai mult decât eram într-adevăr şi de la neadevărul ăsta porneau toate cusururile mele. De aceea l-am botezat pe răul ăla din mine, hagiu. Acum mă înţelegi, Sihdi?

— Mai mult decât crezi, Halef!

— Şi pe „Hagi" ăsta îl cunoşti?

— Probabil!

— Atunci nădăjduiesc că-l cunoşti şi pe celălalt, pe cel bun din mine, căruia îi spun „Halef", după numele meu de botez. Acesta mi-a redobândit întotdeauna dragostea din sufletul tău, pe care o gonea celălalt. Aceste două făpturi, atât de deosebite una de alta, care trăiesc laolaltă în sufletul meu, se ceartă mereu care să biruie pe celălalt şi n-aş fi putut spune a cui era biruinţa, a lui Halef ori a hagiului, că n-am stat să-mi dau socoteală. Dar de la o vreme, bag de seamă că lui Halef îi place dreptatea şi nu vrea să ştie de celălalt, pe când hagiul i se pune mereu de-a curmezişul şi încearcă să-l abată de la calea cea bună.

De sute de ori am izgonit din sufletul meu pe acest hagiu dar nu vrea s-asculte. Dacă îl dau afară pe uşă, se strecoară ca un hoţ pe sub pânza cortului şi iar îmi pătrunde în suflet. Sihdi, să pun eu o dată mâna pe el, aoleo, ce i-aş face! Dar nu e chip. Nu-i e frică nici de mine, nici de alţii, numai de unul singur.

— Cine e ăsta?

— Tu! Da, tu! De tine are un respect grozav, vreau să

spun de ochii tăi. De când am băgat de seamă asta, ştiu că sunt ochi care slujesc la mustrare şi alţii la ispită. Când încep să mă laud şi te uiţi serios şi zâmbind în acelaşi timp la mine, hagiul amuţeşte pe dată. Îi e ruşine de tine, ba fuge chiar de tine. Cum se poate asta? Poţi tu să mă lămureşti?

— Poate. Nu fuge de mine, ci de Halef din tine. Ăsta e care mi-e drag. Când ochiul meu se îndreaptă cu dragoste asupra ta, îl trezeşte din amorţeală şi-l ajută să biruie pe celălalt din tine. E o taină a sufletului omenesc pe care nu o poţi dezlega, aşa că nu mai încerca degeaba să-i dai de rost.

— Ştii că nu-mi place să-mi bat capul cu ghicitori, dar ce e cu aceste două făpturi din mine. Tare aş vrea să mă lămureşti niţel. De câte ori stau şi mă gândesc la lucrul ăsta, mi-aduc aminte de cei doi *adamlari*[1], despre care îmi spuneai tu că e vorba în *Ahd idş dşedid*[2]. Cartea sfântă a creştinilor povesteşte de un Adam bătrân, care trebuia înlocuit cu unul mai bun şi mai drept. Oare nu o fi ca şi cu ăştia doi, Halef şi Hagi din mine?

— Da, acesta ar fi înţelesul.

— Păi, atunci, aş putea spune că sfânta carte a creştinilor e cea mai bună dintre toate cărţile. Scormoneşte până în adâncul sufletului omenesc şi găseşte taine pe care el însuşi nu le cunoaşte. Când o religie ştie mai mult despre mine decât eu însumi, trebuie să mă închin ei, fie că vreau ori nu. Păcat că nu mai putem urma, uite că şeicul dinarunilor pare să fi găsit ceva.

Treceam acum printr-un fel de strâmtoare care se sfârşea pe un platou şi cobora iar în vale. Şeicul dăduse pinteni calului şi ne-o luase înainte. Deodată se opri în vârful dealului şi ne făcu semn să venim repede. Când ne mai apropiarăm, ne strigă.

— Îi văd... sunt bandiţii... au poposit lângă malul apei.

---

[1] În limba turcă adam înseamnă om. Adamlar = oameni.

[2] Noul Testament.

Veniţi încoace, dar nu chiar până la marginea şesului, că v-ar putea zări. Muntele de colo e djebelul Ma.

Povârnişul era acoperit cu verdeaţă şi la poalele lui erau tufe dese şi un pârâiaş pe malul căruia văzurăm pe aceia pe care îi căutam.

— Trebuie să descălecăm, dacă vrem să nu ne vadă, zise şeicul sărind din sa. Cred că ei sunt. Ori mă înşel eu? întrebă el.

Halef îi răspunse:

— Eu nu văd pe nimeni Mi s-a pus iar ca o ceaţă pe ochi. Tu vezi ceva, Sihdi?

Erau într-adevăr doisprezece inşi şi patrusprezece cai, dintre care doi mai la o parte. Armăsarii noştri, săracii! Nu mă înşelam, căci i-as fi recunoscut dintr-o mie. Când îi spusei asta lui Halef, strigă:

— Fuga la ei! Nu vreau ca nemernicii ăia să se mai bucure o clipă măcar de o astfel de privelişte.

Vru să încalece în grabă, eu îi spusei însă, ca să-l potolesc:

— Nu se poate, dragul meu, ne-ar vedea coborând clina dealului.

— Crezi că ar lua-o la fugă?

— Dimpotrivă, ar sta să ne-aştepte ca să se ia la luptă cu noi şi ne-ar birui. Ei au acoperire după tufe, pe când noi le-am veni de-a dreptul în bătaia puştii. Ţii numaidecât să te omoare?

— Doamne fereşte! N-am deloc poftă să mor. Dar n-am putea coborî pe altă parte?

— Prea mare zăbavă şi n-avem nici timpul trebuincios. Peste un sfert de ceas se va întuneca. Gândeşte-te şi la asta.

— Ce să fac, Sihdi? Să mă gândesc? Nu pot. Tocmai acum îmi trecu o boare fierbinte prin creieri. Capul îmi arde şi parcă mi-a suflat cineva toate gândurile din el. Oare ce să fie asta? Nici picioarele nu mă mai ţin.

Se lăsă jos la pământ şi-şi cuprinse capul în palme. Vrusei

să mă aşez lângă el, dar îmi zise:

— Lasă, Sihdi, nu te îngrijora. Nu e cine ştie ce. Poate otrava aia din cafeaua de aseară. Îmi trece repede, o să vezi. Sunt sănătos tun, crede-mă.

Mă prefăcui că-l cred. Tot nu-l puteam ajuta cu nimic.

— Ce-ai spus adineauri şeicului haddedihnilor, zise Nafar Ben Şuri, erau cuvinte înţelepte. Dacă am încerca acum să ne luăm la luptă cu tâlharii, n-ar mai rămâne unul din noi în viaţă. Trebuie s-aşteptăm până ce se va înnopta.

— Vă fi însă greu de găsit drumul pe întuneric, spusei eu, cam îngândurat.

— Deloc. Am trecut adeseori pe-aici şi-l cunoaştem noi foarte bine.

— Tropotul cailor ne-ar putea da de gol.

— N-avem decât să lăsăm caii aici. Şi-apoi, cu neputinţă să nu găsim pe duşmani, fiindcă n-au să stea pe întuneric, ci au să facă foc în tabără, în afară de asta, trag nădejde că oamenii mei vor sosi încă înainte de a se înnopta.

— Unde e locul de întâlnire!

— Aici. Vor veni prin trecătoarea din care am ieşit noi acum. Crede-mă pe mine. Cu neputinţă să ne scape ăia de colo. Îngăduie-ne acum să şedem, tot nu avem altceva de făcut decât să aşteptăm.

Avea dreptate. În ce priveşte biruinţa noastră, era sigură şi nu asta mă îngrijora pe mine acum, ci starea lui Halef. Mă aşezai lângă el, dorind să-l iau cu vorba. Îmi răspundea însă pe scurt şi în silă; glasul îi era aproape şoptit. De aceea îl lăsai în pace.

Cum nici dinarunii nu vorbeau, se făcu linişte. Doar din când în când se auzea un cal sforăind sau răscolind pământul cu copita.

Se însera, dar întărirea pe care o aşteptam nu mai sosea. Şi fiindcă şeicul nu spunea nimic, tăceam şi eu. La ce bun cuvinte de prisos, care n-ar fi folosit la nimic! Jos în tabără

domnea întuneric, aşa că nu ne puteam apropia de ea, neavând după ce ne îndruma.

Simţii deodată pe Halef pipăindu-mi braţul, îmi apucă apoi mâna într-ale lui şi-şi rezemă capul de umărul meu. Stătu multă vreme aşa. Mâinile îi ardeau ca focul.

— Sihdi! murmură el în cele din urmă.

— Ce e?

— Vezi tu stelele alea?

— Da.

— Se zice că acolo ar fi cerul. Al vostru ori al nostru?

— Crezi că există mai multe ceruri?

— Nu. Şi chiar dacă! De-ar avea Allah zece şi mi-ar fi hărăzit să pătrund în cel mai înalt dintre ele şi de-ar avea Dumnezeul creştinilor tot zece şi tu n-ai avea dreptul să intri decât în cel mai de jos dintre ele, ştii ce-aş face?

— De unde vrei să ştiu!

— Aş renunţa la al meu ca să mă duc cu tine în al tău. Tot mai bine mi-ar fi aici, căci acolo unde domneşte numai iubire, e fericirea veşnică. Ţi-ar face plăcere, Sihdi?

— Mai întrebi!

— Iartă-mă, Sihdi, dar sunt ca un copil care vrea să audă din gura părintelui său că îi e drag.

— Din tot sufletul, dragul meu!

— Mulţumesc! Tocmai mă gândeam acum la... noi amândoi. Crezi tu că suntem prieteni, prieteni adevăraţi, Sihdi?

— Fără îndoială. Mai buni prieteni nici că se poate.

— Eu însă gândesc altfel.

— Cum?

— Noi suntem mai mult decât prieteni. Nici nu e cuvânt pentru ce suntem noi. Dacă se iubesc oamenii în care sălăşluiesc două firi, una bună şi una rea, se cheamă că sunt prieteni. Dar când se iubesc după ce nu a mai rămas în ei decât cel bun, asta e mai mult decât atât — e... e o fericire

cerească. Nu-ţi pot vedea faţa, dar ia spune, zâmbeşti iar?

— Nu. Sunt serios, dar nespus de fericit.

— Şi eu înduioşat, fără să ştiu de ce. Oare dacă va fi să mor în curând, te-aş mai vedea pe urmă?

— Halef, ce e întrebarea asta la tine! strigai eu înspăimântat.

— Nu ştiu nici eu cum mi-a venit pe limbă. E cineva în mine care vorbeşte de moarte. Halef sau Hagi — nu ştiu, dar... a, auzi?

Se auzi în clipa aceea o larmă grozavă ca la un atac sau o luptă crâncenă. Dinarunii săriră în picioare şi şeicul lor strigă cu însufleţire:

— Allah! Ăştia sunt războinicii mei!

— Cum se poate? întrebai eu uimit. Ziceai că vor veni încoace.

— S-au dus de-a dreptul la tâlhari şi au năvălit pe neaşteptate asupra lor.

— De unde ştiau să-i găsească?

— Cine ştie prin ce întâmplare sau după vreun semn oarecare au nimerit acolo.

— Nu te înşeli? Eşti sigur că sunt oamenii tăi?

— Ei sunt. E strigătul nostru de luptă.

— Atunci să dăm fuga la ei.

— Nu încă. Lasă să treacă puţin şi vom şti cum stau lucrurile.

Mă silii să par liniştit, deşi eram destul de îngrijorat. Halef sărise şi el în picioare. Toată slăbiciunea îi pierise şi întrebă cu asprime pe şeic:

— Pot războinicii tăi să facă după cum îi taie capul şi s-o ia pe alt drum?

— Da, răspunse Nafar Ben Şuri.

— Cum aşa? Trebuie doar să se supună poruncilor tale!

— Tot din supunere poţi face altfel decât ţi s-a poruncit.

— Nu! Porunca e dată ca să fie împlinită aşa şi nu

altminteri.

— Dar dacă acela care trebuie s-o împlinească găseşte cu cale că tot acolo ajunge, îi e iertat să facă după cum crede că e mai bine!

— Prin asta dai dreptul războinicilor tăi să nu te asculte şi în alte lucruri. Haddedihnilor mei nu le îngădui cea mai mică abatere de la poruncile mele. Ia uitaţi-vă colo! Au aprins focul şi se aude un glas chemând pe cineva.

Într-adevăr, în tabără se vedea o flacără şi se auziră cuvintele:

— *Gahlab, gahlab; ta 'al, ta 'al, ia şeic*! — biruinţă; biruinţă; vino, vino, şeicule!

— Pe mine mă cheamă, zise Nafar. Oamenii mei ştiu că sunt aici şi fiindcă au învins pe duşmani, mă cheamă la ei.

— Numai de nu ne-ar fi păgubit pe noi cu ceva! De multe ori prea mult zel strică.

Strigătele se repetară; coborârăm unul după altul, eu cu Halef la urmă. Deşi era întuneric beznă, caii păşeau siguri ca şi când ar fi fost ziua mare. Străbăturăm valea, îndrumându-ne după lumina focului.

Din ce ne apropiam gălăgia creştea. Ne pomenirăm deodată în mijlocul a 50 - 60 de dinaruni, care vorbeau cu însufleţire toţi odată, de nu se mai înţelegea nimic. Trecu o bucată bună de vreme până să desluşim ce spuneau. Aflarăm în sfârşit cum se petrecuseră lucrurile.

Omul trimis de şeic în tabăra lor făcuse pe conducătorul, aşa că ştia bine unde se află bandiţii. Se gândise că n-ar fi rău să se laude mai târziu cu isprava de a-i fi biruit el şi, în loc să ţină drumul drept, făcuse un ocol, care îl ducea în valea unde era sălaşul bandiţilor. Lăsase caii în grija câtorva din oamenii săi, iar cu ceilalţi se furişase lângă pârâu şi dăduse iureş în duşmani. Luaţi pe neaşteptate, nici nu avuseseră timp să se apere. Mie şi lui Halef ni se păru ciudat că şeicul încuviinţă fără vorbă ce găsiseră ei de cuviinţă să facă, deşi îi călcaseră

întrucâtva porunca.

Bandiţii erau legaţi fedeleş. Până s-apucăm noi însă să ne apropiem bine de ei, se întâmplă ceva ce puse în uimire pe dinaruni şi anume: îndată ce furăm în bătaia focului şi apucarăm — eu şi Halef — să spunem câteva cuvinte cu glas tare, se auzi deodată un nechezat de cai şi armăsarii noştri se înghesuiră printre oameni, ca să se apropie de noi. Bucuria lor nu se poate descrie. Barkh al lui Halef sărea ca un ied şi făcea fel de fel de giumbuşlucuri, îşi lipea apoi capul de obrazul stăpânului său pentru câteva clipe şi o luă iar de la început.

Assil Ben Rih al meu însă îşi manifesta mai domol bucuria, dar şi mai înduioşător. Îşi puse botul lângă obrazul meu şi mi se uită în ochi cu o privire de om şi parcă întreba: „De ce m-ai lăsat atâta timp fără tine?” Pe urmă începu să-mi lingă mâinile, ca şi când le-ar fi sărutat, îşi lipi urechea de gura mea, aşteptând să-i murmur în, ureche cuvintele pe care le cunoşteam numai noi amândoi şi cu care îl adormeam ca pe un copil.

— Îi eşti drag, foarte drag... zise şeicul. Ce aşteaptă să-i spui? Taina cu care e deprins?

— Nu! replicai eu scurt, căci e o lipsă de tact să întrebi pe stăpân despre taina calului său.

— Dar nu se poate să n-aibă una — dacă nu chiar mai multe.

— Fireşte că da, ca orice cal de rasă nobilă.

— Şi în ce stă taina asta, în cuvinte sau în semne?

— Taina lui e o taină, de aceea, ca orice taină, trebuie să rămână o taină pentru oricine.

Spusei acestea ca să i-o retez mai curând, dar el nu se dădu bătut, ci urmă:

— Lasă-mă, rogu-te, să încerc şi eu.

Era o stăruinţă jignitoare care mă făcu să-mi schimb părerea bună pe care o avusesem despre şeic. Clătinai cu ciudă din cap, gestul meu nu-l împiedică însă să se apropie şi

mai mult de armăsar.

— Numai să-l mângâi puţin — zise el şi vru să-i cuprindă gât.

— N-ai decât! Sunt oaspetele tău şi nu pot să te împiedic; dar ia seama la ce faci. Mă tem că ai să te căieşti, îi răspunsei eu.

Într-adevăr. Armăsarul făcu o săritură înapoi şi l-ar fi izbit cu copita în piept, dacă n-ar fi avut Halef prezenţa de spirit să-l tragă repede în lături.

— Ăsta e dracul gol! mormăi şeicul înfuriat. Cât p-aci să mă omoare...

— Dacă n-ai vrut să mă asculţi! Ţi-am spus doar...

— Şi celălalt e tot aşa de sălbatic ca ăsta?

— La fel. Nu ascultă de nimeni decât de noi. Oricine vrea să pună stăpânire pe ei o păţeşte. Uită-te la ăştia doi şi vezi în ce hal i-au adus, fiindcă au cutezat să se atingă de ei.

Îi arătai pe cei doi bandiţi, legaţi ca şi tovarăşii lor. Chipul nu li se vedea, căci lumina focului n-ajungea până la ei, dar gemeau înăbuşit din pricina rănilor primite de la caii noştri.

Lucrurile pe care ni le furaseră bandiţii erau toate la un loc, pe o pătură întinsă jos. Nu lipsea nimic. Faptul acesta ar fi trebuit să ni se pară ciudat, dar n-aveam acum vreme de aşa ceva. Probabil că voiseră să-şi împartă prada mai târziu — cel puţin aşa ne-am închipuit noi.

Nafar Ben Şuri părea mulţumit că nu fuseserăm păgubiţi cu nimic. Se aciuise la pământ şi examina fiecare lucru în parte. Armele îl interesau însă mai mult ca orice. Se uita uimit la ele şi nu mai contenea cu întrebările. În cele din urmă Halef nu se mai putu stăpâni şi-i zise plictisit:

— Vezi şi tu că puştile astea îşi au şi ele tainele lor, ca şi armăsarii noştri, pe care nu le poate afla nimeni, de ce mai întrebi degeaba?

— Iartă, o, şeic al haddedihnilor, dar n-am mai văzut până acum astfel de arme, se scuză dinarunul. Ştiţi şi voi câte se

spun despre ele. Că sunt fermecate şi faceţi adevărate minuni cu ele. E atunci de mirare că nu mă mai satur privindu-le?

— Curiozitatea şade bine numai babelor nu şi unor războinici viteji, mai ales unui şeic al lor, răspunse Halef pe şleau.

La drept vorbind datoram recunoştinţă omului acesta, dar prea ne iscodea mereu şi stăruinţele lui nelalocul lor înăbuşeau în noi simţământul acesta.

— Mi se pare că nu îţi dai seama ce ne datoraţi, zise el cu ciudă. Ce s-ar fi ales de voi dacă nu vă veneam noi în ajutor?

În vremea asta noi ne vârâserăm prin buzunare lucrurile furate de bandiţi şi ne luarăm apoi şi puştile în spinare. Acum, când ne ştiam iarăşi în stare să ne luăm la luptă cu oricine ne-ar fi arătat duşmănie, Halef era omul de mai înainte.

— Ceri recunoştinţă, zise el cu dispreţ şeicului. Nu ştii că recunoştinţa nu se cere ci aştepţi să ţi se dea? Ai auzit de noi dar de cunoscut nu ne cunoşti încă. De aceea bunătatea pe care ai avut-o faţă de noi ţi se pare mai mare decât e într-adevăr. Ce s-ar fi ales de noi, zici? Găseam noi urmele bandiţilor şi singuri. I-am fi ajuns chiar în noaptea asta şi i-am fi silit să ne dea îndărăt ce ne-au luat. Nepedepsiţi nu scăpau ei, de asta nu te îndoi. Vouă n-avem să vă mulţumim decât că am ajuns cu vreo câteva ceasuri înainte aici. Şi pentru astea câteva ceasuri să vă încredinţăm tainele cailor şi ale armelor noastre? Gândeşte-te ce ne ceri! Ne socotim oaspeţii tăi, dar dacă nu mai încetezi cu întrebările încălecăm şi ne ducem acolo unde prietenia nu se dovedeşte prin vorbe ci prin fapte. *Barkh, ta ' ahl*[1].

Armăsarul veni în fugă şi se aşeză astfel lângă Halef că acesta n-avea decât să pună piciorul în scară şi să se aşeze în şa. Îi dădeam dreptate în gând prietenului meu, dar în locul lui nu m-aş fi arătat atât de aspru. Care să fi fost pricina că

[1] Barkh! Vino aici!

omul acesta, pe care îl ştiam de obicei simţitor la o faptă bună pe care o făcea cineva faţă de el, se purtase acum astfel?

Vru într-adevăr să încalece, dar şeicul îl apucă de braţ şi-i zise:

— Nu te pripi, Halef Omar! Nu mi-a fost gândul să vă gonesc dintre noi. O să râdă lumea de mine când se va afla că aţi fost oaspeţii noştri, dar n-aţi mai vrut să staţi.

— Ruşinea nu e a noastră, răspunse aspru Halef.

— A voastră nu, ci a noastră. De aceea vă rugăm să rămâneţi aici până dimineaţă şi să ne ducem pe urmă cu toţii în tabăra noastră. Şi apoi nu puteţi pleca până n-aţi judecat şi osândit pe tâlharii care v-au jefuit.

Era într-adevăr un motiv care nu-şi greşi ţinta, căci Halef zise repede:

— Ai dreptate. Dar cine să-i judece? Vrei să iei şi tu parte la un *djemah*[1] de războinici de-ai voştri?

— Nu.

— De ce?

— Fiindcă osânda noastră nu s-ar potrivi cu a voastră.

— Cum aşa?

— Sfatul trebuie să hotărască după legile pustiului care pedepsesc furtul de cai cu moartea.

— Nu? Ce te face să crezi? întrebă Halef peste măsură de mirat.

Şeicul chibzui cam în ce fel s-ar putea exprima mai bine. Din păcate nu-i puteam deosebi bine trăsăturile din pricina bărbii, care îi acoperea faţa şi a slabei lumini care venea de la focul ce abia mai licărea. Totuşi mi se păru că ascunde un gând şi vrea să să arate nepăsător.

— Se spune despre voi, începu el, că gândiţi altfel decât noi ceilalţi. Sunteţi îngăduitori şi iertaţi greşelile păcătoşilor. Drept e că nemernicii ăştia s-au făcut vinovaţi faţă de voi, dar

[1] Sfatul bătrânilor.

moartea ar fi o pedeapsă prea aspră. Doisprezece oameni să-şi piardă viaţa pentru că au furat doi cai

— Doi? Ăştia doi fac cât o sută, o mie de-ai voştri! Numărul n-are de-a face.

— Poate, dar împrejurarea că i-aţi luat îndărăt...

— Asta cam aşa e. Deci, de moarte nu poate fi vorba. Uiţi însă că au cutezat să bată pe unul din ei şi o astfel de ticăloşie nu se iartă.

— Uiţi că doi din ei s-au ales cu coastele rupte. Asta nu o pui la socoteală?

— Hm... nu cumva vrei să faci pe *dawa wekeli*[1] şi să aperi o nelegiuire ca asta? Cine nu vrea să judece, să nu se amestece şi nici să apere pe vinovaţi. Mă voi sfătui, deci, cu Sihdi al meu şi ce vom hotărî noi rămâne bine hotărât. Acum însă... o, Sihdi, ţine-mă... Iar îmi vine ameţeală... Mi s-au împăienjenit ochii şi trebuie să mă aşez jos...

Îl prinsei în braţe şi-l lăsai lângă foc. Întinsei apoi pătura şi-l culcai binişor pe ea. Dacă până atunci fusesem îngrijorat de starea lui, acum mi se făcu frică de-a binelea.

— Ce are şeicul haddedihnilor? întrebă Nafar Ben Şuri. Nu cumva e bolnav?

— Nu, nu, a băut ieri nişte cafea otrăvită şi îi e greaţă, altceva nimic, mă grăbii eu să răspund.

Minţeam într-adins, deşi ştiam că Halef e bolnav de tifos, despre asta nu mai încăpea îndoială. Trebuia însă să ascund că e vorba de o boală molipsitoare, căci s-ar fi ferit de el. Deocamdată se cerea să asigur o bună îngrijire bolnavului, mai târziu, fireşte, voi căuta eu însumi să nu las pe nimeni să se apropie de el, ca să nu se întindă molima în tabăra dinarunilor.

Din fericire eram iarăşi în stăpânirea lucrurilor noastre; până şi mica farmacie portativă din care nu lipsea nimic. Mă grăbii deci să-i dau bolnavului o doză mare de chinină. Acesta

[1] Avocat.

închise ochi şi rămase nemişcat, părând că a adormit.

Dinarunii aveau destule merinde cu ei. Se aşezară să mănânce; porţia lui Halef o pusei de-o parte deocamdată. Caii mi-i îngrijii eu singur, pe urmă mă lăsai jos lângă Halef, ca să fac ce vroisem şi noaptea trecută — adică să veghez.

Lui Nafar Ben Şuri i se făcu un culcuş de partea cealaltă a focului. Fuma şi părea pierdut în gânduri. Din când în când arunca pe furiş o privire spre noi, dar nu spunea nimic.

Oamenii săi se culcaseră care cum apucase. Părea că nu se ţine socoteală în tabără de o anumită regulă. Într-un rând mă dusei să examinez legăturile prizonierilor. Deşi nu erau legaţi prea strâns, nu aveam de ce să mă îngrijorez, căci erau înconjuraţi din toate părţile de dinaruni şi apoi îi aveam şi eu sub ochi. Vrusei să văd ce e cu rănile celor doi, dar nu mă lăsară. Încercai atunci să intru în vorbă cu ei; degeaba, nici unul nu-mi răspunse. Mă întorsei la locul meu hotărât să nu mă las prididit de somn.

— Sihdi, începu şeicul, nu te mira, dar omului îi e frică de tine.

— Iar îi iei apărarea? îl întrebai eu oarecum supărat.

— Nu, vreau însă să-ţi lămuresc tăcerea lui. Ce osândă o să le daţi?

— Nu ştiu încă. Trebuie să mă sfătuiesc cu Halef.

— Şi unde o să fie împlinită?

— Acolo unde ne vom afla când o vom hotărî.

— Aşadar acasă, în tabăra mea.

— Pentru ce acolo?

— Fiindcă v-am poftit să fiţi oaspeţii mei. Aşa e că primeşti?

— Primesc. Vreau să te încredinţez că nu suntem atât de nerecunoscători precum îţi închipui tu.

— Iartă-mă, Sihdi! Noi muntenii nu ne pricepem la regulile bunei-cuviinţe ca voi, orăşenii. Veţi găsi la noi tot ce vă trebuie ca să nu duceţi lipsă de nimic. Cât priveşte ce veţi

hotărî cu tâlharii, fii sigur că se va face întocmai.

— Iei deci asupră-ţi executarea osândei?

— Da. Aş vrea însă să ştiu care va fi. Moartea?

— În nici un caz.

— Atunci?

— Bătaia!

Nu eu spusesem aceste cuvinte, ci ele ţâşniră ca o şuierătură de pe buzele arse de friguri ale lui Halef. Auzise desluşit ce vorbeam.

— Bătaia, repetă el fără să facă vreo mişcare sau să deschidă ochii.

— Câte lovituri? întrebă şeicul.

— Câte zece mii de fiecare.

— Allah! E prea mult...

— Nu, prea puţin!

— Ar fi mai rău decât moartea. Nimeni nu poate suporta atât.

— Nici nu trebuie. Ălora care s-au atins de armăsarii noştri să li se dea câte douăzeci de mii!

— E cu putinţă?

— Dacă ţi se pare prea puţin, dă-le treizeci de mii.

Se ridică niţel în capul oaselor, făcu un gest cu mâna, ca şi când ar fi izbit în ceva, apoi căzu îndărăt pe pătură.

— Îndură-se Allah de el! spuse înspăimântat şeicul. Are friguri şi i s-a înfierbântat sângele.

Apucai mâna lui Halef şi-i pipăii pulsul. Avea într-adevăr temperatură, căci abia i-l puteam număra. Şeicul urmă:

— Poate că aiurează şi când i-o trece fierbinţeala o să-şi ia seama. Hoţii trebuie, fireşte, să-şi primească pedeapsa, dar ca să-i omori în bătaie nu se poate, prea ar fi neomenos...

Nu zisei nici da, nici nu, ca să nu-l irit pe Halef, mă folosii însă de prilej ca să-mi fac unele pregătiri de care aveam mare nevoie.

— Osânda se va împlini când vom ajunge în tabără. Aveţi

cumva pe acolo vreun *tahtirvan*[1].

— Mai multe. Dar de ce mă întrebi?

— Ne trebuie pentru răniţi. I-ar zdruncina prea tare caii şi le-ar pricinui prea mari dureri.

— Să-i ducem în *tahtirvan* la tabără? întrebă aproape cu bucurie şeicul.

— Da.

— Să trimit un om după *tahtirvan?*

— Da.

— Chiar acum îndată?

— Cu cât mai repede, cu atât mai bine. Dacă se poate, n-ar fi rău să aducă două.

Cerusem tărgile într-adins, căci, în starea în care se găsea, lui Halef i-ar fi fost cu neputinţă să se ţină pe cal. Asta însă nu trebuia s-o ştie şeicul şi nici nu o bănui. Nu mă mirai deci de laudele pe care mi le aducea acum, când zise:

— Bunătatea ta nemărginită se răsfrânge până şi asupra duşmanilor pe care nu vrei să-i faci să sufere. Un singur tahtirvan ar fi ajuns pentru amândoi răniţii, dar fiindcă vrei tu, o să poruncesc să se aducă două.

Chemă pe unul din oamenii săi, îi spuse câteva cuvinte şi acesta plecă în goana calului.

— Vorbeam de bunătatea inimii tale fără să pomenesc de a mea, începu iar şeicul, întorcându-se spre mine. Să nu crezi că e mai prejos de a ta. Ştii tu din ce trib fac parte ăştia care v-au jefuit?

— Nu.

— Sunt djanicuni. Arde-i-ar focul gheenei!

— Duşmani de-ai voştri?

— Duşmani de moarte! Mult sânge a curs între ei şi noi de când există aceste două triburi. Chiar acum de curând au făptuit o crimă strigătoare la cer împotriva noastră. O să-ţi povestesc când vom ajunge acasă. Dacă las să-i ducă pe

---

[1]Targa purtată de cămile sau de cai.

tahtirvan ca să-i scutesc de dureri, înseamnă că bunătatea mea o întrece pe a ta. Poate că va fi nevoie să-mi dai un sfat, poate chiar ajutor în privinţa lor.

— Voi face tot ce-mi va sta în putinţă. Dar de ce amâni pentru mâine şi nu vrei să-mi spui acum despre ce e vorba?

— Acum vei fi vrând să dormi.

— Nu-mi place să amân pentru mâine ce pot face astăzi.

— Aşa se şi cuvine să facă orice războinic, de aceea te ascult. Mă crezi că djanicunii sunt mereu puşi pe jaf şi hoţie, după cum ţi-am mai spus?

— Trebuie să te cred, am avut doar dovada când ne-au jefuit pe noi.

— Nu numai pe voi, ci şi pe noi. Acum de curând, pe când mă aflam cu mai toţi războinicii noştri la o serbare a unui trib vecin, djanicunii au dat năvală în satul nostru şi l-au jefuit, omorând în acelaşi timp cinci din paznicii puşi de noi. Cunoşti datoria noastră?

— După lege: sânge pentru sânge.

— Da, ochi pentru ochi, dinte pentru dinte, moarte pentru moarte, sânge pentru sânge! Şi apoi vrem să ni se dea îndărăt turmele furate. Recunoşti deci că e cu cale să pornim război împotriva lor?

— Se înţelege. Legile voastre sunt neîndurătoare în privinţa asta. Şi când era vorba să porniţi?

— Chiar mâine.

— A! Acum v-aţi luat seama?

— Datoria ospitalităţii e mai presus decât oricare alta. V-am poftit ca oaspeţi şi vom fi mândri să vă avem printre noi. Nădăjduiesc că primiţi; nu e aşa?

Cine nu cunoaşte obiceiurile acelor popoare îşi va fi închipuind că am fost încântat de invitaţia lui şi am primit cu plăcere, fără să şovăi. Mai ales în împrejurările de faţă, când s-ar fi putut ca Halef să fie trântit la pat de o boală lungă, după cum mă temeam. Dar era ceva ce mă făcea să stau pe

gânduri, ca orice om prevăzător.

La beduini musafirul are alte îndatoriri faţă de gazdă. Trebuie să ia parte la tot ce se întâmplă în tabăra şi în satul unde a fost găzduit. Mai mult încă: E socotit mai presus decât însuşi şeicul. Ar fi socotit drept un om fără onoare dacă s-ar da înapoi de la vreo primejdie care ar ameninţa aşezarea.

Întrebarea lui Nafar avea două înţelesuri, adică: „Vreţi să găsiţi la noi ajutorul de care aveţi nevoie?” Şi dacă răspundeam „da”, însemna că trebuie să iau parte la expediţia împotriva djanicunilor.

Şi fiindcă mă codeam cu răspunsul, şeicul zise cam înţepat:

— Stai la îndoială? Crezi că te-ai înjosi dacă ai primi găzduirea noastră?

Aş fi ştiut eu ce să-i răspund, dacă nu era boala lui Halef. Aşa însă îi zisei:

— Omul trebuie să chibzuiască bine înainte de a răspunde. V-aţi purtat ca adevăraţi prieteni cu noi şi nădăjduiesc că o veţi face şi de acum încolo. Nu ţi-am răspuns numaidecât şi să vezi de ce: Mă întrebam dacă nu v-am fi o povară întâmplându-se să stăm mai mult decât o zi, două, printre voi.

— Povară?

— Da.

— Ştiu că eşti creştin şi nu cunoşti pesemne poruncile *Coranului* nostru.

— Ba le cunosc foarte bine.

— Atunci trebuie să ştii că a cinsti pe oaspete e una din cele mai sfinte datorii ale musulmanului.

Mărturisesc că simpatia pe care o simţisem la început pentru şeic scăzuse grozav. Nu-mi dădeam nici eu seama de ce, dar era ceva pe care nu-l înţelegeam. Puteam eu să i-o spun în faţă? Îi zisei deci, silindu-mă să zâmbesc:

— N-aş vrea să vă supăr prea mult...

— Cu ce ne-ai putea supăra?

— Uită-te la Hagi Halef, şeicul haddedihnilor. Mă tem că-l

pândeşte o boală care ar putea să vă dea de lucru pentru un oarecare timp.

— Nu-i povară pentru noi, îl vom îngriji ea pe un frate. Şi chiar dacă boala lui va ţine mai multă vreme, eşti tu, pe care...

Îşi curmă vorba. Probabil că se codea să spună: „eşti tu pe care ne putem bizui”. Nu avusei răgaz să-mi sfârşesc gândul căci, în clipa aceea, Halef, care zăcuse până atunci nemişcat, sări în picioare, se înţepeni dârz în faţa mea şi zise:

— Ce-ai spus, Sihdi? Am auzit tot. Crezi într-adevăr că o să mă îmbolnăvesc?

— Da, îi răspunsei eu cu hotărâre...

— De ce boală?

— Până acum o văd venind de departe şi nu îi pot spune pe nume până nu va fi aici.

— Aha, de departe! Vai, Sihdi, cum te înşeli! Te credeam om deştept, dar văd că nu eşti.

— Mulţumesc!

— Mă rog! Zici că boala o vezi deocamdată de la depărtare, deci n-a sosit încă. De ce aş lăsa-o să se apropie şi să se furişeze în trupul meu şi să se lăfăiască în el ca într-un cort împodobit de sărbătoare?

— Dacă vrea ea, vine.

— Vrea, vrea, vrea! Ce, eu nu ştiu să vreau? Şi când vreau ceva, nici dracul nu mi-o scoate din cap. Orice boală e o slăbiciune. Şi asta pe care o vezi tu de departe venind nu se poate asemui decât cu o babă slabă şi ştirbă, care abia se târăşte pe picioare. Şi eu, vestitul şi viteazul şeic al haddedihnilor, care n-a întors spatele nici unui leu turbat, să mă tem de o babă ştirbă! Atâta îţi spun: Nu las boala să se apropie! O gonesc! Îmi bat joc de ea! Tu însuţi m-ai învăţat ce poate o voinţă tare şi pe a mea nu o poate clinti nimeni, aşa să ştii!

— Halef, dă te rog mâna încoace.

— Pentru ce?

— Dă-o când îţi spun!

— Ca să vezi ce e cu *dass innabd*[1]?

— Da.

— Asta pot s-o fac şi singur.

Puse degetul mare pe încheietura mâinii drepte şi o duse la ureche. Ascultă niţel, pe urmă zise:

— N-aud nimic. Vasăzică nu e ceva străin în vână, altminteri s-ar auzi.

— Nu s-aude, se simte, dragul meu.

— Tot aia face, fiindcă nici de simţit n-am simţit. Dacă nu simt eu când e vorba de mine, cum poate să simtă altul?

Vrusei să-i lămuresc cum stau lucrurile, dar nu-mi dădu răgaz, căci urmă:

— Ştiu, Sihdi, că din dragoste pentru mine eşti atât de îngrijorat; îţi voi dovedi însă că eşti greşit în părerea ta. E *negris*[2] o boală?

— Da.

— Când negris ăsta s-a cuibărit în degetul cel mare al piciorului meu, simţi tu într-al tău?

— Nu.

— Vezi! Aşa e că te-am păcălit? Trebuie să recunoşti că n-ai dreptate. Negrisul doare numai pe ăla care îl are şi numai acela e proprietarul lui. Tot aşa şi cu celelalte boli. Sunt sănătos tun. Mie de tine mi-e, nu de mine.

— Cum aşa?

— Fiindcă boala o simţi tu nu eu, deci tu eşti bolnav, nu eu. De aceea mă tem că vom avea nevoie de ospitalitatea dinarunilor ca să te însănătoşeşti.

Să nu se creadă că Halef vorbea într-aiurea sau din prostie. Căuta ca printr-o glumă să-mi înlăture îngrijorarea, ceea ce nu îi reuşi însă.

---

[1]Pulsul.

[2]Podagra.

— Aşadar primiţi? întrebă în grabă şeicul.

— Da, răspunse Halef. Ne trebuie câtva timp ca să facem pe baba aia ştirbă pe care Sihdi al meu o vede venind să înţeleagă că nu e de nasul ei să se apropie de oameni ca noi. În răstimpul ăsta suntem, fireşte, gata să te ajutăm şi să-ţi fim de folos, după cum se cuvine unor musafiri de treabă.

Asta voia şi şeicul.

— Chiar şi împotriva djanicunilor?

— Se înţelege!

Haiti! De ce mă ferisem n-am scăpat.

Aş fi putut să-l opresc la timp, până a nu-i scăpa vorba, dar şeicul ar fi băgat de seamă şi, după cum am mai spus, n-aveam încotro; în cele din urmă, de voie de nevoie, tot acolo ajungeam.

Se vede că şeicul asta aştepta, căci puse mâinile pe piept, se înclină adânc înaintea noastră şi zise:

— Aşadar, legământul dintre noi s-a făcut. Duşmanii voştri sunt duşmanii noştri şi prietenii voştri sunt şi prietenii noştri. Să-l întărim după cum se cuvine.

Scoase o bucată de turtă din buzunarul mantalei, o rupse în trei, băgă una în gură şi pe celelalte două ni le dădu nouă. Acum eram socotiţi ca făcând parte din tribul dinarunilor.

Halef nu numai că era de acord, dar şi bucuros, căci se duse la şeic şi-i întinse mâna, zicând:

— Adineauri nu dormeam, aşa că am auzit tot ce-ai spus. Voi ne-aţi dat astăzi ajutor ca să le luăm îndărăt djanicunilor avutul de care ne prădaseră, acum o să vă ajutăm noi să vă luaţi înapoi turmele şi să răzbunaţi pe oamenii voştri ucişi de ei. Drept e că suntem numai doi inşi dar...

— Faceţi cât sute la un loc — asta o ştim de mult, îi luă şeicul vorba din gură. Arme ca ale voastre nu are nimeni şi cu cai ca ai voştri nu poate scăpa nici un duşman. Poate că boala despre care vorbeaţi e numai o amăgire, aşa că peste o zi sau două putem porni ca să pedepsim pe djanicuni pentru fapta

lor nelegiuită.

— Chiar mâine, zise Halef. Cred că nici effendi al meu n-are nimic împotrivă. Fii sigur că n-ai să te căieşti că v-am ieşit în cale şi nici pentru ajutorul pe care ni l-ai dat. Înainte de-a pleca însă, trebuie să-i judecăm pe ăştia de colo. M-am mirat şi mă mir încă de îngăduinţa de care ai dat dovadă faţă de ei, după cele ce ne-ai spus. Fac doar parte din tribul pe care vreţi să vă răzbunaţi. Cum se împacă una cu alta?

Halef vorbea fără vreo anumită intenţie, băgai însă de seamă că şeicului nu-i prea venea la socoteală, căci nu răspunse. De aceea vrusei să aflu ceva mai mult în privinţa asta şi pusei de-a dreptul următoarea întrebare:

— Când v-aţi întâlnit, astăzi, cu ăştia doisprezece inşi, n-aţi vorbit nimic cu ei?

— Nu. Ţi-am mai spus doar!

— De ce nu i-aţi oprit?

— N-aveam nici un zor. Nu vă cunoşteam încă, nu făcuserăm nici un legământ cu voi şi nu ştiam că vă jefuiseră.

— Dar că sunt djanicuni ştiaţi?

— Nu! zise el cu o grabă care dădea de bănuit.

— Hm... ciudat! Zici că tribul v-a atacat acum de curând tabăra?

— Da.

— Şi numai doisprezece inşi au cutezat să se aţină pe aproape fără nici o frică. Djanicunii par să fie nişte războinici foarte viteji.

— Chiar şi sunt.

— Şi ceri pentru ei o pedeapsă mai uşoară! Mă aşteptam cel puţin la atâta: să mi-i ceri ca ostatici.

— Asta şi vreau. Soarta lor nu s-a hotărât încă.

Mă privi cercetător. Simţea pesemne că-mi trezise oarecare bănuieli. Apoi adăugă:

— De aceea ceream de la voi o pedeapsă uşoară, ca să-i putem pedepsi noi pe urmă cum am dori. De scăpat nu-i

lăsăm să ne scape, fii pe pace.

— Atunci putem fi mulţumiţi, Sihdi, îşi dădu cu părerea Halef, aşezându-se iar la locul său. Cu pedeapsa n-avem ce ne grăbi. O putem face şi după ce ne vom înapoia. Şi cum cred că vom porni chiar mâine împotriva djanicunilor, acum să dormim niţel. Noapte bună.

— Noapte bună, zise şi Nafar, înfăşurându-se în pătură.

Făcui şi eu ca el, dar nu ca să dorm, ci să mă prefac numai. Şi să fi vrut să, dorm, n-aş fi putut; prea mă frământau grijile. De unde îl crezusem pe Halef adormit, când îl văzui adineauri sărind deodată în picioare, bănuii că o făcuse din pricina fierbinţelii şi că mai mult aiurase şi nu prea îşi dădea seama de ce vorbea. Faptul în loc să mă liniştească, îmi dădea şi mai mult de gândit. Grija mea sporise apoi şi din pricina celor ce spusese Nafar Ben Şuri.

Am fost toată viaţa mea un om care păstrează în sufletul său recunoştinţa oricui i-a făcut o dată un bine, fie el cât de neînsemnat. Poate că e un cusur al meu că exagerez chiar binele făcut şi se întâmplă uneori că acela care mi l-a făcut se crede în drept să mă socotească drept îndatoratul lui până la moarte.

Tot astfel şi acum. Mă gândeam la cele ce făcuseră dinarunii astăzi pentru mine, dar nu ştiu de ce nu puteam să simt pentru ei ceea ce se numeşte adevărata recunoştinţă. Unele vorbe şi fapte mi se păreau de neînţeles, mai bine zis căpătau în ochii mei un alt tâlc decât ar fi trebuit.

Într-adevăr, ni se dăduseră îndărăt lucrurile de care fuseserăm jefuiţi şi ar fi trebuit să mă simt mulţumit. Şi totuşi nu eram. Îmi spunea parcă un glas lăuntric că paguba care mă aşteaptă va fi cu mult mai mare. Astfel de presimţiri nu înşală niciodată.

Şeicul nu dăduse în grijă oamenilor săi să întreţină focul, aşa că încetul cu încetul se stinse de tot. Nu încercai să-l aţâţ, căci cerul era plin de stele şi la lumina lor puteam vedea bine

ce fac prizonierii. Arareori se mişca vreunul ca să se întoarcă pe partea cealaltă; de fugit ar fi fost cu neputinţă.

Halef dormea. Dormea într-adevăr, adânc şi liniştit. Respiraţia îi era regulată. Începui să nădăjduiesc. Poate că-mi făcusem spaimă degeaba. Uneori tresărea, cuprins de fiori, dar noaptea era oarecum răcoroasă, căci în Persia deosebirea de temperatură între zi şi noapte e mult mai mare ca la noi.

Se trezi abia spre ziuă şi de data asta tremura de-a binelea. Era destulă lumină ca să poată vedea că stau cu ochii deschişi.

— Ce, Sihdi, te-ai deşteptat şi tu? mă întrebă el. Văd că dinarunii dorm încă, măcar că e vremea rugăciunii. Mă duc să mă spăl.

M-aş fi rugat de el să nu o facă, ştiam însă că e zadarnic. Se ridică de jos şi pieri într-un tufiş de la marginea pârâului. Păşea dârz şi sigur. Asta mă mai linişti şi închisei ochii, ca să trag şi eu un pui de somn.

Mă trezi tărăboiul pe care-l făceau oamenii pregătindu-se de plecare. Nimeni nu bănuia că vegheasem întreaga noapte. Şeicul îmi spuse în glumă că sunt un leneş şi jumătate.

Omul trimis în tabără după tărgi se întorsese. Toţi îmbucaseră câte ceva. Sorbii şi eu câteva înghiţituri de apă proaspătă şi mâncai vreo câteva smochine în timp ce nu-l slăbeam din ochi pe Halef. Şedea pe pătura lui şi privea ţintă înaintea sa. Părea că nu vede ce se petrece în jurul său. Ce să fie schimbarea asta?

— Halef! îl strigai eu.

Nu-mi răspunse.

— Halef. Nu m-auzi?

Dădu numai din cap, nu zise însă nimic şi nici nu se întoarse spre mine.

— Nu ţi-e bine? îl întrebai iar.

— Lasă-mă şi nu-mi mai vorbi, spuse el cu glas înăbuşit.

— De ce?

— Mi-e greu să-ţi răspund. Mă simt atât de istovit şi de slăbit...

Mă apropiai în grabă de el şi mă aplecai asupra lui. Mă cuprinse cu un braţ pe după gât şi-mi şopti:

— Sihdi, dragul mei Sihdi, ce crezi tu despre moarte?

— Că vom trăi încă multă, multă vreme şi o s-o lăsăm să ne aştepte, — Crezi? Mie mi-e ca şi când a şi sosit. Aşa trebuie să-i fie unui om când trebuie să moară.

— Nu te gândi la aşa ceva. Eşti numai tare obosit.

— Oare aşa să fie? N-am simţit încă niciodată ce simt acum. Dacă ar trebui să mă scol acum, n-aş putea fără ajutorul tău.

Dinarunii tocmai ridicau prizonierii pe cai. Pe cei doi răniţi voiau să-i urce pe tărgi. Zisei şeicului:

— Pune-i pe amândoi în unul singur.

— Atunci pentru cine e celălalt?

— Pentru Hagi Halef.

— Şeicul haddedihnilor? zise el mirat. Cum îi poate trece cuiva în gând să, călătorească sub coviltir, ca o muiere, când are un astfel de cal?

— E bolnav şi nu se poate ţine în şa.

Deodată Halef îşi luă braţul de după gâtul meu, sări ca ars în picioare şi strigă cu ochii scânteietori de mânie:

— Sihdi, eşti nebun? Ţi-ai pierdut minţile de vorbeşti aşa?

O singură clipă fusese de ajuns ca să-i redea întreaga lui energie.

— Te înşeli, dragă, sunt în toate minţile, îi răspunsei eu, cu blândeţe.

— Cum crezi atunci că m-aş lăsa dus sub coviltir ca o babă neputincioasă?

— Trebuie. Supune-te, dragul meu...

— Pentru nimic în lume! Vrei să mă fac de râsul lumii?

— Boala nu e ceva de râs.

— N-o fi, dar un *tahtirvan*, da. Şi-apoi, nici nu sunt bolnav.

— Parcă spuneai că nu te poţi ţine pe picioare?

— Adineauri, dar acum mi-a trecut.

— O să-ţi vină iar slăbiciunea aceea!

— Nu! Ştiu eu să mă feresc de o babă ştirbă.

Mândria îi dăduse puterea să se ţină dârz câteva momente. Acum însă îşi cuprinse capul în palme şi se clătină pe picioare. Îi venea ameţeală.

— Fii înţelegător, Halef... mă rugai eu. De ce eşti rău?

— Cu tine nu pot să fiu niciodată rău.

— Vezi că de data asta eşti. Ştii că nu-ţi cer nimic ce-ar putea fi spre răul tău.

— Ba acum îmi ceri şi-ţi strici gura degeaba.

— Să lăsăm cearta asta copilărească. Ţi-aduci aminte de ziua aceea când erai trist fiindcă ai fi vrut să-mi dăruieşti ceva şi n-aveai ce?

— Da. Era ziua ta de naştere.

— Mai ţii minte ce mi-ai spus atunci?

— Te-am rugat să-mi spui când vei avea o dorinţă, dar una mare, mare de tot, ca să ţi-o împlinesc.

— Dorinţa e aceasta de acum. Urcă-te în *tahtirvan*.

— Îmi ceri asta ca un dar de ziua ta?

— Nu-ţi cer, ci te rog. Fii cuminte, Halef, dragul şi bunul meu Halef...

— Sihdi, când îmi vorbeşti cu glasul ăsta blând şi prietenos nu mă pot împotrivi. Ai auzit însă ce spunea şeicul?

— Nu te gândi la asta.

— Zicea: ca o muiere în *tahtirvan!* Dacă o fac, s-a dus dracului toată demnitatea mea.

— Nu, nu...

— Ba da! Demnitatea bărbătească, a războinicului şi a şeicului.

— Îţi rămân toate trei, dar a prietenului se iroseşte dacă nu m-asculţi.

— Bine, fie! Dar armele şi tot ce se cuvine unui bărbat le

iau cu mine.

— Tot, tot! Îţi mulţumesc, dragul meu.

— Tu să mă ridici în *tahtirvan*. Nu îngădui nimănui să se atingă de mine decât ţie, fiindcă de dragul tău o fac.

— Da, da, cum vrei tu, dragă... Îţi mulţumesc că m-ai ascultat.

— Dar aşa cum te-am rugat? Pentru tine o fac.

— Da, da, haidem!

Îl ajutai să se urce sub coviltir şi-i dădui armele şi toate celelalte lucruri ale lui. După ce isprăvii, şeicul, care privea cu atenţie la ce făceam, veni la mine şi mă întrebă:

— Sihdi, cine o să încalece pe calul lui Halef?

— Nimeni, răspunsei eu, oarecum necăjit de întrebarea lui.

— N-ai vrea să mi-l încredinţezi mie până ce vom ajunge la tabără?

— Nu.

— Sihdi, gândeşte-te că acum suntem fraţi. Eşti musafirul meu.

— Ştiu! Tocmai de aceea nu-ţi pot împlini dorinţa.

— Nu poţi? Zii mai bine că nu vrei.

— Îţi spun că nu se poate.

— De ce?

— Armăsarul te-ar zvârli îndată jos.

— N-ai decât să-i faci tu semnul şi te ascultă.

— Semnul e o taină şi taina unui astfel de cal de rasă nu se încredinţează nici fratelui tău. Asta o ştii şi tu tot atât de bine ca şi mine. E de datoria ta, tocmai fiindcă sunt oaspetele tău, să nu-mi ceri ce nu se poate. *Coranul* zice: „Acela care face să roşească obrazul oaspetelui său printr-o rugăminte pe care acesta nu i-o poate împlini, nu e vrednic de oaspeţi”. Pesemne că nu ştii asta, sau ai uitat.

Îi întorsei spatele fără alt cuvânt. Faptul că încerca mereu să afle taina armăsarilor noştri îmi dădea de gândit.

Încălecai şi apucai pe Barkh de dârlogi ca să-l iau cu mine.

Nu mă sinchiseam de ce va zice şeicul. Acum, când îmi aveam armele şi caii, nu-mi păsa de sute de beduini. Şeicul îşi dădea se vede, seama de asta, căci nu mai îndrăznea să spună nimic.

Dimineaţa era senină şi răcoroasă. Abia când soarele se ivi deasupra coamelor munţilor, începu să se simtă dogoarea. Călăream acum în direcţia de unde venise peste noapte omul trimis de şeic după ajutoare. Nu luam în seamă ţinutul prin care treceam, ci mă uitam mereu la *tahtirvan*-ul sub coviltirul căruia zăcea Halef.

După câtva timp îl văzui scoţând capul afară şi, când dădu cu ochii de mine, zâmbi şi zise:

— Sihdi, baba aia ştirbă a plecat iar. Mă simt iar teafăr şi voios. Ce-ar fi să ies de aici şi să-mi încalec armăsarul?

— Stai, te rog, acolo unde eşti.

— Crezi că o să se întoarcă?

— Da.

— Aş! A pierit slăbiciunea din trupul meu.

— Ba e tot acolo şi mă tem că o să mai sporească.

— Te înşeli, Sihdi. Văd eu că a ieşit.

— O vezi? Cum aşa?

— O am acum deasupra pe piept.

Cuvintele lui mă speriară, deşi mă aşteptam la aşa ceva. Înţelesei numaidecât ce voia să spună. Dacă apăruseră petele, nu încăpea nici o îndoială că Halef avea tifos!

— Ai pete pe piept? îl întrebai eu.

— Da, Sihdi.

— Cum sunt?

— Ca la copiii bolnavi de *chassba*[1].

Acum eram sigur că Halef era bolnav de tifos exantematic, boală primejdioasă care cere multă îngrijire şi, în cazul cel mai bun, durează cel puţin o lună de zile. Ce înseamnă asta când te afli într-un ţinut aproape pustiu şi în mijlocul unor

[1] Pojar.

oameni pe jumătate sălbatici îşi poate oricine închipui...

— De ce taci? La ce te gândeşti? mă întrebă Halef.

— Mă întrebam dacă dinarunii ăştia vor avea corturi frumoase şi încăpătoare ca haddedihnii noştri.

— Nu cred. Ca ale noastre n-are nimeni. Dar ce ne pasă! Nici n-avem nevoie de ele. Pornim doar chiar astăzi împotriva djaniennilor.

— Eu nu sunt aşa de sigur ca tine că se va putea.

— Ba o să se poată. Şi-apoi trebuie. I-am făgăduit şeicului şi nu vreau să mă fac de ruşine.

Capul îi dispăru sub coviltir. Îl apucase iar slăbiciunea.

De acum încolo nu mai surveni nimic în timpul drumului, atât numai că unul din dinaruni o luă înainte ca să dea de veste în tabără că sosim. Şeicul mergea ca şi ieri în fruntea convoiului şi fiindcă nu catadicsi să se apropie de mine, îl lăsai în pace. Gândul că ar fi fost mai bine să nu mi-l fi scos ieri întâmplarea în cale nu-mi dădea pace. Probabil că şi fără ajutorul lui am fi izbutit, să ne luăm înapoi armele şi caii de la djanicuni.

După un drum de câteva ceasuri am dat iar de tufe. Ne aflam deci aproape de apă, aşadar şi de tabără. Presupunerea mea se adeveri, căci în curând văzui o ceată de călăreţi care ne ieşeau în întâmpinare. Acum găsi şi şeicul de cuviinţă să se oprească şi să ne aştepte. Când îl ajunserăm din urmă, arătă cu mâna înainte şi zise:

— Sihdi, ăia sunt războinici de-ai mei care vin să-ţi ureze bun-sosit. Îngăduie să te primească după cum e obiceiul cu un *lab el barud*[1]. O *fantasia*[2] va avea loc îndată ce vom ajunge în tabără.

Acest *lab el barud* ca şi *fantasia* are ca scop să cinstească pe oaspeţii de seamă şi să le arate destoinicia tribului în arta tragerii şi călăritului.

---

[1]Jocul pulberii.

[2]Întrecere la călărie.

L-aş fi scutit bucuros pe bietul Halef de gălăgia asta; ar fi însemnat însă să jignesc pe dinaruni şi să mă iau rău cu ei de la început. N-avusei deci încotro şi primii propunerea şeicului.

Făcu un semn cu mâna şi deodată porniră toţi în galop în jurul nostru, descărcându-şi în acelaşi timp puştile în aer şi sărind ca nebunii. Se potoliră apoi şi se aşezară la coada convoiului.

— Eşti mulţumit cu primirea care ţi s-a făcut? mă întrebă şeicul pe când ne urmam drumul.

— Da, şi-ţi mulţumesc.

— Mi s-a părut că n-a fost cum te aşteptai tu.

— De ce?

— Pentru că n-ai răspuns măcar cu o singură împuşcătură.

Imputarea asta nu-mi plăcu; ascundea ceva. Ce? Nu ştiam, dar o dată bănuiala intrată în suflet nu o puteam înlătura cu nici un preţ. De aceea răspunsei:

— Tu ştii, o, şeicule, că nu suntem copii şi nici ageamii în de-alde astea, ci bărbaţi în toată puterea cuvântului. Cunoaştem însemnătatea unui astfel de *lab el barud*. Prin puştile voastre a grăit glasul ospitalităţii. Împuşcăturile au întărit jurământul că vă veţi da toată osteneala să vă împliniţi îndatoririle faţă de noi.

— Şi altceva nimic?

— Nimic.

— Te-nşeli. Prin ele vă punem întrebarea dacă vă veţi ţine de îndatoririle pe care le-aţi luat asupra voastră faţă de noi.

Îmi strunii brusc calul, apucai pe al său de căpăstru şi-l ţinui atât de strâns că nu se mai putu mişca, mă ridicai în şa, privii ţintă în ochi pe şeic şi-i spusei cu o mânie stăpânită:

— Ar fi o insultă pentru noi!

— Nicidecum.

— Ba da.

— Fii, te rog, mai lămurit.

— Nici n-ar fi nevoie, dar iată, o fac: Legământul de

prietenie s-a încheiat între noi. V-aţi dat cuvântul şi ni l-am dat şi noi pe al nostru. E adevărat?

— Da.

— Ne iei drept nişte mincinoşi?

Şi fiindcă îmi înfipsesem privirile ameninţător într-ale lui, lăsă capul în jos şi răspunse:

— Nu, nu, nici nu m-am gândit la una ca asta!

— Bine. Atât am vrut să ştiu. Cuvântul nostru e sfânt pentru noi şi nu ni-l călcăm niciodată. Nu găsesc de cuviinţă să-l întăresc printr-o risipă de muniţii care ne pot prinde bine în alte împrejurări şi care preţuiesc mult mai mult ca ale voastre. Făcui o pauză ca să reiasă şi mai mult însemnătatea celor ce mai aveam de spus, apoi urmai: Sau poate ţii cu tot dinadinsul să vezi cum se mânuiesc puştile noastre? Noi nu ne slujim de ele pentru fleacuri, ci numai când suntem în primejdie şi trebuie să ne apărăm. Dar atunci fiecare glonţ îşi nimereşte ţinta şi nu dă greş niciodată, crede-mă. Acum te întreb iarăşi şi pentru cea din urmă oară: suntem, într-adevăr şi în întregul înţeles al cuvântului, oaspeţii tăi?

— Da, mă asigură el, întinzându-mi mâna. Se vedea bine că îi era ruşine, sau poate mocnea în el şi altceva. Dădui drumul calului său şi, în vreme ce călăream amândoi alături, îi spusei:

— Şi acum cunoşti părerea mea asupra ospitalităţii şi ce gândesc despre aceia care o nesocotesc. Nu-mi cere să adaug ceva, căci o astfel de cerere ar fi o insultă pentru noi.

— Cu toate astea ne-ai cerut-o fără să mă simt jignit.

— Eu?

— Da. Lab el barud şi fantasia.

— Vrei să mă sileşti să-ţi spun că minţi? Ni le-ai oferit tu însuţi, nu ţi le-am cerut. Prin aceasta ai dovedit că mai e nevoie şi de altceva ca să întăreşti cuvântul pe care ni l-ai dat.

— Nu, nu aşa am înţeles eu lucrurile! Dacă astfel crezi, îţi

fac o rugăminte.

— Care?

— Să renunţi la *fantasia*.

— Cu cea mai mare plăcere.

— Nu vreau să crezi că o socotim o întărire a cuvântului pe care vi l-am dat. Ştim tot atât de bine ca şi voi ce vrea să zică a-ţi da cuvântul.

Da, ştia, dar nu ştia pesemne că un cuvânt dat îşi pierde ceea ce e sfânt în el, atunci când începi să-l discuţi şi să te îndoieşti de valoarea lui.

Tocmai urcam o coastă însorită, presărată cu tufe de genista şi smălţuită cu flori care-şi împrăştiau mireasma lor îmbătătoare. Aceste tufe, pe care vechii evrei le numeau retom, sunt ienuperii despre care scrie în *Vechiul Testament* că profetul Ilie, ajungând în pustiul Berşaba, s-a aşezat sub un ienupăr şi îşi dorea moartea zicând: „Ajunge, Doamne! Ia-mi sufletul, căci nu sunt mai bun ca strămoşii mei”. Şi s-a întins jos, adormind la umbra ienuperilor. Şi iată că un înger a pogorât din cer, zicându-i: „Scoală şi mănâncă!...”.

Văzurăm ici-colo o capră păscând mlădiţele fragede şi copii care le păzeau. Era semn că ne apropiam de tabără. În afară de capre mai erau şi oi cu coada stufoasă şi urechi lungi, pleoştite. Mai încolo, câteva vaci costelive rumegau iarba aspră şi ascuţită ca aceştia. Pe urmă dădurăm de măgari şi catâri împrăştiaţi pe câmp, apoi zărirăm satul, aşezat nu în vârf, ci pe coasta dealului.

Dinarunii care ne aşteptau aici fuseseră înştiinţaţi că *fantasia* nu va avea loc. Totuşi, erau toţi călări, căci ar fi fost o ruşine pentru ei să ne întâmpine pe jos, ca femeile. Ne priveau prietenoşi, dar nu-şi arătau prietenia prin vorbe, ci mai mult prin gesturi, deşi beduinul e vorbăreţ din fire. Dar nu de asta îmi păsa mie, era altceva ce mă punea pe gânduri, despre care voi vorbi mai târziu.

Să fi fost cu totul vreo două sute de oameni, cei pe care îi

văzui adunaţi aici. Dintr-o aruncătură de ochi cuprinsei cu vederea întreg satul. Corturi puţine şi sărăcăcioase. Cel mai acătări ni-l arăta şeicul ca locuinţa pentru timpul cât vom sta la el. Caii erau mai toţi nişte gloabe, numai vreo zece, cel mult cincisprezece dintre ei păreau să fie mai buni.

Pe lângă corturi se mai aflau şi câteva colibe din crengi de ienupăr. Femei, copii, catâri şi măgari — cer iertare că îi socotesc de-a valma, numai atât cât era de trebuinţă pentru transportul boarfelor şi câteva vite jigărite, pentru tăiere.

Înainte încă de a ajunge la această aşa-zisă tabără, Halef se ridică în *tahtirvan* şi-mi strigă:

— Vai, Sihdi, mă doare sufletul că nu pot să intru călare pe armăsarul meu. Ce au să creadă aceşti viteji ai dinarunilor când mă vor vedea zăcând sub coviltir ca o muiere? N-are să le vină să creadă că eu sunt Hagi Halef, şeicul haddedihnilor din viteazul trib al sammarilor. Dar ce să-i fac?! N-am putere să ies de sub afurisitul ăsta de coviltir. Lasă, le voi arăta eu mai târziu ce pot! O pun eu cu botul pe labe pe baba aia ştirbă...

Ştia şi el, ca şi mine, că tribul dinarunilor era alcătuit din câteva mii de familii, fiecare numărând pe puţin cinci inşi, aveau multe turme şi cirezi de vite, fiind unul dintre cele mai bogate triburi de beduini. De aceea îşi închipuise cu totul altfel primirea care ni se va face. Dezamăgirea nu părea însă să-l fi impresionat prea mult, căci, după ce îşi aruncă ochii asupra aşezării, îmi spuse zâmbind:

— Ce frumos e aici! Îţi place şi ţie, Sihdi?

— Nu, îi răspunsei eu scurt.

— Nu? Ce om ciudat eşti şi tu! Mie îmi place. Ştii de ce? Fiindcă văd că sunt nişte oameni sărmani de care mi-e milă. Au nevoie de noi, Sihdi, mare nevoie. Asta mă bucură. Ştii că mie îmi place de o mie de ori mai mult să dau decât să iau. De luat poate lua şi leneşul şi bolnavul, dar cine poate da şi fi de folos altora trebuie să fie om în putere. Adineauri, pe când

îi credeam pe dinaruni puternici, eram slab; acum, când ştiu că au nevoie de ajutorul nostru, sunt tare... uite ce fac!

Vru să iasă de sub coviltir, dar eu mă apropiai cu calul de el şi-i spusei îngrijorat:

— Ia seama ce faci, Halef! Eşti...

— Sunt? Ce sunt? se răsti el. Nu mai sunt slab ci tare... Stai să vezi.

Se întoarse repede ca fulgerul în partea cealaltă a coviltirului, se lăsă s-alunece de pe cămilă şi veni râzând spre mine.

— Ei acum ce zici? Tot bolnav sunt?

— Şi încă foarte serios bolnav. Ce-ai făcut tu acum, nu face decât omul când e cuprins de fierbinţeli şi nu-şi dă seama de faptele lui.

— Fierbinţeli? Ei as! Uite, pipăie aici să vezi.

Îmi întinse mâna să-i pipăi pulsul. Bătea slab, dar foarte regulat — o adevărată minune! Ochii şi chipul îi luceau, dar nu din pricina frigurilor, ci de bucurie.

— Acum ce mai zici? întrebă el zâmbind.

— Halef, fii cu băgare de seamă, îl rugai eu. Pentru un moment ţi-e mai bine, dar o să...

— Ce „o să”? Vrei să spui că baba aia ştirbă o să se întoarcă? N-are decât! O să plece după cum a venit. Acum hai să mâncăm şi pe urmă să stăm niţel de vorbă cu şeicul, să vedem cam ce vrea dumnealui de la noi. Ia te uită ce de mai bunătăţi ne-a pregătit!

Într-adevăr, mirosea a friptură de miel la frigare; câteva femei aşterneau pe jos pături ca să şedem şi puneau alături oale cu apă proaspătă de la un izvor care curgea pe aproape.

Nafar Ben Şuri veni să ne poftească la masă. Halef îl urma numaidecât. Îngheţa inima în mine. Tifos şi... friptură de miel! Poate chiar codiţa mielului care se oferea de obicei musafirului, fiind socotită cea mai bună bucată din pricina grăsimii ei. Asta ar fi fost moartea pentru Halef!

Sării de pe cal şi, fără să mai zăbovesc cu deşelatul, îi priponii lângă noi şi mă aşezai între şeic şi Halef. Acesta îşi împreună mâinile şi spuse cu glas tare *Be ism lillahi*[1], închinarea la începutul mesei.

Şeicul puse dinaintea lui Halef codiţa mielului, de pe care se prelingea grăsimea. Acesta întinse mâna s-o ia. Vrusei să-l împiedic, dar se uită câteva clipe la mine cu o astfel de privire, că nu mai cutezai. Nu zicea nimic, dar citii în ochii lui jignirea de-al fi considerat drept un inconştient şi mă oprii. Era acum şeicul haddedihnilor, oaspetele dinarunilor şi trebuia să mă supun voinţei lui.

Mi-a trebuit însă o mare putere de stăpânire. Tăceam morocănos pe când Halef devenise foarte vorbăreţ. De când văzuse ce săraci sunt oamenii aceia, hotărârea de a le veni în ajutor se înrădăcinase şi mai mult în sufletul lui. Căuta acum să se informeze cât mai amănunţit şi fiecare întrebare a lui avea rost şi tâlc. Nu mai ştiam ce să cred; mă zăpăcisem de tot.

Înfuleca de zor, dar nu sorbea nici o înghiţitură de apă. Să nu fi ştiut ce face din pricina fierbinţelii? Nu-mi venea să cred. La toate întrebările lui Nafar răspundea fără şovăială, ca şi când abia aştepta să i le pună.

Djanicunii se aşezaseră şi ei la masă în mai multe grupuri. Vorbeau toţi cu însufleţire şi cuvintele care ajungeau până la noi puteam înţelege că e vorba despre plecarea care va avea loc în curând. La un moment dat, Halef izbucni în hohote şi zise lui Nafar Ben Şuri:

— Războinicii tăi se bucură, o, şeic al dinarunilor şi ăsta e semn bun. Numai ceea ce-ţi bucură inima se poate înfăptui cu braţul şi cu mintea. Suntem gata să te ajutăm. De aceea ţi-am pus atâtea întrebări. Acum să repet şi eu răspunsurile pe scurt, ca să vedem ce zice Sihdi al meu.

Era acesta unul din şiretlicurile lui diplomatice, îi plăcea să

---

[1]În numele Domnului.

arunce în spinarea altuia o dorinţă de a lui. Urmă:

— Aşadar, nu e adunat aici tribul întreg, ci numai o părticică?

— Aşa am spus şi aşa şi e, răspunse şeicul.

— Zici că vă aduseserăţi vitele la păscut prin partea locului şi au năvălit djanicunii peste voi, v-au jefuit şi nu v-au lăsat mai nimic?

— Da.

— Vreţi să-i urmăriţi ca să vă luaţi îndărăt ce v-au luat. Asta nu se poate amâna, aşa că nu puteţi aştepta până să vă vină în ajutor ai voştri, deoarece ar trece prea mult timp la mijloc.

— Da. Djanicunii erau peste două sute când au năvălit asupra taberei noastre. V-am mai spus că noi eram duşi la o serbare a unui trib vecin, altminteri nu s-ar fi întâmplat nenorocirea. Nu ne puteam lua înapoi lucrurile de care ne-au prădat decât pornind grabnic după ei, ca să n-apuce s-ajungă la sălaşul tribului lor. Am fi pornit chiar azi-dimineaţă, dacă nu vă întâlneam ieri, din care pricină am pierdut o zi. Acum însă trebuie să plecăm imediat. Vă daţi seama că nu mai putem zăbovi.

— Se înţelege că ne dăm, dar, înainte de a pleca de aici, mai aveţi şi altceva de făcut, nu numai să vă ospătaţi.

— Ce anume?

— Ai uitat de prizonierii noştri?

— *Maşallah!* Ai dreptate. Nu putem să-i târâm după noi.

— Fireşte că nu. Mai întâi ne-ar fi o povară şi al doilea s-ar putea să fugă şi să ne trădeze. Aşadar, să mâncăm mai întâi, pe urmă să-i judecăm şi după aceea să pornim la drum.

Tot ce spunea el era drept şi cuminte, crezui totuşi de cuviinţă să-mi spun şi eu părerea.

— Îmi dai voie, dragă Halef, să vorbesc şi eu?

— Vai de mine, Sihdi! De când îmi ceri voie să-mi vorbeşti?

— De, când văd că eşti paşa ţinutului ăstuia şi al tuturor care îl locuiesc.

— Eu... paşă? Nici prin gând nu-mi trece! Dacă am văzut că gura ta n-are întrebuinţare decât pentru friptura din faţă... Cine vrea să vorbească nu mestecă. De altminteri sunt mai bucuros să te aud vorbind, fiindcă atunci când taci ascunzi vreun gând care nu-mi place. Recunoşti doar şi tu că nu e timp de zăbovit?

— Recunosc mai întâi că n-avem de ce ne grăbi, căci Nafar Ben Şuri mi-a spus când în întâlnit: „Aşa cum stau lucrurile am putea mâine sau poimâine''. S-a întâmplat oare ceva ca acest „poimâine” să fie înlocuit cu „astăzi” şi să nu avem măcar puţin răgaz de odihnă.

— Nu, nu s-a întâmplat nimic, dar eşti într-adevăr atât de ostenit? Eu deloc şi pe câte ştiu nu oboseşti nici tu atât de lesne.

— Prevederea nu strică niciodată, dragă Halef. Noi nu ştim despre djanicuni mai mult decât ştiam înainte de a ne întâlni cu aceşti prieteni ai noştri. Îţi ajunge ţie să ştii doar atât că le suntem acum duşmani şi pornim împotriva lor?

Mă privi lung, dădu din cap şi răspunse:

— Vezi, la asta nu m-am gândit. Şi cu toate astea numai datorită obiceiului de-a chibzui şi a cumpăni orice lucru am putut izbuti întotdeauna. Tu nu ataci niciodată un potrivnic până nu ştii cine e, unde e şi cât e de puternic.

— Ştim noi asta despre djanicuni?

— Nu.

— Şi totuşi eşti gata să porneşti împotriva lor. Se cade să procedăm ca nişte copii, care se încaieră fără să judece mai întâi a cui ar putea fi biruinţa?

Vru să răspundă, dar fu împiedicat de ivirea unui bătrân care urcase coasta şi venea acum agale spre noi. Se aşeză fără un cuvânt alături de şeic şi privi tăcut înaintea lui. Era zdrenţăros şi murdar cum nu se mai poate. Totuşi felul cum

îşi purta capul şi pasul său dovedea că moşneagul acesta nu era un om de rând. Trăsăturile chipului său erau foarte regulate, fruntea şi obrajii lară cute, cu toată vârsta lui înaintată. Îmi spuneam că ar fi într-adevăr un bătrân frumos, dacă şi-ar curăţa murdăria de pe el şi şi-ar schimba zdrenţele soioase într-o îmbrăcăminte mai ca lumea.

Ceea ce avea însă mai frumos erau ochii, nişte ochi ciudaţi, mari şi cu o privire blândă care, totuşi, putea zvârli uneori fulgere de ură şi cruzime. Fireşte că lucrul acesta nu-l văzui numaidecât, ci treptat, treptat, căci omul acesta îmi trezise un interes neobişnuit şi de aceea îi urmăream fiecare privire, fiecare gest.

Sunt fiinţe spre care te simţi atras fără să ştii tu însuţi de ce. Mărturisesc că murdăria şi înfăţişarea bătrânului erau cât se poate de respingătoare, totuşi era singurul dintre cei de faţă căruia i-aş fi întins mâna fără să şovăi o clipă. De ce, nici eu nu ştiu, dar acesta era simţământul pe care îl aveam.

Şeicului i se păru foarte firesc ca bătrânul să se aşeze alături de noi. Dădu nu numai prietenos din cap, ci păru chiar foarte onorat, căci zise cu respect, întorcându-se spre mine:

— Acesta e Sallab, fachirul. Unde vine el aduce şi binecuvântarea lui Allah cu sine.

Sallab îşi încrucişa mâinile pe piept şi răspunse, dar nu cu glas mieros, cum fac aceşti oameni consideraţi sfinţi, ci cu o blândeţe firească:

— Allah e numai binecuvântare!

Şeicul îi spuse apoi numele noastre. Mi se păru că tresare uşor şi-mi aruncă o privire fugară, pe care abia mai târziu am înţeles-o. Încolo rămase tot atât de liniştit, ca şi când le-ar fi auzit pentru întâia oară.

Cuvântul fachir explică pentru ce îi era îngăduit să se aşeze nepoftit printre noi. Aceşti oameni cucernici se bucură de respectul tuturor mahomedanilor, fie ei chiar cei mai de seamă ai tribului lor.

— Putem vorbi mai departe fără teamă, zise şeicul. Sallab nu se sinchiseşte de lucruri pământeşti. El trăieşte de pe acum viaţa hărăzită celorlalţi oameni abia după moarte.

— Atunci îngăduie să cercetăm despre djanicuni, zise Halef. Ştii câţi războinici numără?

— Vreo două sute, după cum v-am mai spus, răspunse Nafar Ben Şuri.

— Dar unde se găsesc acum ştii?

— Am trimis iscoade după ei. Vedeţi deci că şi eu mă pricep să fiu prevăzător. Au de mâna turmele furate de la noi, aşa că înaintează foarte încet. Dacă le lăsăm însă timp să ne-o ia prea mult înainte, ajung la sălaşul lot şi nu le mai putem face nimic. De aceea am fost de părere să pornim chiar astăzi după ei.

— Cunoşti ţinutul ce avem de străbătut?

— Cât se poate de bine. Aveam de gând să-i încolţesc în *Daraeh-y-Djib*[1]. E o văgăună îngustă cu pereţii înalţi de stâncă, străbătută aproape de capătul ei de-a curmezişul de un pârâu îngust dar foarte adânc, peste care trece un pod vechi, aproape mâncat de vreme. Valea aceasta va fi capcana în care vreau să încolţim pe djanicuni şi să-i silim, fără să aibă loc vreo vărsare de sânge, să ne dea îndărăt avutul de care ne-au prădat.

— Nu sunt ei proşti să cadă în cursă, fii pe pace.

— N-au încotro. Trebuie să treacă prin văgăună, altminteri ar avea de făcut un ocol de cel puţin două zile. Dacă sosim înaintea lor, jumătate din noi ocupăm podul, îi lăsăm să pătrundă în văgăună, pe urmă jumătatea cealaltă se aşază la intrare şi nu mai au nici cum înainta, nici pe unde ieşi. Încolţiţi astfel din două părţi, trebuie să se predea, căci nici loc de luptă n-au.

— Ce zici, Sihdi? pufni Halef în râs. Asta am făcut-o noi adesea duşmanilor prietenilor noştri şi am ocolit astfel o

[1] Valea înfundată.

vărsare de sânge. Nu e aşa că planul şeicului e minunat?

— Aşa pare să fie, răspunsei eu. Dar ce te faci dacă djanicunii sunt tot aşa de deştepţi ca noi şi, în loc să-i prindem, ne prind ei?

Nafar Ben Şuri zise râzând cu dispreţ:

— Ei pe noi? Proştii ăia! Şi chiar dacă le-ar veni un astfel de gând nu-l pot aduce la îndeplinire, căci le stau turmele în cale.

— Bine. Să zicem că au intrat în văgăună şi noi i-am încolţit din amândouă părţile. Ar trebui să ne împărţim în două cete. Crezi că ar fi nimerit?

— Foarte. I-am sili să se predea trăgând în ei.

— Mă îndoiesc că au să vrea. Ei, în văgăună, au acoperire, pe când noi, afară, suntem în bătăia gloanţelor lor.

— Dar văgăuna e atât de îngustă, că prea puţini ar putea să tragă asupra noastră.

— Noi de asemenea.

— Nu vor avea însă pe unde să iasă şi au să fie siliţi în cele din urmă să se predea.

— Au turmele de vite cu ei— deci hrană pentru mai multă vreme, pe când noi nu.

— Da, dar le lipseşte apa. Pârâul e secat cu desăvârşire.

— Atunci va trebui să suferim şi noi de sete.

— I-ascultă, Sihdi, mă apostrofă el, pierzându-şi răbdarea, am crezut că eşti om viteaz, după cui ţi-a mers zvonul şi când colo... Oare nu te bizui defel pe armele voastre?

— Aha, aici voiai s-o aduci!

— Fireşte! Ştiu că poţi trage de sute de ori fără să fie nevoie să încarci puşca ta fermecată şi glonţul se duce de nu ştiu câte ori mai departe decât de la ale noastre. Putem deci să ne aţinem la distanţă mare de djanicuni, ca să nu ne ajungă gloanţele lor, pe când ale tale au să-i secere un câte unul până la cel din urmă.

În timp ce vorbea, apăruse pe chipul său expresie de

viclenie, care nu-mi plăcu. Tocmai deschisei gura să-i răspund, dar Halef nu-o luă înainte...

— Sihdi, începu el, nu te mai cunosc! Ce e asta pe tine? Prietenul ăsta al nostru, Nafar Ben Şuri ne-a făcut un mare bine. Suntem oaspeţii, fraţii lui. Se bizuie pe puterea armelor noastre. Ai uitat care e datoria pe care o avem faţă de el — datoria ospitalităţii?

— Halef, mă jigneşti! spusei îndurerat.

— Nu eu pe tine, ci tu pe mine. Eşti, fără îndoială, cel mai bun şi viteaz om de pe faţa pământului, dar ţara ta de obârşie e Djermanistan. Eu însă m-am născut în pustiu; sunt un adevărat *Ibn el Arab*[1] şi nu pot suferi să nesocoteşti legile pustiului.

— *Hamdulillah*... *Hamdulillah!* strigă şeicul, sărind în picioare şi bătându-şi palmele de bucurie. Aşa da! Se cunoaşte că eşti Hagi Halef Omar, vestitul şi nebiruitul şeic al haddedihnilor, din marele neam sammar.

Cuvintele acestea măgulitoare părură că-i merg la inimă trufaşului hagiu, căci răspunse cu mândrie:

— Da, acela şi sunt şi vei afla îndată ce am hotărât: plecăm chiar acum, numaidecât. Urmărim pe djanicuni până la văgăună şi-i silim să se predea. Aşa spun şi aşa trebuie să fie. Sihdi e de aceeaşi părere. Îţi dau cuvântul meu de onoare!

— Halef, ce faci, pentru Dumnezeu! Vorbeşti într-aiurea din pricina fierbinţelii, strigai eu venind să-i pipăi pulsul.

Se dădu însă înapoi şi răspunse:

— Nu, nu pasă! Aşa am spus şi aşa trebuie să fie. Am venit cu tine de departe şi sunt gata sa te urmez până la capătul lumii. Şi tu nici măcar atâta hatâr nu vrei să-mi faci, să ne arătăm recunoştinţa faţă de dinaruni, prietenii noştri. Mi-am dat cuvântul ca să te silesc. Acum fă ce pofteşti. Eu mă duc cu ei. Te înduri tu să-l laşi singur pe Halef al tău?

---

[1]Fiu al arabului — adică arab.

Fachirul, singurul dintre noi care rămăsese pe loc, se ridică acum şi el de jos, apucă mâna lui Halef, o puse într-a mea şi zise, întorcându-se spre mine:

— Nu opri pe prietenul şi fratele tău din cale. Moartea-i stă alături şi-şi întinde ghearele spre el. Plecaţi numaidecât şi cât mai repede la Daraeh-y-Djib! Acolo se va tămădui, pe când aici se va prăpădi cu siguranţă. Crede ce-ţi spun! E ca şi când Allah însuşi a grăit prin gura mea.

După ce spuse aceste cuvinte plecă.

— Adevărul... a spus adevărul, murmură şeicul. Vede lucruri pe care nici un alt ochi omenesc nu le poate vedea.

— Îl cunoşti tu bine pe fachirul ăsta? îl întrebai eu.

— Da.

— De când?

— De auzit am auzit mai de mult de el, dar de văzut nu l-am văzut până ieri, când a venit în tabăra noastră. Nu stă niciodată pe loc, când ici, când colo.

— Cât are de gând să rămână la noi?

Fachirul se îndepărtase atât cât era cu neputinţă să poată auzi ce vorbim, totuşi se opri în loc, se întoarse spre noi şi strigă:

— Sallab vine şi Sallab pleacă. N-a gustat aici nici din pâinea, nici din carnea şi nici din apa voastră; el nu e oaspetele nimănui, ci numai al lui Allah. Ceea ce a grăit e spre binele vostru...

Pieri apoi după o cotitură şi nu se mai zări. Halef, care îmi ţinea strâns mâna, o trase spre pieptul său şi mă întrebă:

— Vii cu mine, nu e aşa, Sihdi?

— Da.

— Acum, îndată?

— Da.

Ce era să răspund, când şeicul stătea lângă noi şi nu puteam spune ce aş fi vrut...

— Mulţumesc, Sihdi! zise Halef, şi-mi dădu drumul mâinii.

— Nu-mi mulţumi mie, ci ţie, căci tu eşti pricina hotărârii mele. Vroiam să aştept până mâine, dar fiindcă aşa vrei tu, fie! Să dea Dumnezeu să nu ne căim de graba noastră...

— E spre binele nostru, ai auzit ce a spus fachirul. Să nu fii îngrijorat din pricina mea. Baba aia ştirbă s-a dus şi nu o să se mai întoarcă. Mă simt atât de puternic că mi-e parcă ruşine că m-am lăsat purtat sub coviltir ca o bunică a străbunicelor şi soacra tuturor soacrelor de pe pământ. Nu-mi mai purta acum de grijă. O să văd eu însumi de caii noştri.

Părea într-adevăr atât de voios şi de sănătos că-mi venea cât p-aci să-l cred. Şeicul îl luă cu sine în cortul său, ca să-i arate proviziile de smochine viermănoase care slujesc pentru hrana vitelor. Eu o luai agale spre coama dealului. Văzui de aici pe fachir coborând colina. Pe când îl urmăream cu privirea, se opri, ridică în sus braţul drept, făcu un semn, ca şi când ar fi vrut prin asta să prevină pe cineva, pe urmă îşi văzu de drum.

Pentru mine o fi fost semnul? Ciudat om! De ce nu se ospătase cu nimic de la dinaruni? Şi de ce ne atrăsese atenţia asupra acestui lucru? Avea o anumită pricină să respingă ospitalitatea lor? Fachirii au ciudăţeniile lor; pesemne că acesta se asemăna cu ceilalţi.

Când mă înapoiai în tabără, găsii pe toţi pregătindu-se cu înfrigurare de plecare. Halef adăpase caii şi umpluse desagii cu smochine. Îmi spuse că vom porni în două cete. Cea mai mare va căuta să ajungă din urmă iscoadele trimise după djanicuni. Restul va veni mai încet cu bagajele, femeile şi copiii.

3. Sub aripa morţii

Deoarece ieri vegheasem toată noaptea, adormii azi foarte repede şi aş fi dormit dus până dimineaţa, dacă nu m-ar fi trezit Halef.

— Iartă-mă, Sihdi, că nu te las să dormi, dar mi se pare că baba îmi dă iar târcoale.

— Simţi că se apropie? îl întrebai eu.

— Nu numai că se apropie, dar a şi sosit.

— Halef, văd că vorbeşti anevoie, dinţii îţi clănţănesc.

— Nu, dar trebuie să stau cu gura pe jumătate deschisă, ca să nu mă înăbuş. Mai dă-mi din doctoria aia a ta.

Îi îndeplinii dorinţa, mărind doza şi după ce o înghiţi mă întrebă:

— Ştii ce înseamnă să tremuri, Sihdi?

— Da, cred că orice om o ştie.

— Tu ai tremurat vreodată?

— Pe cât pot să-mi amintesc, nu.

— Nici eu; nici de frică, nici din altă pricină. Dar acum mi se pare că tremur. Sau mai bine zis nu eu tremur, ci baba aia ştirbă care a intrat în trupul meu. Tremură pesemne de frică să n-o gonesc. Mai simt cum capul mi-e strâns ca într-un cleşte şi picioarele mi-au amorţit de tot. Ştiu că le mai am, dar mi-e de parcă nu le-aş avea. Ia să mă încredinţez dacă e aşa.

Se sculă încet, dibuind, însă nu rămase mult timp în picioare, ci se aşeză iar jos şi spuse:

— E un simţământ cu totul ciudat, pe pare nu pot să ţi-l descriu lămurit. Mi se pare că nu mai am oase, vine şi carne, ci numai o piele foarte subţire şi străvezie, aşa că pot vedea pe dinăuntru stofa pantalonilor mei.

Cât de naiv, dar cât de limpede putea să descrie starea de slăbiciune a membrelor sale. De altminteri era neîntrecut când era vorba să descrie ceva. Chiar pentru lucrurile cele mai nelămurite se pricepea să găsească cuvintele cele mai potrivite.

Ştiam că acum nu se va mai lipi somnul o clipă de el. Orice doctor ar fi putut spune cu hotărâre acelaşi lucru, însă, spre uimirea mea, se întâmplă altfel, căci se înveli în pătura lui şi zise:

— Frigul a pierit deodată, poate pentru că m-am sculat. M-am încălzit iar, dar mi s-a făcut somn şi o să încerc să dorm. Noapte bună, Sihdi.

— Noapte bună, dragul meu Halef.

— Îmi spui „dragul meu”. Vasăzică m-ai iertat?

— Din toată inima.

— Îţi mulţumesc. Să nu uităm niciodată că trebuie să ne iubim întotdeauna. Tu m-ai iertat, dar eu încă nu. Înainte de a te deştepta m-am gândit mult la cele întâmplate azi. Nu m-am purtat frumos cu tine. N-a fost însă Halef al tău cel bun care a făcut ce-a făcut, ci Hagi cel rău, care face mereu boroboaţe. Şi fiindcă nu trebuie să rabd prostiile lui, suntem amândoi vinovaţi — şi el şi eu. El te-a supărat şi te-a jignit. Asta nu era frumos nu numai din partea lui, ci şi dintr-a mea.

După ce spuse aceste cuvinte, tăcu. Îl observai câtva timp şi văzui că adormise din nou. Spre marea mea bucurie nu se deşteptă decât la zgomotul făcut de dinaruni, care îşi vedeau de treburi. Se sculă, bău şi mâncă; era vioi ca un om cu desăvârşire sănătos şi când băgă de seamă că mă uit cercetător la el, zise:

— Baba care a fost astă-noapte în trupul meu a plecat de mult. Astea nu stau niciodată multă vreme la un om zdravăn. Văd că şeicul încalecă. Hai să facem şi noi la fel, Sihdi.

Se aruncă sprinten în şa, aşa cum eram obişnuit să-l văd întotdeauna. Nu ştiam ce să cred în privinţa bolii sale şi trebuia să aştept să văd ce-o să mai fie. Fără îndoială că Halef se lupta mai greu decât o arăta cu boala, iar eu eram hotărât să nu-i îngreunez lupta, arătându-i îngrijorarea mea.

Ariergarda noastră ne ajunse din urmă cam pe la miezul nopţii. Se opri pentru, a se odihni, urmând să vină mai târziu

după noi.

Cam pe la vremea prânzului ajunserăm la o adâncitură de teren în care dădeau două văi largi şi mai multe trecători. Se părea că pe vremuri fusese aici un lac mare în care se revărsaseră mai multe ape. Pământul era acoperit cu un nisip mărunt, de culoare deschisă, în care orice urmă se putea vedea foarte limpede. S-ar fi putut desluşi chiar urmele unui şoarece sau ale unei păsărele. Locul era înconjurat de dealuri, ferindu-l de vânturile care ar fi putut şterge urmele.

Zării deci foarte bine o urmă care venea dintr-o trecătoare din dreapta noastră şi se pierdea într-o alta, spre stânga, de-a curmezişul drumului nostru. Nafar Ben Şuri, care călărea în fruntea convoiului o zări cel dintâi şi se opri s-o cerceteze. Oamenii săi se îngrămădiră îndată în jurul lui, astfel că urma dispăru sub copitele cailor lor. Când ne apropiarăm, auzirăm pe şeic zicând:

— Nu ne-am fi aşteptat să găsim o urmă în pustietatea asta. Ştiu bine că prin apropiere nu locuiesc oameni. Cine să fi trecut oare pe aici?

— Întrebi, dar se vede că nu ţii să afli cine, răspunse Halef.

— Cum asta? întrebă Nafar uimit.

— Ce faci, dacă îţi scriu o scrisoare pe o placă neagră?

— O citesc.

— Ba nu. Văd că nu faci asta. O ştergi, apoi te întrebi mirat: ce-o fi fost oare scris pe placa asta?

— Mă crezi într-adevăr atât de prost?

— De ce îmi pui o întrebare, prin al cărei răspuns te-aş jigni? Priveşte la nisipul ăsta şi închipuieşte-ţi că e placa de care am vorbit. Acela care a trecut pe aici a scris scrisoarea care trebuia citită, adică a lăsat urma lui. Dar în loc s-o citiţi, aţi trecut cu caii peste ea, aşa că acum aproape nu se mai poate vedea. Răspunde deci singur la întrebarea ta.

Halef avea dreptate. Ne dădurăm amândoi mai la o parte, acolo unde urma nu fusese călcată de copitele cailor şi o

cercetai până când descoperii ce vroiam să aflu. Şeicul venise încet în urma noastră şi, când mă întorsei, spuse:

— Ei, ai găsit ceva? Şeicul haddedihnilor ne va arăta acum cât de bine poate citi o urmă.

Aceste cuvinte fură spuse aproape în batjocură. Halef nu întârzie cu răspunsul:

— N-am găsit nimic, o, şeic al dinarunilor! De aceea te rog să descaleci şi să încerci dacă poţi citi urma mai bine ca noi.

— Ce însemnătate are să ştim cine a trecut pe aici? răspunse Nafar cu şovăială.

— Are foarte mare însemnătate. Ne aflăm într-o expediţie războinică şi trebuie să ştim cine e prin apropierea noastră. Trădarea şi primejdia ne ameninţă din toate părţile şi cred că-ţi dai seama de asta.

Dinarunul descălecă şi cercetă urma, clătină nedumerit capul şi răspunse:

— Nu se poate vedea nimic altceva decât că au trecut doi călăreţi pe aici.

— Şi spui că altceva nu se vede?

— Nu.

Halef băgă pesemne de seamă zâmbetul care îmi flutură pe buze. El văzuse mai mult decât Nafar şi presupunea că eu descoperisem ba chiar şi mai mult decât atât. De aceea urmă:

— Vorbeşti numai de doi călăreţi şi altceva nimic. Pe ce fel de animale erau călări?

— Bineînţeles că pe cai!

— Ce fel de cai?

— Nimeni nu poate şti asta.

— Aşa crezi? Ei bine, eu ştiu. Unul din cai era un armăsar tânăr, celălalt o iapă care a avut până acum vreo cinci, şase mânji.

Dinarunul holbă ochii la Halef şi îl întrebă:

— După ce cunoşti?

— E una din tainele noastre, pe care n-o putem spune nimănui. Nici nu ţi-ar folosi la nimic dacă ţi-aş spune, căci e nevoie de multă experienţă ca să poţi cunoaşte din urmele unei iepe de câte ori a fătat, cu alte cuvinte să afli vârsta ei. Dacă nisipul n-ar fi fost atât de fin, nici eu n-aş fi putut afla asta. Te-ai încredinţat acum că şeicul haddedihnilor e în stare să citească o urmă? Şi iată aici pe Kara Ben Nemsi, care m-a învăţat meşteşugul ăsta. Văd că lui urma i-a spus şi mai mult decât mie. Vorbeşte, Sihdi, ce ai mai văzut?

— Iapa e de rasă curată, răspunsei eu.

— Într-adevăr, asta am văzut-o şi eu.

— Odată şi-a scrântit piciorul şi n-a putut fi călărită multă vreme.

— *Maşallah!* strigă şeicul dinarunilor, uluit. Ştii cumva şi care picior şi-a scrântit?

— Stângul dinainte. S-a vindecat abia mai târziu.

— Eşti atotştiutor?

— Nu, dar, am ochi buni, asta e tot. Te miri după cum văd. Cunoşti cumva un astfel de cal?

— Da; e o iapă roaibă. La lumina soarelui părul ei capătă o lucire arămie; bea apa cu limba, ca şi câinii, auzul ei este mai ascuţit decât ochiul vulturului şi privirea dulce ca a unei zâne.

Beduinul devine întotdeauna poetic, când vorbeşte de un cal de rasă.

— A cui e iapa? întrebai eu.

— Iapa asta minunată se numeşte „Săgeata” şi este a... şefului.

Avu o şovăire ciudată, când spuse cuvântul din urmă. Această şovăire trebuie să fi avut un înţeles deosebit, nu numai pentru el, dar şi pentru ceilalţi dinaruni, care se îngrămădiră în jurul său, când auziră cuvântul „şeful”.

— Cine e „şeful”? întrebai eu.

— Un djanicun, răspunse el atât de scurt, încât presupusei că nu-i place să vorbească despre acest om.

— Poate e şeicul unei seminţii de-a djanicunilor?

— Nu.

— Atunci un om bogat, însă de rând?

— Nici asta.

— Nici şeic, nici om de rând? Atunci ce este?

— De ce vrei s-o ştii neapărat? întrebă el cu nerăbdare. Omul ăsta nu ne priveşte nimic, nici pe mine, nici pe tine.

— Pe tine poate nu, însă pe mine da. N-am nici un motiv să mă feresc de vreun om, sau de numele unui om. Noi urmărim pe djanicuni şi doi din ei au trecut pe aici. Iapa e a „şefului” de care ai vorbit; prin urmare trebuie să ştiu neapărat cine este el şi ce rost are.

— Nu vreau să vorbesc despre dânsul, spuse şeicul cu îndărătnicie şi asprime, ca şi când ar fi vrut să-mi poruncească să tac.

Bănuiala se trezi din nou în mine. Purtarea lui îmi era o taină pe care trebuia s-o dezleg.

— Haidem, Halef!

Întorsei spatele lui Hafar Ben Şuri şi încălecai. Halef făcu la fel. Privirea pe care mi-o aruncă uni spuse că mă înţelesese şi că-mi dădea dreptate.

— Unde mergem? mă întrebă el.

— Într-acolo!

Arătai spre trecătoarea din stânga, spre care ducea urma şi o luai la trap. Deodată şeicul dinarunilor strigă în urma noastră:

— Ce căutaţi într-acolo? Vreţi să vă despărţiţi de noi?

Nu-i răspunserăm şi nici nu ne uitarăm înapoi. Ajunserăm repede la trecătoare, în care intrarăm astfel că nu mai puteam fi văzuţi de dinaruni.

Şi aici pământul era acoperit cu acelaşi nisip mărunt ca şi în vale, iar urma era tot atât de lămurită ca şi acolo. Halef călărea lângă mine şi nefiind în stare să păstreze multă vreme tăcerea, mă întrebă:

— Ce-ai de gând să faci, Sihdi? Vrei să părăseşti pe prietenii noştri?

— Nu.

— Atunci de ce te depărtezi de ei:

— Întâi pentru a-i sili să-mi dea lămuriri despre acest „şef” şi, al doilea, vreau să-i fac să-mi răspundă, când îi întreb ceva.

— Bine zici. Sunt însă de părere că prietenii noştri...

— Prieteni? îl întrerupsei eu. Nu întrebuinţa prea uşor acest cuvânt. Nu ştiu de ce, dar nu prea am încredere în această prietenie.

— Ba eu da, Sihdi.

— Ştiu. Ar fi mai bine să ai mai multă încredere în mine decât în ei. E ceva între ei şi noi, dar nu-mi pot da încă seama ce. Voi afla eu în cele din urmă. Nu sunt din oamenii care se feresc de foc abia după ce s-au ars o dată. Priveşte! Ce e asta?

— Aici au descălecat călăreţii, pentru a face un popas, răspunse el.

Aşa şi era. Se opriseră în partea dreaptă a trecătoarei şi şezuseră pe nisipul moale. Alături era un tufiş de salcâmi, ale cărui mlădiţe fuseseră smulse de cai. Urmele pe care le lăsaseră în nisip erau atât de lămurite, încât se putea vedea şi felul cum şezuseră întinşi jos. Abia aruncasem o privire asupra lor, când strigai uimit:

— Ia te uită! Oare să mă înşel eu?

— Ce e, Sihdi? întrebă Halef.

— Am să-ţi spun mai târziu, căci acum văd venind pe dinaruni.

Nu veneau toţi, ci numai şeicul cu câţiva oameni. Eu descălecasem din nou, pentru a examina urmele de pe nisip. Ca să nu le şteargă şi pe acestea, şeicul se oprise la oarecare depărtare de noi şi spuse, pe jumătate supărat, pe jumătate rugător:

— Ce v-a venit deodată? Vreţi să ne părăsiţi? Aveţi de gând s-o luaţi pe drumul ăsta?

— Da, răspunsei eu.

— De ce?

— Când pornesc pe un drum atât de primejdios cum e acesta, nu vreau să las nimic nelămurit în urma mea. Trebuie să ştiu neapărat pe cine, sau ce am înaintea noastră.

— Vrei să vorbeşti de „şef”?

Ştia deci de ce ne despărţiserăm de ei.

— Omul ăsta are o însemnătate atât de mare pentru tine?

— Da.

— Pentru ce?

— Fiindcă mi-ai trezit bănuiala prin tăcerea ta. Dacă mi-ai fi dat lămuririle pe care ţi le-am cerut, nu i-aş fi dat mai multă atenţie decât oricărui om.

— La ce vă poate folosi citirea acestei urme?

— Îmi va spune ceea ce îmi ascunzi tu. Poate că e în joc viaţa noastră, aşa că trebuie să fiu cu mare băgare de seamă. Văd că şi alţi oameni au fost prin apropierea noastră şi poate mai sunt încă. Vreau să aflu neapărat cine sunt aceşti oameni. Tu ai putea să mi-o spui, dar nu vrei. De aceea ne vom despărţi de voi şi vom merge pe urma asta, până când voi afla a cui e.

— Eşti tare încăpăţânat...

— Nu sunt încăpăţânat, dar am o voinţă nestrămutată.

— Ştii ce se va întâmpla dacă vă veţi despărţi de noi?

— Ce?

— Vă veţi rătăci într-un ţinut necunoscut şi veţi muri de foame şi de sete.

Nici n-ar fi putut să-mi facă un serviciu mai mare decât spunând aceste cuvinte. La auzul lor, Halef — cu care nu mă înţelegeam asupra încrederii pe care puteam s-o avem faţă de aceşti oameni — se apropie de şeic şi se răsti la el:

— Cine va muri de foame şi de sete?! De ce ţineţi atât de

mult să mergem cu voi, dacă ne socotiţi ca pe nişte pui de şacali, care îşi mănâncă singuri coada, când mama lor nu le dă să sugă? Ai auzit vreodată că Hagi Halef Omar, şeicul haddedihnilor, n-a fost în stare să se ajute când a fost în primejdie? Crezi oare că suntem nişte copii, pe care poţi să-i jigneşti, nedându-le răspuns la întrebările lor? Crezi că numai de dragul tău ne cărăm cu puştile noastre, ca să ne milostiveşti acolo cu o înghiţitură de apă şi o smochină uscată, pentru a nu ne preface în zeamă de castraveţi putrezi, de foame şi de sete? Îţi închipui că-ţi tălmăcim graiul greu al urmelor, numai pentru a afla de la tine că e nefolositor? Puţin ne pasă dacă ţinutul ăsta ne este cunoscut sau nu. Fiecare glonţ din armele noastre ne va da de mâncare, fiecare tufă ne va spune unde putem găsi apă. Zii mai bine că tu nu ştii ce te vei face dacă te vom părăsi!

Îşi întoarse calul şi veni iar spre mine. Şeicul nu răspunse îndată. Se vedea bine că era furios, dar se stăpânea. Oamenii săi îi vorbeau în şoaptă.

— Ai auzit, Sihdi? mă întrebă Halef încet. Noi suntem oameni care nu ştim ce avem de făcut?! Faţă de astfel de prieteni, trebuie să fii într-adevăr cu băgare de seamă. Când mă jigneşte un prieten, e mai rău decât dacă m-ar jigni un duşman. Pe viitor n-am să mă iau după inima, ci după mintea mea.

Nafar se apropie de mine şi zise:

— Sihdi, nici prin gând nu mi-a trecut că tăcerea mea te va jigni. Sunt musulman şi de aceea nu-mi place să vorbesc despre cineva care e duşmanul Profetului. Nu m-am gândit că eşti creştin. Te rog să mă ierţi.

Dădui numai din cap şi el urmă:

— Mai vrei să afli ceva despre omul pe care toţi îl numesc „şeful”?

— Bineînţeles că da.

— E un djanicun, dar nu s-a născut în tribul lor. Djanicunii

erau oameni săraci, dar dreptcredincioşi ai Profetului, când a venit „şeful” la ei, nu se ştie de unde. I-a învăţat ştiinţa şi meşteşugurile renegaţilor şi s-au îmbogăţit, însă în schimb, din nomazi liberi, au devenit sclavi ai muncii. Cresc vite, lucrează ogoarele şi au livezi cu pomi roditori.

— Şi cu toate acestea sunt tâlhari care v-au furat turmele şi au ucis pe păzitori? îl întrebai eu.

— Da, sunt şi tâlhari. Cine se leapădă de religia Profetului, e întotdeauna împins la nelegiuiri.

— Aşa crezi tu?

— Da. Asta nu trebuie să te jignească, căci n-ai fost niciodată musulman şi deci nu eşti un renegat.

— Djanicunii sunt creştini?

— Nu ştiu. Ştiu numai că s-au lepădat de Mahomed.

— Cum îşi spun ei?

— Numai djanicuni. Religiei lor nu i-au dat nici un nume. „Şeful” e un om foarte bătrân, dar cu părul negru ca pana corbului. Se spune că ar fi în vârstă de vreo câteva sute de ani. Unii susţin chiar că nu s-a născut ca toţi oamenii şi că nu va muri niciodată. Asta e însă numai o superstiţie. Din toate câte se spun despre el, un singur lucru e adevărat: trebuie să te fereşti să-l vorbeşti de rău. Pe acela care face aşa ceva, îl urmăreşte răzbunarea până când îl răpune. Din pricina asta, n-am vrut să răspund adineauri la întrebarea ta. Eşti mulţumit acum?

— Da, însă te previn să nu-mi mai aduci astfel de jigniri. Ştii cumva, dacă Sallab fachirul cunoaşte pe djanicuni?

— Colindă pretutindeni, aşa că trebuie să fi fost şi pe la ei.

— E mai prieten cu voi decât cu ei?

— Cine poate şti asta!

— A fost aici.

— Aici? Chiar în locul ăsta? întrebă el uimit.

— Da.

— Nu se poate.

— Era călare pe iapa cea roaibă a „şefului”.

— Nici asta nu e cu putinţă.

— Priveşte! Pe locul acesta au descălecat cei doi călăreţi. Acela care călărea pe armăsar, a lăsat urme de tălpi de gheată. Celălalt care a descălecat de pe iapă era cu picioarele goale. Acum vino să vezi unde au stat jos. Aici cel desculţ şi dincoace celălalt. Ai văzut vreodată un om să şadă într-un fel atât de neobişnuit? Numai cu un picior sub el iar cu celălalt peste genunchiul acestuia, încât călcâiul să se întipărească de partea cealaltă pe nisip?

— *Maşallah!* În felul ăsta sade numai un singur om.

— Cine?

— Fachirul.

— Aşa şi e. Acest fel al său de a şedea mi-a bătut îndată la ochi când l-am văzut în tabăra voastră. Omul desculţ de aici a stat în acelaşi fel.

— Nu poate fi şi un altul, care să aibă acelaşi obicei?

— Să presupunem că ar fi aşa. Dar ai observat cum era îmbrăcat fachirul?

— În zdrenţe.

— Cu ce erau legate zdrenţele pe trupul său?

— Cu o sfoară ale cărei capete atârnau la spate.

— Ai observat ceva la căpătâiele astea?

— Câte o gogoaşă de chiparos la fiecare.

— Priveşte aici! Când a stat jos, gogoaşele astea au atins nisipul la spatele său. Când s-a mişcat, s-au mişcat şi ele odată cu dânsul. Vezi liniile astea şi întipăriturile rotunde în nisip?

Îşi îndreptă privirea spre semnele pe care i le arătam, apoi holbă ochii la mine.

— Sihdi, acum văd şi eu ce înseamnă a şti să citeşti urmele, zise el. Ai dovedit că acela care a stat aici a fost într-adevăr fachirul. Dar nu-mi vine încă să cred că a fost calul „şefului”.

— Am spus numai ce fel de cal era. Mai mult nu pot să ştiu. De „şef” ai vorbit tu însuţi. E atât de bogat, ca să poată avea un asemenea cal?

— Da. Se spune că are putere asupra tuturor bogăţiilor de pe lume.

— Multe se spun. Pentru mine are însemnătate numai ce văd azi aici. Când crezi că vom ajunge la Daraeh-y-Djib?

— Deseară vom fi aproape, cu toate că am făcut un ocol, pentru a nu întâlni pe vreun djanicun din ariergarda lor.

— Atunci se poate întâmpla să nu ne întâlnim cu iscoadele voastre?

— Ba da. Azi trebuie să încrucişăm drumul inamicilor, pentru a le ieşi înainte. La răscrucea aceea ne aşteaptă iscoadele.

— Aşadar cunosc răscrucea?

— Da. Acum nădăjduiesc că aţi recăpătat încredere în noi?

Mă privi nerăbdător, să audă ce răspuns îi voi da. Destul de tare pentru a fi auzit de el, Halef îmi puse întrebarea:

— Ce-ai să-i spui, Sihdi? Încrederea nu-i ca o curmală pe care o poţi trece într-un minut de zece ori din mână în mână. Ea se pierde mai repede decât se redobândeşte.

— Îl voi întreba de o spărtură care se află între el şi noi, dragă Halef, răspunsei eu.

— O spărtură? Nu cunosc nici una.

— Totuşi există. A mers cu noi din clipa când am părăsit satul dinarunilor. La miezul nopţii, când ne-a ajuns din urmă, ariergarda, spărtura s-a făcut mai mare şi acum sunt curios să ştiu dacă se va închide iar. Am tăcut, fiindcă tu aveai încredere în dinaruni şi nu voiam să ţi-o răpesc.

— Nu te înţeleg.

— O să mă înţelegi îndată.

Întorcându-mă spre şeic, urmai:

— Tabăra voastră e cu desăvârşire părăsită?

— Da.

— Nu mai e nimeni acolo?

— Nici ţipenie de om.

— Deci, toţi au venit cu noi şi cu ariergarda?

— Toţi.

— Şi prizonierii noştri djanicuni pe care urma să-i judecăm?

Răspunse mai repede decât mă aşteptam:

— I-am trimis în tabăra cea mare a tribului nostru. Vor fi ţinuţi acolo până la întoarcerea noastră.

— De ce nu ne-ai spus mai dinainte?

— Fiindcă nu m-aţi întrebat.

— Era de datoria ta s-o spui şi fără să te întrebăm. Prizonierii erau deocamdată ai noştri şi abia mai târziu ai tăi. N-am întrebat de ei crezând că vor fi cu cei rămaşi în urmă. Ascultă ce-ţi voi spune acum deschis: N-am putut înţelege de ce ţineţi la aceşti câţiva djanicuni, deşi aţi fost prădaţi de tovarăşii lor de trib. Mi s-a părut foarte ciudat că i-aţi întâlnit, fără să-i fi oprit, cu toate că erau djanicuni. Şi mai ciudat mi se pare că au dispărut acum, fără ca tu să fi găsit cu cale să ne spui ceva despre asta. De aceea nu vreau să-ţi răspund încă la întrebarea dacă am încredere în voi. Ai să-ţi dai singur seama. Haidem acum, să ne urmăm drumul.

Nu spuse nimic, ci întoarse calul şt ieşi din trecătoare împreună cu oamenii săi. Abia după câtva timp privi înapoi, pentru a vedea dacă îl urmăm. Bineînţeles că plecarăm şi noi. Afară dădurăm peste ceata care ne aşteptase şi călărirăm mai departe cu ea, rămânând însă la coada şirului:

— Ciudat lucru cu prizonierii — zise Halef după câtva timp. Mă crezi, Sihdi, că de la plecare nici nu m-am mai gândit la ei?

— Am băgat şi eu de seamă.

— Dar tu?

— Abia azi-dimineaţă am văzut că lipsesc.

— Şi nu mi-ai spus nimic?

— Erai aşa de voios în zilele din urmă şi nu voiam să-ţi tulbur liniştea.

— Fiindcă voiai să mă cruţi din pricina bolii mele, ştiu. Mai crezi că sunt bolnav?

— Da.

— Atunci mai dă-mi din doctoria aceea.

— Iar nu te simţi bine, Halef? îl întrebai îngrijorat.

— Nu; iar a venit baba. A intrat pe furiş în trupul meu şi simt mâna ei de gheaţă pe spinare. Trebuie s-o gonesc; dă-mi leacul.

De câteva ceasuri nu mai luasem în seamă boala lui. Acum îi văzui ochii lucitori şi privirea rătăcită. Îi dădui chinina pe care o luă, apoi tăcurăm câtva timp.

Tăcerea asta era pricinuită în primul rând de îngrijorarea mea pentru sănătatea lui Halef, apoi şi în privinţa mea îmi adusesem aminte de ceva ce mă nelinişti.

În timpul din urmă făcusem greşeli mari, cum n-ar fi trebuit să se întâmple. Înainte de toate, mă întrebam cum fusese cu putinţă să plecăm din tabăra dinarunilor, fără să luăm nici o hotărâre în privinţa prizonierilor. Apoi mă gândii că ar fi fost bine să fi cerut să mi se arate cadavrele, sau cel puţin mormintele păzitorilor care fuseseră ucişi cu prilejul atacului împotriva turmelor de vite. Nici asta n-o făcusem. Cum fusese cu putinţă să scăpăm din vedete aşa ceva? La Halef fusese de vină boala. Dar la mine? Devenisem oare uituc pe neaşteptate? Pierdusem agerimea minţii? De unde venea ciudata oboseală, pe care n-o băgasem în seamă, deşi Halef îmi atrăsese luarea-aminte asupra ci, de câteva ori? Mă bucuram de o robusteţe cum rar o are un om, iar starea sănătăţii mele nu lăsa nimic de dorit.

Începui să mă examinez pe mine însumi şi deodată îmi dădui seama că şi la mine venise „baba cea ştirbă”. Simţii o greutate la cap, eram indispus şi obosit. Oare să mă fi îmbolnăvit şi eu? Nu se poate! Şi totuşi!... Să fie numai o

închipuire?

Mă străduii să mă reculeg şi fără să fi vrut dădui pinteni calului, încât făcu o săritură mare înainte.

— Ce s-a întâmplat? mă întrebă Halef, uitându-se la mine. De ce ţi s-au supt aşa obrajii? Eşti şi tu bolnav, Sihdi?

— Nici prin gând nu-mi trece! răspunsei eu râzând în silă.

— Sihdi, mie să nu-mi ascunzi nimic. Mi se pare că şi ţie ţi-a dat bună ziua baba mea. Asta ne-ar mai lipsi! Mi-e aşa de cald şi mă simt cuprins de un fel de teamă. Aş vrea să fie un frig năprasnic. În faţa ochilor mei se învârtesc nişte roţi de foc. Sihdi, trebuie să întrebăm pe şeic, dacă nu se găseşte apă prin apropiere.

Îşi îndemnă calul şi trecu spre capul convoiului. Eu îl urmai. Înainte încă de a se fi apropiat de şeic, îl întrebă:

— Nafar Ben Şuri, spune, nu se găseşte apă prin apropiere?

— De băut?

— Nu numai de băut, ci şi pentru o baie.

Arătai cu braţul întins spre dreapta şi spusei:

— Într-acolo se vede un munte şi pădure. Le cunoşti?

— Da, răspunse şeicul. Pe vârful muntelui sunt brazi; iar mai jos arini şi frasini. Drumul nostruduce pe la poalele muntelui.

— Unde sunt arini, trebuie să fie neapărat şi apă curgătoare.

— Da, este. Se revarsă într-un eleşteu pe care îl cunosc. Am pescuit odată acolo. În vreo două ceasuri ajungem.

— Aşa de târziu? întrebă Halef.

— Da. Drumul e lung, fiindcă trebuie să coborâm şi să urcăm de două ori pentru a ajunge acolo. Iazul e în partea de apus a muntelui.

— Două ceasuri e cam mult. O iau înainte. Vii şi tu, Sihdi?

Fără a aştepta un răspuns, dădu pinteni armăsarului său. Nobilul animal porni în galop. Assil Ben Rih al meu îl urmă pe

dată, fără să mai aştepte un îndemn din partea mea. Ştia că trebuie să se ţină după Barkh.

Trecurăm întâi peste un şes neted şi caii noştri zburau, încât se părea că nici nu ating pământul cu copitele. Halef scoase un chiot voios. Îl lăsai să treacă înainte ca să-l îmbărbătez. Dacă ar fi trebuit să călărească timp de două ceasuri, boala l-ar fi doborât. De aceea îi strigai:

— Halef, numără în câte minute te voi ajunge.

La auzul acestor cuvinte, ridică braţul şi răspunse râzând:

— Niciodată n-ai să mă poţi ajunge! Nici nu încep, căci ar trebui să număr o veşnicie.

Se aplecă pe gâtul calului. Vântul îi desfăcu burnuzul şi îl umflă ca un balon. Călăream atât de repede, încât nu vedeam pământul sub noi. Uitându-mă înapoi, văzui că dinarunii opriseră caii şi ne priveau uluiţi. Nu văzuseră încă o asemenea goană.

Fu într-adevăr o cursă nebună, în care când Halef, când eu o luam înainte.

Trecurăm astfel un deal, apoi o câmpie şi când ajunserăm la alt deal, Halef mă ajunse iar din urmă. Faţa lui strălucea de bucurie. Trupul, mintea şi sufletul îi erau la fel de încordate. Tocmai asta voisem.

— Sihdi, recunoşti acum că tot eu o să te întrec? îmi strigă el.

— Nu, răspunsei eu.

— Ai să vezi că da.

— Nu cumva vrei să întrebuinţezi „taina”?

— Nu. Asta o facem doar numai când suntem în primejdie. Dar bagă de seamă; tot o să te întrec.

Se aplecă cât putu mai mult înainte şi îmboldi calul prin cuvinte:

— Mai repede, mai repede, dragule! Arată ce poţi... Fii drăguţ, odorul meu! Sunt mândru de tine! Eşti comoara mea cea mai nepreţuită! Doar nu vrei să mă dai tocmai acum de

ruşine?! Ştii că faima mea e şi a ta; ruşina mea. Şi a ta! Îţi voi răsplăti râvna cu dragoste nemărginită. Aleargă cât vei putea. Zboară, fericirea mea! Îţi voi da o mână plină de curmale? Le voi alege pe cele mai bune şi mai frumoase! Gândeşte-te numai ce bunătăţi: curmale, curmale, curmale!

Bineînţeles că armăsarul nu cunoştea înţelesul cuvântului, însă pricepea sunetul. Cuvântul *tamr* — care înseamnă curmale — îl înţelegea. Plecă în piept capul şi goni încă mai repede decât până acum. Urmarea fu că rămaserăm alături.

Călăream atât de repede, încât se părea că muntele vine spre noi. Nu ne mai despărţea de el decât o vâlcea în formă de albie, acoperită cu iarbă. Trecurăm ca vântul prin ea. La dreapta noastră zărirăm o apă curgând de-a lungul coastei şi între tulpini înalte de arini şi frasini văzurăm lucind oglinda iazului.

— Apă! În sfârşit apă! strigă Halef.

Dădu pinteni armăsarului pe partea opusă mie. Observai acest şiretlic după o mişcare a calului, dar nu spusei nimic. În urma acestui vicleşug, Barkh o luă iar înainte şi ajunserăm la ţintă, fără ca Assil al meu să se poată ţine după el, aşa că Halef rămase învingător. Întoarse calul spre mine şi mă întrebă:

— Ei, Sihdi, cine a ajuns întâiul?

— Tu, răspunsei eu.

— Dar te văd că zâmbeşti.

— Oare ruşinea de a fi fost înfrânt de tine să fie atât de mare, încât ai vrea să plâng?

— Ascultă, Sihdi, nu te preface. Cunosc zâmbetul ăsta. Eu am îndemnat pe Barkh, pe când tu ai ţinut într-adins pe Assil în urmă. Mărturiseşte-o făţiş! Nu-i aşa că ai făcut cum spun eu?

— Ba da, îi răspunsei.

Acum puteam să mărturisesc, căci îmi ajunsesem scopul de a ţine pe Halef încordat.

— Vasăzică, dacă ai fi vrut, tu m-ai fi biruit?

— Da. Pot să ţi-o spun, fiindcă e o cinste şi o laudă mare pentru tine.

— Cum asta?

— Barkh nu se trage din unul dintre caii voştri. Assil îi este superior, fiindcă s-a născut la voi şi a fost crescut şi dresat de tine. Assil n-are pereche în lume, fiindcă nici Rih, tatăl lui, n-a avut.

— Ai dreptate. Cuvintele tale mă bucură, Sihdi. Nu m-am purtat cinstit faţă de tine. Tu n-ai spus nici un cuvânt armăsarului tău, pe când, la urmă, eu i-am dat pinteni la al meu. Iartă-mă!

În timp ce schimbam aceste cuvinte descălecaserăm. Caii noştri erau liniştiţi şi respiraţia potolită, ca şi când n-ar fi avut în urma lor o goană ca aceea pe care o făcuserăm. Pe părul lor nu se vedea nici un pic de spumă sau de sudoare, îi dezmierdarăm. Barkh apucă cu dinţii mâneca lui Halef şi nu-i mai dădu drumul.

— Ştii ce vrea? întrebă Halef râzând.

— Curmalele pe care i le-ai făgăduit.

— Da; omul trebuie să se ţină de cuvânt şi iată de animale.

Halef deschise sacul cu nutreţ şi făcu întocmai ce făgăduise: alese o mână de curmale din cele mai bune şi le dădu armăsarului. Apoi luarăm şeile de pe cai şi aceştia intrară de-a dreptul în apă, fără nici un îndemn din partea noastră, ceea ce fac foarte rar caii născuţi în pustiu.

Odată cu sfârşitul cursei, încetă şi încordarea noastră, mai cu seamă la Halef. Când se îndreptă spre malul pârâului ca să bea din apa limpede, văzui că paşii îi deveniseră şovăitori. Eu însumi fui cuprins de un simţământ ciudat. Simţeam ca şi când nişte mâini nevăzute m-ar fi ridicat şi m-ar fi culcat pe iarbă. Fui nevoit să stau jos, şi, când mă aşezai, arinii începură să joace în jurul meu. Capul mi se părea cât o

baniţă, care se făcea tot mai măre şi mai goală. Închisei ochii. Ciudat! auzii în urechi bătaia inimii. Simţii că cineva mă ia de mână.

— Sihdi, Sihdi, ce-i cu tine? Faţa ta s-a făcut pământie! De ce ai închis ochii?

Cu mare greutate putui să-i deschid şi văzui pe Haltf aplecat deasupra mea. În privirea lui se citea aceeaşi teamă ca şi în glasul său. Constatarea asta îmi fu de folos, căci sării în picioare şi spusei:

— Am văzut cum jucau copacii în jurul meu şi am vrut să-i las să treacă.

— Tot aşa ca şi la mine. Ţinutul prin care am trecut se învârtea ca o horă; capul mă durea şi toate măruntaiele din mine voiau să se răzvrătească. M-am silit din răsputeri să-ţi ascund starea mea şi să mă ţin în şa. Lua-o-ar dracu' pe baba aia ştirbă! Nu-i ajunge că mă are pe mine renumitul şeic al haddedihnilor, căruia i se supun mii de războinici viteji? Trebuie să întindă ghearele ei murdare şi după tine?! Numai ea e vinovată că totul se învârteşte în jurul nostru. N-ar trebui să facă astfel de glume cu oameni ca noi. Hai şi bea puţină apă. Îţi va răcori sângele şi baba o să crape de ciudă.

Mă apucă de mână şi mă duse la locul unde băuse şi el. El, bolnavul, mă conducea pe mine! Ce avea să se mai întâmple? Trebuia să mă stăpânesc, să-mi adun toate puterile. Băui sorbind cu nesaţ şi simţii ca o undă răcoritoare care îmi pătrundea în trup. Când mă ridicai, privirea îmi era mai limpede.

— Acum hai să facem o baie, mă îndemnă Halef, dar să nu ne depărtăm unul de altul. Să rămânem împreună, ca să ne putem ajuta, dacă şi apa va începe să se învârtească în jurul nostru.

Găsirăm repede un loc potrivit şi eu intrai întâi în apa atât de binefăcătoare pentru starea în care ne aflam. La câţiva paşi de mal dădui de adânc şi începui să înot. Asta era poate

o nesocotinţă, după ameţeala pe care o avusesem, dar credeam că mişcarea o să-mi facă bine. Totuşi nu înotai mult şi mă întorsei la mal. O adiere încreţea suprafaţa apei şi jocul valurilor mici părea să-mi pătrundă prin ochi până în creier, aşa că mă simţii nesigur.

Când am simţit pământul sub picioare, mă uitai după Halef. Ieşise oare din apă? Pe când îl căutam cu privirea, zării o mişcare la suprafaţa apei şi mă îndreptai spre locul cu pricina. Îl găsii pe sărmanul Hagi întins lat, cu capul dat pe spate, aşa că numai nasul şi gura mai erau deasupra apei. Îmi venea să râd, dar îmi trecu pofta când zării trupul pliu de pete vinete.

Recunoscui pe dată că era tifos.

Cum era cu putinţă, ca un om să se poată ţine pe picioare şi să mai facă o cursă călare, cum o făcusem noi, când boala era atât de înaintată? Un om aşa-zis civilizat, n-ar fi putut rezista. Numai trupul unui nomad cumpătat, care nu cunoaşte viciile şi plăcerile istovitoare ale civilizaţiei, e în stare de aşa ceva. Pe lângă însuşirile trupului, contribuiseră mult şi cele sufleteşti ale micului hagiu, să-l ţină în picioare. Petele începură să se întindă şi, când văzui asta, simţii şi eu deodată o durere mare de cap, cuprins fiind de fiori. Halef ridică repede capul.

— Văd că ţi-e frig, Sihdi, zise el. Du-te la mal; eu mai rămân în apă.

— Mi-a trecut, îi răspunsei. Dar ce înfăţişare ai tu?

— Sunt tărcat ca un leopard. Nu-i aşa? Dar... ce văd?

Se ridică, arătă spre pieptul meu şi urmă:

— Priveşte, Sihdi! Tot aşa a început şi la mine.

Mă uitai de-a lungul trupului meu şi zării ceea ce nu observasem până atunci: şi pe pieptul meu apăruseră pete, deocamdată încă mici.

— Te-ai speriat? mă întrebă Hagi Halef. De ce taci? De ce nu spui nimic? E o boală grea? O cunoşti?

— O cunosc, Halef, răspunsei eu. Şi ca să nu faci vreo

nesocotinţă, trebuie să fiu sincer cu tine. E aproape tot aşa de primejdioasă şi lungă ca ciuma, care era gata să ne răpună odinioară. Din zece bolnavi, mor de obicei doi...

— Dar de ce să fim tocmai noi ăştia doi? mă întrerupse el. Întâi să vină la rând ceilalţi opt şi nici nu-mi trece prin gând să mă socotesc printre ei.

— Şi eu nădăjduiesc că vom scăpa. Suntem oameni tari şi, afară de asta, am doctoriile trebuincioase: camfor şi chinină. Trebuie să facem şi băi reci, aşa că n-ar fi rău să rămânem chiar aici pe loc. Nu ne putem juca cu viaţa noastră. Dar cine va îngriji de noi?

— Să avem nădejde în Allah, care nu ne-a uitat niciodată şi nu ne va părăsi nici acum. Bunul, dragul meu Sihdi, adu-ţi aminte, că nici atunci n-am avut pe nimeni care să aibă grijă de noi. Zăceam în pustiu, pe pământul înfierbântat, însă deasupra noastră era întins cortul mare şi luminos din înălţimea căruia ne priveau îngerii. În vis au venit la mine şi, treaz fiind, m-am gândit la ei. Nu ne-am însănătoşit fără alt ajutor, decât al lor!

— Ai dreptate, viteazul şi credinciosul meu Halef. Îngerii au îngrijit de noi; întâi de tine prin mijlocirea mea, apoi de mine printr-a ta, cu toate că amândoi eram aşa de slabi şi prăpădiţi.

— Au să ne ocrotească şi de data asta. Sau crezi că nu?

— Ba da, dar vezi că atunci m-am îmbolnăvit de ciumă abia după ce te făcuseşi tu sănătos. Acum o să zăcem, fără îndoială, amândoi în acelaşi timp...

— În acelaşi timp? îmi curmă el vorba. Nici prin gând nu-mi trece! Dacă hârca aia crede că o să facă aşa cum vrea ea, atunci se înşală. Ce, noi n-avem voinţă? Nici nu mă gândesc să ne îmbolnăvim amândoi. Dacă nu reuşim să ne îmbolnăvim pe rând, mai bine ne lipsim. Cât timp unul din noi e bolnav şi are nevoie de îngrijiri, celălalt trebuie să rămână sănătos. Începutul l-am şi făcut aşa cum se cuvine. Petele au apărut

mai repede la mine decât la tine. Prin urmare, când ţi-o fi ţie mai rău, mie mi-a mai trecut. Înainte de a fi doborât de boală, trebuie să mă ţin de cuvânt faţă de dinaruni.

— Halef!...

— Da, Sihdi!... Ştiu ce vrei să spui. Mâine vom ajunge în „înfundătură”, căci nu suntem aşa de bolnavi, încât să fim nevoiţi să rămânem aici, iar poimâine lupta va fi sfârşită şi atunci voi face tot ce vrei, fără cea mai mică împotrivire. Dacă rămânem aici, dinarunii vor pleca mai departe, nu ca prieteni, ci ca duşmani şi când boala ne va fi făcut neputincioşi, se vor întoarce spre a se răzbuna.

Halef judeca logic şi îmi părea foarte bine că mintea lui era încă atât de limpede şi ageră. Să fi fost oare un efect al băii reci pe care o făcuse? Mă culcai lângă el, căci şi eu începusem să simt efectul binefăcător al apei. Caii noştri păşteau iarba verde, o plăcere de care fuseseră lipsiţi multă vreme. Umbra frasinilor cu coroanele înalte ne apăra de razele fierbinţi ale soarelui. Nu ne întrebarăm dacă statul mult în apă ne-ar putea dăuna şi ieşirăm abia când socotirăm că trebuie să vină şi dinarunii. Când sosiră, eram şi noi îmbrăcaţi şi gata de drum.

Bineînţeles că făcură şi ei un popas, însă nu zăbovirăm mai mult decât o jumătate de oră. Apoi pornirăm mai departe; Halef şi cu mine ne ţinurăm, ca şi înainte, la coada convoiului.

În timpul popasului dinarunilor pe malul iazului, nu vorbisem nici un cuvânt cu şeicul. Cu oamenii lui ne purtarăm bine, dar nici cu ei nu stăturăm de vorbă. Neîncrederea ne închidea gura la toţi.

Spre mulţumirea noastră, treceam acum printr-un ţinut păduros, bogat în apă şi păşune, fapt care contribui la liniştirea noastră. Efectul băii fusese cu totul deosebit: eu mă simţeam întărit şi reîmprospătat, pe când Halef îmi spuse că era obosit. Nu era deprins cu băi reci şi pesemne cea de azi durase prea mult.

Ceva mai târziu îl văzui cutremurându-se, dar cum soarele era încă sus pe cer şi ne încălzea îndeajuns, presupusei că mişcarea lui fusese numai întâmplătoare. Când se repetă însă, răspunse la întrebarea mea, că se simţea cuprins de fiori şi mă rugă să-i dau chinină. Socotii mai bine să nu-i îndeplinesc deocamdată rugămintea şi îi propusei să repetăm întrecerea de adineauri. Auzind asta, se îndreptă vesel în şa, zicând:

— Cu cea mai mare plăcere, Sihdi, însă cu o condiţie.

— Care anume?

— Să schimbăm caii.

Ce şmecher mai era micul meu Halef! Mă învoii şi îi dădui pe Assil, pe când eu încălecai pe Barkh. Am fi vrut să facem cursa chiar pe drumul pe care trebuia să-l urmăm mai departe, dar pentru asta am fi fost nevoiţi să întrebăm pe şeic, care părea supărat pe noi. Ne hotărârăm deci să luăm altă direcţie şi anume în jurul muntelui, care se afla la stânga noastră. Urma deci ca, după ce vom fi înconjurat muntele, să dăm iar peste dinaruni, sau să găsim cel puţin urmele lor. Îi spuserăm deci lui Nafar Ben Şuri ce aveam de gând şi eram gata să pornim, când acesta ne zise:

— De ce nu rămâneţi aici? Dincolo de munte se află răscrucea unde ne aşteaptă războinicii mei.

— Asta nu e un motiv să călărim tot atât de încet ca voi. Caii noştri sunt mai iuţi şi vom ajunge înaintea voastră.

— Dar veniţi negreşit?

— Da.

— Jură.

— Eşti nebun?! Nu jur nici pentru lucruri mai însemnate, darmite pentru atâta! Ţi-am dat cuvântul meu şi trebuie să te mulţumeşti cu atât.

Pornirăm la început încet, căci Halef voia să-mi spună ceva.

— A devenit bănuitor, Sihdi.

— Şi jignitor, adăugai eu.

— Într-adevăr, era o jignire să ceară un jurământ. Se pare că preţuim mult pentru dânsul.

— Într-adevăr aşa se pare.

— Bănuieşti cumva de ce?

— Da.

— Spune-mi şi mie.

— E numai o presupunere nelămurită. De folos îi suntem numai ca ajutor împotriva djanicunilor. Ştie că se poate bizui pe noi ca buni ţintaşi, mai mult decât pe el însuşi şi pe toţi oamenii lui. Asta i-a scăpat fără să vrea. Mie însă nu-mi ajunge pentru a lămuri anumite lucruri care mi-au sărit în ochi.

— Ce?

— Se străduieşte din răsputeri să afle tainele armelor noastre şi ale cailor noştri. Pentru ce? Aceste taine au preţ numai pentru stăpânii armelor şi ai cailor. Are cumva de gând să ne prade?

— Sihdi! strigă Halef uimit.

— Nu cumva ne este duşman şi caută să pună mâna pe armele noastre şi pe cai, dar care nu-i vor folosi nimic dacă nu cunoaşte tainele lor? Şi poate se preface numai că ne este prieten, nădăjduind că pe calea asta va putea afla tainele? Şi odată ce le va cunoaşte, nu-şi va da arama pe faţă... dovedindu-ne că nu e decât un tâlhar şi ucigaş?!

— Sihdi, poate un om să fie atât de ticălos?

— De ce mai întrebi? Doar ai cunoscut mulţi oameni de soiul ăsta!

— Dacă e aşa cum spui, atunci am fost un mare prost.

— Mângâie-te, căci nici eu n-am fost prea deştept. Trebuie să fim foarte prevăzători şi asta e cu atât mai rău pentru noi, cu cât boala ameninţă să ne doboare în fiece clipă.

— Sihdi, de boală nu mă sinchisesc eu acum. De când mi-ai vorbit de bănuiala ta, n-am timp să fiu bolnav până ce nu vom lămuri cum stăm cu acest Nafar Ben Şuri. Mai ai să-mi

spui ceva?

— Nu.

— Atunci să începem! Pornim amândoi odată. Bagă de seamă! Una... două... trei!...

La „trei” începu goana după biruinţa pe care voiam să i-o las şeicului haddedihnilor. Din nefericire n-avurăm parte de ea, nici el, nici eu, căci ieşi cu totul altceva. De dinaruni ne despărţirăm pe un platou, pe care coborârăm pentru a ajunge la poalele muntelui pe care vroiam să-l înconjurăm.

Ajungând în vale, văzurăm că drumul se îngusta atât de mult, încât trebuia să călărim foarte încet. Furăm nevoiţi să ne strecurăm printr-un labirint de stânci, unde găsirăm urme care dovedeau că în răstimpuri treceau oameni pe aici. Această strâmtoare se lărgea deodată şi răspundea în valea pe care trebuia s-o urmăm pentru a înconjura muntele. Tocmai vroiam să ieşim din strâmtoare, când, la vreo douăzeci de paşi, apărură doi călăreţi care veneau spre noi. Şi cine credeţi că era unul din ei?!

Sallab, fachirul! Era călare pe o iapă roaibă, fără îndoială „Săgeata”„şefului”. Tovarăşul său, un om mai tânăr, fără îndoială tot un fachir şi tot neînarmat ca şi Sallab, călărea un armăsar murg. Amândoi se speriară când ne văzură.

— Dinarunii, strigă Sallab.

— Nu. Suntem numai noi, răspunsei eu.

— Numai voi doi?

— Da.

— Nu vă cred! Haidem repede înapoi!

Întoarse calul şi o luă la goană, urmat de tovarăşul său.

— Sihdi ce...? începu Halef.

— Taci. Nu vorbi fără rost, îi curmai cu vorba. Aceşti doi fachiri sunt cheia tainei pe care vrem s-o dezlegăm. Trebuie să-i prindem neapărat.

— Chiar cu de-a sila?

— Dacă se vor împotrivi, da. Ţine-te după celălalt, eu după

Sallab. Dar iapa lui e ca săgeata; dă-mi pe Assil. Repede, repede!

Descălecarăm şi schimbarăm caii, apoi pornirăm pe urma fugarilor.

— Fii cu băgare de seamă! îi strigai lui Halef. S-ar putea să aibă arme ascunse asupra lor.

— Fii fără grijă Sihdi. *Hamdulillah!* În sfârşit o goană adevărată. Înainte! *Iallah! Iallah! Iallah!*

Schimbul cailor nu durase nici un minut; cu toate acestea fachirii câştigaseră o distanţă bună înainte. Sallab era în frunte. Aşa cum stăteau lucrurile, nu puteam să mă încurc într-o goană lungă, căci, răscrucea fiind de partea cealaltă a muntelui, se putea prea bine întâmpla ca djanicunii să fie prin apropiere. Trebuia, deci, să punem mâna pe fugari cât mai repede.

— Assil!... Assil!... Ramchchch! Ramckchch!

Acesta era strigătul prin care îl îndemnam la galopul cel mai repede. Îi dezmierdai gâtul şi calul zbură ca vântul. Mă apropiai cu iuţeală de cei doi fachiri. Sallab se uită înapoi şi îl auzii scoţând un ţipăt, îndemnându-şi calul la goană. Celălalt îl bătu pe al lui cu biciul, dar cu toate acestea rămase în urmă. După scurt timp îl ajunsei. Trecui atât de aproape de el, încât putui să-i dau un pumn în coaste. Lovitura fu şi mai puternică din pricina iuţelii cu care alerga Assil. Fachirul căzu din şa şi în urma mea răsună glasul lui Halef:

— Îl prind? Am pus mâna pe el... Repede după celălalt, Sihdi!

Nici nu mă uitai înapoi, ştiind că mă pot bizui pe Halef. Sallab întoarse iar capul şi văzându-mă atât de aproape, trebui să recunoască că-l voi ajunge în clipa următoare. Îl urmării cu privirea şi văzui că lovi de câte trei ori gâtul calului său de o parte şi de alta, cu amândouă mâinile, şi-l auzii spunând un cuvânt, pe care însă nu-l putui desluşi.

Era oare „taina” iepii? Şi era oare fachirul un prieten atât

de bun şi om de încredere al „şefului”, încât acesta îi trădase „taina”?

La întrebarea mea veni îndată şi răspunsul: iapa nu mai alerga, ci zbura. Îmi dădui seama că fachirul întrebuinţase într-adevăr „taina” şi prin asta reuşi să mărească depărtarea dintre noi. Fui deci nevoit să întrebuinţez şi eu „taina” armăsarului meu. Aplecându-mă peste gâtul lui, pusei mâna între urechile lui Assil şi spusei de trei ori numele său. Alesesem această „taină” fiindcă era foarte greu de executat. Numai un călăreţ foarte bun era în stare să ajungă cu mâna la urechile calului său, când acesta se afla în plină goană.

Efectul fu minunat. În prima clipă se păru că Assil vrea să se oprească şi un tremur îi străbătu tot trupul. Apoi scoase un nechezat de bucurie. Şi acum... deodată avui impresia că nu-i mai văd picioarele, atât de repede se mişcau. Tufele şi copacii zburau pe lângă mine şi pământul îmi fugea de sub picioare, cu o repeziciune nemaipomenită. Simţii o plăcere atât de mare, încât scosei un chiot la care Assil răspunse iarăşi cu un nechezat de bucurie.

Asta era altă goană decât aceea pe care o plănuisem cu Halef! Vestita „Săgeată” a „şefului”, la întrecere cu cel mai bun armăsar al haddedihnilor! Şi nu numai în glumă, ci în serios. Care din doi va învinge?

Întrebarea mea rămase numai câteva clipe fără răspuns, dar răspunsul îl avui când văzui că întrebuinţarea „tainei” neliniştise iapa fachirului. Mişcarea picioarelor ei era minunat de uşoară dar nu regulată. După câteva clipe văzui că nu mai înainta în alergare egală, ci în salturi. Pesemne că nu mai fusese de mult pusă să alerge sub înrâurirea „tainei” şi de aceea răsuflarea îi deveni greoaie. Afară de asta nici călăreţul nu era destul de bun pentru un asemenea cal.

Mă apropiai din ce în ce mai mult de fachir. Acesta se uită tot mai des înapoi şi începu să izbească cu putere în iapă. Ajunsesem la vreo zece lungimi în urma lui, când făcu

nesocotinţa s-o lovească şi cu picioarele.

— Nu o mai bate degeaba, îi strigai eu. După ce i-ai spus „taina”, un cal nu trebuie lovit niciodată.

Abia spusesem aceste cuvinte, când iapa îşi încetini mersul, apoi făcu o săritură în lături, o alta în partea opusă, şi... în clipa următoare fachirul fu aruncat din şa. Neputând opri pe Assil în plină goană, trecui o bucată bună înainte. Apoi încetinii şi eu puţin câte puţin mersul şi mă întorsei la locul unde căzuse fachirul. Acesta se sculase de jos şi îşi pipăia tot trupul, pentru a se încredinţa că scăpase teafăr.

— De ce ai fugit de noi? îl întrebai eu, descălecând.

— Sihdi, calul tău nu e cal, ci un diavol, răspunse el.

— Nu te-am întrebat de calul meu. Eşti rănit?

— Nu, slavă lui Allah!

— Atunci adu pe „Săgeata” încoace.

— ”Săgeata”? întrebă el, uimit. Cunoşti numele acestei iepe?

— Ştiu mai multe decât îţi închipui. Un lucru însă nu înţeleg: de ce te-ai speriat de noi şi ai luat-o la fugă?

— Pentru... pentru că...

Se opri, mă privi cercetător şi lăsă capul în piept.

Mă apropiai de dânsul şi îi spusei:

— Mi se pare că ai auzit vorbindu-se de şeicul haddedihnilor şi de mine?

— Da.

— De bine sau de rău?

— Numai de bine.

— Şi cu toate acestea ne socoteşti drept oameni răi?

— Nu.

— Ba da, căci de oameni buni nu fuge nimeni.

— Cât timp sunt buni, nu.

— Noi nu mai suntem buni?

— Mai rămâne cineva bun, când se pune în slujba răului?

— Vrei să vorbeşti de dinaruni?

— Da.

— Noi nu suntem în slujba lor.

— Dar sunteţi prieteni cu ei şi prietenia unor astfel de oameni nimiceşte faima cea mai mare.

— Nu înţeleg cuvintele tale, însă ele se potrivesc bine cu bănuiala pe care o aveam şi eu. Ţin deci să-ţi spun că niciodată n-am avut de gând să fim prietenii unor oameni răi...

Am fost întrerupt de venirea lui Halef, care aducea pe celălalt fachir. Amândoi stăteau de vorbă, ca şi când ar fi fost cei mai bun; prieteni. Când mă zări, Halef mă întrebă:

— Assil a învins?

— Da, răspunsei eu.

— Ştiam că aşa o să fie. Acum îţi voi spune ceva de mare însemnătate.

Se apropie de noi, descălecă şi urmă:

— Să ne oprim aici, ca să ne sfătuim, Sihdi, ştii cine şi ce sunt dinarunii noştri?

— Nu.

— Am fost nişte proşti. Nici nu sunt dinaruni, ci izgoniţi; izgoniţi din toate triburile din ţinuturile acestea. Toţi acei care au făptuit vreo nelegiuire şi au păţit vreo ruşine se unesc cu ei. Trăiesc numai din tâlhării şi alte matrapazlâcuri de acelaşi soi. Ah, Sihdi, le-am arătat acestor oameni o încredere pe care n-o merită. Tu eşti ceva mai deştept decât mine, dar nu cu mult. Îmi vine să-ţi trag o palmă, iar mie zece, douăzeci, sau chiar cincizeci. Dar fiindcă te stimez şi te iubesc prea mult pentru a ţi-o da cu adevărat, trebuie să renunţ şi la ale mele.

Ciuda lui trebuie să fi fost foarte mare, căci altfel n-ar fi vorbit atât de nerespectuos de el, faţă de cei doi fachiri. În ce mă priveşte, eram mulţumit că mă lămurisem în sfârşit asupra situaţiei. Trebuia să mă feresc însă de a îndrepta o greşeală prin alta mai mare. De aceea îl întrebai:

— Ştii bine că prietenii noştri de până acum nu sunt dinaruni?

— Da.

— Cine ţi-a spus?

— Fachirul ăsta.

— Şi-l crezi?

— Fără nici o îndoială. Fachirii n-au voie să spună minciuni.

— În primul rând, asta nu e chiar aşa de sigur şi în al doilea, de unde ştii că aceştia sunt fachiri adevăraţi?

— *Maşallah!* Auzi vorbă? Întreabă-i pe ei şi nu pe mine.

Mă adresai lui Sallab:

— Fii sincer. Răspunsul tău va fi dovada cinstei tale. Eşti fachir?

El îmi răspunse:

— Tu eşti Kara Ben Nemsi din Djermanistan şi noi ştim că din ţara asta nu vin oameni răi. De aceea vreau să fiu sincer. Nici eu, nici însoţitorul meu nu suntem fachiri.

— Aşadar nici nu te cheamă Sallab?

— Nu.

— Care e numele tău?

— Din anumite motive am împrumutat numele cunoscutului fachir. Cine sunt cu adevărat, nu pot să-ţi spun, cât timp te-ai legat să dai ajutor acelor tâlhari.

— Dacă ne-au minţit, atunci făgăduiala pe care le-am făcut-o cade de la sine.

— Ei bine, v-au minţit.

— Cum mi-o poţi dovedi?

— Ce dovezi ceri?

Trebuie să mărturisesc că prin întrebarea asta, mă punea în mare încurcătură. Îi răspunsei totuşi:

— S-au dat drept dinaruni, iar tu susţii că nu sunt. Dar şi tu mărturiseşti că nu eşti fachirul Sallab. Neadevărul spus de tine s-a dovedit, pe când al lor încă nu.

Toţi patru ne aşezarăm jos. Bătrânul lăsă în jos capul, privi câtva timp gânditor înaintea lui, apoi întrebă:

— Aţi pornit împotriva djanicunilor împreună cu aceia care s-au dat drept dinaruni. Ei bine, noi suntem djanicuni şi ne-aţi prins. Ce aveţi de gând să faceţi cu noi?

— Vă dăm drumul. Puteţi pleca unde vreţi.

— Călare?

— Da.

— Chiar acum?

— Bineînţeles.

— Vasăzică nici măcar caii nu-i opriţi ca pradă?

— Nu.

— Dar gândeşte-te ce preţ are iapa!

— Nici un om din Djermanistan nu va veni vreodată în ţara voastră pentru a prăda.

— Atunci să te binecuvânteze Allah, pe tine şi pe toţi din ţara ta care gândesc la fel. Te-ai dovedit ca un om care este într-adevăr ceea ce spune că este şi anume: creştin. Iubirea aproapelui, pe care Iisus Hristos o cere de la toţi care cred în el, nu e la tine numai un cuvânt gol, ci ea călăuzeşte viaţa, vorbele şi faptele tale. Eu însă nu-ţi pot aduce chiar în clipa asta dovada cerută de tine, că ceea ce spun este potrivit adevărului. Abia cele ce se vor întâmpla mâine îţi vor arăta că poţi avea încredere în mine. Dacă Nafar Ben Şuri ar fi acum de faţă, ar trebui să accepte că cele ce am spus despre dânsul sunt adevărate; iar acum vei afla de la mine care este acest adevăr.

Făcu o pauză scurtă, apoi urmă:

— Nafar, fiind conducătorul izgoniţilor, are spioni la Bagdad şi Basra, de la care află tot ce se întâmplă acolo. Prin ei a aflat despre caii voştri minunaţi şi de armele voastre miraculoase, care vă fac tot atât de puternici ca şi un trib întreg. I s-a spus că veţi veni şi s-a hotărât să vă ia aceste lucruri de preţ. V-a pândit pe drum, fără ca voi să vă daţi

seama, aşa că a aflat când şi pe unde veţi veni. N-a îndrăznit să vă atace pe faţă, fiindcă se temea de armele voastre şi de aceea s-a hotărât să întrebuinţeze vicleşugul. Avea de gând să vă ia cu el, ca oaspeţii lui, apoi să vă adoarmă cu un narcotic.

— A avut el de gând să facă aşa ceva? îl întrerupse Halef. Dar asta nu s-a întâmplat la dânsul!

— Ascultă mai departe, răspunse bătrânul. V-au aşteptat la malul apei, fiindcă presupuneau că veţi rămâne acolo. Când aţi venit, s-au purtat bine cu voi, pentru a nu vă trezi bănuiala şi din pricina asta n-au ştiut cum să facă să vă dea narcoticul. Dar atunci voi înşivă aţi cerut cafea. Când au auzit asta, au pus în ea opiul pe care îl aveau pregătit şi v-au dat băutura, pe care, cu toată amărăciunea ei, aţi băut-o până la cea din urmă picătură şi apoi aţi adormit. Aveau de gând să vă prade numai, nu să vă şi omoare. Însă şi prădaţi fiind, se temeau de înţelepciunea şi de vitejia voastră. De aceea nu trebuia să ştiţi cine v-a dat băutura şi astfel Nafar Ben Şuri nici nu vi s-a arătat, ci a trimis numai câţiva oameni la malul apei, care puteau să dispară foarte uşor, după ce îşi vor fi îndeplinit însărcinarea. Planul reuşi, iar ploaia care a venit în urmă a şters chiar şi urmele lor. Când voiră să se bucure de prada făcută, văzură că osteneala lor fusese zadarnică. Puştile voastre trecură din mână în mână, dar nimeni nu ştia cum să se folosească de ele, iar caii voştri nu se lăsară încălecaţi de nimeni. Încercară s-o facă cu forţa, dar urmarea a fost rănirea a doi oameni. Trebuiau deci să afle „tainele” cailor şi ale armelor şi acestea puteau să le afle numai de la voi.

— *Allah, w'Allah, t'Allah!* strigă Halef plin de mânie. Ticăloşilor ăstora le vom destăinui „tainele” noastre în aşa fel încât o să le treacă pofta să le mai cunoască! Povesteşte mai departe!

— Nafar Ben Şuri făcu deci planul să apară ca salvatorul

vostru. Era încredinţat că din recunoştinţă nu vă veţi mai feri de el şi îi veţi spune „tainele”. În acest scop trebuia să vi se dea înapoi tot ce vi se luase, dar numai pentru scurt timp. Trimise deci pe făptaşi într-un anumit loc, unde urma să se lase atacaţi, apoi călări întru întâmpinarea voastră, presupunând că nu vă veţi întoarce, ci vă veţi urma calea, pentru a căuta pe tâlhari, în ce fel şi-a înfăptuit planul, o ştiţi mai bine ca mine; doar l-aţi ajutat chiar voi!

— Da, asta am făcut-o, într-adevăr, mărturisi Halef. Am avut încredere în omul ăsta. Am lăsat pe prizonieri în seama lui şi nici n-am întrebat de cadavrele sau de mormintele acelora pe care, după cum spunea el, i-aţi fi ucis chiar voi.

— Noi am ucis din oamenii lui?! Ah, da, îmi pot închipui ce poveste v-a spus; dar unde nu sunt cadavre, nu pot fi nici morminte. Nici un om nu i-a fost ucis, nici macat rănit.

— Ce spui? Atunci şi asta a fost minciună?

— Da. Noi nu ucidem. Religia noastră ne opreşte să nimicim viaţa acelora care sunt fraţii noştri, chiar atunci când se poartă duşmănos faţă de noi.

— Allah! Ce religie! Ce bunătate! Atunci şi voi sunteţi creştini?

— Poate da, poate nu. Abia după ce voi cunoaşte şi eu pe creştini. Îţi voi putea spune dacă suntem şi noi ca dânşii. Nu noi am vărsat sânge, ci Nafar Ben Şuri. Fapta lui ne-a îndurerat inima şi inima asta strigă după răzbunare, fiindcă sunt şi eu un om cu simţăminte omeneşti. Dar colo, sus în ceruri, stă scris un cuvânt mare, care întunecă legea pământească a răzbunării. „Sânge pentru sânge”, strigă inima omenească spre cer, dar de acolo, de sus, răspund glasurile a mii de îngeri: „Îndurare!” şi la această poruncă sfântă trebuie să se închidă orice rană.

Se ridicase de jos şi, adânc mişcat, se plimbă câtva timp încolo şi încoace. Nu-i mai vedeam faţa murdară şi zdrenţele care îi atârnau pe trup şi-l făceau urât. Vedeam numai

privirea lui îndurerată şi îmi spuneam că ne puteam încrede în omul ăsta. După ce se linişti şi luă iar loc, el urmă:

— Vreau să presupun că veţi socoti ca ruptă înţelegerea voastră cu Nafar Ben Şuri şi de aceea cred că nu e o greşeală să vă spun de pe acum ceea ce trebuia să aflaţi abia mai târziu. Subîmpărţirea tribului din care fac parte, s-a făcut de ceilalţi djanicuni, pentru că, deşi recunoaştem pe Mahomed ca profet, totuşi socotim că religia lui nu aduce mântuirea sufletelor. Nu mai suntem nomazi, ci locuim în case şi numai în timpul verii stăm în corturi. Avem grădini şi ogoare pe care le lucrăm, avem cirezi de vite, ale căror produse le vindem pe piaţa din Ispahan. Avem recolte bogate de ghindă, mastic, susan şi tutun şi cu acesta din urmă aprovizionăm întreg Chuşistanul. În ce priveşte renumele bun de care ne bucurăm, trebuie să spun că o sută din flăcăii noştri se află mereu în garda şahinşahului, cu toate că stăpânitorul nostru ştie prea bine că aceştia nu vor întrebuinţa niciodată armele pentru a vărsa sânge nevinovat. Eu sunt şeicul, dar nu mi se spune niciodată pe nume, ci: „Tatăl”. Deasupra mea, însă şi a tuturor celorlalţi, stă „şeful”, în faţa căruia ne plecăm toţi cu dragoste şi supunere. Nădăjduiesc că-l veţi vedea şi voi.

— S-a născut în tribul vostru? îl întrebai eu, amintindu-mi de vorbele lui Nafar.

— Nu. Dacă vrei să afli ceva despre dânsul, trebuie să-l întrebi chiar pe el. Pentru noi e un trimis al cerului şi nu ne încumetăm să-i punem mii de întrebări. Trăim în bună înţelegere între noi şi în pace cu toţi ceilalţi oameni. Când, din pricina credinţei noastre, ne-am despărţit de ceilalţi djanicuni, câtva timp am fost atacaţi cu mare înverşunare de ei. Acum au recunoscut, însă, că această credinţă nu le aduce şi lor decât bine şi câştig, aşa că ne-am împrietenit iarăşi. Trebuie să ne ferim numai de acei izgoniţi, care v-au spus că sunt dinaruni. Trăiesc numai din prădăciuni şi nu se dau înapoi nici de la omoruri. Noi socotim însă că sunt numai nişte

nenorociţi, căci Dumnezeul nostru nu ne îngăduie să dăm un nume urât acelora care ne fac rău. Aceşti nenorociţi, al căror conducător e Nafar Ben Şuri, s-au răspândit peste tot ţinutul, în grupuri izolate şi se îndeletnicesc cu tâlhării, iar când e vorba de dat o lovitură mai mare, se adună la un loc. O astfel de lovitură a fost îndreptată împotriva noastră. Bărbaţii noştri se aflau aproape toţi la o serbare a leng-i-karunilor...

— Credeam că Nafar Ben Şuri a fost la o astfel de serbare? îl întrerupse Halei.

— Asta nu-i adevărat. Ne-au atacat în timpul nopţii, au furat tot ce au putut şi au luat chiar o parte din turmele noastre cu ei. Cu prilejul acesta au fost omorâţi şase din puţinii oameni care rămăseseră acasă. Între cei morţi se află şi singurul meu urmaş, nepotul meu, bucuria şi nădejdea bătrâneţilor mele. Când ne-am întors a doua zi, l-am văzut întins în faţa mea, cu ochii sticloşi, cu trupul însângerat şi cu mâinile încleştate de durere, în sufletul meu răsunară două glasuri: Unul striga „sânge pentru sânge!”, al doilea „îndurare, îndurare!” A fost o luptă scurtă dar grozavă şi în cele din urmă „îndurarea” Dumnezeului nostru milostiv a ieşit învingătoare. Îmi adunai oamenii pentru a mă sfătui cu ei şi „şeful” ieşi din casa lui înaltă, pentru a lua parte la consfătuirea noastră. Vorbirăm mult, apoi el ne făcu cunoscut planul său care ne întări voinţa. Se luă hotărârea de a pune capăt cu o singură lovitură acestei plăgi a întregului ţinut, care erau izgoniţii. Aveam de gând să-i prindem pe toţi, fără să vărsăm sânge, apoi să-i trimitem Ministerului de Război, care tocmai caută soldaţi pentru Farsistan, unde nu vrea să meargă nimeni din pricina climei nesănătoase de la graniţa Indiei. Trimiserăm deci un sol la Ispahan cu vestea asta şi pornirăm în urmărirea izgoniţilor. Când îi ajunserăm din urmă, îşi dădură seama că eram mai mulţi la număr decât dânşii şi nu mai avură curajul să se împotrivească, aşa că lăsată prada în părăsire şi o luară la fugă. Văzând aceasta, însoţitorul meu

care e de faţă şi eu, ne travestirăm în fachiri şi ne luarăm după ei, eu călărind iapa „şefului”, căci în vederea scopului pe care îl urmăream, se putea prea bine întâmpla să am nevoie de cel mai rapid cal al nostru. Când făcură un popas, lăsai pe însoţitorul meu împreună cu animalele într-un loc ascuns, iar eu mă dusei la ei. Mă dădui drept Sallab, al cărui nume îl cunoşteau şi cum, nu e voie să goneşti pe un fachir, mă primiră la ei. Cum fachirii sunt oameni care nu se îndeletnicesc decât cu lucruri religioase, nu se feriră de mine, ca de alţi oameni, aşa că auzii multe. Desi erau numai vorbe răzleţe, totuşi putui să înţeleg din ele ce se întâmplase. Când se însera, m-am prefăcut că plec, dar mă întorsei din nou şi am putut auzi ce vorbeau Nafar Ben Şuri cu oamenii săi. Astfel am aflat ce se pusese la cale împotriva voastră şi aş fi vrut să vă previn, dar nu cunoşteam împrejurimile şi, afară de asta, voi trebuia să fi şi ajuns la locul unde urma să vi se dea narcoticul. Când mă întorsei din nou, mai aflai că aveau de gând să se folosească de armele voastre împotriva noastră. Voiau să ne urmărească pentru a ne lua înapoi prada pe care o scăpaseră din mână. Venise clipa de care trebuia să mă folosesc. M-am prefăcut că nu băgasem nimic de seamă şi nu înţelesesem nimic şi am început să vorbesc despre „Valea Sacului”. Aveam de gând să-i atragem acolo, fiind singurul loc potrivit unde puteam să-i împresurăm în aşa fel încât să nu se poată apăra. Nafar Ben Şuri prinse îndată cuvintele mele, fără să-şi închipuie ce urmăream şi creierul lui începu îndată să lucreze la capcana pe care i-o propusesem pentru a-l prinde pe el însuşi. Pentru a-i întări încrederea, mă prefăcui că nu ştiu nimic şi îi povestii că în drumul meu întâlnisem o ceată de djanicuni. „Aveau vite cu ei?” întrebă el. „Nu”. „Câţi erau?”„Vreo câteva sute”. El mă crezu şi îşi închipui că ne-am despărţit şi că numai puţini oameni rămăseseră la cirezile pe care vroia să le urmărească. Planul său i se păru deci uşor de înfăptuit, iar eu putui să mă culc liniştit, căci şiretlicul meu

avea să reuşească. Într-adevăr, în dimineaţa următoare, mi se spuse că se luase hotărârea ca djanicunii să fie urmăriţi şi împresuraţi în „Valea Sacului”. Aş fi putut pleca, fiindcă îmi atinsesem scopul, dar mă mai oprea gândul la voi. Voiam să ştiu dacă reuşise atacul plănuit împotriva voastră şi doream să vă fim de folos. Între timp veniră izgoniţii care vă prădaseră, aducând cu ei tot ce furaseră de la voi. Au fost primiţi cu bucurie, dar, după scurt timp, tâlharii trebuiră să-şi dea seama că nu se puteau folosi nici de caii, nici de armele voastre. Se sfătuiră în grabă şi luară hotărârea de a se preface că vor să vă vină în ajutor, până când vor afla tainele cailor şi armelor voastre. Cum au precedat, ştiţi şi voi; în schimb eu câştigai timp destul pentru a instrui, pe djanicunii mei ce aveau de făcut. Plecai călare la ei spre a le da instrucţiunile trebuincioase, iar când mă întorsei mă aşezai lângă voi. Astfel putui afla că luaţi pe izgoniţi drept dinaruni şi că aveaţi de gând să le daţi ajutor împotriva noastră. Acum ştiam destul şi plecai. De pe înălţimea cea mai apropiată, văzui pe Kara Ben Nemsi pe munte şi îi făcui un semn, spre a-l preveni. Pentru oameni atât de pricepuţi ca voi, acest semn trebuia să fie de ajuns pentru a vă face să fiţi prevăzători. Voiam să vă ajut şi nu mă gândeam să vă socotesc ca duşmanii noştri. Trebuia să fiţi prinşi împreună cu ceilalţi, însă avea să vi se dea îndată drumul. Văzusem că şeicul haddedihnilor suferea de o boală pe care o cunoşteam foarte bine. E adusă de multe ori la noi de pe malurile Tigrului şi Eufratului şi împotriva ei cunosc un leac care nu dă greş niciodată. De aceea atrăsesem luarea-aminte hagiului unde poate găsi viaţă în locul morţii, dai nu ştiu dacă m-aţi înţeles. Ştiam tot; chiar şi faptul că se trimiseseră iscoade pe urma noastră. Când ajunsei la djanicunii mei, ne grăbirăm să pregătim astfel capcana, încât izgoniţii să creadă că noi suntem aceia pe care trebuie să-i împresoare. Şi noi avem iscoade, care v-au pândit bine. Când aflai locul ultimului

vostru popas de noapte, încălecai împreună cu însoţitorul meu, spre a vă observa eu însumi. Nu ne-am gândit că unuia din voi i-ar putea trece prin gând să se abată din drum şi astfel am dat peste voi.

— Şi aţi întors îndată caii, pentru a o lua la fugă. Pentru ce aţi făcut asta? îl întrebă Halef.

— Puteam să ne încredem în voi? întrebă bătrânul şeic, zâmbind.

— Nu. Ai dreptate. Dar acum cum stau lucrurile? Ce părere aveţi despre noi?

„Tatăl” se ridică iar de la locul său, se propti în faţa noastră şi răspunse:

— Ne-aţi prins, însă ne-aţi dat iar drumul. Prin asta aţi dovedit încredere şi cinste; nu vreau să fiu mai puţin cinstit decât voi. V-am şi dovedit asta. V-am spus că am pregătit pentru izgoniţi o cursă, în care vor intra. Dacă vă încredeţi mai mult în ei decât în noi şi spuneţi asta; atunci toată osteneala noastră a fost zadarnică. Nu vă rog să tăceţi şi faptul acesta trebuie să vă arate îndeajuns ce părere am despre voi.

La auzul acestor cuvinte sări şi Halef de la locul său. Îmi dădui seama că voia să se lase dus de temperamentul său iute, dar se răzgândi şi, întorcându-se spre mine, mă întrebă:

— Ai auzit, Sihdi? Şeicul djanicunilor se dă pe mâna noastră şi se încrede cu desăvârşire în onestitatea noastră. Voiam să-i spun ce vom face; dar mai bine te las pe tine să i-o spui.

Dădui urmare îndemnului său, mă sculai de jos şi întinzând bătrânului mâna, spusei:

— Te credem. Capcana ta va fi bună şi dacă izgoniţii se vor codi să intre în ea, îi vom duce noi. Aş vrea să plec acum cu tine la oamenii tăi; însă din clipa asta ne socotim ca prietenii şi aliaţii tăi, aşa că nu vrem să ne odihnim, ci să vă dăm ajutor ca planul nostru să reuşească şi să scăpaţi ţinutul

de tâlharii care îl cotropesc.

— Vreţi într-adevăr să faceţi asta? întrebă „tatăl”, plin de bucurie.

— Da. De aceea te rugăm să ne spui precis unde se află situat „Daraeh-y-Djib”, ca să nu facem vreo greşeală. Dar vorbeşte repede, căci trebuie să ne întoarcem la izgoniţi, să nu prindă vreo bănuială din pricina lipsei noastre prea lungi.

„Tatăl” descrise locurile atât de amănunţit, încât nu mai avui nevoie de alte lămuriri. Şi despre capcana în care urmau să fie duşi izgoniţii vorbi atât de desluşit, încât acum ştiam bine ce aveam de făcut. Apoi ne despărţirăm de el şi de însoţitorul său.

În timp ce călăream alături de Halef prin partea de miazănoapte a muntelui, acesta îmi spuse:

— Acum ştim bine cum stăm cu aceşti mincinoşi şi înşelători. Îmi va veni greu să devin şi eu un înşelător.

— Înşelător? De ce?

— Fiindcă nu trebuie să le arătăm că ştim tot. Trebuiesă ne prefacem, să ne purtăm ca prieteni şi asta îmi vine foarte greu, Sihdi. Dacă nu mi-e îngăduit să spun ce gândesc, mai bine tac.

— Foarte bine faci, chiar te rog să te conduci după principiul ăsta, dar nu numai în privinţa vorbirii. Chiar şi faptele tale trebuie să fie ascunse. Prin nici o mişcare şi nici o mutră nu trebuie să trădezi că ştii mai mult decât trebuie.

— Tocmai asta îmi vine foarte greu.

— E mai uşor decât îţi închipui. Trebuie să te fereşti numai de a vorbi prea mult. N-avem nevoie să facem altceva, decât să ne purtăm la fel cum ne-am purtat de când am descoperit urmele şi nu va fi nevoie să ne prefacem prea mult. Nici mie nu-mi place să mă prefac, dar în împrejurarea de faţă nu ni se poate lua drept păcat, când avem de-a face cu oameni vicleni. Cursa noastră nu te-a obosit, Halef?

Îi pusei această întrebare, fiindcă văzusem că nu se mai

ţinea drept în şa. La întrebarea mea se îndreptă însă repede şi răspunse:

— Obosit? Eu? Cum poate să mă obosească o cursă repede, când asta e cea mai mare plăcere pe care mi-o pot închipui când merg călare? Fii atât de bun şi nu te mai gândi la boală, acum când începe partea cea mai însemnată a aventurii noastre cu izgoniţii. Crezi că voi îngădui „babei” să mă reţină de la faptele vitejeşti pentru care avem un prilej atât de bun? Vom isprăvi repede cu ticăloşii ăştia, poate chiar mâine, de aceea îţi spun: până când nu-i vom avea în capcană, nici moartea nu va putea face nimic împotriva mea. Şi chiar dacă m-ar doborî, m-aş ridica iar, pentru a le dovedi că nu se pot juca cu noi. Haidem, să mergem repede la ei!

După scurt timp înconjuraserăm muntele şi dădurăm de urmele izgoniţilor, pe care merserăm până când ajunserăm ceata lor într-un loc de unde începea să se întindă un platou spre răsărit. Înaintarăm pe acest platou, împreună cu ei, fără ca cineva să ne pună vreo întrebare asupra plimbării pe care o făcuserăm, lucru care ne convenea perfect.

După câtva timp apărură mai mulţi, călăreţi, care înaintară repede spre noi, când ne zăriră. Nafar Ben Şuri călări întru întâmpinarea lor şi vorbi mai multă vreme cu dânşii, apoi făcu semn să pornim mai departe. Noii-veniţi se puseră în fruntea coloanei pentru a ne călăuzi.

— Oare ăştia or fi cercetaşii pe care îi aşteptau? întrebă Halef.

— Fără îndoială, răspunsei eu.

— De ce nu ne spune şi nouă ce veşti au adus?

— Lasă-l în pace. Se vede că n-are cugetul curat. Face pe supăratul, fără să ştie că această purtare a lui ne convine de minune.

— Dar e nevoie să îngăduim aşa ceva? Nu suntem supuşii lui, ci mai mari ca el. El vrea să-i dăm ajutor, aşa că e dator să ne spună ce i-au raportat iscoadele.

— Dacă am mai fi într-adevăr aliaţii lui, bineînţeles că nu m-aş învoi cu purtarea sa. Dar acum, când lucrurile s-au schimbat, tăcerea sa nu mi-e decât binevenită. Aşadar nu trebuie să te simţi jignit, dragă Halef. Pedeapsa care îl aşteaptă n-o să mai întârzie mult.

— Numai faptul ăsta mă făcea să tac şi să cufund în prăpastia mâniei mele mustrarea pe care aveam de gând să i-o fac. N-are decât să zacă acolo până în ceasul pedepsei.

Micul meu hagiu n-avu nevoie să aştepte prea mult, până când să poată da satisfacţie onoarei sale jignite. După vreun sfert de oră dădurăm peste numeroase urme care veneau dinspre miazăzi. Erau ale djanicunilor cu turmele lor. La prima vedere ne dădurăm seama că aceste urme erau mai vechi de o zi, fapt de mare însemnătate, pe care încă nici cercetaşii, nici Nafar Ben Şuri nu-l luară în seamă. Abia acum, acesta crezu de cuviinţă să ne spună câteva cuvinte:

— Asta e răspântia de care v-am vorbit şi, după cum vedeţi, am reuşit să ajungem din urmă pe djanicuni.

Să-i ajungem din urmă! Cât de mult se înşela! Încă de ieri trecuseră pe aici şi avuseseră deci timp destul să-i pregătească cursa. Ne ferirăm, bineînţeles, să-i spunem că presupunerea lui era cu totul greşită. El urmă:

— Tâlharii şi ucigaşii ăştia, abătându-se spre răsărit, fac un ocol care îi va aduce de-a dreptul în mâinile noastre. Dacă nu vom merge pe urma lor, ci drept spre miazănoapte, le vom lua înainte şi vom avea timp destul să ocupăm Daraeh-y-Djib.

— Cât mai avem de aici până acolo? mă informai eu.

— Dacă ne vom grăbi, vom ajunge încă înainte de a se înnopta.

— Crezi că djanicunii vor veni mâine?

— În nici un caz mai devreme.

— Şi unde e ariergarda noastră?

— Se părea că nu se aşteptase la această întrebare şi făcu o mutră stingherită. Pusesem întrebarea, fiindcă ţineam să

prind în plasă pe toţi izgoniţii deodată, căci nici acei care veneau în urma noastră nu trebuia să scape.

— Nici nu m-am gândit la ariergardă, fiindcă n-avem nevoie de ea, răspunse Nafar.

— N-avem nevoie? Vrei cumva, ca planul tău să fie dat pe faţă şi să nu se mai poată înfăptui?

— De ce să nu se poată înfăptui?

— Ciudată întrebare! Când trebuie să ajungă ariergarda în „Valea Sacului”?

— Mâine.

— Şi djanicunii vin tot mâine. O vor vedea şi o vor ataca.

— *Maşallah!* Ai dreptate. Asta trebuie s-o împiedicăm, Sihdi şi te rog să ne sfătuieşti ce să facem.

— E numai o singură cale: dinarunii tăi trebuie să ne urmeze şi să intre în „Valea Sacului” încă în timpul nopţii.

— Chiar în vale?

— Da.

— Nu în apropierea ei?

— Nu. Dacă ai fi în stare să faci o asemenea greşeală, aş pleca îndată cu şeicul haddedihnilor şi nu v-aş mai însoţi, căci în cazul ăsta planul tău atât de frumos ar fi nenorocirea noastră. În noaptea asta trebuie să fim neapărat în vale şi nu numai în apropierea ei.

— De ce?

Mă prefăcui că-mi pierdusem răbdarea şi răspunsei:

— Se vede că nu vă gândiţi deloc! Dacă vom poposi o noapte întreagă în apropierea văii, vom lăsa urme care se vor vedea chiar după multe săptămâni şi djanicunii ar trebui să fie orbi să nu le vadă; iar după ce le vor descoperi, ar trebui să fie nebuni să mai intre în cursă, în schimb, pe terenul stâncos al văii nu vor rămâne urme care să poată fi descoperite aşa de uşor. În al doilea rând, în vale suntem mai apăraţi împotriva frigului nopţii şi, în sfârşit, când se va apropia deznodământul, ne vom afla dis-de-dimineaţă la faţa

locului şi vom putea sta ascunşi, fără ca djanicunii să poată bănui cât de aproape le este pieirea.

Văzui după mutra lui că reuşisem să-l conving. Şi de pe feţele oamenilor săi, care auziseră vorbele mele, se putea citi că se în voiau cu cele spuse de mine.

— Recunosc că ai chibzuit bine toate lucrurile, zise Nafar. Şi eu mă gândisem cam la fel şi sunt gata să primesc propunerea ta. Cercetaşii vor rămâne deci aici şi îndată ce va sosi ariergarda o vor conduce în vale. Dar acum să ne grăbim, căci în vale se întunecă mai repede decât în împrejurimile ei.

Cercetaşii descălecară, iar coloana porni mai departe; Halef şi cu mine în urma ei. Când nu mai puturăm fi auziţi de nimeni, Hagi Halef îmi spuse:

— Sihdi, ai fost mare şmecher. Ţi-ai ajuns scopul, fără să spui o singură minciună. Din păcate, oamenii ăştia n-au priceput învăţătura pe care le-ai dat-o acum.

— Ce învăţătură, Halef?

— Mă mai întrebi?... Tu care ai dat-o?

— Spune-o, s-o aud şi eu.

— Şi cel bun şi cel rău pot fi înţelepţi, dar la urma urmelor se dovedeşte că tot numai cel bun poate fi într-adevăr înţelept.

— Ce urmează de aici?

— Nimic mai mult, decât ce-am spus. Cred că asta ajunge.

— Ia întoarce acum vorbele tale.

— Sihdi, nu pricep ce vrei. Ştii că nu-mi place dezleg cimilituri. Dacă întorci un lucru, iese pe dos şi mă voi feri să spun ceva pe dos. N-ai decât să întorci tu vorbele mele, să aud cum sună din gura ta.

— În nici un caz nu vor ieşi pe dos. Din cuvintele tale reiese că adevărata înţelepciune e să fii întotdeauna bun şi niciodată rău. Nafar Ben Şuri e foarte mândru de planul său pe care îl crede nespus de viclean. Cine i l-a dat însă? „Tatăl”.

— E adevărat. Te-ai uitat în ochii acestui om?

— Da.

— Şi eu. În lagărul izgoniţilor, când s-a dat drept fachir, nu i-am prea dat atenţie, însă acum mă întreb, dacă am mai văzut vreodată ceva atât de frumos ca ochii lui şi astfel mi-a venit un gând pe care trebuie să ţi-l spun.

— Vorbeşte.

— N-ai să râzi de mine?

— Nu.

— În sufletul omului sălăşluieşte sau cerul, sau iadul şi ochiul e fereastra prin care priveşte afară fie Allah, fie diavolul. Acest „tată” are cerul în sufletul său. De câte ori îşi îndrepta privirea asupra mea, mi se părea că Allah se uită la mine. Niciodată n-aş fi în stare să fac acestui, om ceva ce l-ar putea supăra... Sihdi, dă-mi, te rog, doctoria.

Ultimele cuvinte veniră atât de neaşteptat, încât îl privii buimăcit.

— Te-am speriat? mă întrebă el. Nu-i nimic; zău nimic. Nu trebuie să fii îngrijorat. Numai, ştii, deodată mi s-a părut că nu-mi mai simt gâtul. Îmi este ca şi când capul meu ar pluti în aer fără nici un sprijin. Şi totuşi mi-e atât de greu, încât mi se pare că o să cadă.

Asta era un semn rău. După încordarea de până acum venea slăbiciunea. Şi eu simţii o apăsare neplăcută în cap şi, cu toate că şi mie mi-ar fi prins bine doctoria, i-o dădui numai lui Halef.

Buna noastră dispoziţie se schimbase deodată. Soarele dispăruse după munţi şi amurgul se lăsă cu repeziciunea obişnuită în acele ţinuturi, întunericul începu să cuprindă şi sufletele noastre. Nici un om, oricât de tare de fire ar fi, nu se poate sustrage înrâuririi naturii.

Halef stătea în şa, ghemuit şi cu capul plecat. Şi eu mă simţeam nu numai obosit, ba chiar istovit. Vasăzică şi eu eram bolnav?! Nu ştiu cum se făcu, dar îmi amintii de carnea de berbec pe care o mâncasem în tabăra pretinşilor dinaruni.

Simţeam că acum n-aş mai fi fost în stare să mănânc nici măcar o singură înghiţitură din acea carne. Mă înfioram numai la gândul acesta. Era oare un semn?! Cine poate să înţeleagă tainele sufletului omenesc?

Drumul pe care mergeam acum ducea mereu la vale. Nafar Ben Şuri, care călărea în frunte, era vădit foarte grăbit. Ajunserăm într-o vale îngustă şi după ce o trecurăm dădurăm peste un *warr*, care îmi aminti anumite ţinuturi ale Saharei.

Prin *warr* se înţelege o suprafaţă de pământ presărată cu sfărâmături de stânci; un astfel de *warr* aveam acum în faţa noastră. Spaţiile între blocurile mari de stânci erau acoperite cu frunze şi tot felul de tufişuri, atât de dese, încât cu greu s-ar fi putut trece, dacă n-ar fi fost acolo albia secată a unei ape, prin care puturăm ajunge în partea cealaltă a *warr*-ului.

Aici dădurăm peste o albie mai largă, care se unea cu aceea pe care venisem. Nafar Ben Şuri arătă într-acolo şi spuse:

— Ăsta e drumul pe care vor veni djanicunii, iar drept înaintea noastră e intrarea spre Daraeh-y-Djib.

Doi pereţi de stânci, care înainte fuseseră verticali, se aplecaseră unul spre altul până când crestele lor se uniseră şi formau acum un fel de poartă uriaşă, ce părea că ameninţă cu prăbuşirea. Când intrarăm, furăm înconjuraţi de întuneric, cu care ochii noştri trebuiră să se deprindă cu încetul, pentru a putea desluşi împrejurimile cele mai apropiate. Valea era foarte strâmtă, formată numai din albia apei şi pe dreapta un mal ceva mai larg pe care caii noştri trebuiră să-şi croiască drumul. Cerul nu-l vedeam decât ca o fâşie îngustă. Copitele cailor noştri răsunau cu un zgomot infernal între pereţii înalţi ai văii.

După câtva timp albia deveni mai adâncă şi malul pe care mergeam, mai lat, astfel că avurăm mai mult loc. Zărirăm şi tufişuri de plante care pentru a creşte n-aveau numaidecât nevoie de lumina soarelui. Aerul era greu şi umed, aşa că

plămânii noştri îl respirau anevoios. Mai târziu pereţii se mai depărtară şi atmosfera deveni mai înviorătoare. În sfârşit ajunserăm la un loc unde ne puturăm mişca în voie. Ajunsesem la capătul „sacului”.

De fapt, numele „Djib” — însemnând: sac — nu era tocmai potrivit pentru locul, acesta. Valea semăna mai mult cu o butelie cu gâtul îngust şi care se lărgea apoi tot mai mult. Denumirea de „sac” era numai într-atât nimerită, că valea n-avea nici o ieşire în partea opusă. Acolo era numai un perete acoperit cu muşchi, în faţa căruia se deschidea o crăpătură adâncă în stâncă.

Peste această crăpătură existase un pod, dar acum văzurăm numai rămăşiţele lui. Se vedea că podul fusese distrus de djanicuni, pentru a tăia izgoniţilor orice cale de scăpare. Când Nafar văzu aceasta, nu păru deloc dezamăgit, ci, dimpotrivă, zise foarte mulţumit:

— Podul s-a prăbuşit! Ce noroc pentru noi! Când djanicunii vor veni mâine nu vor putea să treacă dincolo şi vor fi siliţi să se predea. Nu mai avem nevoie să păzim podul şi toţi vom putea da ajutor pentru a goni pe duşmani în valea asta.

Oamenii lui Nafar se arătară foarte încântaţi de această perspectivă, numai noi nu luarăm parte la bucuria lor. La oprire, Halef mai mult căzuse de pe cal, decât descălecase. Îl sprijinii cu braţul îşi îl dusei la un loc pe care îl socotii cel mai bun pentru popas. L-am culcat şi drept pernă, i-am pus o şa sub cap şi l-am învelit atât cu pătura lui cât şi cu a mea, văzându-l cum tremura de frig şi clănţănea din dinţi. Părea că-şi istovise toate puterile. Nu apucasem să-l învelesc bine, când aruncă păturile la o parte, se ridică în capul oaselor şi, privindu-mă speriat, cu ochii holbaţi, mă întrebă:

— Sihdi, suntem nevoiţi să rămânem aici?

— Da, răspunsei eu.

— Toată noaptea?

— Da.

— Atunci am să mor. Sunt că nu voi putea rămâne aici şi că-mi voi pierde viaţa dacă nu plecăm.

— E cu neputinţă să ne întoarcem.

— Atunci să mergem înainte.

— Podul a fost nimicit.

— Dar crăpătura e îngustă şi avem cai cu care putem sări peste ea.

— Halef! strigai speriat. Asta ar fi curată nebunie!

Îşi strânse buzele şi încleşta pumnii, ca şi când ar fi vrut să-şi adune toate puterile şi reuşi încă o dată să-şi înfrângă slăbiciunea. Se ridică, se apropie de crăpătură, acolo unde fusese podul şi măsură cu privirea depărtarea până la marginea opusă. Apoi se întoarse spre mine şi spuse:

— Sihdi, ascultă-mă. E poate cea din urmă rugăminte pe care ţi-o fac în viaţa asta. Te-am minţit fiindcă nu voiam să te nelinişesc. Boala mea e mai grea decât îţi închipui. Am luptat din răsputeri împotriva ei, fără să-ţi spun nimic. Dar acum puterile m-au părăsit şi mai am tocmai atât cât îmi trebuie să fac săritura până dincolo de crăpătura asta. Acolo mă voi prăbuşi şi tu trebuie să îngrijeşti de mine. Vrei să faci săritura împreună cu mine?

— Halef, dragul meu Halef! strigai eu, plin de îngrijorare.

— Nu mă face să vorbesc mult, căci asta mi-ar răpi şi ultima rămăşiţă de putere, de care am nevoie. Prin trecătoare nu ne putem întoarce, căci am pierde prea mult timp şi nici izgoniţii nu ne-ar lăsa să plecăm. Dacă vom rămâne, însă, aici, atunci sunt pierdut. Singur nu pot pleca. Sihdi, mai ţii la mine?

— Mai mult ca oricând, scumpul meu Halef.

— Atunci aminteşte-ţi de grozava săritură peste „Crăpătura Trădătorului”, pe care ai făcut-o odinioară pe spinarea minunatului tău „Rih”. Assil e tot atât de bun la sărituri ca şi tatăl său şi crăpătura asta nu e aşa de mare ca cea de atunci.

Îl luai faţa în mâini, îl sărutai şi îl privii drept în ochi. Din expresia acestora îmi dădui seama că era hotărât la orice şi că, într-adevăr, viaţa îi era în joc. Trebuia deci să-l salvez.

— Ai să te poţi ţine bine în şa? îl întrebai eu. Măcar timp de două minute?

— Îţi jur pe Allah că da, Sihdi.

— Bine. Atunci să încercăm. Rămâi liniştit pe loc. Voi face pregătirile trebuincioase.

Izgoniţii erau ocupaţi cu îngrijirea cailor şi cu pregătirile de odihnă aşa că nu ne dădeau nici o atenţie. Pusei şaua pe Barkh, legai păturile la locul, lor şi examinai cu mare băgare de seamă tăria chingilor. În timp ce făceam aceasta, Halef spuse:

— Sihdi, n-avem mult loc pentru cai de unde să ia avânt. Spune-le, despre ce e vorba: au să te înţeleagă.

Condusei armăsarii până la marginea crăpăturii, astfel că erau cu capetele deasupra ei şi, dezmierdându-i, le spusei:

— *Natt, natt!* — adică săriţi, săriţi!

Ridicară cozile, ciuliră urechile şi traseră adânc aerul pe nările deschise larg. Ştiau ce înseamnă cuvântul *natt* şi ce aveau de făcut.

— Cine sare întâi? întrebă Halef.

— Tu. Însă bagă de seamă, căci pe marginea de dincolo stânca e acoperită, cu un strat de pământ şi lemn putred. Barkh va aluneca, dacă ajunge numai cu picioarele dinainte. Ţine biciul în mână pentru orice împrejurare şi să nu te uiţi speriat înapoi, dacă voi găsi că e nevoie să trag un foc de armă în aer, pentru a-i da avântul trebuincios.

— N-are să fie nevoie de asta. Vei sări îndată după mine?

— Îndată ce voi vedea că ai ajuns bine dincolo şi îmi vei fi făcut loc. Mai înainte nu.

— Pot să pornesc? Acum?

— Da.

— Allah să ne ajute! Mă gândesc la Hanneh, căreia i-am

dat inima mea şi la Kara Ben Halef, fiul meu, mândria şi nădejdea vieţii mele. Sihdi, noi vom rămâne întotdeauna împreună, fie în viaţă, fie în moarte. Ai fost şi eşti prietenul meu; îţi mulţumesc pentru asta, Sihdi. Acum fă-mi loc, căci pornesc.

În spatele taberei noastre era cu desăvârşire întuneric. În faţă mai era numai o lucire slabă a amurgului, iar deasupra cerul, aşa că lumina abia ajungea pentru a putea recunoaşte marginea opusă a crăpăturii, în care ne aştepta poate moartea.

Halef luă puşca pentru a o atârna pe spinare, dar eu i-o luai din mână şi spusei:

— Las-o, să nu te încurce. Am s-o iau împreună cu ale mele.

— Dar tu mai ai două, se împotrivi el.

— Nu face nimic. Nu sunt atât de bolnav ca tine şi Assil Ben Rih al meu sare mai bine ca Barkh al tău. Aşadar trebuie să-ţi mai iau din povara ta.

Când văzui că totuşi nu voia să se supună, îi tăiai orice împotrivire, luai caii de hăţuri, spre a-i duce cât mai departe înapoi în trecătoare, de unde să-şi poată lua avânt.

Când Nafar Ben Şuri văzu asta, mă întrebă:

— De ce părăsiţi locul vostru cel bun? Vreţi să dormiţi mai în fund, unde aerul e mult mai greu de respirat?

— Nu, răspunsei eu; dar vrem să vă arătăm ce va trebui să faceţi mâine, dacă vreţi să-i prindeţi pe djanicuni.

— Să ne arătaţi? În ce fel?

— Vom trece călare peste crăpătura asta.

— Aşa ceva nu-i cu putinţă. O astfel de săritură nu poate face nici un cal. Numai un nebun s-ar încumeta s-o facă şi ar merge la moarte sigură.

— Ne bizuim pe ocrotirea lui Allah, dar nebuni nu suntem. Ceea ce vi se pare cu neputinţă cu caii voştri, o putem face cu ai noştri. Faceţi loc şi nici unul din voi să nu ni se pună în

cale sau să ne împiedice cu vreo mişcare, căci l-am doborî la pământ.

— Dar, Sihdi, îţi spun încă o dată, că veţi cădea neapărat în prăpastie...

— Taci, îi curmai vorba, cu asprime. N-ai voie să ne spui nimic.

Aveam de gând să-l zăpăcesc cu tonul meu aspru, astfel ca să nu facă nici un pas şi nici o mişcare şi reuşii. O dată porniţi pentru săritură, orice piedică ne-ar fi putut costa viaţa. Dacă ar fi fost deştept, s-ar fi întrebat care e motivul faptei noastre atât de îndrăzneţe şi ar fi înţeles că planul nostru era să ne despărţim de el şi de oamenii săi. Însă încercarea noastră i se păru atât de grozavă, încât de spaimă nici nu mai fu în stare să judece.

— Închipuiţi-vă, oameni buni, strigă el tovarăşilor săi, oaspeţii noştri au de gând să sară peste crăpătura de colo! Asta e o îndrăzneală fără seamăn.

Toţi răspunseră cu strigăte de uimire pe care nu le luarăm în seamă. Halef încălecase pe Barkh. Ţinând biciul în mână, mă privi cu un zâmbet plin de încredere şi spuse:

— Sunt gata. Armăsarul meu mă va ierta, dacă de data asta va căpăta o lovitură de la mine, dar prin asta voi salva, poate, atât viaţa lui cât şi pe a mea. Să pornesc?

— Aşteaptă să fac drum liber şi te rog încă odată să nu te sperii şi nici să nu te uiţi înapoi, dacă va fi nevoie să trag un foc de armă.

Bineînţeles că totul se petrecea mult mai repede decât mi-e cu putinţă să povestesc. Aruncai încă o privire cercetătoare spre Halef. Ţinuta lui era bună, căci pe faţă i se putea citi o încredere atât de mare, ca şi când o nereuşită a săriturii ar fi fost cu neputinţă. Aruncai două din arme pe spinare, a treia o păstrai în mână, gata să trag, sării în şa şi făcui pe Assil să joace în direcţia crăpăturii, încât puţinii izgoniţi care mai erau în drum, trebuiră să se dea la o parte.

— *Ileri!* — Înainte! strigai apoi lui Halef.

— Cu Dumnezeu înainte! răspunse el. Sări, sări, Barkh!

Spunând aceste cuvinte, îşi îndemnă calul, care ştia acum ce avea de făcut. Zbură cu atâta iuţeală înainte, încât nu mai putui deosebi una de alta loviturile copitelor pe pământ. Am fost cuprins de un simţământ cum nu-l mai avusesem niciodată şi poate nu l-aş fi avut nici de astă dată, dacă Halef n-ar fi fost atât de bolnav şi istovit. Toată fiinţa mea părea să se concentreze într-un singur strigăt de ajutor.

Deodată Barkh se încordă... fiecare muşchi al lui părea să fie un arc încordat... acum plutea deasupra prăpastiei şi... în sfârşit, prinse dincolo pământ... cu toate patru picioarele... Îmi venea să ţip de bucurie... dar... deodată picioarele dinapoi îi alunecară pe marginea crăpăturii... alunecară tot mai mult... Halef recunoscu grozava primejdie... lovi cu biciul în coasta armăsarului... acesta voi să sară înainte, însă nu reuşi decât să zgârie cu copitele stânca alunecoasă de pe care se desfăcuse scoarţa de pământ înşelătoare... Nu mai era nici o scăpare; amândoi trebuiau să se prăbuşească în prăpastie, călăreţul şi calul, dacă focul meu de armă nu va fi de folos! Trăsei şi bubuitul împuşcăturii se răsfrânse de zece, de o sută de ori mai puternic în pereţii stâncoşi... Era ca şi când acest bubuit avu darul să împingă calul dinapoi... Sau era minunata prezenţă de spirit a lui Halef?... El trase picioarele în sus, puse amândouă mâinile pe grumazul armăsarului şi se aruncă înainte pe lângă capul animalului, reuşind să ajungă astfel pe pământ. Calul, astfel descărcat de povara lui şi aflându-se sub încordarea cea mai mare pricinuită de împuşcătura mea, putu, în sfârşit, să prindă bine marginea, făcu câteva sărituri înainte, apoi rămase locului, tremurând din tot trupul. Halef îl urmă clătinându-se... apoi se întoarse... ridică braţul pentru a-mi face un semn şi... se prăbuşi atât de brusc la pământ, ca şi când ar fi primit o lovitură puternică.

Nu cred să mai fi respirat vreodată în viaţa mea atât de

adânc şi de uşurat ca în clipa aceea.

Izgoniţii rămăseseră nemişcaţi, ca înlemniţi de spaimă; dar deodată începură să scoată nişte strigăte sălbatice, care, din pricina ecoului, răsunară ca şi cum n-ar fi ieşit din gură de om. Săriră încolo şi încoace, mişcară braţele în aer şi se purtară ca nişte nebuni.

— Tăcere! Faceţi loc! zbierai la ei cât putui, căci numai vorbindu-le pe tonul acesta puteam să mă fac ascultat.

— Rămâi, rămâi aici! strigă Nafar Ben Şuri. Doar ai văzut cu ochii tăi că te pândeşte moartea cea mai grozavă.

— N-ai văzut că moartea asta nu-i chiar aşa de sigură cum spui?! răspunsei eu. Faceţi loc! Băgaţi de seamă!

Mânând calul în mijlocul lor, îi silii să se împrăştie şi să-mi lase drum liber. Apoi dezmierdai gâtul calului şi îi vorbii liniştit:

— *Jatib, ia Assil, jatib!* — sări, Assilul meu, sări!

Ştia pe prietenul său Barkh dincolo şi înţelese cuvintele mele, aşa că nu mai avu nevoie de alt îndemn. Auzii cum trase aerul în piept şi mă ridicai în scări pentru a-l uşura. Făcu cele câteva sărituri de avânt cu o preciziune calmă şi minunată, apoi ultima opintire exact la marginea prăpastiei, peste care zbură ca gândul. Mai merse apoi patru, cinci paşi şi, fără a fi nevoie să-l strunesc, se opri lângă Barkh.

Făcuse săritura cu o uşurinţă atât de uimitoare, încât izgoniţii de pe malul celălalt rămaseră tăcuţi de surprindere. Descălecai, pusei armele la o parte şi strânsei capul minunatului animal la pieptul meu. Assil merita să-i spun lui întâi câteva cuvinte de mângâiere şi mulţumire; apoi trebuii să mă îngrijesc de Halef.

Zăcea întins la pământ şi nu se mişca. Îşi pierduse cunoştinţa, dar nu de frică, ci din pricina încordării supraomeneşti a tuturor puterilor sale. Venise clipa istovirii desăvârşite, de care mă temeam.

Ce era de făcut? Deodată auzii un glas slab care mă striga:

— Sihdi,... Sihdi!

Venea din dosul unui pom mare.

— Cine mă strigă? întrebai eu.

— Eu; şeicul djanicunilor.

— Peder? — „Tatăl”?

— Da. Nu pot să ies la iveală, căci, cu tot întunericul, ar putea să mă vadă izgoniţii. Vino tu încoace.

M-am dus la el şi l-am găsit îmbrăcat tot ca fachir, aşa cum îl văzusem înainte.

— Chiar tu eşti, zisei eu. Cum se face că ai ajuns aici? Doar noi am călărit foarte repede şi pe drumul cel mai scurt.

— Noi am mers şi mai repede, pe un drum care n-a fost mai lung ca al vostru. Voiam să ajung înaintea voastră, pentru a închide capcana încă astă-seară. Atât aici cât şi la intrarea văii am postat santinele care îmi raportează tot ce se întâmplă. V-au văzut venind şi după trecerea voastră au ocupat aşa de bine valea, încât nici un izgonit nu poate scăpa fără voia noastră.

— Trebuie să-ţi atrag atenţia că încă în noaptea asta va veni şi ariergarda.

— Îţi mulţumesc pentru ştirea asta şi voi lua măsurile trebuincioase. Eu m-am postat aici, pentru a vedea dezamăgirea izgoniţilor când nu vor mai găsi podul. Uitasem să-ţi spun că-l nimicisem. Era de presupus că, împreună cu şeicul haddedihnilor, vei rămâne la ei în vale până mâine dimineaţă, pentru a te despărţi apoi pe nesimţite şi a veni la noi. Ai plecat însă chiar acum şi într-un chip pentru care nu găsesc cuvinte destule de admiraţie. Sihdi, nu v-aţi gândit deloc la moarte?

— Ba da şi tocmai pentru că ne-am gândit, ne-am încumetat să facem săritura pe care ai văzut-o. Era vorba de salvarea lui Halef, care n-ar mai fi putut rămâne dincolo până mâine dimineaţă, aşa că am fost nevoiţi să facem saltul.

— A fost mai mult decât o faptă îndrăzneaţă, mult mai

mult. Până în clipa asta am socotit ca o ruşine faptul că ai fost în stare să ajungi din urmă cu armăsarul tău pe renumita iapă a „şefului”, dar acum, după ce am văzut ce puteţi face cu caii voştri, recunosc că nu e ruşine de a fi învins de voi. Şi pentru mine a fost o clipă îngrozitoare, când l-am văzut pe Hagi Halef atârnând la marginea prăpastiei. Săritura pe care a făcut-o şi împuşcătura ta l-au salvat. Apoi, când te-am văzut gata să-l urmezi, mi s-a strâns inima de groază. Îmi venea să-ţi strig să te opreşti, dar nu-mi era îngăduit să-mi trădez prezenţa. Apoi te-am văzut zburând peste prăpastie, cu atâta uşurinţă şi siguranţă, încât rămăsei înmărmurit. Totul a durat numai o clipă, dar am avut viziunea unei ţări străine şi îndepărtate pe care o numim „Viitorul”. Erai „Apusul”, care venea spre mine, plutind în aer, călare pe un cal al „Răsăritului”. Prăpastia dintre noi dispăruse şi tu veneai, aducând în zbor „creştinismul”. Îţi urez bun-venit! „Răsăritul” zace neputincios la picioarele noastre, ca şi trupul lui Halef. Dar noi îl vom trezi şi iubirea noastră îi va aduce salvarea.

Mă strânse la piept şi mă sărută. Răspunsei cu adâncă bucurie la îmbrăţişarea lui, desi era îmbrăcat ca fachir şi nu tocmai curat. Apoi el urmă:

— Acum dă-mi voie să îngrijesc de Halef. Mă duc să dau câteva porunci, dar mă voi întoarce repede.

Plecă. De partea cealaltă a prăpastiei răsunară glasurile izgoniţilor care mă strigau, dar nu le dădui nici un răspuns, nemaivoind să am de-a face cu ei. Presupuneam că djanicunii vor avea oameni destui pentru a isprăvi uşor cu dânşii.

Halef zăcea tot atât de nemişcat, cum căzuse. Respiraţia îi era prea slabă pentru a-i putea ridica pieptul, iar pulsul abia i-l simţeam, îl strigai pe nume, apropiindu-mi gura de urechea lui dar nu mă auzi. Braţele şi picioarele îi atârnau fără vlagă. Nu mai era energicul şi vioiul Hagi Halef, căruia îi plăcea atât de mult să se numească „cel mai mare erou al Răsăritului”. Văzându-l în starea asta, nu mă mai gândii la mine, deşi îmi

simţeam şi eu capul greu şi creierul înceţoşat.

Pederul — cum îl vom numi de azi înainte — se întoarse cu câţiva oameni de ai lui. Mă aşezasem lângă Halef; când încercai să mă ridic, îmi veni atât de greu, încât trebuii să mă sprijin în mâini. Câţiva djanicuni îl ridicară pe Halef de jos, alţii apucară hăţurile cailor, iar şeicul mă luă de mâini şi-mi spuse:

— „Şeful" vă roagă să fiţi oaspeţii săi. I-am trimis un curier să ştie că veniţi.

— E departe? întrebai eu.

Pesemne că vocea slabă cu care îi pusesem întrebarea asta, îl făcuse atent, aşa că zise:

— Eşti cumva şi tu bolnav?

— Mă simt tare obosit.

— Ai pete pe trup?

— Da, pe piept.

— Dumnezeule mare! Şi în starea asta aţi îndrăznit să faceţi o săritură ca cea de adineauri?! Enormă imprudenţă. Aproape cu neputinţă.

Încercai să glumesc:

— Mi-ai spus că ai văzut în mine „Apusul", iartă-l dacă vine bolnav la voi.

Îmi strânse mai cu putere mâna pe care o ţinea într-a lui şi spuse:

— Cunosc boala voastră; e foarte molipsitoare; dar nu ne-o aduceţi pe furiş şi cine nu ne înşală se poate bizui pe noi. Vino, omule drag, îţi voi fi ca un frate.

Sub pomii printre care înaintam, era atât de întuneric, încât nu puteam vedea nici mâna înaintea ochilor. Pederul mă conducea, cunoscând bine locul. Totuşi îmi venea din ce în ce mai greu să merg; de multe ori mă poticneam şi mă clătinam, iar Pederul mă cuprinse cu braţul de mijloc, pentru a mă putea sprijini mai bine.

Nu ştiu cât am mers, căci pierdusem noţiunea timpului. În sfârşit ajunserăm la marginea pădurii. Cerul era înstelat, iar la

picioarele noastre se întindea o pajişte cu iarbă moale. La plecarea din vale rămăseserăm cei din urmă, aşa că acum eram singuri. Nu ştiam unde era Halef şi caii. Când întrebai pe Peder de ei, acesta îmi răspunse:

— Să n-ai nici o grijă. Pe prietenul tău, precum caii şi armele, îl vei găsi la „şef”.

Doamne! Armele le uitasem cu desăvârşire la plecare! Abia acum îmi adusei aminte că după ce făcusem saltul peste prăpastie, le aruncasem deoparte. Din această scăpare din vedere îmi dădui seama că şi boala mea era mai înaintată decât îmi închipuiam.

Mă oprii în loc, căci picioarele începuseră să-mi tremure.

— Ce-i cu tine? întrebă Pederul. Îţi vine greu să mergi?

— Nu e vorba nici de greu, nici de uşor. Nu mai pot merge deloc. Lasă-mă să mă odihnesc câteva clipe.

Mă cuprinse cu braţul pentru a mă ajuta să mă aşez. Dar nici asta nu-mi mai fu cu putinţă, căci a trebuit să mă culc de-a binelea şi ochii mi se închiseră. Apoi nu mai putui să-mi dau seama ce se întâmpla cu mine. Eram ca în vis şi auzeam din când în când vocea blândă şi plină de îngrijorare a Pederului. Îmi vorbea mie, vorbea şi cu alţii; dar îl auzeam ca de la o depărtare mare de tot.

Apoi mi se păru că plutesc prin aer, că aud sunete ciudate şi nedesluşite. Mai târziu avui impresia că nişte mâini de femeie le apucă pe ale mele şi le ţine multă vreme într-ale ei. Apoi simţii atingerea unor buze pe mâna mea. Vrui s-o retrag, dar n-avui puterea să mă mişc. Cine era oare lângă mine? Auzeam numai un glas care se ruga. Aş fi vrut să întreb, dar nu reuşii să pronunţ nici măcar un singur cuvânt. Deodată simţii că mi se deschid ochii şi zării înaintea mea faţa frumoasă şi gravă a unei femei. Avea înfăţişarea unei madone. Ochii îi erau negri, cu sclipiri pline de lumină şi căldură. Mi se părea că mai văzusem cândva faţa asta încântătoare, care se lumină deodată de un zâmbet nespus

de frumos. Auzii cuvintele:

— Mă recunoşti, Sihdi? Sunt Şacara pe care ai scăpat-o odinioară de la moarte.

Am vrut să răspund, dar nu am fost în stare, căci scosei numai nişte sunete fără nici un înţeles. Ea urmă:

— Sunt fata care a mâncat la Amadijah mătrăgună. Mâna ta mi-a redat viaţa. Îţi mai aduci aminte?

Mişcai pleoapele pentru a-i arăta că înţelesesem cuvintele ei, dar nu eram în stare să vorbesc. Ea îmi puse mâna pe frunte şi spuse:

— Boala te împiedică să vorbeşti; însă mângâie-te, căci Dumnezeu e îndurător. Nu ne va pricinui grozava întristare de a te lăsa să mori aici. „Şeful” s-a rugat pentru voi şi cerul îi va asculta ruga. Iată-l, vine. Îl vezi?

Ea îmi puse întrebarea asta, dar ochii mi se încinseseră din nou şi n-am fost în stare să-i redeschid; auzii însă paşi care se apropiau.

— Nu şi-a revenit încă în simţiri? auzii pe cineva întrebând pe Şacara.

Era acelaşi glas bărbătesc, plin şi sonor, pe care îl mai auzisem o dată.

— A deschis ochii şi s-a uitat la mine, dar n-a putut să vorbească, răspunse ea.

— Te-a recunoscut?

— Cred că da.

— Vasăzică a căzut iar în nesimţire. Pe dânsul nădăjduiesc să-l pot scăpa. Din nefericire nu pot spune acelaşi lucru şi de însoţitorul lui. Sărmanul e pe moarte.

Atunci auzii deodată glasul tare şi mânios al lui Halef:

— Pe moarte? Tovarăşul lui?! Vasăzică eu?... Aţi crezut, poate, că dorm? M-am trezit chiar în clipa asta şi am auzit ce aţi spus. Nu sunt pe moarte! Nu! Nu! Sunt Hagi Halef Omar. Haddedihnul din tribul sammarilor! Toată lumea mă cunoaşte şi nici nu vreau să ştiu de moarte! De aceea e cu neputinţă ce

spuneţi voi! Nu sunt pe moarte... nu... pe moarte... nu, nu... pe moarte!...

Auzeam cuvintele lui Halef, dar nu ştiam unde era culcat. Îmi venea să-i pun o întrebare, dar nu găsii puterea trebuincioasă. Mi se părea că plutesc iar în aer, în depărtări mari şi în urechile mele răsunau mereu cuvintele: „Pe moarte!... Pe moarte!...”

Nu ştiu cât timp am zăcut în nesimţire, dar deodată am fost iar în stare să deschid ochii, deşi simţeam o greutate mare care îmi apăsa pleoapele. Eram tare istovit şi când încercai să mişc capul îmi trebui mult timp să-l întorc într-o parte. Stăteam cu gura căscată şi — lucru ciudat — mi se părea că era firesc să o ţin deschisă. Nici nu-mi trecu prin gând s-o închid. Şi cu toate acestea, îmi dădeam limpede seama, că asta era una din manifestările bolii.

În sfârşit putui să văd unde mă aflu. Era o încăpere înaltă, luminoasă, văruită în alb, ai cărei pereţi păreau să fie făcuţi din cărămizi mari. Pereţii lăturalnici n-aveau nici o deschizătură, dar în cel din fund era o uşă mare cu două canaturi; o raritate pentru ţinutul în care ne aflam. În partea din faţă erau două coloane, care formau cu pereţii trei arcuri mari, prin care puteau intra cu prisosinţă aerul şi lumina. Într-un colţ al încăperii eram culcat eu, iar în altul Halef, cu picioarele spre uşă, astfel ca razele soarelui să nu ne bată de-a dreptul în ochi. De-a lungul peretelui din fund erau înşirate plante înflorite şi, după cum aflai mai târziu, fuseseră puse acolo pentru desfătarea privirilor noastre. În partea dreaptă, unde eram culcat eu, se afla un fotoliu mare, care avea forma unui tron şi era aşezat într-o adâncitură a zidului. În faţa lui era întins un covor, iar de-o parte şi de alta perne persane. Dedusei din astea că nu mă aflam într-o odaie obişnuită. Mai târziu aflai că „şeful” chema aici la sfat pe bătrânii tribului. Era o mare favoare pentru noi că ne adăpostise în sala asta. Pe pereţi erau scrise versete, pe care însă nu le citii. Puteam

să gândesc, dar nu eram în stare să transform semne scrise în idei.

Paturi nu existau, însă culcuşurile noastre erau de o curăţenie neobişnuită în ţara asta. Perne moi fuseseră aşezate una peste alta şi erau atât de numeroase, încât mai multe persoane ar fi putut sta culcate una lângă alta. Păturile din păr de cămilă erau atât de fine şi uşoare, încât păreau de mătase. Halef stătea culcat, tăcut şi nemişcat. Faţa lui era atât de uscată, încât părea a fi a unui mort. Lucru ciudat: înfăţişarea lui nu era câtuşi de puţin neliniştită. Era asta, oare, încredere în salvarea lui, sau o nepăsare care se observă de multe ori la bolnavi?

Aproape de uşă şedea Şacara, în mijlocul plantelor. Era îmbrăcată într-un veşmânt alb, iar vălul îl dăduse pe spate. Părul ei negru atârna în cosiţe lungi. Degetele ei atingeau uşor coardele unei harfe. Era o adevărată poezie.

Un medic european ar fi îngăduit oare să se cânte în apropierea unor oameni grav bolnavi? Probabil că nu. Dar sunetul harfei e cel mai apropiat de sunetele naturii şi nu poate fi decât plăcut pentru un bolnav. Şacara nu era o artistă mare şi cânta numai melodii naive şi uşoare, dar tocmai acestea avură o înrâurire binefăcătoare asupra noastră. De aceea, când încetă, îi spusei:

— Te rog, cântă mai departe.

Scosesem aceste cuvinte aproape fără voinţa mea şi eram eu însumi uimit că fusesem în stare să vorbesc iar. Fata se apropie repede, se aşeză jos lângă mine şi spuse:

— Slavă Domnului! Ţi-am auzit glasul! Mă vezi? Înţelegi ce vorbesc?

— Da, răspunsei eu.

— Te afli în casa „şefului”. El doreşte să te îngrijesc. Tu îmi dai voie?

— Da.

— Ai vreo poruncă pentru mine?

— Nu, niciodată.

— De ce nu?

— Pentru tine voi avea numai rugăminţi, niciodată porunci.

La auzul acestor cuvinte îmi luă mâna, mă privi lung în adâncul ochilor şi spuse:

— Eşti tot atât de bun cum te-am cunoscut odinioară. Spune, effendi, ce parfum îţi place mai mult?

— Cel de viorele.

Îmi sărută mâna, se ridică de jos şi ieşi repede din odaie. De ce mă întrebase oare de parfumul meu favorit? Pricina aveam s-o aflu, din nefericire, prea curând. O bănuiam, dar gândurile mele erau încă prea slabe, pentru a o putea ghici. Lângă Halef fuseseră aşezaţi o mulţime de trandafiri, pe când lângă mine nu era nici o floare. Nu mă întrebai de ce.

Deodată mă simţii cuprins de fiori atât de puternici, ca şi când aş fi fost îngropat în zăpadă sau gheaţă. Îmi adusei aminte de petele de pe piept, care acum se întinseseră peste tot trunchiul, cuprinzând şi braţele. Descoperirea asta făcu să mi se înfierbânte capul, pe când trupul era cuprins de un frig de moarte.

Văzui pe Peder intrând şi apropiindu-se încet de locul unde zăcea Halef. Nu mai era îmbrăcat în veşminte de fachir, ci în pantaloni albi şi o haină care îi ajungea până la genunchi, strânsă la brâu cu o eşarfă albastră. În loc de cuţite şi pistoale, avea la brâu câţiva trandafiri de Şiraz. Părul său mătăsos şi argintiu era pieptănat peste cap şi îi atârna până la umeri. Faţa lui era impunătoare şi plină de bunătate şi se vedea că purta pe bună dreptate numele de Peder — Tatăl.

Privi pe Halef cu luare-aminte, îngenunchie lângă dânsul şi îi vorbi, însă nu primi nici un răspuns. Văzând aceasta, îi frecă faţa şi îi luă mâinile pentru a le mişca. Dar nici de astă dată micul Halef nu dădu vreun semn de viaţă. Apoi Pederul veni la mine şi văzându-mă cu ochii deschişi se aşeză jos şi mă

întrebă:

— Mă vezi, Sihdi?

— Da, răspunsei eu.

Îşi îndreptă privirea limpede asupra mea, ca şi când ar fi vrut să-mi pătrundă până în adâncul sufletului şi urmă:

— Nu te doare capul când îţi vorbesc?

— Ba da, însă mai puţin.

— Atunci vom vorbi numai ce e neapărat nevoie. Cunosc boala asta şi ştiu că n-ai să mori din pricina ei, dacă nu se va ivi vreo înrăutăţire neprevăzută. În noaptea trecută v-am dat la amândoi de mai multe ori leacul nostru, dar tu nu ştii nimic, căci amândoi eraţi lipsiţi de cunoştinţă. Nu încape nici o îndoială că leacul îşi va face efectul.

— Şi la Halef al meu?

El şovăi să-mi răspundă, aşa că-l rugai:

— Spune-mi adevărul. Sunt bărbat şi trebuie să-l cunosc.

Făcu din cap un semn de încuviinţare şi zise:

— Dacă în locul tău ar fi altcineva, m-aş gândi să-l cruţ, însă ţie îţi sunt dator cu adevărul. Vei cădea într-un somn adânc şi greu, iar când te vei trezi sufletul prietenului tău se va despărţi de trupul său. Asta e ce trebuie să se întâmple după toate prevederile omeneşti. Poate îşi va mai reveni de câteva ori în simţiri pentru câteva clipe, apoi va adormi, spre a nu se mai deştepta decât în clipa morţii. Aşa cred că se va întâmpla. Nădăjduiesc însă că Dumnezeu, care e iubirea atotputernică, ştie mai bine ce va fi. Acum spune-mi şi tu adevărul. Te-ai speriat?

— Îţi mulţumesc pentru sinceritatea ta.

Ea îmi dovedeşte că nu mă socoteşti un om slab de fire. Halef nu trebuie să moară. Dumnezeu ne va ajuta.

— Dacă avem credinţă, atunci ne va trimite, poate, pe îngerul însănătoşirii.

— Sunt încredinţat de asta. Dar nu trebuie să ne bizuim numai pe acest înger şi să nu facem nimic, ci trebuie să dăm

şi noi un ajutor. Lasă-mă să mă gândesc.

Eram mai slăbit decât îmi închipuisem. Mă obosea nu numai vorbirea, dar şi ascultarea încordată, închisei ochii pentru a mă gândi, dar nu-mi veni nici o idee bună. Eram cuprins de febră şi aveam tot felul de năluciri. Mi se părea că în faţa mea se afla o perdea străvezie care se mişca mereu şi în dosul căreia se întâmplau tot felul de lucruri, pe care nu le puteam desluşi bine. Deodată se petrecu ceva cu totul ciudat: perdeaua rămase nemişcată; apoi se despărţi şi văzui apărând în faţa mea un chip iubit. Îl văzui numai o clipă, dar era atât de limpede şi plin de viaţă, încât nu încăpea nici o îndoială asupra identităţii lui. Era un călăreţ care se apropia în galop de mine, se opri în faţa mea, plecă braţul pentru a mă saluta, apoi dispăru. Perdeaua se incluse la loc şi începu să se mişte iar ca înainte. Văzusem bine pe Kara Ben Hagi, fiul prietenului meu bolnav. Chiar şi calul îl cunoscusem. Era roibul „Ghalib” — „învingătorul”. Nu mă mai gândii mult, ci deschisei ochii şi întrebai pe Peder:

— Vrei să-l salvezi pe Hagi Halef? Dacă vrei, poţi s-o faci.

— Din toată inima, mă încredinţa el.

— Aveţi vreo câţiva cai buni şi rezistenţi.

— Da.

— Şi pe cineva care să cunoască ţinutul de la Tigru, dincolo de Qalat el Aşig, în faţa Samarei?

— Am un om demn de toată încrederea, un călăreţ bun, care a fost de câteva ori la Djebel Sindjar. Cunoaşte bine ţinutul de care vorbeşti.

— Trimite-l împreună cu câţiva însoţitori. La apus de Qalat el Aşig va da peste haddedihni. Să nu cumva să spună că Halef e bolnav, dar să aducă neapărat pe fiul său, care se numeşte Kara Ben Halef. Acesta să vină călare pe calul său „Ghalib”. Mi-e greu să gândesc şi să vorbesc. Dă tu poruncile trebuincioase, cum crezi că e mai bine.

Se ridică, îmi luă mâna şi spuse:

— Te înţeleg, effendi. Când Halef se va deştepta pentru a muri, să vadă pe fiul său în faţa lui. În felul ăsta sufletul lui va căpăta putere, în mai puţin de un ceas, trei din oamenii noştri, cei mai de încredere, vor părăsi satul, pentru a-ţi îndeplini dorinţa cât mai repede.

El plecă şi eu rămăsei atât de obosit, încât căzui într-o stare de letargie, care nu putea fi numită nici nesimţire, nici somn, căci simţurile mele lucrau mai departe. Auzii foşnetul uşor al veşmântului Şacarei şi simţii răspândindu-se în jurul meu mirosul dulce de viorele. Apoi — nu ştiu dacă îndată, sau mai târziu — mi se păru că m-aş afla în Ţara făgăduinţei şi anume la Hebrori. Mergeam pe vechiul drum pavat care duce la păduricea Mamre. Zării acolo „stejarul lui Avraam”, aşa cum este aievea, apoi înaintai printre vii pe drumul Ierusalimului, spre fântâna lui Avraam. Locuitorii din Hebron nu văd cu ochi buni când un creştin se apropie de această fântână, totuşi scosei apă din ea şi băni. Apoi adunai sământă de flori din jurul fântânii, spre a o semăna în grădina mea de acasă. Deodată auzii un glas la spatele meu: „Pace ţie!”. Îmi îndreptai trupul şi mă întorsei. Cine era oare acela care îmi vorbise? Era chiar Avraam, fiul Tharei, născut la Ur, în ţara Chaldeilor? Da, el era; numai el putea să fie! Îl privii cu uimire şi veneraţie. Da, îl vedeam, căci deschisesem ochii... dar îmi dădui acum seama că nu eram la Hebron, ci în munţii Kurdistanului persan şi zăceam pe patul meu de suferinţă. În jurul meu totul era împodobit cu viorele mirositoare, la picioarele mele şedea Şacara, care le adusese, iar lângă dânsa se afla... patriarhul Avraam. El să fie oare? Poate şi dânsul purtase un veşmânt de păr de cămilă, la fel cu acela a! Venerabilului bătrân pe care îl vedeam acum în faţa mea. Era oare bătrân omul acesta? Da, căci avea o barbă albă ca zăpada, care îi ajungea pană la brâu, faţa îi era tânără, iar părul negru, aşa cum îl poate avea numai un bărbat tânăr. Îl privii uimit; el îmi zâmbi blând, întinse mâna deasupra mea

ca pentru binecuvântare şi spuse:

— Pace ţie!

Era acelaşi glas plin şi sonor, pe care mi se păruse că-l auzisem adineauri la fântâna lui Avraam. Un fluid misterios mă pătrunse şi mă atrase spre acest om. Nu putui altfel, decât să-i răspund:

— Tu îmi aduci pacea. Primeşte mulţumirea şi binecuvântarea mea.

— Tinereţea a venit la bătrâneţe, fiul la tatăl lui, urmă el. Iubirea să ne unească pe amândoi. Ai încredere în noi şi te vei însănătoşi în curând. Pacea şi milostivirea Domnului fie cu tine!

Îmi puse mâna lui pe frunte, dar eu i-o luai şi o dusei la buze. El îngădui să i-o sărut, însă apoi ridică un deget în sus şi, zâmbind, îmi zise:

— Să nu spui nimănui ce ai făcut acum. Cum poate Apusul să sărute mâna Răsăritului?! Nimeni nu te va înţelege.

După ce rosti aceste cuvinte, se îndreptă spre locul unde zăcea Halef. Vasăzică acesta era „şeful”? Îl urmării cu privirea, nefiindu-mi cu putinţă s-o despart de el. Mă cuprinseseră oare din nou frigurile?

Stătu câtva timp lângă Halef, fără să facă altceva decât să-l privească. Apoi îi puse şi lui mâna pe cap şi după ce o ţinu câtva timp acolo se depărta cu o faţă foarte gravă.

— Acesta a fost „şeful”, spuse Şacara. În scurt timp îţi va cuceri inima. Acum vrei să-ţi cânt din harfă?

Îi făcui semn din cap că da. Se îndreptă spre locul unde se afla harfa, dar deodată se opri, căci Halef se mişcase.

— Sihdi... Sihdi... Sihdi!... strigă el tare.

— Sunt aici, Halef, răspunsei eu.

— Am fost aproape, aproape de tot, urmă el, fără să deschidă ochii.

— Unde?

— De moarte... de moarte! I-am văzut pe amândoi.

— Pe cine?

— Pe hagiu şi pe Halef. Hagiul era un altul, dar Halef eram eu. Halef îşi îndrepta paşii spre rai, însă hagiul îl ţinea în loc, pentru a-l trage în iad. A fost o luptă grea. Halef nu era destul de puternic şi hagiul voia să-l înfrângă cu tot dinadinsul. Deodată simţii o mână pe fruntea mea şi aşa am fost salvat. *Hamdulillah!*

Glasul lui suna ciudat şi plin de spaimă.

— De ce nu-mi răspunzi? strigă el. Vreau să mai trăiesc; încă nu mi-e îngăduit să mor. Halef nu e încă destul de tare, hagiul l-ar prăbuşi în adâncime. Mâna, mâna să vină cât mai deseori. Să-l ajute pe Halef... să-l ajute... ajut... aj...

Vorbi din ce în ce mai încet, până când căzu iar în nesimţire. Şacara luă harfa şi începu să cânte. La început îi auzii sunetul desluşit, apoi se depărta tot mai mult, până când se pierdu cu desăvârşire. Adormisem.

Mai târziu aflai că a fost mai mult decât un somn şi că zăcusem aproape două zile în nemişcare. Un frig grozav fu pricina că mă trezii. În colţul unde zăcea Halef, câţiva oameni erau ocupaţi să-l frece pe acesta cu cârpe muiate în apă rece. Aerul mi se păru stricat şi, cu toate viorelele răspândite în jurul meu, mirosea a hoit. Acum ştiam adevărul: eu însumi eram acela care răspândea acel miros. Era un simptom al tifosului. Ştiam acum că voi cădea într-o nesimţire care va dura mai multe săptămâni. Vasăzică din pricina asta fuseseră aduse viorele. Fie îndepliniseră la mine acelaşi rol, pe care îl îndepliniseră trandafirii la Halef. Am fost cuprins de o teamă grozavă, mai mult pentru dânsul, decât pentru mine. Vroii să întreb ceva pe oamenii care erau acolo, dar nu am fost în stare să scot nici un cuvânt. Starea asta nu dură însă mult şi după scurt timp îmi pierdui cunoştinţa.

Mai târziu îmi adusei aminte că simţisem apă rece pe trup şi că mirosisem amoniac. De asemenea mi se păruse că Halef mă strigase şi-mi vorbise de moarte. Abia după ce zăcui astfel

două săptămâni întregi, avui iar cea dintâi senzaţie limpede: simţii mâna „şefului” pe fruntea mea.

— Zâmbeşte, îl auzii spunând. Cât e de istovit! Poate va deschide ochii.

Încercai s-o fac, dar nu reuşii. Atunci „şeful” se aplecă asupra mea şi spuse:

— Văd că mă înţelegi. Fii liniştit, căci eşti salvat. Şi Halef mai trăieşte. Încă nu s-a deşteptat, însă nădăjduiesc că se va trezi pentru a trăi.

Adormii din nou. Mai târziu îmi amintii ca prin vis, că Şacara venise de multe ori lângă mine şi-mi dăduse zeamă de carne cu linguriţa, ca unui copil. Eram aşa de slăbit, încât abia puteam înghiţi. Mă bucurai când îmi dădui seama că mirosul urât dispăruse. O bucurie şi mai mare avui, când zării lângă patul meu armele, îmbrăcămintea mea, şaua şi căpăstrul lui Assil. Era un semn de atenţie şi de dragoste din partea celor care mă îngrijeau.

— Assil! murmurai eu. Mi-e dor de el.

— Vrei să-l vezi? întrebă fata, care şedea lângă mine.

— Da.

Nu se duse să-l aducă; se apropie numai de una din bolţile de la intrare şi strigă numele armăsarului. Vasăzică era afară, prin apropiere?! Îi auzii sforăitul şi paşii care se apropiau. Avea de urcat câteva trepte ca să intre în odaie. Câteva vorbe de îndemn din parte fetei îl făcură să le urce. Din asta îmi dădui seama că dânsa se ocupase mult de calul meu. Capul lui frumos apăru lângă stâlpul unde stătea Şacara, care îl luă şi-l lipi de pieptul ei. Armăsarul îi atinse faţa cu buzele. Era o sărutare, pe care, afară de mine, nu i-o mai dăduse până acum decât lui Halef. Aşadar se împrietenise mult cu Şacara.

— Assil! strigai eu cu glas foarte slab, totuşi el auzi şi tresări. Assil, vino-ncoace!

Făcu o săritură mică, intră în cameră şi privi în jurul său. Întinsei mâna spre dânsul; el mă privi lung, ca şi când s-ar fi

îndoit că într-adevăr eu eram acela pe care îl vedea.

— Nu te mai recunoaşte, fiindcă te-ai schimbat mult la faţă, zise Şacara.

— Assil, dragul şi scumpul meu Assil! şoptii din nou.

Atunci se apropie şi mă mirosi. Îmi atinse mâinile şi faţa, apoi ridică deodată capul şi scoase de trei, patru ori, un nechezat, cum nu-l mai auzisem niciodată la el. Mişcă coada şi urechile şi făcu câteva sărituri mici, ridicând cu schimbul, când picioarele din faţă, când pe cele de la spate. Mişcările lui semănau cu salturile voioase ale unui câine care îşi vede stăpânul după o vreme îndelungată. Şacara ieşi şi aduse o mână de păstăi de mazăre verde, pe care le împrăştie pe pătura cu care eram acoperit. Vasăzică şi dânsa descoperise că asta era mâncarea care-i plăcea lui mai mult; dar el nu le mancă, ci scurmă duşumeaua cu copitele dinainte, cum obişnuia să facă înainte de culcare, apoi se întinse lângă mine, destul de aproape ca să-i pot ajunge capul, pe care i-l dezmierdai cu drag. Orice făptură e dornică de iubire şi o răsplăteşte îndoit când i-o dai.

De acum înainte nu mai avui de luptat cu boala, ci cu o slăbiciune grozavă, care era urmarea ei. Mi se dădu hrană bună, dar uşoară. „Şeful” şi Pederul veneau de mai multe ori pe zi să mă vadă, dar numai când ştiau că dorm, nevoind să mă obosească cu vorba. Avui însă mii de dovezi de dragoste, care îmi arătară că gândul lor era numai la mine şi la Halef. Şacara şedea zi şi noapte lângă mine şi mă părăsea numai când aveam nevoie de ajutorul mai puternic al bărbaţilor.

Dar Halef?... Acesta zăcea de trei săptămâni într-o nesimţire adâncă. Respiraţia îi era foarte înceată şi bătăile inimii abia se mai simţeau. Odată cerui să fiu dus la el; voiam să-l văd. Ce înfăţişare avea sărmanul! Când îl zării, nu putui să-mi stăpânesc lacrimile. Convalescenţii simt de obicei mai slabi de fire. Aveam înaintea mea un schelet, care părea şi mai urât din pricina petelor de pe trup. Ochii erau înfundaţi în

orbite, obrajii supţi, iar umerii obrajilor ieşiţi în afară ca la un mort.

Vederea lui îmi pricinui o durere adâncă şi cerui să fiu dus înapoi la culcuşul meu.

Îmi veni în gând să cer o oglindă şi, când mi se aduse, mă privii în ea. Dumnezeule!... Nu arătam mult mai bine ca Halef! Nu era de mirare că Assil nu mă recunoscuse. Dacă n-aş fi ştiut că sunt într-adevăr eu, n-aş fi putut să mă recunosc în umbra, sau mai bine zis, în stafia pe care o vedeam în oglindă.

Totuşi înfăţişarea mea se îmbunătăţea din zi în zi. Beam lapte mult — băutura mea preferată — şi mi se dădu din belşug supă din carne de pasăre. După câtva timp am fost în stare să mă ridic, fără să pot sta însă multă vreme în sus. Totuşi, acum puteam, cel puţin să vorbesc, fără să obosesc.

Într-una din zile, pe când soarele era spre apus, pernele mele fură scoase la aer şi Şacara mă întrebă dacă nu vreau să stau puţin afară. Mă învoii cu bucurie. Doi oameni mă ridicară şi mă duseră afară; nu le fu greu să mă poarte, căci pierdusem mult din greutate. Văzui acum, pentru întâia oară, ţinutul în care ne aflam. Era un adevărat rai.

Din locul unde şedeam, coborau douăsprezece trepte spre un tăpşan acoperit cu iarbă, pe care zburdau voioşi Assil şi Barkh. Tăpşanul era înconjurat de straturi cu flori şi trandafiri înfloriţi. Mai mulţi platani îşi răspândeau umbra binefăcătoare asupra locului liber şi o potecă îngrijită ducea în vale. Casa „şefului” era aşezată pe un deal. Era clădită pe o temelie de ziduri puternice, din vremuri de demult şi semăna cu un castel. Valea care se întindea în faţa mea avea o formă eliptică. În mijlocul ei lucea apa unui lac înconjurat de o pajişte verde, pe care păşteau cai, catâri, cămile şi o mulţime de vite mari şi mici. Mai departe se întindeau ogoare bine lucrate, care ajungeau până la poalele munţilor din apropiere, pe coastele cărora erau vii, livezi şi grădini cu flori, în spatele

cărora începea apoi pădurea. Văzui pâraie repezi, curgând în vale şi croindu-şi drum spre lac, pe care — o minune aici în Persia — zării pânza unei bărci. Pretutindeni erau case — cele mai multe cu acoperişuri în formă de terasă — clădite din cărămizi şi văruite curat, care serveau de adăpost în timpul ternii. Pentru timpul verii în care ne aflam acum, fuseseră ridicate corturi uşoare, sau se făcuseră colibe de verdeaţă pe acoperişuri, în care oamenii dormeau noaptea. Astfel de colibe se obişnuiesc şi în alte ţinuturi ale Orientului, de pildă pe casele lipsite de aer din Beled eş Şek şi El ladjur, pe drumul de la Haifa la Nazaret. Munţii atingeau înălţimi atât de mari, încât pădurea nu ajungea până în vârful lor şi crestele erau pleşuve.

Cea mai mare parte din case şi corturi erau aşezate în partea dinainte a văii, de unde ducea im drum larg spre o stâncă pe care zării o clădire al cărei stil îmi stârni uimirea. Avea înfăţişarea unui templu deschis în toate părţile; acoperişul era susţinut numai de stâlpi, nu şi de ziduri. N-avea nici un semn după care s-ar fi putut deduce la ce scop servea. Vedeam numai stâlpii şi acoperişul, altceva nimic. Nu se zărea nici altar, nici strane, nici un amvon. Însă de-a lungul stâlpilor se ridicau trandafiri agăţători şi alte plante şi tot locul din preajma templului era o grădină de flori îngrijită cu mare dragoste.

În timp ce privirea îmi era încă îndreptată spre minunea asta, auzii pe cineva venind din casă şi oprindu-se lângă stâlpul în apropierea căruia şedeam. Nu-l puteam vedea, dar simţeam lămurit că era „şeful”, adică Ustadul — cum i se zicea. Trecu câtva timp fără să facă nici o mişcare, fără să spună un singur cuvânt. Şi eu tăceam, cu privirea îndreptată spre munţi. Peste vale începuse să se lase amurgul, pe când piscurile munţilor erau încă aurite de cele din urmă raze ale soarelui. Apoi aurul se prefăcu în purpură, care şi ea fu întunecată de o umbră violetă. În sfârşit, amurgul se ridică

spre cer, spre alte lumi. Cuvintele „noapte bună” răsunară în adâncul sufletului meu.

Le gândisem numai şi totuşi auzii lângă mine vocea melodioasă a Ustadului:

— Noapte bună pentru noi, dar pentru alţii e dimineaţă. Effendi, îmi dai voie să stau puţin cu tine?

— Îmi eşti binevenit ca nimeni altul, răspunsei eu.

Se apropie de mine, îmi puse mâna pe cap şi grăi:

— De când te afli în casa mea, azi e întâia oară că boala nu te împiedică să vorbeşti cu mine. Acum te-ai însănătoşit şi vei putea primi şi înţelege cele ce-ţi voi spune. Pentru a doua oară iţi urez bun-venit şi te rog să rămâi la noi oricât iţi va face plăcere să stai. Eu te-am aşteptat.

— Tu?... Pe mine?... îl întrebai uimit.

— Da. De multă, multă vreme. Oh, nici nu-ţi închipui de când vă-aştept, pe voi... pe voi... pe voi...!

Se opri o clipă, pentru a-mi lăsa timp să cuget asupra cuvintelor lui, apoi urmă:

— Şi acum când în sfârşit ai venit, te binecuvântez, aşa cum un om numai din ceruri poate primi binecuvântarea spre a o da altui om. Primeşte binecuvântarea asta din partea mea şi crede-mă că nu-i numai o vorbă deşartă. Ea nu vine de la mine, ci de la izvorul binecuvântării.

După ce spuse aceste cuvinte, se aşeză pe una din treptele care duceau în jos. Mişcarea lui era atât de modestă şi umilă şi totuşi măreaţă!

Câtva timp, tăcurăm amândoi. Amurgul se prefăcuse în noapte, casele nu se mai desluşeau, dar apărură lumini prietenoase, care ne arătară locurile unde sălăşluiesc oamenii. Pe cer se iviră stelele şi în lucirea lor se zăreau coamele munţilor înalţi. Ustadul arătă în sus şi grăi:

— Văd că priveşti spre munţii noştri. Ce bine ar fi, dacă Apusul ar face întotdeauna asta; dar se pare că el nu vrea să cunoască decât adâncul văilor de pe la noi. Când vorbeşte de

noi, pomeneşte numai de adâncimile, nu şi de înălţimile noastre; numai de bătrâneţea, nu şi de tinereţea noastră; numai de trecutul, nu şi de viitorul nostru; numai de moartea, nu şi de viaţa noastră; de neputinţa, nu şi de puterea noastră; despre decăderea, nu şi despre nădejdile noastre!... Cunosc numai un singur european care are o părere mai bună despre noi şi acesta eşti tu, effendi.

— Dar nici n-am vorbit încă cu tine despre astea. Mă cunoşti totuşi? îl întrebai eu.

— Da Noi n-avem mijloacele de comunicaţie pe care le aveţi voi; însă „faima” e o călătoare care merge repede. Ea trece din sat în sat pentru a povesti ce-a văzut şi ce-a auzit şi de mult mi-a vorbit de tine. Ai fost în mai multe rânduri oaspetele haddedihnilor şi de la ei până la noi nu e aşa de departe. Ai fost de vreo câteva ori în munţii Kurdistanului şi am aflat ce s-a întâmplat acolo. Am avut presimţirea că vei veni şi la noi şi de aceea am spus adineauri că te-am aşteptat. Dar mai este şi un alt izvor mai bun, în a cărui apă curată şi limpede am văzut faţa ta venind spre mine. Nu bănuieşti care este?

— Nu.

— Se numeşte Marah Durimeh.

— Ea? Scumpa mea prietenă şi ocrotitoare? O cunoşti? întrebai repede.

— Cred că nimeni n-o cunoaşte mai bine ca mine. Dar, deocamdată, să nu vorbim de ea. Mai este şi altcineva la care trebuie să mă gândesc, în dimineaţa când aţi fost aduşi aici şi am văzut armele tale, am zărit un pumnal care a fost găsit printre ele.

— Îl cunoşti? îi curmai repede vorba.

— Da. Mulţi de aici îl cunosc. E un dar?

— Da.

— Unde l-ai primit?

— În America.

— De la cine? Iartă-mă că te întreb, dar nu e o curiozitate fără rost, care mă face să cercetez.

— De la un persan cu numele de Djafar.

— Mirza Djafar. Fiul lui Mirza Masuk?

— Da, de la el.

— Şi ţi-a dat arma asta spunându-ţi că acela căruia i-o vei arăta va fi gata să facă orice pentru purtătorul ei?

— Aşa este. Vasăzică cunoşti şi cuvintele acestea ale lui?

— Nu numai cuvintele, ci şi întâmplările prin care a trecut Mirza Djafar împreună cu tine şi tot ce aţi vorbit amândoi. Vezi, deci, că te cunosc mai bine decât îţi puteai închipui. De aceea îmi sunt bine cunoscute părerile tale asupra Răsăritului şi asupra legăturilor sale cu Apusul. Înţeleg că ai vrea să afli mai multe despre Mirza Djafar, dar deocamdată te rog să nu mă întrebi nimic. Nu pleci încă, aşa că o să avem timp destul să vorbim de el. Asupra lui pluteşte o taină şi nu ştiu încă dacă mi-e îngăduit să ţi-o dezvălui.

Tăcurăm amândoi. Cât de minunat se ţes iţele vieţii omeneşti! Oricât de departe ar fi unele de altele, odată şi odată vine pe neaşteptate un fir care le uneşte cu trăinicie. Cine sunt ţesătorii care mânuiesc războiul vieţii noastre? Noi înşine? Cine ne dă firele? Cine le pune pe fusuri? Cine mână suveica neobosită, zi cu zi şi ceas cu ceas, până la cea din urmă clipă a vieţii noastre? Oare noi? Sărmani nebuni, care n-avem ochi să vedem!

În timp ce gândurile acestea îmi treceau prin minte, fără să vreau, îmi îndreptai privirea spre templul înflorit. Îl întrebai pe Ustad ce clădire era aceea.

— E biserica noastră, răspunse el. Casa lui Dumnezeu, dar poţi s-o numeşti şi casa lui Allah, căci Dumnezeu şi Allah sunt unul şi acelaşi, ca şi Dumnezeul nostru, pe care îl numim Chodeh.

Privirile mele se îndreptaseră înspre vale, unde zării lumini care se mişcau încolo şi încoace şi auzii voci omeneşti.

Ustadul mă întrebă:

— Ai băgat de seamă, că în sat e mişcare?

— Da, răspunsei eu.

— Te simţi tare slăbit?

— Nu; dar de ce vrei să ştii?

— Fiindcă am o veste pentru tine, care te va bucura.

— Poţi să vorbeşti fără nici o grijă. E vorba de două veşti; una nu e bună, de aceea am să ţi-o spun întâi, pentru ca a doua să te liniştească. Pederul presupune că Hagi Halef Omar se va trezi în noaptea asta.

— Pentru cea din urmă oară?

— Asta numai Dumnezeu o ştie! Sunt încredinţat că presupunerea Pederului se va îndeplini, căci el cunoaşte boala mai bine ca nimeni altul.

— Unde sunt oare solii pe care i-am trimis la haddedihni?

— Asta e a doua veste pe care vreau să ţi-o spun. Gândul de a aduce pe Kara Ben Halef a fost spus de tine, dar nu tu l-ai avut. Faptul însă că ţi-a venit acest gând mă face să cred că mai putem avea nădejde în scăparea lui Halef. Noi nu mai putem face nimic, dar e cu putinţă vederea fiului său să-l salveze.

— Dar fiul său nu e aici.

— Va veni.

— Adevărat? Cu siguranţă? Încă azi? îl întrebai uimit şi plin de bucurie.

— Da, încă azi; în casa asta, înainte de miezul nopţii.

Mă lăsai pe spate şi respirai adânc. Închisei ochii şi abia acum îmi dădui seama cât de mare fusese îngrijorarea mea din pricina lui Halef. Norul întunecat se risipea, lăsând să străbată o nouă rază de nădejde.

— Ştafetele s-au întors? Mă informai eu.

— Nu. Au venit cu tânărul şeic al haddedihnilor numai până la satul care e la o depărtare de trei zile de aici. Acolo au fost nevoiţi să se oprească spre a se odihni, căci nici caii

lor nu puteau merge mai departe. Fiul care vine grăbit să găsească pe tatăl său încă în viaţă — dacă se va putea — nu s-a cruţat nici pe sine, nici caii. Numai grija de calul său istovit l-a făcut să rămână o noapte întreagă în satul acela, dar a trimis înainte două ştafete, de la care am aflat că va sosi astă-seară.

— Şi de ce îmi spui asta abia acum?

— Fiindcă nici eu n-am ştiut mai înainte. El va sosi curând după ştafete, fiindcă, după cum am spus, e foarte grăbit s-ajungă cât mai repede aici. Vezi luminile care se mişcă în vale? Se adună o ceată din djanicunii mei, ca să iasă întru întâmpinarea celor doi.

— Celor doi? Doi sunt?

— Da.

— Cine mai e în afară de fiul lui Halef?

— Un haddedihn care nu vine călare pe cal, el se foloseşte de două cămile de curse, pentru a le putea schimba, când una din ele oboseşte.

— Cum îl cheamă?

— Nu ştiu. Ştafetele erau pline de admiraţie pentru cămilele lui; spuneau că niciodată în viaţă n-au mai văzut animale aşa de frumoase.

— Cămilele poartă cumva un baldachin?

— Nu. Crezi poate că tânărul haddedihn aduce femeie cu el? Nu există nici o femeie care să fie în stare să îndure o asemenea oboseală, chiar venind sub baldachin.. Ştafetele au spus că însoţitorul lui Kara Ben Halef pare să fie un creştin de seamă, care vorbeşte puţin, dar cu glas poruncitor. Poartă ochelari albaştri şi un văl albastru, pentru a-şi cruţa ochii. Eu presupun că e unul din acei europeni învăţaţi, care vin la Djesireh pentru a căuta în ruinele de acolo cărămizi vechi... Spune-mi acum. Ştirea asta nu te-a tulburat?

— Nu. Se vede că sunt încă prea slăbit, ori n-am destulă putere să mă tulbur. Ne aflăm în faţa unui deznodământ.

Dacă va fi rău, mă va găsi pregătit şi ştiu că viaţa omului nu se isprăveşte o dată cu moartea. Chiar dacă Halef ar muri, tot nu l-aş pierde. Totuşi vestea despre sosirea fiului său mă bucură. Revederea îmi va face bine.

— Venisem să te previn; acum sunt liniştit. Ştiu că ai vrea să mai pui multe întrebări. Pederul îţi va da răspunsurile pe care le doreşti. Eu îngrijesc numai de sufletele djanicunilor noştri; toate celelalte treburi le las în seama Pederului.

Se ridică, îmi trecu mâna prin păr, ca şi când ar fi vrut să mă dezmierde şi se retrase înăuntrul clădirii. Când îmi atinse capul, avui din nou senzaţia că mă pătrunde un fluid binefăcător.

Rămăsei singur şi mă gândii la fiul lui Halef. În sfârşit, venea! Simţeam în sufletul meu încredinţarea că venirea lui va salva pe tatăl său. Cine era însă străinul care îl însoţea? Timp de o clipă mă gândisem la mama lui, la Hanneh, „cea mai drăgălaşă şi mai frumoasă dintre toate florile Răsăritului”. Dar dădusem poruncă să nu i se spună nimic de boala lui Halef; apoi, eram şi eu de părerea Ustadului, că nici o femeie n-ar fi în stare să facă un asemenea drum. De altminteri Hanneh era o femeie foarte energică, ştia să călărească întocmai ca un bărbat şi iubea pe Halef din toată inima, aşa că ar fi fost în stare să vină cu Kara Ben Halef; totuşi ar fi fost o faptă din cale-afară de îndrăzneaţă din partea unei femei.

Cine să fie deci însoţitorul? Un învăţat european? Poate îl credeau astfel, din pricina ochelarilor lui albaştri? Şi eu avusesem asemenea ochelari, pe care îi purtam când razele soarelui ardeau prea tare, dar îi dăruisem lui Kara Ben Halef, când era încă mic. Cine să fie deci necunoscutul? Prietenul nostru, David Lindsay, nu putea să fie. E drept că numai lui i-ar fi putut trece prin cap să ia parte la o astfel de goană, pentru a avea o aventură neobişnuită, dar el se afla în drum spre Şiraz. Mă gândii în toate felurile; în afară de dânsul nu

puteam să-mi închipui pe nimeni în stare să facă o astfel de ispravă. Găsii deci nimerit să urmez pilda lui Halef când se afla în încurcătură şi care spunea totdeauna, în astfel de împrejurări, că nu-i place să dezlege ghicitori.

În vale se făcuse iar linişte. Ceata djanicunilor, de care vorbise Ustadul, pornise la drum. Pe locul din faţa mea, unde se aflau caii noştri, fură aduse făclii, care urmau să fie aprinse mai târziu. Pederul, cu câţiva servitori, intră în încăperea din spatele meu; îl auzii dând câteva porunci. Apoi veni afară, se aşeză lângă mine şi mă întrebă:

— Ţi-a spus „şeful” cine va veni încă în seara asta?

— Da.

— Ştiu că te bucuri să revezi pe fiul lui Halef nădăjduiesc că cerul îţi va cruţa prietenul. Crezi că vei fi destul de tare pentru această seară

— Dacă vreau eu, trupul trebuie să se supună.

— Am dat ordin ca încăperea să fie luminată în seara asta ca pentru consfătuirile pe care le ţine Ustadul — şeful nostru — cu bătrânii tribului. Trebuie să veghez asupra vieţii bolnavului şi am nevoie de lumină puternică pentru a putea vedea bine trăsăturile feţei sale. Se va face numai ce voi da eu voie. Te învoieşti cu asta, effendi?

— Din toată inima.

— Dacă se deşteaptă şi nu vorbeşte, atunci va muri. Dacă va fi, însă, în stare să vorbească, atunci va scăpa. Prietenul nostru se poate salva numai prin el însuşi, prin propria sa voinţă. Dacă o mai are. Atunci trag nădejde că va trăi. Dacă va exprima vreo dorinţă, trebuie să facem tot ce ne va sta în putere să i-o îndeplinim, căci această dorinţă va fi toiagul pe care se va sprijini viaţa lui slăbită.

— Porunceşte, te rog, să fiu dus înăuntru. Vreau să fiu aproape de el când se va trezi.

— Bine; dar de ce te grăbeşti? Te oboseşte sfatul afară?

— Nu. Voi aştepta, deci, până mai târziu. Deocamdată aş

vrea să ştiu ce s-a întâmplat cu izgoniţii. N-am mai auzit nimic de ei.

— Mâine sau poimâine îţi voi povesti tot. Astăzi ai altele de făcut. Atât pot să-ţi spun numai, că nu ne-a scăpat nici unul. Te mulţumeşti cu asta?

— Dacă vrei tu, da. Ascultă! N-a fost asta o împuşcătură? Încă una! Şi încă una!

— Da, trei focuri de armă. E semnalul că vin. Au sosit mai curând decât mă aşteptam.

— Kara Ben Halef?

— Da. Eşti pregătit să-l vezi?

— Fără îndoială.

— Bagă bine de seamă; gândeşte-te ce faci. Va fi ca o furtună care îţi va zgudui sufletul.

— Sufletul meu e oţelit; îl cunosc.

— Atunci, fie! Îndrăznim mult, dar am nădejde în Dumnezeu. Acum vreau să văd ce face Halef, apoi voi ieşi în întâmpinarea oaspeţilor, pe cărei îi voi aduce la tine.

Intră în casă şi-l auzii poruncind să se aprindă lumânările. O lumină mare se revărsă în odaie şi putui să văd caii noştri culcaţi în iarbă şi pe djanicuni, aprinzând făcliile pregătite afară. Şi în celelalte încăperi ale clădirii fură aprinse lumini ale căror raze se răsfrânseră în oglinda lacului şipătrunseră până departe în vale. Dintr-acolo răsunară strigăte şi auzii nechezat de cai, apoi desluşii ropotul depărtat al copitelor, care se apropiau tot mai mult. Dinspre dreapta răsună vocea puternică a Pederului. Nu putui desluşi bine cuvintele, înţelesei însă că ura bun-venit oaspeţilor. Apărură pe urmă câţiva călăreţi djanicuni pe locul din faţa casei. Aceştia erau călăuzele, iar în urma lor, luminat de făclii, venea Kara Ben Halef, călare pe Ghalib. După el veneau două cămile de călărie, de rasa cea mai curată. Pe una din ele călărea străinul cu vălul albastru. Armele erau atârnate de oblâncul şeii. Străinul vorbea cu Pederul. Ca şi Kara Ben Halef, era

îmbrăcat în veşminte care se poartă de obicei în pustiu.

Kara Ben Halef descălecă şi se apropie de cămile, pentru a ajuta străinului la descălecat. Acesta sări din şa, fără nici un ajutor şi întrebă cu voce atât de tare, încât putui desluşi cuvintele:

— Acum spune-mi unde se află şeicul haddedihnilor?

Glasul ăsta! Îl cunoşteam eu bine! Mă înşela oare auzul, Sau era într-adevăr el?!

— Aici sus, în sală, răspunse Pederul.

— Haidem repede.

La aceste cuvinte, străinul apucă pe Kara Ben Halef de mână şi urcă treptele.

— Vă rog să nu mergeţi aşa de repede, stărui Pederul. Mai întâi e nevoie să...

Străinului nici nu-i trecu însă prin gând să ia în seamă cuvintele lui. Plin de nerăbdare, trase pe Kara Ben Halef după dânsul, până când ajunse în capul scării. Aici dădu cu ochii de mine şi se opri în loc, mă privi cu luare-aminte şi deodată rămase ca împietrit. Apoi ridică încet braţele şi-şi lovi palmele una de alta.

— Sihdi! strigă el.

— Eu sunt! îi răspunsei.

Făcu câţiva paşi spre mine, se aruncă la picioarele mele, îmi luă mâinile, le trase sub văl şi îşi îngropa faţa în ele. Simţii nişte obraji netezi, fără barbă. Trupul îi tremura. Se străduia din răsputeri să-şi stăpânească plânsul, dar nu reuşi Şi un potop de lacrimi se prelinse pe mâinile mele. Kara Ben Halef stătea tăcut pe prima treaptă a scării. Şi el mă recunoscuse, dar lăsă celeilalte persoane întâietatea să vorbească cu mine.

Aceasta ridică apoi capul, mă mai privi încă o dată cercetător şi grăi cu vocea întretăiată de suspine:

— Tu eşti, Sihdi al meu! Singurul prieten al vieţii mele; sfătuitorul inimii, călăuza sufletului meu rătăcitor, ocrotitorul şi sprijinul meu la nevoie! Mă cunoşti?

— Hanneh!

Eram atât de mişcat, încât abia îi putui pronunţa numele. Ochii îmi erau plini de lacrimi şi glasul îmi tremura. Aruncă turbanul de pe cap, desfăcu vălul şi spuse suspinând:

— Da, eu sunt. Dar tu nu mai eşti acelaşi de odinioară.

— Voi fi din nou acelaşi.

— Da, trebuie să fii, trebuie neapărat! Eu te voi însănătoşi, eu, eu! Voi începe chiar îndată, chiar în clipa asta. Cunoşti povestea „Adevărului” care a venit din cer şi s-a întâlnit cu „Moartea”. A sărutat-o şi „Moartea” s-a prefăcut în „Viaţă”.

— O cunosc, luminosul „Adevăr” ceresc e tot ce poate fi mai frumos pe lume.

— Lasă-mă să fiu eu acest „Adevăr” şi nu te supăra de îndrăzneala pe care o voi avea.

Se târî în genunchi până la mine, îmi luă capul în mâini şi mă sărută pe amândoi obrajii, apoi pe frunte şi urmă plângând:

— Cine a fost aceea care te-a atins cu buzele ei? N-a fost Hanneh, soţia lui Hagi Halef Omar, şeicul haddedihnilor. Sărutul acestei femei nu ţi-ar folosi la nimic, cu toată dragostea şi recunoştinţa pe care o păstrează în inima ei pentru tine. Oh, Sihdi al meu! Ştiam că ne eşti drag tuturor, dar cât de drag, abia acum o ştiu, când ai fost atins de mâna morţii şi te văd, atât de istovit şi slab, încât mi se rupe inima de jale. Kara Ben Halef, fiul meu, vino încoace şi pune-ţi mâinile pe capul acestui om care a venit la noi şi ne-a adus numai iubire, ne-a învăţat ce este adevărata iubire!

Băiatul îşi încleşta fălcile, pentru a nu izbucni în plâns; dar buzele îi tremurau şi în ochi îi luceau lacrimi. Nu-mi puse numai mâinile pe cap, ci îşi lipi şi obrazul de al meu. Putui să-mi dau încă o dată seama că mă iubea din tot sufletul. Mama lui împreună mâinile şi grăi mai departe:

— Sihdi, te binecuvântez! Nu aşa cum fac alţii, ci-ţi dau mai mult; ceva ce numai eu pot să-ţi dau. Te binecuvântez cu

mâinile copilului meu, asupra căruia pluteşte binecuvântarea tatălui său şi a mamei sale. Întreită e deci binecuvântarea care se va revărsa asupra ta în vecii vecilor!

Deodată se auzi vocea adâncă şi limpede a Ustadului, care, neobservat de nimeni, stătuse în dosul unui stâlp:

— Nu numai întreită să fie, şi, la rândul tău, fi binecuvântată. Păşi în sală, întinse mâinile deasupra ei şi urmă: Te văd astăzi pentru întâia oară şi totuşi mi se pare că te cunosc de multă vreme. Aud că eşti Hanneh, soţia lui Hagi Halef Omar; dar în clipa asta eşti mai mult pentru mine. Eşti sufletul tuturor femeilor, care a pogorât din înălţimi necunoscute nouă, pentru a aduce fericirea şi bucuria pe pământ. Cu vorbele tale m-ai mişcat până în adâncul sufletului. Tu, femeia unui musulman, osândită la singurătatea haremului, ai călcat legea sfântă, sărutând pe un creştin, pentru a asculta o lege mai înaltă: aceea a inimii. Pentru tine mă voi ruga lui Dumnezeu, cum nu m-am mai rugat pentru nimeni altul, să adeverească cuvintele că acela care binecuvântează va fi binecuvântat:

Hanneh îşi ridică ochii spre el şi îl privi lung.

— Tu eşti Ustadul? întrebă ea.

— Aşa mi se spune, răspunse acesta.

— Ai spus adineauri că ţi se pare că m-ai cunoaşte de vreme îndelungată: Dar nu te-am mai văzut, oare şi eu? Nu-mi amintesc însă, când şi unde. Aici, în munţii aceştia, nu. Ai primit în casa ta pe stăpânul tribului şi cortului meu şi îţi mulţumesc. Îmi dai voie să mă duc acum la el?

— Te voi duce eu, răspunse „şeful”. Pederul se află lângă dânsul. Dar eşti destul de tare, fiica mea, să-l poţi vedea în starea în care se află? Sărmanul are înfăţişarea unui mort.

La auzul acestor cuvinte, Hanneh îşi îndreptă trupul, ochii îi luciră şi o expresie de hotărâre se ivi pe faţa ei.

— Poate mă voi speria, dar nici o tânguire nu va ieşi de pe buzele mele. Şi fiul meu e tare. Vino, Kara, să mergem la tata.

Ce femeie! Ustadul o luă de mână pentru a o conduce. Hanneh o dădu pe cealaltă lui Kara şi astfel intrară toţi trei. Rămăsei să ascult. Nu auzii nici un cuvânt, nici un sunet. Cât de mult se speriase de înfăţişarea mea suferindă! Dar a lui Halef era şi mai rea. Şi totuşi, cu câtă linişte se apropie de el. Îmi spusei iar: ce femeie!

Privii la djanicunii care luaseră şeile de pe calul lui Kara şi de pe cele două cămile şi cărora le dădeau acum apă şi nutreţ. Gândurile îmi erau însă la prietenul meu. Abia după multă vreme auzii iar paşi şi văzui pe Peder venind spre mine.

— Femeia asta e o eroină şi fiul ei un erou, îmi spuse el în şoaptă. Amândoi sunt lângă Halef. Şi „şeful” va rămâne acolo, căci presupune că se va deştepta peste scurt timp. Am văzut mişcându-se încreţiturile de pe fruntea lui.

— Pot să intru şi eu? îl întrebai.

— Chiar te rog să te duci. E bine să te vadă şi pe tine când se va deştepta.

Câţiva oameni mă ridicară cu perne cu tot şi mă duseră înăuntru. Hanneh şi Kara şedeau lângă Halef, iar Ustadul la picioarele lui. Mi se făcu şi mie loc în apropiere. Pederul se aşeză la căpătâi şi examina neîncetat pe bolnav. Şacara era şi ea de faţă, iar la uşă stăteau doi oameni, aşteptând porunci.

Puteam să văd desluşit faţa lui Halef, căci încăperea era bine luminată. Sărmanul avea înfăţişarea unei mumii. Hanneh stătea nemişcată şi faţa îi era ca împietrită. Kara şedea astfel, încât nu puteam să-i văd faţa. În sufletul meu era o pace şi o încredere cum n-o avusesem înainte de sosirea Hannehei şi a lui Kara.

— Sihdi!

Cine vorbise? Mă chemase cineva? Mă uitai întrebător la toţi şi tot aşa mă priviră şi ei. Nimeni nu spusese acest cuvânt, dar toţi îl auziseră ca şi mine.

— A vorbit Halef? întrebai eu.

Nimeni nu ştia să-mi răspundă. Nu fusese glasul lui, care ne

era cunoscut şi nimeni nu văzuse o mişcare a buzelor sale. Privirile ne erau îndreptate spre gura lui întredeschisă.

— Sihdi!... Sihdi!...

De data asta auzirăm bine că vorbise Hagi Halef, cu toate că nici acum buzele lui nu se mişcaseră. Era un glas ciudat; nici tare, nici încet; fără sunet propriu-zis şi, totuşi, destul de desluşit. Dacă ar exista fantome care să poată vorbi, glasul lor ar suna ca acela cu care grăise Halef în clipa asta.

— Halef, scumpul meu Halef! exclamai eu.

— Nu sunt Halef, fu răspunsul său.

— Nici hagiul meu?

— Nici ăsta nu sunt.

— Atunci Hagi Halef?

— Nu sunt eu.

— Dar cine eşti?

— Nu ştiu.

— Spune numele tău.

— N-am nume.

— Dar te cunoşti?

— Eu sunt eu.

— Unde te afli?

— Aici.

— Unde aici?

— Lângă tine, lângă Sihdi al meu. Acum sunt la haddedihni. Unde e Hanneh? N-o văd! Unde e Kara, fiul meu? Nici pe dânsul nu-l văd. Îi caut pe amândoi.

— Unde te-ai dus să-i cauţi?

De data asta nu răspunse, aşa că tăcui şi eu. Toate aceste răspunsuri scurte le dăduse fără să mişte buzele, totuşi îl înţeleseserăm.

— Sihdi... Sihdi...! îl auzirăm iar după o pauză.

— Da, Halef!

— Sunt lângă tine.

— Iar?

— Da. Văd cu ochii tăi. E adevărat?

— Da. Ce crezi tu, văd şi eu. Iată că i-am găsit; îi zăresc. Kara şi Hanneh, care îmi sunt atât de dragi. Dar mai văd ceva! Văd... cine... e ăsta?. Asta e... Pe... Peder... Pederul... şi trebuie să... plec... să... mă... despart de tine!... Cine sunt... eu... şi... cine...!

Deodată Ustadul se ridică cu o mişcare repede şi spuse cu glas neobişnuit de tare şi desluşit:

— Eşti Hagi Halef Omar, şeicul haddedihnilor din tribul sammarilor!

— Ha... hagiul... Hal... Halef...

Pronunţa cu greu numai silabele, apoi glasul i se stinse.

Ustadul se aşeză iar jos, se apleca spre mine şi mă întrebă în şoaptă:

— Ai înţeles ce-am făcut?

— Nu.

— Gândeşte-te bine! I-am readus sufletul.

— E cu putinţă să readuci, prin cuvinte, un suflet care e gata să piardă legătura cu trupul?

— Vei avea în scurt timp dovada că e cu putinţă. Pentru voi, europenii, e o taină, căci nu ştiţi încă ce este sufletul şi unde sălăşluieşte.

Se făcu iar tăcere în jurul nostru şi nu puteam face altceva, decât să aşteptăm. Astfel trecu mai bine de jumătate de oră, când văzurăm dispărând împietrirea de pe faţa lui Halef. Înfăţişarea de mumie începu să se schimbe, să se piardă, deşi nu se putea încă vorbi de o însufleţire a trăsăturilor: Halef mişcă puţin buzele, dar nu auzirăm nici un sunet. Puturăm vedea cum ochii se mişcară sub pleoape, apoi urmă o tremurătură a braţelor şj picioarelor şi, în sfârşit, scoase aproape ţipând cuvintele:

— Sihdi... Sihdi... eşti lângă mine?.

— Da, sunt aici, răspunsei eu.

— Spune-mi, cum mă cheamă?

— Eşti prietenul meu Hagi Halef Omar.

— Şeicul haddedihnilor?

— Da.

— Tot bolnav sunt?

— Deocamdată da, însă te vei însănătoşi în curând.

— Tu eşti Kara Ben Nemsi?

— Da.

— Ascultă! Acum ştiu ce înseamnă a muri.

— Spune-mi şi mie.

— Nu acum, căci îmi vine greu să vorbesc. Sihdi, ai auzit şi tu dangăt de clopote?

— Da, sunau pentru rugăciune.

— Spune-le să mai sune; să se mai roage pentru mine, căci vreau să trăiesc, să mă întorc la Hanneh a mea... Ea este...

Se opri din vorbă şi faţa lui căpătă o expresie încordată de reculegere; apoi urmă, vorbind rar şi când ar culege cuvintele unul câte unul.

... Mi se pare oare...? Am văzut... cumva pe... Hanneh... a mea... aici...? Nu era... şi... fiul meu... Kara... lângă mine? Nu vedeam... cu ochii mei... ci cu... alţi ochi...! Cu ochii aceştia... străini... am văzut... cadavrul meu... Lângă el... şedea... Hanneh... îmbrăcată în... veşminte bărbăteşti... aici lângă mine... la dreapta mea... Nu pot întoarce capul... nu pot deschide ochii... nu pot să-i văd dar totuşi... Hanneh, Hanneh... fericirea mea... viaţa mea... ştiu că eşti lângă mine.

Pentru o clipă, Hanneh îşi pierdu stăpânirea de sine. Sări în picioare şi strigă:

— Slavă ţie Allah! Eram gata să mă înăbuş de durere şi jale. Acum sufletul mi-e iar uşor, căci ştiu că iubitul meu va trăi. Allah, Îndurătorule, tu ni l-ai dat înapoi!

Privirile noastre fuseseră îndreptate numai la ea, dar când ne uitarăm acum la Halef, rămaserăm uimiţi de înrâurirea pe care o avusese vocea ei asupra lui. Clătină capul, iar

trăsăturile feţei se înviorară. Deschisese ochii şi se uita la Hanneh, cu o privire de adâncă fericire. Şi Kara se ridicase de jos şi se apropiase de mama lui. La vederea fiului său, Halef căpătă putere să mişte şi mâinile. Le împreună şi spuse:

— Şi tu eşti aici, iubitul meu copil? N-am murit şi totuşi mi se pare că sunt în rai!

După ce spuse aceste cuvinte, închise ochii, iar mama şi fiul îngenunchează lângă dânsul, îi luară mâinile într-ale lor şi îi spuseră cuvinte pline de dragoste neţărmurită. Halef nu răspunse nimic, ci ascultă numai în tăcere.

Deodată auzirăm dangăt de clopote, căci îndată ce auzise dorinţa lui Halef, unul din djanicuni, care stătuse lângă uşă, alergase să i-o împlinească. Bolnavul auzi sunetul şi un zâmbet de mulţumire îi flutură pe buze. Împreună cu noi, cei de faţă, mii de oameni se rugau pentru viaţa lui. Apoi oboseala îl copleşi; închise ochii şi adormi; împreună cu dânsul şi eu.

Nu era de mirare că emoţiile din seara asta mă obosiseră şi pe mine. Fui dus la culcuşul meu, în jurul căruia plutea mirosul de viorele, unde căzui într-un somn adânc, din care mă deşteptai chiar a doua zi spre seară, când soarele se lăsa spre asfinţit. Simţii îndată că această odihnă lungă mă întărise nespus de mult.

Când deschisei ochii, văzui pe Hanneh lângă mine, îmbrăcată în veşminte femeieşti, pe care le adusese cu dânsa. Îmi întinse mâna şi spuse:

— Am aşteptat cu nerăbdare să te trezeşti. Kara e lângă Halef, pentru a mă chema, îndată ce va fi nevoie de mine. Acum trebuie să mănânci; voi spune Şacarei să aducă îndată mâncarea.

— Ştii unde e Şacara?

— Da; ne-am împrietenit repede, căci are o inimă de aur, cu care cucereşte pe toţi.

Hanneh se depărtă şi se întoarse repede cu tânăra fată. În

timp ce aceasta îmi servea mâncarea, Hanneh se duse la Halef care, după cum îmi spuse Şacara, dormea de ieri, fără întrerupere. Ea se aplecă asupra lui şi îi atinse fruntea cu buzele. Pesemne că-l trezise cu această atingere, căci Halef se mişcă. Şacara ieşi repede pentru a chema pe Peder, căci acesta ceruse să fie de faţă când se va deştepta şeicul haddedihnilor.

Auzii pe Halef vorbind încet, însă nu putui înţelege ce spunea. Ţinea încă ochii închişi când sosi Pederul. Acesta examina scurt timp bolnavul, apoi făcu semn Hannehei să vorbească cu dânsul. Ea îi spuse câteva cuvinte de dezmierdare, la auzul cărora un zâmbet de fericire însenină faţa lui Halef. Hanneh repetă cuvintele şi-l întrebă, apoi cum se simte. Auzii glasul lui încă slab, dar foarte desluşit:

— *Hamdulillah!*... N-a fost vis!... Viaţa... s-a reîntors... la mine!... Hanneh... Hanneh... şi ..., şi....

Tăcu o clipă pentru a-şi aduna gândurile. Atunci Kara zise, la rândul său:

— ... şi eu, tată, sunt aici! Kara Ben Halef, fiul tău, e lângă tine.

— Kara... fiul meu... tânărul erou al haddedihnilor!

Întoarse faţa spre fiul său, dar fără a deschide ochii, apoi urmă:

— Şi tu aici?... Ai venit... la mine?... Te-am văzut... de departe... Veneai călare!...

— Da, tată.

— Pe... pe ce cal?

— Pe Ghalib, pe care mi l-ai dăruit tu.

Deodată o tresărire repede şi energică străbătu trupul lui Halef.

— Încalecă! zise el.

— Pe Ghalib? întrebă Kara.

— Da.

— Acum? Aici?

— Da!... Tribul haddedihnilor... tu eşti!... Vreau să văd... pe... vitejii mei!...

Porunca asta fu spusă cu glas slab, dar hotărât. Kara se uită întrebător la Peder.

Acesta îl luă de mână şi ieşi cu dânsul pe locul din faţa casei, unde îl auzii spunându-i:

— Pune repede şaua pe calul tău, ia armele şi, pregătit ca pentru luptă, vino călare lângă tatăl tău. Când te va vedea astfel, va căpăta noi puteri. Grăbeşte-te, copilul meu!

Halef tăcea acum, dar se vedea că aşteaptă ceva. Îşi dovedea nerăbdarea prin mişcări scurte.

După câteva minute începu iar să vorbească:

— Kara... repede... repede!... N-am... timp... să... aştept!...

Vocea îi era atât de speriată, încât Hanneh se sculă repede şi privi afară, dacă nu vine Kara. În clipa asta intră şi Pederul.

— Cât mai degrabă, zise ea.

— Vin îndată, răspunse el. Nu-ţi pierde cumpătul. Clipa asta va fi hotărâtoare. Îngenunchează lângă dânsul, căci va avea nevoie de tine.

Hanneh îi urmă sfatul şi Halef începu iar să vorbească:

— Nu... nu... mai... vin!... Şi... eu... trebuie să plec.

Deodată se auzi de afară tropot de copite, dar Ghalib nu era deprins să urce scări şi părea că se împotriveşte.

— Înainte... repede... repede! îl îndemnă Kara.

Calul sări mai multe trepte deodată şi cu un singur salt se avântă apoi în încăpere, unde se opri brusc lângă culcuşul lui Halef, nemişcat ca o stană de piatră. Tânărul haddedihn pusese cuţitul şi pistoalele la brâu, puşca o avea pe spinare, iar în mână ţinea o suliţă. Cu înfăţişarea unui războinic viteaz, cu ochii sclipitori, se uita la tatăl său bolnav.

Acesta deschise ochii şi îşi îndreptă privirea spre fiul său. Se părea că nici nu-şi dă seama cum Hanneh îi sprijinea capul şi umerii, pentru ca să-i ajute să se ridice.

— Ghalib... neînvinsul...! zise el. El poartă... viitorul...

haddedihnilor mei...! Dar nici... trecutul... nu moare... nu moare...! Trecutul prezentul... sunt eu...! Eu rămân... cu voi cu voi! Vreau să... să...! Vreau Hanneh... viaţa se reîntoarce!

Câtva timp îşi mai ţinu privirea, plină de bucurie, îndreptată asupra lui Kara, apoi închise ochii. Hanneh îl culcă şi îi potrivi pernele. Avui impresia că înfăţişarea lui se schimbase şi nu mai era aceea a unui mort, ca adineauri. Kara descălecă şi duse calul afară, fără să facă zgomot. Hanneh se uită întrebătoare şi plină de teamă la Peder. Acesta o luă de mână, îi ajută să se ridice şi spuse:

— Nădejdea nu e pierdută. Vino cu mine să-i pregătim o băutură întăritoare. Dacă o bea, e salvat.

După plecarea lor, Kara intră iar, se opri câteva clipe lângă mine, apoi se duse la tatăl său, care un era cu desăvârşire treaz, dar nici nu dormea. Îşi mişca când o mână, când un picior, într-un chip din care se putea deduce că făcea, cu voinţă, aceste mişcări.

După câtva timp Pederul se întoarse împreună cu Hanneh. Bănuiam că în vasul pe care îl avea în mâini se afla aceeaşi supă de carne, care mă întremase şi pe mine. Cu ajutorul unei linguri îi dădu şi lui Halef din ea. El sorbi fără să se împotrivească, apoi căzu într-un somn liniştit şi Pederul spuse că, fără îndoială, va dormi până a doua zi dimineaţa.

Hanneh şi Kara erau nespus de fericiţi, iar când cerui să fiu dus afară, ca ieri, mă rugară sa le povestesc prin ce peripeţii trecusem cu Halef, după plecarea noastră de la haddedihni. Pederul se împotrivi însă, atrăgându-le atenţia că trebuie să se odihnească după drumul lung şi obositor pe care îl făcuseră călare. Le mai spuse că Halef nu va mai avea nevoie de ei, căci el şi Şacara vor îngriji de dânsul. Fură nevoiţi să se supună şi astfel rămăsei singur afară, unde mă bucurai de priveliştea apusului de soare.

În timp ce eu nu mă mişcai de acolo până aproape de miezul nopţii, Şacara şezu lângă Halef. Pederul se afla la

„şef”, în casa căruia avea în seara asta o consfătuire importantă, care se ţinu în altă încăpere, deoarece sala care servea de obicei pentru acest scop ne fusese cedată nouă. În clipa când cerui să fiu dus înăuntru, veni şi şeicul djanicunilor şi îmi aduse la cunoştinţă pentru ce se ţinuse consfătuirea.

— Am vorbit despre „serbarea de cincizeci de ani” pe care vrem s-o facem, spuse el.

O sărbătoare persană cu numele acesta nu-mi era cunoscută, aşa că-l privii nedumerit.

— Nu ţi-a vorbit încă nimeni de ea? mă întrebă el.

— Nu.

— Nici Şacara?

— Nici ea.

— Ţi-ar fi spus bucuroasă, căci această serbare ne preocupă pe toţi de mai multă vreme, dar se vede că a ţinut să fie ascultătoare şi în privinţa asta. „Şeful” a poruncit să nu vă plictisească cu lucruri care nu vă privesc, deci nici cu treburile noastre. El ţinea să nu vă tulbure nimeni şi nimic. Dar starea ta s-a îmbunătăţit atât de mult, effendi, încât pot să-ţi vorbesc fără nici o grijă despre această serbare. A fost o nepotrivire de păreri între Ustad, adică şeful nostru şi noi, căci el nu dorea să ţinem serbarea. Dar în seara asta l-am înduplecat cu rugăminţile noastre. Peste două săptămâni se vor împlini cincizeci de ani de când a venit la noi şi recunoştinţa ne îndeamnă să serbăm ziua asta. Până acum s-a împotrivit, dar azi l-am convins că e o dorinţă fierbinte a noastră să ţinem această sărbătoare şi în sfârşit s-a învoit numai ca să ne facă plăcerea. Până atunci veţi mai rămâne şi voi aici, aşa că bucuria noastră va fi şi mai mare.

— Hagi Halef nu vă va tulbura oare bucuria? îl întrerupsei eu.

— Mă aşteptam la întrebarea asta din partea ta. Ţi-aş spune ce gândesc, dar mi-e teamă că vei râde de mine.

— Atunci sunt liniştit. Dacă ceea ce ai de gând să-mi spui

ar putea să-mi stârnească râsul, asta înseamnă că putem avea nădejde în ce priveşte starea lui Halef.

— Aşa şi e. Dar dacă am vorbit de râs, nu m-am gândit la însănătoşirea lui Halef, ci la gândurile ce ţi le-ai putea face. Eu, ca doctor, am păreri care sunt, poate, foarte deosebite de ale tale.

— Tu eşti doctorul şi eu profanul; cum m-aş încumeta să râd?

— Cu toate acestea s-ar putea întâmpla, căci ceea ce vreau să-ţi spun nu e numai părerea doctorului. Am de-a face cu un om grav bolnav şi, pentru a-l putea trata cum se cuvine, trebuie să-i cunosc firea şi bănuiesc că în privinţa asta eşti de altă părere decât sunt eu.

— Poate da, poate nu. Oricum ar fi însă, n-am să râd de părerea ta. Te rog spune-mi-o.

— Atunci ascultă.

Deocamdată spuse numai aceste două cuvinte şi se aşeză lângă culcuşul meu cu faţa întoarsă spre mine. Înălţă capul şi îşi îndreptă privirea spre lumânările care ardeau într-o firidă. Înfăţişarea lui se schimbă, devenind mai impunătoare şi mai nobilă. Părul lung, argintiu, îi încadra chipul de profet. După o tăcere de câtva timp, în care gândurile sale păreau să fi rătăcit departe, Pederul începu astfel:

— Fără-ndoială că ceea ce-ţi voi spune va fi ceva nou pentru tine. Te rog să-mi răspunzi la o întrebare: ştii ce e spiritul?

— Nu.

— Dar sufletul?

— Nici asta.

— Crezi că amândouă sunt unul şi acelaşi lucru?

— Nu.

— Ştii ce e trupul?

— Nici asta nu ştiu.

Un zâmbet blând, de adâncă înţelegere, îi lumină faţa şi

urmă:

— Ar trebui să te laud pentru modestia ta, dar nu meriţi. Aştepţi să afli de la mine ceea ce nu vrei să-mi spui tu. Şi fiindcă adevărul celor ce ai putea să-mi spui nu-ţi pare cu desăvârşire neîndoielnic, preferi să-ţi arăţi îndoiala faţă de ce voi spune eu. Ei bine, o să-ţi fac pe plac. Cine cruţă pe altul se poate aştepta şi el la cruţare. Tu ai spirit. Sihdi?

— Nădăjduiesc că da.

— Nu nădăjdui nimic. Presupui că tu ai spirit dar nu e aşa, căci el te are pe tine şi tu eşti sclavul său. Dar suflet ai?

— Vrei să spui un suflet, sau suflet îndeobşte?

— Nu face pe europeanul iscusit şi învăţat, ci răspunde-mi limpede: ai suflet?

— Da...

— Nici asta nu e adevărat, căci şi acesta te are pe tine; numai cu deosebirea că sufletul nu e o fantoma ca spiritul, ci un adevăr măreţ şi dumnezeiesc, căruia îi datorăm dreptul nostru la fericire. Asta o spune asiaticul jumătate sălbatic europeanului învăţat. Dacă acesta îl crede, rămâne o întrebate; Răsăritul a dat multe învăţături Apusului, care, în parte, n-au fost crezute, în parte au rămas neînţelese; şi acum, când Răsăritul s-a săturat să dea mereu învăţături zadarnice, de ce spune despre el că a îmbătrânit şi s-a istovit? Dar să lăsăm ştiinţa sufletului şi să vorbim de boala lui Hagi Halef. Despre suflet poţi să vorbeşti cu „şeful”, care ştie mai multe despre dânsul decât stă scris în cărţile lui.

— Cărţi? întrebai surprins. Ustadul are cărţi?

Pederul îmi aruncă o privire care mă făcu să roşesc şi răspunse:

— Mă întrebi dacă are cărţi?... Ba are chiar patru biblioteci foarte mari. Cea dintâi e *Biblia*; a doua e inima lui, în care sunt scrise mii de versete minunate; a treia cuprinde tot ce natura îi arată ochiului său, iar a patra o vei vedea când te vei însănătoşi îndeajuns, ca să poţi urca scara care duce la

locuinţa lui. Acolo ai să vezi multe, foarte multe cărţi, scrise în limbi pe care eu nu le pot citi şi nici înţelege. O bună parte din viaţa mea am petrecut-o cu dânsul, cu cărţile sale şi am ascultat învăţăturile lui. Şi dacă, trecând prin lupte şi suferinţi, am reuşit să fac din djanicunii mei nişte oameni fericiţi, a fost datorită numai lui. Şi dacă astăzi sunt cunoscut ca un medic destul de bun, tot lui trebuie să-i mulţumesc. Tocmai boala care te-a prins pe tine şi pe Halef a făcut pe vremuri multe victime printre noi, dar „şeful" i-a venit de hac, învăţându-ne cum s-o vindecăm. Bănuieşti de ce e atât de primejdioasă, mai primejdioasă ca multe altele?

— De ce?

— Nici tu, nici medicii voştri nu ştiu asta.

— Presupun că din pricina îndelungatei stări de nesimţire în care te aduce.

— Aşa e. Spune-mi însă care e pricina acestei stări de nesimţire?

— Sufletul se depărtează de trup.

— Da; dar de ce?

— Fără îndoială, din pricina bolii.

— Te învârteşti într-un cerc, effendi şi nu cunoşti sufletul. Ai auzit vreodată expresia „suflet bun"?

— Da.

— Dar pe aceea de „suflet rău"?

— Nu.

— Acum îţi voi spune ce nu ştii şi e încă nou pentru tine: „suflet rău" nu există. Sufletul se fereşte de tot ce-i rău, sau chiar numai urât. Răul şi urâtul au o putere atât de mare asupra noastră, numai fiindcă alungă sufletul. Acesta fuge şi atunci rămânem singuri, fără ocrotirea lui. Omul nu trebuie să-şi ducă sufletul în ispită, ci să-l ferească de tot ce l-ar putea jigni. Să nu-l silească să se despartă de dânsul, nici măcar pentru o clipă. Ai văzut vreodată un om leşinând?

— De multe ori.

— Atunci vei şti că pricina leşinului a fost întotdeauna ceva rău sau urât. În aer rău sau miros urât, omul nu se simte bine, respiră greu şi poate să-şi piardă chiar cunoştinţa. Sufletul se depărtează de simţurile care îi pricinuiesc dureri. Când casa în care locuieşti îţi devine nesuferită, atunci o părăseşti. Acum gândeşte-te puţin la viorelele care au fost aşezate lângă tine şi la trandafirii de lângă Halef.

— Ah, acum încep să înţeleg!

— Boala asta descompune anumite părticele ale trupului, fără să le scoată afară, aşa că trupul începe să putrezească de viu, cum ai putut să-ţi dai seama după miros. După cum ţi-am spus, mi-e teamă că vei râde de mine, aşa că deocamdată îţi voi spune numai că n-am aşezat viorele şi trandafiri în jurul vostru numai pentru a vă împodobi sau pentru a feri nasurile noastre de mirosul urât. S-au aşezat pentru o pricină mult mai serioasă. Dacă vreau să fiu doctor bun, trebuie să mă îngrijesc şi de suflet, nu numai de trup. Trebuie să lupt din răsputeri şi să mă folosesc de toate mijloacele pentru a împiedica sufletul să se despartă de trup. Nici nu-ţi poţi închipui câte băi ai făcut, pe când zăceai în nesimţire. Aceste băi n-au avut de scop numai curăţirea corpului tău. Zâmbeşti?

— Nu.

— Mi s-a părut pesemne. Dacă descompunerea trupului a ajuns aşa departe, încât sufletul a pierdut legătura cu simţurile, atunci bolnavul nu mai are scăpare. De aceea la Halef mi-am pus toată nădejdea în faptul că va mai putea vedea, auzi şi vorbi şi nu m-am înşelat. Dar sufletul unui bolnav nu trebuie numai să poată, ci să şi vrea. Ai avut o idee nespus de fericită când ai trimis la haddedihni după Kara Ben Halef. Efectul a fost şi mai puternic, prin faptul că a adus cu el şi pe mama lui. Vederea acestor două fiinţe dragi a silit sufletul să rămână legat de trap. Crede-mă că trupul n-are putere să reţină sufletul, dacă acesta nu vrea să rămână în el.

Dacă însă doctorul reuşeşte să prefacă voinţa sufletului în energie, atunci putinţa de vindecare a bolnavului devine îndoit de mare. În privinţa asta Halef mi-a venit în ajutor, când a avut dorinţa să-şi vadă fiul călare şi în ţinută de războinic. Ai văzut ce repede i-am îndeplinit dorinţa asta. Acum cred că e salvat.

— Crezi numai?

— Da.

— Bucuros aş vrea să te aud spunând că eşti sigur de salvarea lui.

— Aşteaptă până mâine.

— Mâine se va hotărî?

— Probabil. După cum am văzut, Halef e un călăreţ foarte bun.

— Nu numai bun, ci pătimaş.

— Minunat; căci în chipul ăsta, îi voi putea prinde sufletul. Mă gândesc la cursa de întrecere pe care aţi făcut-o amândoi. Ai băgat poate de seamă că sunt un şeic şi poate şi doctor bun, însă nu şi călăreţ desăvârşit. Contactul apropiat cu „şeful” nu mi-a îngăduit să mă îndeletnicesc prea mult cu călăria. Dacă ar fi fost altfel, nu m-ai fi ajuns din urmă, când am fugit călare pe iapa lui îmi aduc aminte că ochii lui Halef au lucit de bucurie cu prilejul acela. Îi plac mult astfel de alergări de cai?

— O astfel de alergare e mai presus de orice pentru dânsul.

— Dacă e aşa, vom orândui ca la serbarea plănuită să aibă loc o alergare de cai...

— Dar serbarea se va ţine peste două săptămâni şi presupun că până atunci Halef nu se va fi întremat îndeajuns, îl întrerupsei eu.

— Ai dreptate; nu-i însă nevoie să călărească chiar el. Numai gândul la această alergare îşi va face efectul dorit. Presupun că mâine îşi va veni în fire pentru mai mult timp.

Dacă voi vedea că nu-i poate fi dăunător, am să vorbesc cu dânsul de alergarea asta. Efectul la care mă aştept va întări presupunerea mea. Însă, bineînţeles, nici un om şi nici un doctor nu e atotştiutor. Unde e muritorul care ar putea să prezică ce se va întâmpla nu mai departe decât în clipa următoare? După toate prevederile omeneşti, însă, tu eşti salvat, effendi şi nădăjduiesc să pot spune mâine acelaşi lucru despre Halef.

— Asta se va întâmpla numai mulţumită îngrijirilor voastre pline de dragoste...

— Lasă, nu mai vorbi de asta, mă întrerupse el. Să vorbim mai bine despre darul pe care am de gând să ţi-l fac mâine.

— Un dar?

— Da.

Poţi să-mi spui chiar de pe acum ce e?

— Da, căci după părerea mea o bucurie nu vine niciodată prea devreme.

— Atunci spune-mi despre ce e vorba.

— Ghiceşte, effendi.

— Nu pot. Sunt atâtea lucruri care mi-ar putea face bucurie. Dă-mi un sprijin!

— Ai spus cuvântul; ai ghicit aproape; e vorba de un sprijin.

— Nu cumva ai de gând să-mi dai un baston?

— Da. Mâine vei încerca să umbli iar. Şi chiar de vei face numai câţiva paşi, încercarea asta te va întări.

— Ai dreptate, asta mă va întări într-adevăr Numai gândul la această încercare îmi şi dă putere.

— Acum culcă-te, căci s-a făcut târziu. Dumnezeu să te ocrotească.

Pederul plecă şi, urmându-i sfatul, dormii buştean până a doua zi dimineaţă.

Când mă deşteptai, zării pe Hanneh şi pe Kara lângă Halef. În aceeaşi clipă intră şi Şacara, care, văzându-mă treaz, îmi

făcu un salut din cap şi plecă iar să-mi aducă de mâncare. Când se reîntoarse, observară şi ceilalţi că mă deşteptasem şi se apropiară de mine să-mi spună că Halef mai doarme, dar că se mişcă din când în când. Pederul dăduse poruncă să fie chemat îndată ce bolnavul va da semne că e aproape să se trezească.

Îmi adusei aminte de bastonul pe care mi-l făgăduise Pederul pentru astăzi şi nerăbdarea era atât de mare, încât rugai pe Şacara să mi-l dea cât mai curând. Ea îmi făgădui zâmbind, că va avea grijă de asta, totuşi nu mi-l aduse îndată.

Era pe la amiază când Halef dădu primele semne că se va deştepta peste puţin timp. Kara alergă repede să cheme pe Peder. Acesta veni şi cu prilejul acesta îmi aduse şi bastonul făgăduit.

— M-am ţinut de cuvânt, zise el, dar mai aşteaptă puţin. Voi pune să te scoată afară, lângă Assil. Acolo, la umbra platanilor, vei putea rămâne netulburat până diseară şi te vei simţi bine.

Abia spusese aceste cuvinte, când se auzi glasul lui Halef:

— Kara, fiul meu!

— Aici sunt, tată, răspunse băiatul, care stătuse lângă Peder, apropiindu-se acum de Halef.

— Te-am văzut călare pe Ghalib. Când s-a întâmplat asta?

— Ieri.

— Unde?

— Aici.

— Unde aici?

— Chiar în sala asta.

— În sală?... Stai puţin... Vreau să văd.

Îşi întoarse încet faţa spre fiul său şi deschise ochii. Plimbă privirea de la unul la altul, apoi şi-o roti prin toată încăperea. Când dădu cu ochii de mine, întrebă:

— Cine e culcat acolo? Nu e Sihdi?

— Ba eu sunt, dragul meu Halef, îi răspunsei zâmbind!

— Oh, Sihdi, Sihdi... acum îmi aduc aminte! Am fost tare bolnav... şi mai sunt încă!... Am fost şi mort, dar am fost chemat înapoi în viaţă... Am văzut atât de multe, dar nu mai ştiu ce... Poate îmi voi aminti mai târziu... Nu vreau să mor... Am să rămân oare în viaţă?...

Vorbea încet, însă desluşit. După câteva cuvinte, răsufla adânc. După o tăcere de câteva clipe se rugă:

— Hanneh... Kara... sculaţi-vă în picioare... Vreau să vă văd... Îmi sunteţi dragi!...

Îl făcură pe plac şi când îi văzu bine, privirea lui se însufleţi şi mai mult.

— Soţia mea!... Cât îţi sunt de recunoscător!... Şi tu fiul meu!... Ce frumos erai, călare pe calul tău... Ghalib a fost tare obosit?

— Numai o singură dată, răspunse Kara.

— Ai avut grijă de el?

— Da.

— Şi de Barkh?

— Da, tată.

— Tare aş vrea să-i văd!

Hanneh şi Kara alergară repede afară să aducă numaidecât caii. Când se întoarseră cu ei, Assil îi urmă de bunăvoie, fără să fi fost chemat. Ştia unde sunt culcat şi se apropie de mine. Ceilalţi doi fură duşi lângă Halef, care găsi deodată putere destulă pentru a ridica braţul.

— Barkh, scumpul meu!... Vino-ncoace! spuse el, întinzând mâna spre armăsar.

Acesta se apropie bine, ciuli urechile şi apucă mâna lui Halef cu buzele.

— Bunul şi credinciosul meu animal!... Văd că ţi-a fost dor de mine şi nici n-ai vrut să mănânci! Nu-i aşa? Spune-mi, te rog, oh, Pederule?!

— Aşa şi este, răspunse acesta. Chiar dacă n-a răbdat de

foame, totuşi Şacara a putut numai cu greu să-l facă să mănânce, dându-i nutreţul care îi plăcea mai mult.

— Când mă voi însănătoşi... Barkh va mânca iar... ca şi înainte... Dar, nu cumva am să mor?!

— Ai să trăieşti!

— Crezi?

— Da.

— Adevărat?

— Fără nici o îndoială. De azi înainte te voi însănătoşi aşa de repede, încât vei putea lua parte la marea alergare de cai pe care am plănuit-o.

— O alergare de cai?! îl întrerupse Halef repede.

— Da.

— Unde?

— Aici la noi. Împrejurul lacului.

— Când?

— Peste două săptămâni.

— O alergare obişnuită?

— Oh, nu! Va avea loc o serbare mare, la care vor veni mii de oameni. Va dura mai multe zile şi vom avea multe petreceri pentru desfătarea oaspeţilor. Partea cea mai de căpetenie va fi o alergare de cai, care se va repeta de câteva ori.

— O alergare mare... mai multe chiar... Hanneh... Hanneh!... Dă-mi braţul... ajută-mă să mă ridic!... Mai vorbeşte-mi de alergarea asta... Vreau să ştiu tot!

Fu cuprins de o însufleţire, cum n-am fi crezut şi glasul i se schimbase într-o singură clipă şi se părea că viaţa îi revenise cu toată puterea.

— Nu te tulbura. Cruţă-te! îl preveni Pederul.

— Să nu mă tulbur?! Să mă cruţ?! răspunse Halef. Doar vorbesc numai şi nu mă obosesc deloc.

Nu mai făcea pauze între cuvinte pentru a respira, ci vorbea în şir, fără întreruperi.

— Spune-mi, ce cai vor alerga? cercetă el.

— Nu vor fi numai cai. Vor alerga tot felul de animale din care avem pe aici: oi, capre, măgari, catâri, cămile de povară şi de călărie, cai obişnuiţi şi la urmă vor fi mai multe alergări cu cai de rasa cea mai curată.

— Ai cui sunt?

— Asta n-o ştiu încă. Orice oaspete va putea lua parte la alergări şi vor veni mulţi care au cai foarte buni.

— Allah, W' Allah, T' Allah! Pot să mă înscriu şi eu?

— Tu?

— Da, eu!

— Iartă-mă, şeic al haddedihuilor! Cei trei cai ai voştri vor fi fără îndoială cei mai buni şi afară de asta sunt încredinţat că te vei însănătoşi repede; totuşi, peste două săptămâni nu vei avea încă puterea trebuincioasă pentru a călări.

— Cine a spus asta? Cine îndrăzneşte să susţină aşa ceva?

— Orice doctor va spune acelaşi lucru.

— Allah să nimicească pe toţi doctorii, care sunt... Ba nu. Allah să, mă ierte! N-am să mai spun niciodată vorbe aşa de urâte.

Hanneh îl sprijinise astfel în perne, încât putea să stea în capul oaselor; înfăţişarea lui era mai mult decât mulţumitoare. Totuşi Pederul nu-l slăbi nici o clipă din ochi, ştiind că după această încordare va urma neapărat oboseala.

— Sihdi al meu va fi sănătos peste două săptămâni? întrebă Halef.

— Da, dar nici lui nu-i va fi îngăduit să ia parte la alergare.

— Eşti neîndurător. Dar pe fiul meu Kara nu-l vei opri. El nu-i bolnav.

— Nu numai că nu-l voi opri, dar chiar doresc să ia parte.

— La trei curse? Fiecare cu câte un cal de al nostru?

— Dacă vrei tu, aşa să fie.

— Ah, ce mulţumit aş fi dacă aş şti de pe acum ce cai vor alerga!

— Pot să-ţi spun că vor fi cai, persani buni, turcomani minunaţi şi arabi de rasă curată.

— Ştiu destul pentru astăzi. Kara, fiul meu, de azi înainte vei face în fiecare zi câte o cursă rapidă cu fiecare din caii noştri. Îi vei supraveghea când li se va da nutreţul şi vor fi adăpaţi, îi vei lăsa să alerge până la iuţeala cea mai mare când li se spun „tainele”... Dar acestea să nu le întrebuinţezi...

Începu să vorbească iar cu întreruperi şi glasul îi deveni mai slab.

— Hanneh, ajută-mă să mă culc, se rugă el.

Ea dădu pernele la o parte şi Halef se întinse iar în pat, apoi urmă să vorbească, dar mai rar şi mai încet:

— Ghalib va învinge... fără nici o îndoială!... Barkh întrece... pe orice alt cal... Însă... Assil Ben Rih... îi va face... pe toţi... de ruşine! Nici un... alt cal... nu poate fi asemuit... cu... acesta..., care e... din sângele... cel mai... curat!

Închise ochii şi noi tăcurăm toţi. După câteva clipe îl auzii iar, spunând cu un ton poruncitor:

— Kara... Kara... scările... sunt... prea scurte!

Pederul dădu mulţumit din cap şi spuse ceva în şoaptă, către Hanneh şi fiul ei, dar nu putui desluşi cuvintele sale. Apoi veni lângă, mine şi zise:

— Mi-a fost teamă că va primi cu nepăsare vestea, sau că se va tulbura prea tare, dar acum sunt mulţumit.

— Şi nădejdea ta?... îl întrebai eu.

— S-a prefăcut în siguranţă. Dacă nu se va ivi vreo complicaţie, atunci e salvat. Alergarea de cai îl va preocupa, chiar dacă pare că doarme, ba îl va întovărăşi şi în vis. Va fi, după cum ai spus ieri „cu tot sufletul” la ea şi gândul acesta îi va da noi puteri de viaţă. Pe tine te voi duce acum sub platani, unde poţi încerca bastonul, până când nu vei mai avea nevoie de el.

Plecă şi după câteva clipe veniră doi djanicuni să mă ducă

afară. Scoaseră întâi pe Assil din încăpere, ceea ce făcu pe Kara să-l ducă şi pe Ghalib după el. Halef auzi tropotul şi se mişcă, în clipa când fui ridicat eu de jos, el deschise ochii şi zise:

— Vino încoace, Sihdi... am să-ţi... spun ceva de mare... însemnătate.

Mă duseră lângă el.

— Dă-mi mâna, se rugă Halef.

O luai pe a lui, el mă privi cu multă dragoste şi murmură cu glas domol:

— Sihdi... ce părere ai... despre... moarte?

— Nici nu mă mai gândesc la ea, răspunsei eu.

— Nici eu... Baba... ceea... ştiam... Mai ţii minte?... A plecat!... Vroia să mă silească... să mor!... Şi atunci... am aflat... că şi moartea... e o... minciună mare... cum nu mai... este alta! Sihdi... apropie-ţi urechea de... gura mea!...

Îi făcui pe plac şi el îmi spuse în şoaptă:

— Cât timp trăiesc... mă aflu... ca într-un sicriu... Sicriul ăsta... e trupul... Trebuia... trebuia... ba nu... voiam, nu, nici asta... mi-a fost îngăduit... să reînviez... Cineva a strigat numele... meu întreg în sicriu... Strigătul ăsta... m-a oprit... Nu eram... singur? Lângă mine... era... am văzut!... Sihdi... nu-mi mai... pot aminti! Când îmi voi aduce... iar... aminte... am să-ţi... spun.

Tăcu şi eu ţinui mai departe mâna lui într-a mea. Deodată tresări şi spuse mai desluşit:

— Sihdi... va fi o alergare mare! Trebuie... să mănânc... să beau... să prind putere. Assil... Barkh al meu... şi Ghalib... Învingătorul! Mă bucur... că trăiesc! Vom învinge... Învinge... Învinge!... *Hamdulillah*!... *Hamdulillah!*... *Hamdulillah!*

De la Jeriho — Er-Riha, cum îi spun arabii —, peste un pod dărăpănat, duce drumul spre îndepărtata „Mare Moartă”. În partea cealaltă, după ce ai trecut de corturile zdrenţăroase ale beduinilor, se întinde o şosea destul de bunişoară — *Ain es Sultan*[1] —, unde cerşetorii din partea locului se aruncă în apă ca să scoată gologanii aruncaţi într-adins de călători.

După ce ai mai mers de aici o bucată de drum, vezi impunătorul Djebel Qarantal, care se înalţă din prăpastie ca un vis rău într-un somn zbuciumat. Pustietatea asta a atras încă din vremuri străvechi pe cucernicii anahoreţi care şi-au găsit aici în peşterile singuratice un refugiu din zbuciumul vieţii pământeşti. Astăzi aceste celule săpate în stâncă slujesc drept colonie de pedeapsă preoţilor greco-catolici.

Ce mă mâna să fac ocolul acesta spre un „Pământ al Făgăduinţei”? Din pricina asemănării, probabil. Numai acelora care au văzut Djebelul Qarantal le-aş putea lămuri poziţia „Casei înalte” locuită de Ustad. Şi totuşi, ce deosebire între una şi alta! La Jeriho fiecare nomad e un cerşetor înnăscut; aici, în localitatea aceasta singuratică a Kurdistanului, fiecare locuitor e un om de onoare. Acolo, pustiu; aici, peste tot, plante şi animale crescute cu îngrijite. Acolo, prăpastie înfiorătoare, aici o privelişte încântătoare, din vârful înălţimii până în valea adâncă. Acolo, pumnul aspru al clerului superior, pe când aici mâna prietenoasă şi pururi milostivă a aceluia care a fost înălţat la rangul cu care e învestit.

Şi în Jeriho am dormit adesea sub cerul liber, din pricina murdăriei şi a ploşniţelor, care mă goneau afară din casă, în fundul unei grădini părăginite.

Şi ce frumoasă era aici după-amiaza asta, sub frunzişul platanilor care nu lăsau razele dogoritoare ale soarelui să străbată până la mine! Întins pe perne moi, la umbră, mă

---

[1] Izvorul sultanului.

lăsam pradă gândurilor. Mireasma trandafirilor îmbălsăma văzduhul.

Mă aflam destul de departe de casă ca să pot cuprinde cu ochii toate împrejurimile. Era aşezată pe o temelie de stânci, ale cărei crăpături fuseseră acoperite cu tencuială. Încăperile din spate ale clădirii erau săpate pe cale naturală în stâncă. Faţada se ridica însă liber în văzduh; înaltă de câteva caturi şi destul de lată. Acoperişul era neted, împodobit în faţă cu o coroană de zidărie cum se vede în Dur-Sargon. Totuşi, am mai văzut astfel de podoabe şi în Egipt, pe Nilul de Sus. De pe acoperiş se făceau în stâncă firide, la care duceau trepte înguste, săpate în piatră.

Aceasta îmi aminti de „Stabl Antar” de la Sint, pe care urci tot ca şi aici. Într-una din aceste firide văzui două clopote. Era boltită şi sunetul se putea împrăştia numai în afară, ca să se audă până departe.

Clopote, aici, în Kurdistanul persan? Se vor întreba unii din cititori. Ba chiar am cunoscut pe mulţi care erau de părere — greşită, fireşte — că numai creştinii au clopote, considerând că nici n-ar fi existat înainte vreme. Mai mult, am citit într-un dicţionar francez că ele ar fi o născocire a creştinismului. Nu e adevărat. Clopotul era cunoscut încă din vechime; chinezii de odinioară aveau chiar clopote de diferite mărimi. Acela din Beijing are o greutate de 1.200 kilograme şi e înalt de peste cinci metri.

Serbările lui Osiris la egipteni erau anunţate prin dangăt de clopote. În săpăturile care s-au făcut în Asiria s-au găsit şi clopote mici, de bronz, în vechea Indie, budhiştii erau chemaţi la rugăciune prin sunete de clopote mari de metal. La eleni preoţii Cybelei şi ai Persefonei se slujeau de asemenea de clopote, iar împăratul August a pus să se agaţe un clopot în faţa templului lui Jupiter. În Persia au fost aduse clopote indiene şi asiriene. Biserica greacă a răspândit clopote ori pe unde a trecut. Între Tigru şi Eufrat, unde mai există şi astăzi

oameni trecuţi din vechime la creştinism, comunităţile bogate aveau clopotele lor. Islamismul le-a respins, dar a îngăduit totuşi creştinilor să şi le păstreze pe ale lor. Nu e deci de mirare că djanicunii aveau şi ei două clopote pe care le-au căpătat pe o cale ciudată, după cum am aflat mai târziu.

De aici, de unde stăteam eu, se putea vedea intrarea într-un loc liber, de o întindere destul de mare, închis seara de o poartă, acum dată de perete. Nişte trepte duceau la sala cea mare. Pe stânga era o potecă spre o uşă largă, aşezată pe o temelie de piatră. În dreapta se afla o grădină, cu pomi roditori, răzoare cu flori şi zarzavaturi, într-acolo mă hotărâi să mă duc mai întâi.

Îmi luai bastonul şi mă ridicai de jos. Picioarele îmi tremurau şi nu voiau să mă poarte, dar voinţa mea, fiind mai tare, se supuseră.

Când am ajuns la gardul grădinii, mă oprii niţel să mă odihnesc, apoi am intrat în grădină. Era mare şi bogată cu de toate. Printre răzoare se aflau o mulţime de pomi, încărcaţi cu rod. Văzui puţin mai încolo, sub un vişin, o bancă şi am vrut să mă duc să m-aşez pe ea. Trecui pe lângă doi pruni, ale căror crăci atârnau în jos de pline ce eraxi. Printre fructele coapte, zării o prună mare, abia pârguită, care părea delicioasă. Într-adevăr delicioasă!

Entuziasmul meu să nu vi se pară exagerat! Sunt un mare iubitor de fructe şi mai ales de prune, în ce priveşte mâncarea sunt prea puţin pretenţios şi mă mulţumesc cu puţin şi cu orice.

Rămăsesem uluit sub pruni, privind cu lăcomie de copil la fructul acela pârguit. Privii în jurul meu, cu gând să cer cuiva voie să-l culeg, dar nu văzui pe nimeni. Să mi-l iau singur? Adam şi Eva ştiau cel puţin, pe când se aflau în rai, că nu le e îngăduit; eu nici măcar asta nu ştiam.

La urma urmei, ce atâta codeală? Eram doar musafir şi grădina era a unui oriental, care nu pune atâta preţ pe ce e al

meu şi al tău! Apucai deci cu amândouă mâinile trunchiul şi... începui să-l scutur.

Sfinte Dumnezeule! Prunele curgeau ca grindina peste mine. Fireşte că nu asta îmi fusese intenţia, erau însă bine coapte şi, crezându-mă încă prea slăbit, găsisem de cuviinţă să scutur pomul din toate puterile. Mă oprii, năuc. O păţisem ca un călăreţ care, repezindu-se să se-arunce dintr-o săritură în şa, se pomeneşte dincolo de cal.

Ce era să fac? De pus îndărăt în pom nu le mai puteam pune şi de mâncat pe toate, iarăşi nu. Îmi umplui deci buzunarele cu prune, lăsând pe celelalte unde erau şi mă îndreptai spre banca de sub vişin, ca să mă bucur de rodul... furtişagului meu. Ca să nu mă mustre prea tare cugetul, mă aşezai cu spatele la prunii jefuiţi şi... mă apucai să mănânc.

— Avem şi *Frenk maidanosu* la masă! auzii deodată un glas în spatele meu.

Frenk maidanosu e un cuvânt turcesc şi vrea să zică pe limba noastră chimen. Aşadar aveam o supă de chimen la cină. E o mâncare sănătoasă şi uşor de mistuit, dar nu prea se potrivea cu prunele din burta mea. Habar n-aveam însă deocamdată de boroboaţa pe care avea să mi-o facă.

Întorsei capul să văd cine vorbise şi cui îi erau adresate aceste cuvinte. Dădui cu mâna la o parte crengile vişinului şi mă uitai spre casă. Zării mai întâi o făptură înaltă cât o prăjină, cu picioarele goale până mai sus de genunchi. O cămaşă albastră, croită ca un sac, îi acoperea trupul. Pe un gât subţire, ca de cocostârc, stătea înfipt un cap mititel, cu un obraz cât pumnul...

Omul acesta trebuia să fi avut pe puţin patruzeci de ani, dar trăsăturile chipului său erau atât de copilăreşti, că rămâneai uluit de contrastul dintre capul său de copil şi trupul neisprăvit. Caraghios îl făcea şi căciula de piele pe care o purta pe vârful capului şi din mijlocul căreia porneau nişte fâşii lungi, care-i cădeau parte pe ceafă, parte peste faţă...

Braţele omului păreau să fie aproape mai lungi decât picioarele. Şchiopăta. Ţinea un paner în mână şi se îndreptase spre cei doi pruni cu dovada furtişagului meu.

Cine era persoana căreia îi era anunţată supa de chimen şi al cui fusese glasul?

Văzui acum ce nu văzusem adineauri: o uşă deschisă şi în prag o femeie, îmbrăcată într-un alb strălucitor, ca o fecioară de la noi, gătită de sărbătoare. Feciorelnic îi atârnau pe spate cosiţele împletite, feciorelnici şi cei doi trandafiri puşi la ureche. Bărbia o avea puţin ieşită în afară. Ochii? Nişte ochişori sclipitori ca două mărgele şi o privire blajină şi veselă, ca de copil.

Frumoasă? Nu. Mai mult decât atât: drăgălaşă, de o drăgălăşenie care te câştiga de cum o vedeai. Vârsta? Douăzeci, treizeci? Patruzeci? Cine ar fi putut să o spună?

Vrusei să mă uit mai bine, dar femeia se întoarse în clipa aceea şi pieri înăuntru. Dacă această întruchipare a curăţeniei era stăpâna bucătăriei, atunci puteai mânca orice din mâna ei, fie şi supă de chimen.

— *Maşallah!* auzii eu acum o exclamaţie de uimire.

Mă întorsei şi dădui puţin crengile vişinului într-o parte. Şchiopul stătea, încremenit de spaimă, lângă prun. Păru apoi că se dezmeticeşte niţel şi zise, clătinând capul:

— Aoleu... aoleu!

Făcu o sforţare ca să priceapă şi urmă indignat, uitându-se în jurul lui:

— Ia harami-o, pungaşul!

Aşadar bănuia că prunele nu se scuturaseră singure.

— *Jil' an daknac* — afurisită fie-ţi barba! ocărî el şi, nevăzând pe făptaş, adăugă şi mai mânios: — *Allah jelbisak borneta* — Allah să-ţi pună o pălărie pe cap.

După el asta era cea mai mare ruşine pentru un hoţ. Cine poartă o pălărie europenească şi, mai ales, un joben, e un om dezonorat în ochii unui oriental. Şchiopul se scarpină

îngândurat după ureche de câteva ori, ca şi când ar fi vrut să-şi dea singur răspunsul cine poate fi hoţul, apoi păru că în mintea lui se face lumină, căci zise în cele din urmă:

— *Allah ja'lam el gheb* — numai Dumnezeu cunoaşte orice taină şi oftă uşurat.

Era singurul şi mulţumitorul rezultat pe care i-l dădu scărpinatul după ureche. Îngenunchie apoi ca s-adune prunele în coş. Le examina una câte una cu multă luare-aminte, ca şi când ar fi putut descoperi astfel o mare taină. Deodată tresări, părea că a găsit ceva important. Erau urmele picioarelor mele care se întipăriseră în pământul moale al grădinii.

— *Men şabar nahl* — cine are răbdare izbuteşte, exclamă el.

Se ridică de jos şi porni, adus de mijloc, după urme, care îl duceau, fireşte, spre mine. Când coti după colţ, eu tocmai băgăm în gură o prună zemoasă. Se opri întâi ţeapăn ca o stană de piatră. Nici măcar nu clipi.

— Cine eşti? îl întrebai eu.

— Tu... tu... ai... fu... furat prunele Ustadului meu? bâigui el.

Atât. I se tăie glasul.

Aha, astea erau prunele Ustadului. Acum puteam fi liniştit, eram încredinţat că nu se va supăra pe mine. Dar lucrurile luară pe neaşteptate o întorsătură cu totul alta decât aş fi crezut eu. Şchiopul se repezi deodată la mine, îşi încolăci braţele în jurul grumazului meu şi începu să strige după ajutor. Răcnea din răsputeri şi s-ar fi crezut după vorbele lui că prinsese o întreagă bandă de tâlhari şi ucigaşi.

Era un om voinic şi pe mine mă slăbise boala într-atât încât, cu toate împotrivirile, mele, nu-i putui scăpa, deşi mă zbăteam cât puteam. Din fericire ajutorul chemat de el veni repede. Probabil că-l văzu, căci încetă cu ţipetele. În locul lor auzii glasul de adineauri al femeii:

— Unde sunt hoţii şi ucigaşii?

— Aici, aici! Vino, vino repede.

— Pe cine au omorât?

— Prunele, prunele Ustadului... poamele stăpânului meu...

— Prostii! Prunele nu pot fi ucise.

— Ba da... vino şi o să vezi.

Veni.

— Arată-mi, Tifl!

Tifl vrea să zică „copilul meu”, mai bine zis „micul meu copil”.

Şchiopul îmi dădu drumul. Îl privii râzând. Dacă lunganului acestuia i se spunea „micuţul”, cât or fi de mari prin meleagurile astea copiii. „Fecioara” stătea şi ea oarecum nedumerită. Nu pricepea nimic.

— Ăsta e! zise şchiopul arătând spre mine.

— Cine?

— Hoţul.

— Ce a furat?

— Prunele. Uite-le colo!

„Fecioara” se uită într-acolo, văzu prunele risipite pe jos, îşi împreună mânuţele şi zise bocindu-se:

— Tocmai pe cele mai frumoase!

— Şi noi care le păstram pentru stăpânul nostru, se tânguia şchiopul.

— Până s-or coace bine... urmă „fecioara”.

— Cum îi plac lui... adăugă el.

— Lasă că i-au mai rămas destule, încercai eu să-i mângâi.

Mă priviră uluiţi, ca şi când aş fi spus cine ştie ce grozăvie, apoi lunganul strigă mânios:

— S-au prăpădit toate, toate, toate! Cine eşti?

— Da, cine eşti, vrem să ştim, adăugă cu tărie „fecioara în alb”.

— Cum, nu ştiţi? întrebai eu mirat.

— Nu.

— Ce, nu m-aţi văzut încă până acum?

— Nu. Dar oricine ai fi, cum ai îndrăznit să furi poame din grădină? Djanicunii nu fură, trebuie să fii străin.

— Vin într-adevăr din ţări străine, sunt însă de-al casei, adică oaspetele Ustadului.

— De când?

— De câteva săptămâni.

— De... săptă... mâni...

Guriţa cărnoasă a „fecioarei” rămase căscată de i se vedeau dinţii sănătoşi şi albi ca mărgăritarele. Obrăjorii păliră, năsucul se făcu parcă şi mai mic şi ochişorii se închiseră întâi pe jumătate pe urmă de tot. Oare a văzut vreodată o europeană leşinând şi era acum gata să facă la fel? Nu! Ochişorii se deschiseră iar, părură că se măresc chiar.

— Astăzi... iese pentru întâia oară e... effendi cel străin din... casă... bâigui ea.

— Adevărat că nu l-ai văzut încă până acum? o întrebai eu.

— Nu. Nimeni dintre noi n-avea voie să intre în odaia lui. Nu cumva tu eşti... e... effendi?

— Da, eu sunt.

De spaimă se dădu doi paşi îndărăt. Se îngălbeni la faţă, pe când lunganul crescu parcă în înălţime. Pesemne ca răzbunarea mea să nu-l ajungă. Îi veni o idee salvatoare:

— Mă duc s-aduc chimen! strigă el, aleargă la coş, deşertă prunele adunate şi o luă la fugă prin grădină.

Mă uitam râzând după el când auzii pe „fecioara în alb” de lângă mine zicând:

— Am treabă în bucătărie!

Întorsei capul şi o văzui alergând spre casă. Se izbi de câţiva servitori care alergaseră la ţipetele şchiopului, dar nu cutezaseră să se apropie...

— Hai, plecaţi, ce căscaţi gura? le strigă ea. „Copilul” a

făcut iar o boroboaţă. Nu supăraţi pe effendi.

Dispăru apoi în „împărăţia” ei. Cei doi trandafiri pe care îi purtase la urechi zăceau jos lângă mine; ridicai unul din ei şi-l luai cu mine.

Pentru ce povestesc aceste evenimente de prea puţină importanţă? Fiindcă adeseori lucruri neînsemnate pot căpăta mai târziu o importanţă nebănuită în viaţa unui om.

După câtva timp se întoarse şi „copilul” din fundul grădinii, dar se feri să treacă pe lângă mine, ci făcu un mare ocol ca să se ducă la bucătărie, îmi umplui buzunarele cu prune şi intrai în casă.

Abia intrasem când veni Pederul. Fusese în bucătărie şi bucătăreasa — căci ea era „fecioara în alb” — îi spusese cele întâmplate. Mă întrebă dacă nu cumva „copilul” mă lovise prea tare. Îl liniştii râzând.

— Noi îi zicem „copilul”, mă lămuri el. Alţii îi spun *El arads*, şchiopul. Are o poveste a lui pe care o vei afla şi tu mai târziu. Îţi plac fructele?

— Da şi cât se poate de multe.

— Bine faci. Puterea de viaţă nu stă în carnea vitelor. Şi dacă mănânci de asta, caută să fie cât mai fragedă. Vita bătrână dă omului o bătrâneţe de animal, pe când în rodul pomilor e adunată toată curăţenia vieţii, pentru că rădăcina, trunchiul şi frunzele păstrează în ele tot ce e necurat. Acum ştii de ce Ustadul ne-a învăţat să cultivăm nu numai ţarinile ci şi grădinile.

Să fi avut Pederul dreptate? I-am ascultat de atunci înainte sfatul şi n-am avut de ce să mă căiesc.

Hanneh şi Kara veneau adesea la mine afară pe tăpşan. Aflam de la ei că Halef doarme liniştit.

Mai târziu am avut plăcerea să revăd pe „copil” şi pe bucătăreasă. Aveau treabă devale în sat şi trebuiau să treacă pe lângă mine. „Copilul” se îmbrăcase acum cu o cămaşă lungă care îi ajungea până la glezne, iar stăpâna bucătăriei se

înfăşurase într-un fel de văl lung, care îi lăsa descoperită numai faţa. Ca şi până acum, era toată o arătare în alb.

Păreau amândoi foarte încurcaţi. Se apropiară de mine şovăind. Femeia îi spuse ceva şi-l împinse înainte. Lunganul se îmbărbăta singur, făcu câţiva paşi mari, se aplecă în faţa mea şi zise:

— Effendi, eu sunt Tifl, ca şi când ar fi spus pe limba noastră: „effendi sunt un copil mititel”.

Zâmbii fără să vreau.

— Dar nu sunt mic, adăugă el.

Încuviinţai, dând din cap.

— Sunt bărbat.

Dădui iar din cap.

— Şi viteaz, foarte viteaz. Nu mă tem de nimeni.

— Mi-ai dat dovada.

— Da, până şi asupra ta am îndrăznit să-mi arăt vitejia. M-au mustrat pentru asta, socot însă că aşa trebuia să fac. Spune şi tu: aşa e că ai scuturat prunul stăpânului meu?

— Da.

— Ei, vezi! Sunt date în seama mea. Oare am păcătuit împotriva îndatoririi mele?

— Nu, dragul meu. Eşti un paznic credincios al grădinii stăpânului tău.

O mare mulţumire îi lumină faţa. Se întoarse spre bucătăreasă şi o întrebă:

— Ai auzit, o, Pekala?

Pekala e un nume turcesc şi înseamnă „delicioasa”. Aceasta vru să facă o mutră serioasă, dar chipul ei păru şi mai copilăresc.

— Am auzit, răspunse ea. Effendi e însă mai îngăduitor cu tine decât ai merita. Ia bine seama la ce-ţi spun: Trebuie să te porţi frumos chiar şi cu hoţii de prune, când nu ştii cine şi ce sunt. Dar ce să-ţi fac! Eşti copilul nostru fără minte, care numai de boroboaţe e bun. Acum, hai, fă ce ţi-am poruncit!

Lunganul se întoarse spre mine şi păru atât de mâhnit încât chipul său semăna aidoma cu al unui copil dojenit.

— Să fac într-adevăr, effendi? mă întrebă el.

— Ce?

— Pekala mi-a poruncit să-ţi cer iertare.

— Pentru ce?

— Că te-am făcut pungaş şi am pus mâna pe tine.

— Foarte bine ai făcut, dragul meu.

— Zău? exclamă el de bucurie.

— Da. Pekala vrea să acopere răul pe care l-am făcut eu, dar sunt într-adevăr hoţ, adică hoţ de prune. N-am de ce să te iert, ci să te laud că ţi-ai îndeplinit datoria.

— Aşadar nu mă cerţi? întrebă „copilul” şi chipul său părea acum cu adevărat bărbătesc.

— Nu.

— Ba mă şi lauzi?

— Da.

— Effendi, asta n-am s-o uit câte zile voi avea şi o să-ţi fiu supus ca un câine. Ne ducem devale în sat. Ai trebuinţă de ceva?

— Nu, dragă Tifl.

— Dragă Tifl! Ai auzit, Pekala? A zis dragă Tifl? Ceilalţi europeni sunt cu totul altfel. Asta seamănă cu mine: nu e fudul deloc. Nu uita ce-am spus, effendi: credincios până la moarte.

Apucă apoi pe Pekala de mână şi vru s-o tragă după el, dar ea rămase pe loc cu ochii la pieptul meu, unde stătea înfipt trandafirul.

— Îţi sunt dragi? mă întrebă apoi cu un zâmbet pe buze.

— Foarte mult. Mi-e dragă orice floare, îi răspunsei eu. Ele se aseamănă cu sufletul unui om bun; ne bucură fără ca bucuria să ne întristeze pe urmă. Dar de ce mă întrebi?

— Văd că ai ridicat trandafirul pe care l-am pierdut, deşi e numai de la o biată slujnică. Îmi îngădui să culeg în fiecare zi

câţiva pentru tine?

— Cu plăcere, o, Pekala!

— Mulţumesc. Oemürün tşok ola!

Aceste cuvinte turceşti înseamnă: „Fie-ţi viaţa lungă!” Nu cumva era de obârşie turcă?

— *Allah billingdse olsun* — Dumnezeu fie cu tine! îi răspunsei eu.

Îşi bătu palmele de bucurie şi strigă cu însufleţire:

— Cunoşti limba turcească?

— Da.

— Atunci pot vorbi cu tine în graiul părinţilor mei?!

— Cu plăcere; voi avea prilejul s-o învăţ şi mai bine de la tine.

— Ai auzit Tifl? întrebă ea cu mândrie pe lungan. Vrea să înveţe de la mine! Şi eu o să-i fiu credincioasă până la moarte. Acum haidem!

Îmi făcură amândoi o temenea până la pământ, apoi plecară. Ce lesne poţi câştiga şi bucura inimile omeneşti! Oare de ce o facem atât de rar?

Peste puţin timp veni Kara. Îmi spuse că tatăl său s-a trezit pentru câteva clipe şi a murmurat ca în vis: „Kara să nu lase armăsarii să lâncezească”.

Băiatul avea de gând ca acum, după ce se potolise arşiţa, să iasă la câmp cu toţi trei armăsarii, deoarece Assil al meu şi Barkh al lui Halef nu fuseseră scoşi de mult din grajd. Îi înşeuă şi pe ei, fiindcă i se părea că nu le şade bine să alerge astfel lângă al lui, încălecă pe Ghalib şi ieşi pe poartă.

Nici nu trecu un sfert de ceas şi auzii dintr-acolo un gâfâit. Mă întorsei repede şi-l văzui pe Tifl venind. Dar în ce fel!? Făcea nişte sărituri şi alerga ca şi când l-ar fi fugărit moartea.

— Ce s-a întâmplat? îl întrebai eu când vru să treacă pe lângă mine.

Se opri o clipă şi-mi răspunse abia trăgându-şi sufletul:

— Tânărul haddedihn...

— Kara Ben Halef?

— Da.

— Păi tocmai plecă mai adineauri.

— Ştiu, effendi.

— S-a dus să plimbe armăsarii.

— Şi mi-a îngăduit să merg cu el. L-am întrebat, pe urmă am venit în fugă să-mi iau calul.

O luă apoi în goană spre grădină, în spatele căreia se afla — ceea ce nici nu ştiam eu — un imaş foarte bun pentru vite, pe clina dealului. Şi ce bucurie pe „copil”! Pentru Kara nu strica să fie cineva care cunoştea ţinutul. Dar tocmai Tifl? Şi cine ştie pe ce mârţoagă de cal! Era vorba ca tânărul să dea frâu liber armăsarilor ca să-şi mai dezmorţească mădularele.

Aşa îmi spuneam eu în gândul meu. Nu-l cunoşteam însă pe „copil”. Nu e bine să se grăbească omul în judecata lui. Cine credeţi că venea după un minut în trap din grădină? Săgeata roaibă a Ustadului. Neînşeuată şi neînfrânată. Nici măcar cu o funie pe după gât. Alerga spre poartă. După ea „copilul” cu faţa strălucitoare de bucurie.

— Pe asta vrei tu să călăreşti? îl întrebai eu uluit.

Râse, apoi din două sărituri o oprise şi cât ai clipi din ochi fu în spinarea iepei. Strânse voiniceşte calul între pulpele lui lungi şi subţiri şi ciudatul centaur zbură pe poartă.

Cine şi-ar fi putut închipui că acest lungan, în aparenţă atât de copilăros, e un astfel de călăreţ! Şi-apoi, de unde până unde îi venise lui Kara gândul să ia tocmai pe „copil” cu el şi nu pe altcineva? Iată explicaţia:

Când tânărul haddedihn cobora dealul, avea intenţia să ia acelaşi drum pe care venise încoace cu mama lui. Era singurul pe care-l cunoştea şi încă nu prea bine. Deoarece sosise seara şi nu peste zi. Călărind acum prin *duar*[1], văzu pe bucătăreasă şi pe Tifl stând de vorbă înaintea unei case, cu locuitorii acesteia. Când să treacă pe lângă ei, armăsarii vrură

[1] Sat.

să se apropie de ei.

— Vă cunosc de trag la voi? întrebă băiatul.

— Ba suntem chiar prieteni, răspunse bucătăreasa râzând.

— Cum se poate? Până acum ştiam că nu lasă pe nici un străin să se atingă de ei.

— Pesemne drept recunoştinţă. Caii tânjeau, dar nu voiau să mănânce. M-am gândit atunci să le trimit cu „copilul” ori să le duc chiar cu în fiecare zi câte ceva ce ştiu că le place. Aşa ne-am împrietenit şi se bucură când ne văd.

— Da, aşa e, animalele sunt mai recunoscătoare faţă de cine le vrea binele decât oamenii. Vă mulţumesc şi eu.

— Dar recunoştinţa nu i-a putut face pe aceşti armăsari să fie neascultători la poruncile stăpânilor lor.

— Nu înţeleg ce vrei să spui...

Femeia arătă zâmbind spre Tifl şi răspunse:

— Întreabă pe ăsta de colea, pe „copilul” nostru. El ştie mai bine.

Lunganul zise atunci bosumflat:

— Ce te-ai apucat să faci, Pekala! N-ar fi trebuit să mă dai de gol. Cu ce ţi-am greşit ca să mă ruşinezi aşa...

— Într-adins, ca să te învăţ minte. Te-am oprit, dar n-ai vrut să mă asculţi. Fireşte că te-au aruncat jos din spinare.

— Ce, i-ai încălecat? întrebă Kara.

— Da, mărturisi Tifl, lăsând ochii în pământ.

— Pe care din ei? Pe Assil ori Barkh?

— Am încercat cu amândoi.

— Şi?

— A trebuit să descalec...

— Te cred! Aşa i-am învăţat noi. Negreşit că îndată ce te-au simţit în spinare te-au dat jos.

„Copilul” îşi îndreptă trupul lung şi deşirat rostind:

— Oho! Eu sunt Tifl şi pe mine nu mă aruncă nimeni din spinare!

— Dar ăştia doi da!

— Adevărat. Aş putea să jur pe orice că nu m-am lăsat cu una cu două. A fost o luptă crâncenă până... până...

Tăcu. Îi venea greu să-şi mărturisească înfrângerea. Bucătăreasa începu să râdă şi zise:

— Am fost de faţă şi am văzut lupta. Tifl credea că va învinge; caii nu s-au lăsat însă şi în cele din urmă l-au aruncat din spinare.

— Cum, nu îndată? Mă mir! zise băiatul nedumerit. Ar trebui atunci să fii un călăreţ grozav...

— Cine, ăsta? întrebă Pekala. Păi şi e, a fost doar *sa 'is*[1] la şahinşah.

— *Maşallah!sa 'is* la şah? Şi de ce a plecat de acolo?

— Fiindcă prea creştea copilul. Îi trebuia în fiecare săptămână altă uniformă, glumi bucătăreasa. S-a speriat şahul că o să sărăcească şi l-a dat afară. Aici la noi poate să crească în voie. N-avem grajduri scumpe pe care să le dărâme ca să-i iasă capul prin tavan.

— O, Pekala, ce rea eşti astăzi! se tângui „copilul”. Ştiu că pentru şah prea eram lung, deşirat şi urât. Dar tocmai din pricină că sunt atât de înalt pot să mă înţepenesc pe orice cal, fiindcă îmi încolăcesc picioarele în jurul burţii lui.

— Ba ai mai putea face pe urmă şi un nod adăugă ea zâmbind. De asta numai tu eşti singurul care poate călări cum se cere pe Sam al nostru.

— Cine e Sam? întrebă Kara.

— Iapa cea vestită a Ustadului pe care o călărea Pederul nostru când l-a ajuns Kara Ben Nemsi. Să fi fost „copilul” în spinarea ei!...

— Nu mă lăsam ajuns, îi luă Tifl vorba din gură.

— Pe Assil nu-l întrece nimeni, zise Kara.

— Cunoşti tu iapa noastră? îl întrebă Tifl.

— Nu.

— Dar de văzut ai văzut-o?

---

[1] Grăjdar.

— Nu încă.

— Vrei s-o aduc?

— De ce? O s-o văd când ne-om întoarce.

— Văd că ai plecat cu armăsarii la plimbare, încotro?

— Nu ştiu nici eu. Nu cunosc ţinutul. Vreau numai să-i dezmorţesc niţel. Ştii, în vederea alergărilor.

— La alergări o să călăresc eu pe Sam. Îngăduie-mi s-o scot şi pe ea niţel la plimbare. Mă duc s-o aduc. Aşteaptă-mă aici, peste zece minute sunt înapoi.

O luă la fugă fără să mai asculte ce-i spunea Kara. Nu trecură cele zece minute şi Tifl venea călărind pe deşelate iapa. O plimbă pe dinaintea lui când în pas, când în trap, când în galop, apoi îl întrebă ce părere are.

Kara avea firea iute a tatălui său, dar moştenii de la maică-sa felul ei chibzuit şi nu se pripea cu vorba. Lăudă iapa fără să-i spună însă dacă are vreun cusur. Întrebă apoi pe Tifl cam unde ar putea face plimbarea pe care avea de gând s-o facă. Acesta răspunse, nu însă ca un copil — cum îi era numele — ci ca un bărbat matur:

— Ne trebuie un loc mare, liber, pentru galop, dar şi drumuri anevoioase ca să vedem ce pot caii noştri. De aici spre miazăzi e un şes întins, la început plin de verdeaţă, pe urmă pământul e foarte nisipos. Dincolo de el încep munţii cu două trecători: *Boghaz-y-chergus*[1], căreia i se spune astfel fiindcă se aţin pe acolo o sumedenie de iepuri şi *Boghaz-y-Ghulam*[2], care se numeşte aşa de când a fost ucisă acolo o ştafetă a şahului. Dacă urcăm una din aceste trecători şi ne întoarcem prin cealaltă, vei cunoaşte ţinutul care se întinde spre răsărit până la hotarul nostru.

— E departe?

— Pentru cai de rând da, nu însă pentru ai noştri.

— Tata e bolnav şi n-aş vrea să zăbovesc până diseară.

---

[1] Trecătoarea iepurelui.

[2] Trecătoarea ştafetei.

— Ne întoarcem când vei vrea tu.

— Ţinutul nu e primejdios?

— Nicidecum.

— Vezi că n-am decât cuţitul la mine şi tu eşti cu totul neînarmat. Ştiu că nu îngăduiţi tâlhari pe pământul vostru, dar voi ajunge, după cum spui, până la hotarul lui. Massabanii au pătruns, din câte am aflat, până la voi ca să vă atace. Cu adevărat neprimejdios nu e nici un loc, aici, în munţi.

— Ai dreptate, dar cine călăreşte astfel de cai cum sunt ai noştri scapă lesne din primejdie. Ori poate ţi-e frică?

Ce întrebare pentru Kara! Frică, lui! Simţământul acesta nu-l cunoştea băiatul. Era totuşi prea înţelept ca să pară jignit şi, ca oaspete al djanicunilor, trebuia săse ferească să jignească pe vreunul din ei. De aceea găsi că e mai cuminte să treacă cu vederea întrebarea şi să facă aşa ca şi când nici n-ar fi auzit-o.

— Haidem! răspunse el îndemnându-şi calul la drum.

Assil şi Barkh îl urmară fără împotrivire.

— Te întorci înainte de a se însera? întrebă bucătăreasa pe „copil”.

— Ce, ţi s-a şi făcut dor de mine? răspunse el râzând.

— Nu de tine mi-e, ci de Kara Ben Halef. Ştiu că tu nu cunoşti nici o piedică şi nu te mai gândeşti la nimic când eşti în spinarea lui Sam, dar băiatul e încă ostenit de drum. Să ştii că o să te pedepsesc cu asprime dacă întârzii.

— Care o să-mi fie pedeapsa?

— Nu-ţi dau nimic de mâncare.

— Lasă că te cunosc eu! Mă sperii că mă laşi nemâncat, dar după un sfert de ceas îmi dai porţiile îndoite, fiindcă te doare inima.

— Vai ce rău te-am crescut! Dragostea e dăunătoare pentru copii ca tine; să ştii că de acum încolo o să-mi schimb purtarea şi o să mă fac rea foc.

— Vorbă să fie! Rămâi sănătoasă, o, Pekala! Mai ai vreo

dorinţă?

— Să-mi aduci musafiri voioşi şi flămânzi.

Aceasta e o expresie de despărţire des întrebuinţată la beduini. Bucătăreasa o spusese într-o doară, fără să bănuiască în ce fel şi cum i se va împlini dorinţa.

Merseră mai întâi în lungul iazului, pe urmă trecură valea, până la poalele munţilor, unde se făcea o deschizătură adâncă între ei, care răspundea apoi în şesul despre care pomenise Tifl. Aici li se îngădui cailor să-şi ia avânt. „Copilul” se dovedi un călăreţ neîntrecut. Nu cunoştea însă ceea ce se numeşte „identificarea” omului cu animalul. Cine l-ar fi văzut cum părea, cal şi om, ca dintr-o bucată, şi-ar fi spus că era cu neputinţă să-l poată zvârli un cal din spinare, nici chiar Assil sau Barkh. Armăsarii nu erau însă ca iapa Ustadului, deprinsă să se supună instinctului, ci unei voinţe, întotdeauna aceeaşi, nu cu toane.

„Copilul” făcu de câteva ori încercarea ca să dea plimbării de acum aparenţa unei alergări „de întrecere. Kara era însă prea chibzuit să jignească pe Tifl, luându-i înainte, pe de altă parte, mândria nu-l lăsa ca să se lase biruit.

Iapa ţinu — atâta timp cât alerga pe şesul înverzit — pas cu ceilalţi cai, dar când pământul deveni nisipos, începu să-şi slăbească mersul. Nu era de mirare, căci nu era un animal al pustiului, obişnuit cu întinderile nesfârşite ale deşertului. Când ajunseră însă la trecătoarea iepurilor şi începură să urce poteca pietroasă, armăsarii noştri abia se puteau ţine după ea.

Terenul era aici stâncos şi sterp. Tufe mărunte şi uscate acopereau dealurile cu un cenuşiu murdar; numai ici-colo se vedea un copac ale cărui crengi ţepoase şi subţiri nu puteau da umbră. Din vârf ochiul putea vedea până departe. „Copilul” arătă spre un morman de bolovani, îngrămădiţi unul peste altul şi zise:

— Asta e semnul care hotărniceşte ţinutul djanicunilor.

— Şi pământul de dincolo al cui e? întrebă Kara.

— Al nimănui şi al tuturor.

— Cum, nu e nimeni stăpân pe el?

— Ba da, şahul, căruia aparţine întreaga împărăţie. Ţinutul e atât de sterp că nu-l vrea nimeni. Cine l-ar cere ar trebui să plătească dări şi cu ce să se despăgubească pe urmă? Când vine muhassilul[1] nu te întreabă dacă pământul rodeşte ori nu, el îţi ia şi cămaşa de pe tine.

— Cine e ăsta muhassilul?

— Ce, nu ştii?

— Nu.

— E musafirul cel mai nesuferit din câţi există. În Persia toată lumea plăteşte biruri, până şi triburile libere. Ustadul nostru a făgăduit că o să plătească şi se ţine de cuvânt, de aceea muhassilului nu-i calcă piciorul pe la noi. Alţii însă nu dau nimic până nu li se ia cu de-a sila, zicând că un om liber e liber şi de biruri. La ăştia se trimite vreun ofiţer sau un slujbaş de-al statului, aspru şi fără inimă, însoţit de soldaţi, care îl ajută să scoată de la birnici *mal-i-divan*[2] şi *sadir-avariz*[3] cu de-a sila. Îndată ce i-a fost încredinţată slujba asta, i se dă şi titlul de muhassil. Ia mai întâi ce socoate că se cuvine şahului, pe urmă ce pofteşte pentru sine — adică tot ce a mai rămas.

— Şi oamenii se lasă jumuliţi?

— Ce vrei să facă? Muhassilul ar pleca şi s-ar întoarce cu şi mai multă armată. Cel mai bun mijloc ca să scapi de pacostea asta e fuga, vine însă pe neaşteptate şi nu-ţi mai rămâne timp să ştergi putina. Chiar acum de curând s-a întâmplat aşa kalhuranilor, care nici nu sunt datori să plătească biruri.

— Ăştia cine mai sunt?

— Un trib nomad al cărui pământ nu le mai dădea nici

[1] Perceptorul.

[2] Dări pentru pământ.

[3] Biruri diferite.

măcar atât cât să-şi ţină zilele de azi pe mâine. O parte din ei a cerut alt pământ şi li s-a dat ţinutul ăsta care se întinde colo, spre răsărit, după ce treci munţii ăştia. Nu rodeşte mai nimic şi se cer ani cu nemiluita ca să poţi face ceva din el. Li se dăduse din pricina asta kalhuranilor o păsuire de zece veri pentru plata dărilor, dar abia au trecut patru ani şi li s-a trimis chiar de acum vorbă că trebuie să înceapă cu plata birului. Fireşte că oamenii s-au împotrivit. A venit atunci un muhassil de ăia cu o droaie de soldaţi după el şi s-a statornicit acolo, ca şi când avea de gând să stea cu anii. Fii sigur că nu o să se mişte până nu i-o lăsa în sapă de lemn.

— *Maşallah!* Să poftească dumnealui la haddedihnii noştri! Ştii cum îl cheamă pe dşadiul[1] ăsta?

— Da. Omar Iraki. Şeicul kalhuranilor e un bărbat tânăr şi frumos pe care Ustadul l-a însurat cu o fată din tribul nostru. Numele lui e Hafis Aram. Îl cunosc şi eu de când a venit la noi să-şi ia nevasta. Să-l ocrotească Allah, dar să păzească tot El pe toată lumea de muhassil, mai ales de Omar Iraki ăla, care se spune că e un om foarte rău. Hai acum să coborâm. O vom lua pe urmă îndărăt spre casă prin „trecătoarea ştafetei”.

Povârnişul se lăsa în partea aceea drept şi neted în vale, cu o mulţime de cotituri, aşa că numai din când în când puteau vedea înaintea lor. În schimb, jos, la şes, întinderea o puteai cuprinde cu ochii până la o mare depărtare.

După ce trecură de cel din urmă cot al potecii şi tocmai aveau de gând să pornească în galop, li se înfăţişă deodată o privelişte care le stârni mirarea. Văzură împrăştiaţi printre bolovanii de la poalele dealului vreo douăzeci de cai ai căror stăpâni stăteau desigur undeva la taifas. O singură santinelă şedea pe un bolovan şi privea cu ochii pierduţi peste stepa întinsă.

Erau soldaţi din cavaleria persană. Uniforme în adevăratul înţeles al cuvântului nu purtau şi nici conducătorul lor nu se

[1] Vampir.

deosebea de ei decât printr-o sabie lungă atârnată de brâu. Armele lor nu prea erau acătării, dar caii le erau destul de buni, cum îi au de obicei soldaţii din cavaleria persană.

Când văzură pe cei doi călăreţi, săriră toţi în picioare.

— *Salam!* salută Kara scurt, dar cuviincios cu mâna.

Nu-i răspunseră. Priveau cu admiraţie la cei patru cai ai lor. Kara nu se opri şi vru să-şi vadă drum. Dar acela care îi comanda — un sergent probabil — îi tăie calea şi-i strigă cu glas poruncitor:

— Stai! Cine sunteţi voi?

Să nu se uite că băiatul era feciorul lui Halef nu se sperie, nici nu se tulbură.

— Vezi doar că sunt ostaş! zise omul cu trufie.

— Şi tu vezi că eu nu sunt. Eu nu slujesc pe nimeni, sunt un om liber.

— Om? râse persanul. Uită-te la barba mea, pe când ţie nici nu ţi-au dat tuleii pe sub nas. Mă aflu aici ca trimis al şahului şi te întreb încă o dată: cine eşti?

— Şi eu mă aflu de capul meu în şa şi nu răspund decât atunci când am poftă. Allah să-ţi ocrotească barba, mie însă nu mi-e frică de ea.

În acelaşi timp îşi pironi cu o astfel de expresie, ochii într-ai persanului, încât acesta lăsă în jos mâna cu care vroia s-apuce calul de căpăstru.

— Văd din vorba ta că eşti arab, zise el mai îmblânzit. Eu sunt un *mulassim ewe*[1] şi stăpânul tuturor stăpânitorilor. Acum ştii.

— Stăpânul tuturor stăpânitorilor nu poate fi decât Allah. Mi-ai spus ce eşti, o să-ţi spun şi eu cum cine sunt: Kara Ben Hagi Halef, un haddedihn din neamul sammarilor.

— De unde vii?

— Treaba mea!

— Încotro te duci?

---

[1] Locotenent.

— Mă priveşte!

— *Maşallah!* Grozav te mai crezi! Datoria mea e să te întreb.

— Întreabă pe aceia care trebuie să-ţi răspundă, nu pe mine.

Nu era trufia care îl făcea să vorbească astfel, ci mândria arabului neatârnat al Djesirehului. Dacă întrebările i-ar fi fost puse în alt chip, nu atât de poruncitor, probabil că ar fi răspuns cum se cuvine. Şi apoi, nu-i plăceau privirile batjocoritoare cu care se uitau soldaţii la Tifl. Vroia să le arate că n-au motiv să râdă de el.

— Şi tu faci parte din aceia, zise locotenentul. Aici eu sunt poliţia.

— Şi eu!

Persanul tresări şi se dădu cu un pas îndărăt. Crezuse că-l sperie pe băiat, dar văzu că se înşală şi asta îl făcu să i se urce sângele în obraz de necaz.

— Îndrăzneşti să glumeşti cu mine? se răsti el.

— Nu sunt glumeţ de felul meu.

Într-adevăr, deşi aproape copil, chipul său frumos ca săpat în marmură, era întotdeauna serios, în ochii lui, care semănau cu ai mamei sale, avea o blândeţe care îi dădeau totuşi o expresie atât de gravă a feţei că n-ar fi cutezat nimeni să-l jignească.

Aşa şi acum. Locotenentul nu îndrăzni să-şi dea drum mâniei, dimpotrivă, păru chiar că se scuză când zise:

— Nu ştii despre ce e vorba. Sunt pus aici să supraveghez pe toată lumea.

— De ce?

— Ca să putem prinde pe ucigaşii muhassilului.

— Care muhassil?

— Omar Iraki.

— *Wallah!* A fost omorât?

— Da.

— De cine?

— De Hafis Aram şi soţia lui.

— Allah, Allah! strigă cu spaimă „copilul”.

— Îl cunoşti? întrebă locotenentul.

— Nu, răspunse Kara în locul lui şi sări jos de pe cal.

Se gândea la cele ce îi spusese Tifl acum în urmă şi în sufletul lui se născu bănuiala că în curând se vor petrece lucruri unde va putea fi de folos. Cu o chibzuială care nu se potrivea cu vârsta lui fragedă, zise cu vădit interes:

— Ce spui? S-a făptuit un omor... şi încă asupra unui muhassil? Ce grozăvie! Aş putea să aflu şi eu pentru ce şi cum?

— Hai să-ţi povestesc, dar mai întâi să-mi spui de unde vii şi încotro te duci.

— Pentru ce vrei să afli?

— Fiindcă veneai dinspre ţinutul djanicunilor. Pe ei îi bănuiesc. Tu însă nu eşti de-ai lor ci un haddedihn din Djesireh.

Kara făcu un gest de mândrie cu mâna şi întrebă:

— Zici că Hafis Aram a ucis pe muhassil?

— Da.

— E şeicul kalhuranilor?

— Da.

— Şi nevastă-sa e din tribul djanicunilor?

— Aşa e. Ea a tras întâi în cel ucis. Acum spune-mi de unde vii.

Cu un zâmbet de nepăsare, băiatul răspunse:

— O să-ţi spun îndată. Tovarăşul acesta al meu şi cu mine venim din casa Ustadului. El e un djanicun şi eu sunt oaspetele lor, deci răspunzător de faptele lor ca şi ei. Răzbunarea voastră se răsfrânge deci şi asupra mea.

Persanul îl privi năuc.

— Kara Ben Halef — parcă aşa spuneai că te cheamă?

— Da. Kara Ben Hagi Halef.

— Aşadar, Kara Ben Hagi Halef e nebun?

— Pentru ce întrebarea asta?

— Nu vezi că voi sunteţi doi şi noi douăzeci împotriva voastră? Cred că atât ajunge.

— Greşeşti: Vrei să spui că noi „suntem” doi împotriva a numai douăzeci!

— Eşti nebun... nebun de legat! Nu era mai bine să fi tăcut şi să nu fi spus că eşti oaspetele djanicunilor?

— Poate că un altul în locul meu aşa ar fi făcut.

— Şi tu de ce nu?

— Din două pricini: Mai întâi eu nu mint niciodată, chiar de mi-ar sta cuţitul la gât şi al doilea nu mi-e frică de voi. Ce credeţi despre mine nu-mi pasă, mi-ar crăpa însă obrazul de ruşine să spun o minciună. M-aş dispreţui eu însumi şi când ajunge cineva să se dispreţuiască singur, e cea mai mare nenorocire ce i s-ar putea întâmpla în viaţă.

Ofiţerul îl privi câtva timp în tăcere, pe urmă zise:

— Tu nu minţi niciodată?

— Niciodată.

— Nici atunci când e nevoie?

— Nu. Nu există nici o nevoie care să te îndreptăţească să minţi căci minciuna e cea mai mare pacoste a omenirii.

— Dar sinceritatea asta o să te facă să-ţi pierzi viaţa şi tu şi tovarăşul tău.

— Te înşeli.

— Crezi? Eşti nebun, nu mai încape îndoială!

Apoi întorcându-se spre oamenii săi, locotenentul urmă:

— Aţi auzit şi voi. Tânărul acesta susţine că nu ar spune o minciună, chiar dacă i-ar fi în primejdie viaţa. Ce ziceţi de asta?

Toţi izbucniră într-un râs cu hohote.

— Râdeţi? Aveţi dreptate, acelaşi lucru îl fac şi eu.

Se întoarse iar spre Kara şi adaugă:

— Sunteţi, fireşte, prizonierii noştri. Caii ne aparţin nouă.

— Încearcă.

— S-a şi făcut, n-am ce să mai încerc. Vom duce de aici cu noi cea mai mare pradă care s-a făcut vreodată. Măi, băiete, tont ca tine nu cred să mai fie sub soare. Tocmai fiindcă eşti atât de prost, o să-ţi răspund la întrebarea de adineauri. Ia şezi colea!

Arătă spre un bolovan de lângă el şi Kara se aşeză ascultător. Tifl descălecase de asemenea şi se aşeză alături, pe pământ. Soldaţii se îngrămădiseră lângă cai şi vorbeau între ei despre prada asta minunată care le căzuse în mână. Ofiţerul însă urmă:

— Zici că nu l-ai cunoscut pe muhassilul Omar Iraki?

— Nu, răspunse Kara.

— Era un om cu o voinţă de fier. Nici un birnic nu i se putea împotrivi, de aceea era trimis pretutindeni unde alţii nu putuseră face nici o ispravă. Aşa se întâmplă că ajunse şi la kalhurani, câinii ăia râioşi, care nu vroiau nici în ruptul capului să plătească dările. Avea cu el o sută de soldaţi pe care kalhuranii trebuiau săi găzduiască şi să-i ospăteze din belşug. Acum nu era de plătit numai birul ci şi lefurile noastre. Datoria creştea zi cu zi. Le-am luat mai întâi lâna, pe urmă oile, dar tot n-ajungea. Am pus atunci mâna pe cirezile de vite. Atunci câinii de kalhurani s-au răzvrătit şi au vrut să se împotrivească. Muhassilul a trimis oameni să prindă pe şeicul Hafis Aram şi să-l aducă în cortul nostru. Aici a fost înhăţat de soldaţi şi trântit la picioarele muhassilului. Acesta i-a cerut bani. Şeicul spunea că n-are. Muhassilul l-a ameninţat cu bătaia. Hafis Aram o ţinea însă morţiş că n-are de unde să-i dea. Muhassilul s-a înfuriat şi a început să-l izbească unde nimerea cu gârbaciul. Şeicul a încercat să se zbată, dar opt inşi îl ţineau cât puteau şi n-a fost chip să le scape. Dacă. A văzut aşa, s-a astâmpărat. Primea loviturile fără să crâcnească, fără să se tânguie; se uita numai trist la muhassil şi la fiecare lovitură şi întrebare a acestuia unde sunt banii,

tăcea. Ce spui de încăpăţânarea asta, Kara Ben Hagi Halef?

— Ştiţi voi ce înseamnă să baţi pe un beduin liber şi încă pe un şeic? întrebă Kara.

— Ce alta vrei să însemne decât că mănâncă bătaie? Şi noi, ăştia care suntem în slujba şahului ne-am născut prin părţi libere, cu toate acestea nu ne-am preschimbat în robi dacă silim pe oameni să-şi plătească birul? Ne facem numai datoria şi doar suntem mai presus de ei. Muhassilul l-ar fi ucis cu siguranţă pe şeicul Hafis Aram în bătaie cu drept cuvânt de altminteri — dacă nu-i venea cineva în ajutor, fără s-avem timp să-l împiedicăm. Şi ia ghici cine?

— De unde vrei să ghicesc? Spune-o tu.

— Nevasta şeicului; djanicuna, pedepsi-o-ar Allah! Ura de moarte pe muhassil. Întorcându-se acasă nu ştiu de unde şi aflând că bărbatu-său fusese dus la muhassil, veni în fugă să vadă ce s-a întâmplat. La uşă nu era nici o santinelă. Auzi loviturile de bici şi intră speriată în cort. Când văzu ce se petrece, alergă la muhassil, îl apucă de braţ şi-i strigă: „Stăpâne, baţi un musulman, un şeic? Opreşte-te!”. Dar el se smuci din mâna ei, îi arse şi ei una cu biciul şi se apucă să-şi vadă mai departe de treabă. Ce crezi că a făcut femeia? S-a repezit la o măsuţă pe care erau cele două pistoale ale muhassilului, a apucat repede unul din ele şi a tras. Glonţul îl nimeri pe muhassil drept în piept. Nu muri numaidecât. Scăpă biciul jos, duse mâinile la rană, scoase un geamăt prelung şi începu să se clatine pe picioare. Alergarăm cu toţii să-l prindem în braţe, chiar şi cei care îl ţineau pe şeic. Atunci Hafis Aram sări în picioare, apucă pistolul celălalt de pe masă, slobozi muhassilului încă un glonţ în cap şi strigă: „Astfel se plătesc loviturile de bici!” Pe urmă apucă pe nevastă-sa de mână şi o trase după el afară din cort. Muhassilul se prăbuşi mort la pământ. Nu ne mai gândeam la nimic, decât la el, de aceea au putut să fugă până ce ne-am dezmeticit noi. Alergai apoi să trimit soldaţii după ei să-i prindă. Mă izbii nas în nas

cu *suari iuzbaşi*[1] şi îi spusei în câteva cuvinte ce s-a întâmplat. Dădurăm cu toţii fuga la cortul şeicului, era însă prea târziu. Şeicul cu nevastă-sa încălecaseră pe doi din caii săi şi spălaseră putina. Câinii ăştia fug de zvântă pământul.

Kara, care ascultase cu mare luare-aminte, zise acum:

— Aţi aflat încotro au luat-o?

— Da, după urme, căci nici unul din kelhuri n-a vrut să ne spună. Nu ştii? Şacalii se ajută între ei. Noroc că în grabă nu stătuse s-aleagă şi nimerise două mârţoage bătrâne pe care le avusese la îndemână. Astia nu sunt cai să ţină la drum. Ai noştri sunt foarte iuţi şi i-am fi ajuns repede dacă ţineau drumul drept, dar frica l-a făcut să se abată cu un ocol prin locuri pietroase, unde nu se întipăresc urmele.

— Şi nu v-aţi mai luat după ei?

— Nu.

— Aşa că acum nu ştiţi unde se află?

— Nu tocmai, totuşi bănuim. Fii pe pace, nu o să ne scape! Vrea pesemne să se ducă la djanicuni, fiindcă nevastă-sa e una de-a lor şi ştiindu-l pe Ustadul vostru puternic, crede că o să-l apere împotriva noastră.

— Eşti sigur că n-a luat-o pe alt drum?

— Dacă ar cunoaşte bine munţii, e cu putinţă să se îndrepte mai întâi spre apus şi de acolo peste munţi prin altă parte, ca să ocolească trecătorile astea de aici. Dar degeaba, că de scăpat nu scapă, fiindcă suari juzbaşiul a pornit cu cei mai buni călăreţi ai noştri să-i iasă înainte şi când i-or zări, fugarii se întorc încoace şi ne cad fără îndoială în palmă. Aşa. Ţi-am povestit tot ce ştiam. Şi asta din recunoştinţă.

— Din recunoştinţă? întrebă Kara zâmbind.

— Da. Mai întâi pentru voi, mai mult însă pentru caii voştri.

— Aha, vasăzică „ai noştri”! Aşa se potriveşte mai bine decât cum spuneai adineauri.

---

[1] Căpitan de cavalerie.

— Nu zâmbi! Ştiu că o faci de necaz. Sunteţi prizonierii noştri. Chiar dacă nu vom putea prinde pe şeic şi nevastă-sa, vă avem pe voi. Veţi plăti pentru ei cu viaţa voastră, iar caii ăştia preţuiesc mai mult decât zece şeici cu nevestele lor la un loc. Ni se cuvine de drept. Îi vom duce şahului, care o să ne dea oricât i-om cere ca să aibă o astfel de podoabă pentru grajdurile sale.

— Stăpânitorii de obicei nu plătesc cu bani.

— Asta să ne fie grija! Pe tine caii nu te mai privesc.

— Bine, fie! Ia-ţi-i! zise cu nepăsare Kara, parc-ar fi fost vorba de un fleac.

— Ba bine că nu! Ai înţeles şi tu că n-ai încotro. O să încerc acum niţel murgul ăla.

Murgul era Barkh. Soldaţii se dădură în lături ca să facă loc locotenentului. Se bucurau grozav de chilipirul care le căzuse în mână, căci din vânzarea cailor li se cuvenea şi lor o parte.

Ofiţerul sări atât de neaşteptat în şa, încât armăsarul nici n-avu răgaz să se împotrivească, în clipa următoare însă se ridică înfuriat, întâi pe picioarele dinapoi, pe urmă pe cele dinainte, începu să sforăie şi să zvârleîn toate părţile şi aruncă pe ofiţer chiar în locul unde stătuse până mai adineauri calul.

Soldaţii râseră în hohote, dar când văzură că superiorul încearcă să se scoale şi nu poate, le trecu pofta. Alergară să-l ridice. Vru să facă un pas, se opri însă gemând.

— Te doare? îl întrebă Kara.

— Am căzut pe sabie, răspunse el scurt.

— De ce n-ai mai rămas în şa?

— Taci! se răsti ofiţerul înfuriat.

Se târî apoi şchiopătând şi schimonosindu-se de durere până la un bolovan, ca să şadă şi să-şi pipăie trupul.

— Oasele văd că mi-au rămas întregi, dar sabia s-a dus dracului. De durut o să mă mai doară încă multă vreme... mormăi el cu ciudă.

Îşi aduse deodată aminte că soldaţii îşi bătuseră joc de el şi strigă:

— Salab!

Acesta veni în fugă.

— Aţi râs, mai ales tu. Încalecă pe armăsar.

Omul se supuse. Cum fu însă în şa, păţi la fel. Locotenentul porunci apoi altui soldat să facă încercarea. Pe ăsta barem Barkh nici nu-l lăsă să se apropie. Îşi pierduse răbdarea şi zvârlea din copite ca un turbat.

— Dracu' să-l ia! mormăi ofiţerul. Şi ceilalţi tot aşa sunt? întrebă el pe Kara.

— Asta trebuie s-o ştii tu, — răspunse băiatul, fără să clipească.

— Eu?!

— Fireşte. Nu spuneai că sunt caii „tăi”?

Persanul lăsă capul în jos şi stătu să cugete, pe urmă zise:

— Iapa pare să fie mai blândă. Cine vrea s-o încalece?

Unul mai curajos se apropie de ea şi începu s-o dezmierde cu teamă. Ea însă nici nu-l luă în seamă. Kara, care n-o cunoştea, aruncă o privire întrebătoare lui Tifl. Acesta închise un ochi şi clipi şiret cu celălalt. Înţelesese.

Soldatul mângâie iapa când pe spate, când pe burtă. Nici nu se clinti. Tocmai liniştea asta ar fi trebuit să-i dea de bănuit. Soldatul căpătă însă curaj, ridică unul din picioarele dinainte ale iepei, ca să examineze potcoava, pe urma unul de dinapoi. Iapa îl lăsă fără împotrivire.

Omul crezu că a biruit. Încălecă. Nici acum iapa nu făcu vreo mişcare, dar întoarse capul şi se uită ţintă la Tifl. Kara aştepta cu încordare ce are să urmeze. Ofiţerul însă se bucură, căci: zise:

— Aha, aşadar numai murgul e nărăvaş! Ia dă-i niţel pinteni iepei!

Atât i-a fost bietului soldat! Nu că iapa ar fi început să zvârle, ori să se ridice pe picioarele dinapoi sau dinainte.

Doamne fereşte! Se lăsă numai grămadă la pământ, fulgerător, ca şi când ar fi lovit-o damblaua. Pe urmă se tăvăli de câteva ori peste călăreţ, sări iar în picioare şi rămase liniştită, ca şi când nu s-ar fi întâmplat nimic.

În Orient există o expresie de bătaie de joc pentru călăreţii pe care îi aruncă din spinare caii: „S-a despărţit de cal”. Aici însă se puteaspune altminteri: „Madam Sam s-a despărţit de călăreţ”. Acesta rămase câtva timp nemişcat lângă iapă, pe urmă începu să-şi frece, gemând, trupul. Se ridică apoi în patru labe, apoi binişor în picioare şi se târî şontâc după un colţ de stâncă, întovărăşit de la distanţă de râsetele camarazilor săi. Până şi ofiţerul hohoti de câteva ori, dar, aducându-şi aminte de ruşinea pe care o păţise, se întoarse spre Tifl şi-i strigă cu mânie:

— Când aţi venit încoace erai călare pe iapă. E a ta?

— Nu, răspunse cu un aer de nevinovăţie „copilul”.

— Atunci a cui e?

— A Ustadului.

— Ştiai de năravul ăsta al ei?

— Da.

— De ce semn ascultă când începe să se tăvălească aşa?

— Întreab-o!

Locotenentul se repezi înfuriat la el — măcar că-l dureau toate oasele — şi răcni:

— I-ascultă mă, să nu te mai obrăzniceşti, că te bat măr!

„Copilul” îşi îndreptă trupul lui lung şi deşirat şi răspunse răspicat:

— Adu-ţi aminte de muhassil! Ia seama la ce-ţi spun!

„Uite, frate, de ce e în stare «copilul»!” — îmi zisei eu mirat. Chipul său de copil era acum cu totul altfel şi ochii lui zvârleau fulgere. Nu mai încăpea îndoială că ameninţarea nu era vorbă în vânt. Ofiţerul vru să mai spună ceva, dar în clipa aceea se auzi glasul santinelei din vârful stâncii:

— Se văd doi călăreţi!

— Unde? întrebă locotenentul, care îşi îndreptă acum toată atenţia spre santinelă.

— Departe. Se zăresc ca două ghemotoace.

— Încotro se duc?

— Nu ştiu încă. Mai aşteaptă niţel şi o să-ţi spun.

Toţi aşteptau cu încordare. Trecură câteva minute până ce santinela strigă iar:

— Se apropie, dar nu vin de-a dreptul. Au cotit spre răsărit.

— Pesemne că au văzut pe căpitan cu oamenii lui şi ocolesc trecătorile. Vezi dacă mai vin şi alţi călăreţi.

— Da, vin.

— Dincotro?

— Dinspre apus; sunt încă foarte departe în urma lor.

— Atunci e tot cum spun eu. Căpitanul cu plutonul lui le-a aţinut calea. S-au întors şi el îi urmăreşte. Încoace nu vin, fiindcă au prins bănuieli, încearcă să găsească un drum spre răsărit şi pe ăsta trebuie să li-l tai eu. Să încalece îndată zece oameni! Mergem să-i gonim încoace. Ceilalţi zece rămân aici să-i întâmpine şi să păzească pe prizonieri.

După câteva clipe gonea cu jumătate din pluton înaintea fugarilor. Că acei pe care îi numea el prizonieri puteau să scape, nici prin gând nu-i trecea. De asemenea nici paznicilor, căci alergară sus, la santinelă, ca să urmărească de acolo mai bine vânătoarea. Până şi soldatul de care se „despărţise” fără multe farafastâcuri iapa, se ridică gemând de jos şi se târî după ceilalţi, ca să nu rămână păgubaş. Kara şi Tifl rămaseră deci singuri. Dacă înainte nu se socotiseră prizonieri, acum şi mai puţin.

„Copilul” părea foarte serios. Se purtase ca un adevărat bărbat. Să fi fost şi în el, ca în mulţi alţii, două firi deosebite? Sau se arăta, din cine ştie ce toană, altfel decât era în realitate? Se caţără pe o stâncă din apropiere, cătă spre răsărit, apoi zise:

— Da, ei sunt. Ai auzit tot, Kara Ben Halef. Spune-mi, ce ai de gând să faci?

— Trebuie să le venim în ajutor, răspunse haddedihnul.

— Se înţelege că trebuie.

— Dar cum? De locotenent cu ceata lui nu mă tem: la trecătoarea ştafetei sunt însă alţii şi dincolo vine căpitanul cu oamenii săi. Frică nu ne e, dar când are o armă în mână, omul cel mai laş poate deveni primejdios pentru cel mai viteaz şi curajos, dacă acesta n-are cu ce se apăra. Trebuie deci să ne ferim de gloanţele lor. Ce vezi acum?

— Fugarii au cai păcătoşi. În curând vor fi ajunşi.

— Să se descotorosească de ei. Le dăm în schimb pe Assil şi Barkh. Bine că i-am luat cu noi! Ce zici, să facem cum spun eu?

— Mai întrebi. Dumnezeu să te binecuvânteze, o, Kara Ben Hagi Halef!

— Atunci, haidem!

Tifl coborî de pe stâncă. Încălecară amândoi şi porniră pe întinsul câmpiei. Soldaţii începură să răcnească după ei, dar degeaba. Caii goneau în galop.

Deoarece se aflau acum la şes, nu puteau deosebi, deocamdată, pe ceilalţi călăreţi aflaţi la aceeaşi înălţime cu ei. În curând însă putură desluşi trei cete deosebite: la mijloc una foarte mică, la dreapta şi la stânga ei alte două mai mari care au pe cea din mijloc şi o mânau spre „trecătoarea iepurelui”.

Kara şi Tifl călăreau unul lângă altul cu Assil şi Barkh după ei. În sfârşit putură deosebi oamenii unii de alţii şi-şi dădură în acelaşi timp seama că trebuie să se grăbească.

Cei doi călăreţi din mijloc erau într-adevăr Hafis Aram, şeicul kalhuranilor şi soţia lui.

La dreapta lor se vedea locotenentul cu cei zece cavalerişti ai săi. Aceştia erau în măsură să înainteze mai repede, căci caii le erau odihniţi. La stânga venea căpitanul, cu vreo

douăzeci de inşi. Urmăritorii erau cu mult mai aproape de fugari decât Kara şi Tifl.

— Să ne slujim de „taine”? întrebă acesta din urmă îngrijorat.

— Nu. O vom face numai când nu se va putea altfel, răspunse tânărul haddedihn.

— Vezi că primejdia e mare...

— Încă nu.

— Îi ajung...

— Vin de-a dreptul spre noi. Cu fiecare pas al calului situaţia se îmbunătăţeşte.

Abia sfârşi vorba şi se întâmplă ceva ce numai a „îmbunătăţire” nu semăna; şi iată de ce: şeicul kalhuranilor crezuse până atunci că era urmărit numai de două cete vrăjmaşe. Văzând acum pe cea de-a treia, adică pe Kara şi Tifl care le ieşeau înainte, îi luă şi pe ei drept duşmani, căci de la depărtarea aceea nici vorbă nu putea fi să-i recunoască. Se crezu deci încolţit şi din partea asta. Socoti că ar putea scăpa de noii duşmani cotind pieziş la dreapta. Prin asta însă putea cădea mai lesne în mâinile căpitanului.

— Ce face, pentru Dumnezeu! strigă necăjit Tifl.

— Nu ştie cine suntem şi că vrem să-l scăpăm, răspunse Kara. E vreun semn pe care i l-am putea face să ne recunoască?

— Nu.

După câteva momente îşi aduse însă aminte de ceva, căci strigă:

— Ba da, ba da! Mi-a venit ceva în gând: să ne despărţim şi să lăsăm niţel loc liber între noi, poate că recunoaşte iapa. Şi apoi e şi căciula mea pe care mi-o scoteam înaintea lui de câte ori îl întâlneam. Dacă are ochi ageri o să înţeleagă.

Se depărtă de Kara şi armăsari, se înţepeni cu picioroangele lui în scări, îşi smulse căciula de pe cap şi începu s-o fluture în vânt. Spre marea bucurie a „copilului”,

Hafis Aram pricepu, coti iar pe drumul dinainte şi, cu toată depărtarea dintre el şi cei doi îl văzură ridicând braţul în sus în semn de răspuns.

Negreşit că şi urmăritorii săi văzuseră acelaşi lucru. Adevărat că habar n-avea căpitanul despre Kara şi Tifl, dar cu atât mai mult îşi dădu seama locotenentul că alergau în ajutorul fugarilor. Se vedea bine cum îşi îndeamnă oamenii la drum.

— A priceput! strigă cu bucurie Tifl. Dar ce s-a întâmplat cu calul său?

Îngrijorarea lui era firească. Văzură cum şeicul îşi încetineşte din ce în ce goana. Caii lor alergau acum când în galop, când se opreau de tot sau o luau la pas

Deodată unul din ei se poticni şi căzu grămadă la pământ. Era acela pe care călărea soţia şeicului. Femeia prevăzuse din vreme mişcarea, căci avu timp să sară de pe cal încă înainte ca acesta să se prăbuşească. O luă apoi la fugă pe jos, dar deodată calul celălalt se opri din goană, Hafis se aplecă din şa, apucă pe nevastă-sa de mână şi o trase după el.

În vremea asta celelalte grupuri de călăreţi se apropiaseră într-atât, încât Kara şi Tifl auziră răcnetele lor de triumf. Haddedihnul măsură din ochi distanţele. „Copilul” nu avea însă sângele rece al celuilalt şi strigă cu nerăbdare:

— Taina, taina, altminteri sosim prea târziu!

— Nu încă, răspunse băiatul. Poate mai târziu. Cred însă că vom ajunge la timp.

Socotise bine. Locotenentul avea calul cel mai bun al detaşamentului său şi se apropie se simţitor de şeic. Oamenii săi erau cu vreo sută de lungimi de cal în urma lui. Se auzeau desluşit răcnetele sale ameninţătoare. La alte trei sute de lungimi dinspre stânga venea în goană căpitanul.

— Crezi că Assil şi Barkh se vor lăsa încălecaţi de şeic şi soţia lui? întrebă Tifl din fugă pe Kara.:

— De bunăvoie nu, dar le voi spune eu un cuvânt şi vor

asculta. În privinţa asta nu mi-e frică, numai de locotenent mă tem să nu ne facă buclucul.

— Tu vezi de fugari, că de asta am eu grijă.

— Ai tu curaj să te atingi de el?

„Copilul” râse în hohote şi răspunse:

— Curaj! Nu cumva m-ai crezut laş? Ia seama! Ajungem.

În clipa aceea fugarii se opriseră. Erau cu desăvârşire istoviţi. Recunoscură însă pe Tifl, văzură cu ei doi cai fără stăpân şi înţeleseră că le sosea salvarea. Începură să ţipe de bucurie. Kara îşi struni armăsarul şi se opri lângă ei.

— Încălecaţi repede, zise el, sărind din şa ca să ţină armăsarii.

— Ăştia sunt pur-sânge, răspunse şeicul. Oare ne-or lăsa?

— Da, da, încălecaţi că îi ţin eu.

Într-o clipă beduinii fură în spinarea armăsarilor. Nu văzură însă semnul pe care li-l făcuse Kara. Animalele ştiau că trebuie să se supună şi nu făcură nici o împotrivire.

În vremea asta Tifl o luase o bucată de drum înainte ca să iasă în calea locotenentului. Deodată se abătu spre dreapta, făcu un ocol, apoi se întoarse şi veni alături de ofiţer. Acesta striga înfuriat lui Kara să nu se atingă de fugari. Nici nu-l luă în seamă pe Tifl, care călărea aproape lipit de el. Abia mai târziu îl văzu.

— Ce vrei, câine? Cară-te! se răsti el şi ridică pumnul să-l lovească.

— De ce mă goneşti? Am venit să văd numai dacă ai plămâni buni.

Dintr-o săritură fu în spinarea calului locotenentului; îşi încolăci braţele în jurul acestuia, prinse calul între coapse ca într-un cleşte şi-l opri tocmai pe locul unde stătuse cu o clipă în urmă şeicul cu nevastă-sa, înainte de a încăleca. Văzură atunci pe căpitan venind în goană cu un pistol în fiecare mână.

— Fugi! strigă Kara lui Tifl. N-avem arme şi ei au.

O luă în galop cu cei doi fugari în direcţia dincotro venise. Tifl dădu drumul locotenentului, sări iar în spinarea iepei care se aţinea pe aproape şi se luă după ei.

— Stai că trag! răcni căpitanul.

— N-ai decât. De nimerit tot nu mă nimereşti.

Ca să nu fie atins de vreun glonţ se întinse pe gâtul calului său şi pocni odată din limbă. Iapa porni într-o goană nebună. În clipa următoare detunară două împuşcături care îi vâjâiră deasupra capului, dar nu-l atinseră. În urma lui se auzeau urletele de furie ale soldaţilor.

— Rău îmi pare că n-a fost şi Pekala să mă vadă... Ce s-ar mai fi bucurat! îşi zise „copilul”, râzând pe înfundate.

Când socoti că gloanţele nu-l mai pot nimeri, se ridică în şa. Deocamdată se afla în siguranţă. Ştia că soldaţii nu-l pot ajunge din urmă.

După câtva timp, Kara se uită înapoi. Văzu cele două cete de cavalerişti, adunate la un loc. Ofiţerii lor păreau că ţin sfat. Îşi struni calul şi se opri să aştepte pe Tifl, care venea în goană. Şeicul rămase şi el în loc şi vru să spună ceva — probabil să-i mulţumească, dar tânărul haddedihn îi zise:

— Nu e timp acum de asta, o, şeic al kalhuranilor! Trebuie mai întâi să...

— Ce, mă cunoşti? îl întrerupse acesta mirat.

— Da.

— Spune-mi, rogu-te, cine eşti, că eu nu te cunosc.

— Sunt Kara Ben Hagi Halef Omar, un haddedihn din neamul sammarilor.

— Kara Ben Halef Omar, zici? Nu e tatăl tău Hagi Halef Omar, şeicul tribului vostru?

— Ba da!

— *Maşallah!* — minune dumnezeiască — şi totuşi nu. O minune e că am fost salvaţi tocmai în clipa celei mai mari primejdii şi totuşi nu e o minune, căci datorăm salvarea fiului unui bărbat a cărui viaţă a fost un lung şir de astfel de fapte

vitejeşti. Tu pari să fi moştenit de la el curajul şi vitejia de care ai dat dovadă.

În vremea asta veni şi Tifl. Se uită şi el în urmă şi văzând că soldaţii stăteau pe loc, spuse şeicului:

— Nu întreba şi n-aştepta răspuns. Nu e timp de aşa ceva. Ştiu ce s-a întâmplat; ne-au povestit tot vrăjmaşii tăi. Trebuie să ne sfătuim şi noi, dar nu stând pe loc.

În vreme ce călăreau mai departe, şeicul începu:

— Nu o să vă vorbesc deocamdată despre ce a fost, ci despre ce e. O luăm prin „trecătoarea iepurilor”?

— Nu, răspunse Kara.

— De ce?

— Fiindcă acolo se află zece soldaţi bine înarmaţi. Orice curaj e zadarnic în faţa gloanţelor, când n-ai şi tu arme.

— Atunci să mergem la „trecătoarea ştafetei”.

— Şi acolo sunt soldaţi puşi de pază.

— Ştii bine ce spui?

— Da.

— Nu ne rămâne deci decât să o luăm ori la stânga, ori la dreapta. Am încercat, dar caii mei n-au putut ţine la drum.

— Cu ăştia poate că vom izbuti.

— Nu! rosti Tifl cu hotărâre.

— Pentru ce, nu?

— Uită-te în urma ta.

Kara întoarse capul şi din cele ce văzu înţelese că persanii renunţaseră să mai urmărească pe fugari. Se despărţiseră iar în două cete şi pornise fiecare înspre altă trecătoare.

— Vor să ne taie amândouă căile prin care am putea ajunge la djanicuni, zise şeicul îngrijorat.

— Şi în vremea asta n-au să ne slăbească din ochi, adăugă Kara. Fie că am lua-o la dreapta, ori la stânga, ne ies înainte. Nu mi-e mie de gloanţele lor, dar ar fi păcat de caii noştri. Să păţesc ruşinea ca astfel de animale de preţ să fie ucise de nişte netrebnici ca ăia? Ce-ar spune tribul meu când ar afla!

— Atunci, nu ştiu ce e de făcut.

— Ştiu eu! zise Tifl. Putem să ne furişăm pe alături de trecători.

— *Hamdulillah!* Mai e şi un alt drum? întrebă şeicul.

— Drum nu e, avem însă putinţa să ajungem de partea cealaltă a muntelui, fără să fie nevoie să-l urcăm. Am cutreierat îndeajuns munţii ăştia, ca s-adun buruieni de leac pentru Peder.

— Atunci să ne ducem într-acolo.

— Nu e chip călare. Ar fi să cerem prea mult animalelor.

— Să descălecaţi când nu se va mai putea altfel.

— Bine. Haidem!

Tifl vru să-şi îndemne iapa la drum, dar Kara îl opri.

— Stai niţel! Spune-ne mai întâi cam pe când am ajunge de partea cealaltă a muntelui?

„Copilul” cătă la soare şi răspunse:

— Încă înainte de a se însera.

— Da, dar nu vom ajunge numai noi ci şi ei.

— Care ei? întrebă şeicul.

— Soldaţii.

— Crezi că vor urca după noi?

— Şi asta se poate, mai e însă şi altceva. Când vor vedea că încercăm să ajungem dincolo, o vor lua repede prin trecători, ca să ne aştepte la capătul celălalt şi va trebui să ne întoarcem, în vremea asta se va fi întunecat; vom fi siliţi să rămânem peste noapte în munţi şi dis-de-dimineaţă goana va începe din nou.

— În vremea asta ne va veni ajutorul trimis de Peder.

— Crezi?

— Da. Deoarece te văd în tovărăşia lui Tifl, presupun că eşti oaspetele djanicunilor.

— Aşa şi e.

— Te poţi, deci, bizui pe ajutorul lor. Se ştie unde aţi plecat?

— Nu tocmai. Ne-a văzut însă încotro am pornit.

— Atât ajunge. Dacă vor vedea că nu vă întoarceţi, vor porni să vă caute.

— N-au să ne caute, zise Tifl.

— Ba da! susţinu şeicul.

— Ba nu! zise iar „copilul” zâmbind.

— De ce?

— Fiindcă vom ajunge la timp acasă.

— Eşti încredinţat de ce spui?

— Da.

— Jură!

Cuvântul suna grav, ca şi când ar fi fost vorba de viaţă şi de moarte, de aceea Kara se uită uimit la şeic.

— Te miri? îl întrebă acesta zâmbind, deşi situaţia era cât se poate de serioasă. Nu-l cunoşti, pesemne, pe Tifl al nostru. Îşi are el tainele lui pe care nu le dă la iveală decât atunci când îi vine lui la socoteală. Ei, Tifl, vrei să întăreşti prin jurământ ce ai spus?

— Nu.

— De ce?

— Fiindcă eu nu jur niciodată. Ustadul nostru ne-a spus că e păcat şi trebuie să ne ferim de păcat.

Spuse cu atâta convingere înduioşătoare şi supunere oarbă aceste cuvinte, încât Kara, care călărea lângă el, îi întinse mâna înduioşat şi zise cu hotărâre:

— Ai dreptate. Nici la noi, haddedihnii, nu e îngăduit jurământul. Tata ştie de la Kara Ben Nemsi, că orice jurământ e un păcat care se face în numele lui Allah.

— Dar să-şi dea cuvântul e îngăduit? întrebă şeicul, uitându-se pe sub gene la Tifl.

— Asta da, încuviinţă acesta.

— Atunci dă-ţi cuvântul.

„Copilul” îşi smulse atunci, din goana calului, căciula din cap, ca şi când ar fi vrut să dea cuiva o dovadă de respect şi

zise:

— Vom ajunge la vreme acasă. Vă asigur în numele Pekalei noastre, care ne va aştepta cu supa ei de chimen. Să ne grăbim ca să nu se răcească.

— Bine, bine, dar cum o să fie cu putinţă?

Nu primi nici un răspuns, căci Tifl îşi îndemnase iapa la drum şi acum zbura ca o nălucă. Tânărul haddedihn nu prea înţelesese mult din cuvintele schimbate între cei doi, căci privi nedumerit la şeic.

— Eşti de scurt timp la djanicuni? îl întrebă acesta.

— Da.

— Atunci n-ai cum să-l înţelegi pe Tifl. E o fire ciudată. Copil în toate celelalte, dar bărbat în toată puterea cuvântului, când e călare pe un cal care îi place lui. Omul acesta nu e numai viteaz şi neînfricat, dar cuminte şi înţelept cât nu se mai poate, atunci când e nevoie şi te poţi bizui pe el fără teamă. Să ştii că dacă te asigură de ceva în numele Pekalei lui dragi, te poţi duce orbeşte după el.

— Şi de data asta?

— Da.

— Nu pricep numai ce are de gând să facă...

— Nu-l întreba, că tot nu ţi-ar răspunde. Nu-i place să fie cercetat. Îşi are el planul lui şi e sigur că o să-l ducă la bun sfârşit. Să-l urmăm deci fără să-l descoasem; „copilul” e fericit când vede că se încrede cineva în cuvântul lui.

Caii zburau ca nălucile peste stepa întinsă. Femeia şeicului călărea voiniceşte, Tifl nu căta înapoi, dar ochii lui iscodeau la dreapta şi la stânga, urmărind mişcările persanilor. Căpitanul părea să fie un om prevăzător, căci îşi luase măsurile trebuincioase. Acum, când ştia că fugarii vor să treacă munţii, îşi împărţise oamenii astfel ca să poată urmări din toate părţile pe şeic şi tovarăşii săi.

— Iată de ce te temeai, zise Kara, şeicului.

— Acum nu mă mai tem, îi răspunse el.

— De ce?

— Ştiu că Tifl se va ţine de făgăduială.

— Bine, bine, la şes caii noştri aleargă mai repede decât ai soldaţilor, dar, când vor trebui să urce nu se pot lua la întrecere cu ai lor. Dacă ne urmăresc, ne ajung.

— N-au decât!

— Şi ce are să se întâmple pe urmă?

— Nici nu mă întreb, Tifl ştie ce vrea.

Ajunseră la poalele dealului. De aici pornea în sus, coasta pe care Tifl începu s-o urce călare, urmat de ceilalţi. Pământul era moale şi urmele se întipăreau adânc în el. Când fură în vârful dealului, Tifl arătă spre ele şi zise:

— Cu astea le-am lăsat vorbă încotro ne ducem. Au să ne creadă şi au să pornească după urme.

— Ce vrei să spui? întrebă haddedihnul nedumerit. Oare s-ar putea să nu ne creadă?

— Da.

— De ce?

— Pentru că... pentru că...

Îşi întrerupse vorba, se încruntă şi chipul lui ca de copil, păru deodată bătrân, mai bătrân chiar decât era de ani. Zise aproape răstit:

— Eşti aici acasă la tine, o, Kara Hagi Halef?

— Nu.

— Eu, da. Cunosc tot ţinutul pe degete. Dacă am fi la haddedihni, aş asculta eu de tine, suntem însă la djanicuni şi trebuie s-asculţi tu de mine.

Sări din şa şi porni înainte, pe jos, cu iapa după el. Ceilalţi descălecară de asemenea şi-l urmară. Şeicul şi nevastă-sa duceau armăsarii lor de căpăstru, temându-se că, fiind străini, aceştia nu îi vor urma de bunăvoie.

Acum urcuşul era destul de anevoios. Ici-colo câte o tufă, un copăcel firav, din care Tifl rupea câte o creangă şi o arunca la pământ, ca să ademenească pe urmăritori.

Ajunseră la un mic platou. Soldaţii se zăreau cu mult în urma lor, urcând de asemenea coasta. Unul din ei ridică din întâmplare capul şi-i văzu. Spuse şi celorlalţi, apoi începură cu toţii să strige spre ei vorbe de ocară şi să-i ameninţe cu pumnii

— Vin într-adevăr, zise şeicul. Sunt curios să văd ce o să se întâmple.

— Uite ce! interveni Tifl şi arătă cu mâna spre stânga şi spre dreapta.

În depărtare se zăreau o parte din persani, gonind spre trecători.

— Se duc să ne aştepte la ieşire, pe când ăştia de colo ne gonesc din urmă. Vor să ne prindă, între două focuri.

— Rău că n-avem arme, zise Hafis Aram. N-am avut timp să mi le iau la plecare, a trebuit să fug în cea mai mare grabă.

— N-avem nevoie de arme. Haidem! rosti Tifl cu hotărâre.

Drumul ducea printr-un amestec de stânci, dar spre uimirea celorlalţi „copilul” nu ţinu linia dreaptă, ci se abătea când ici, când colo, învârtindu-se aproape în cerc şi ajungând apoi nu departe de la locul de unde pornise.

De aici se făcea însă o potecă îngustă, între doi pereţi de stâncă, pe urmă venea o văgăună, care cotea niţel şi cobora apoi la vale. Povârnişul era anevoios şi înaintau foarte încet.

De ce va fi ales Tifl tocmai drumul acesta, era de neînţeles pentru tovarăşii săi.

Când ajunseră iar la loc liber, se aflau lângă un perete neted de stâncă. „Copilul” se opri, duse degetul la buze, ca să facă semn celorlalţi să tacă şi ascultă cu încordare. De sus se auzeau glasuri omeneşti.

— Cine sunt? întrebă în şoaptă şeicul.

— Persanii, răspunse Tifl, zâmbind.

— Aşadar, deasupra noastră?

— Da.

— Maşallah!

— Au ajuns pe colţul de stâncă pe care ne aflam noi adineauri. Să mai aşteptăm niţel.

Când se făcu linişte sus, kurdul le făcu semn să-l urmeze. După câtva timp ceilalţi văzură cu mirare că ajunseseră iar la povârnişul pe care-l urcaseră cu puţin înainte şi dădură de urmele lăsate de ei, amestecate cu ale urmăritorilor.

— Acum ne caută sus, râse Tifl. Să coborâm din nou, dar nu pe aici, ci pe un pământ pietros, unde nu rămân urme.

Arătă înainte, dincolo de pământul moale, unde se vedea o potecă bolovănoasă, care cobora treptat până aproape unde începea şesul. Caii mai mult alunecau decât coborau pe unde poteca era o fâşie îngustă de pietriş. Ajunşi la şes, Tifl vru să încalece, dar Kara îl apucă de braţ şi-i zise privindu-l eu admiraţie:

— Tifl, de unde ai tu asta?

— Ce? răspunse el cu nepăsare.

— Mintea. Înţelepciunea asta a ta...

— A, crezi că am fost isteţ? zise kurdul cu o expresie copilărească a feţei.

— Foarte! Abia acum înţeleg. Nu e aşa că nici gând n-aveai să treci munţii?

— Fireşte!

— Ci să te prefaci numai, ca să-i tragi pe sfoară pe persani?

— Ai ghicit.

— Voiai să-i faci s-alerge dincolo; la capătul celălalt al trecătorilor?

— Chiar aşa.

— Şi să ne lase calea liberă?

— Întocmai.

— Şi acum? Crezi că ne putem întoarce pe drumul de unde a fost silit şeicul să se abată?

— Nu e nevoie.

— Atunci, ce ai de gând?

— Să o luăm prin „trecătoarea iepurilor” şi să ne îndreptăm spre casă.

— Dar vom da iar de persani.

— Unde?

— Ori în trecătoare, ori la capătul ei.

— Ei aş! Pesemne că îi crezi nişte prosti. Mă mir. Ai văzut doar cât de bine a chibzuit căpitanul totul. Închipuieşte-ţi că ar fi un drum drept între două trecători care duce peste munţi şi, crezând că o vom lua pe acolo, socoate să ne iasă înainte la mijlocul drumului. O să-şi mai trimită el oamenii să ne aştepte la ieşirea din trecătoare?

— Fireşte că nu, răspunse Kara.

— Atunci unde?

— La mijlocul drumului, după cum spuneai.

— Aşadar, trecătorile rămân libere. Putem să ne întoarcem pe aici acasă, fără măcar să fim văzuţi de ei.

— Dacă nu va fi lăsat santinele în trecători.

— Poate că va fi lăsat, poate că nu.

— Şi dacă a lăsat, atunci?

— Atârnă de câţi oameni a pus, dacă ne putem strecura prin vreun vicleşug sau trebuie să ne luptăm cu ei. Acum soldaţii ne caută pe sus, pe câtă vreme noi o vom lua spre „trecătoarea iepurilor”.

Încălecară. Şeicul kalhuranilor, încet şi cu mare băgare de seamă, ca şi când s-ar fi temut să nu se lovească undeva. Femeia, care nu scosese încă un cuvânt, deşi seţinuse voiniceşte până acum, îl privea cu dragoste şi o milă adâncă.

În tot timpul drumului Hafis Aram tăcea. Uneori îşi muşca buzele până la sânge. Kara îşi aduse aminte de cele ce povestise locotenentul, că se petrecuse în cortul muhassilului.

— Te doare rău? îl întrebă el pe şeic.

Acesta se codi cu răspunsul, dar femeia zise în locul lui:

— Parcă spuneaţi că ştiţi ce s-a întâmplat în satul nostru?

— Da! Mi-a spus ofiţerul.

— Şi mai întrebi dacă îl doare! Află că Hafis al meu e un erou pe care nu-l pot admira îndeajuns. Ai auzit cum vorbeşte de parcă nu l-ar durea nimic. L-ai văzut chiar zâmbind. Şi totuşi trupul lui e numai o rană. L-am rugat să mă lase să-l văd şi m-am îngrozit. L-au bătut mai rău ca pe un câine, l-au...

El îi făcu semn cu mâna să înceteze, dar femeia urmă:

— Nu-mi cere ca eu, femeia ta, care te iubeşte ca lumina ochilor, să nu-mi spun măcar durerea de care e cuprins sufletul meu şi mila pentru...

— Milă? E oare o cinste pentru un bărbat să fie compătimit?

— Dar numai eu ştiu ce cumplit suferi şi totuşi ai atâta putere să te stăpâneşti!

— Simţi odată cu mine fiindcă-ţi sunt drag şi-ţi mulţumesc. Ca un bărbat şi încă şeicul unui trib să fi fost bătut, asta nu trebuie s-o afle nimeni, mai ales din gura femeii lui. Te rog, deci, să nu mai pomeneşti de asta în faţa altora.

Îi întinse mâna. Ea o duse la buze şi o sărută cu evlavie. Era atâta milă şi mândrie în acelaşi timp în ochii ei, pe care nu şi-i putea lua de la soţul ei! Şi să se mai spună că popoarele astea sunt pe jumătate „sălbatice”! El însă căută să-şi dea şi mai multă osteneală să-şi ascundă suferinţele pe care le îndura, ca să-i risipească niţel întristarea.

Străbătură trecătoarea şi când ajunseră aproape la capătul ei, Kara descălecă şi întinse frâul lui Tifl.

— Ce vrei să faci? îl întrebă acesta.

— Mă duc să iscodesc niţel.

— Crezi că s-ar putea aţine santinele pe aici?

— Nu spuneai şi tu că e cu putinţă? Veniţi încet după mine. Dacă nu e nimeni, zăbava a fost scurtă, dacă însă da, am putea-o păţi.

O luă înainte. Ceilalţi rămaseră în urma lui, atât cât să nu se poată auzi paşii lor. Drumul făcea o cotitură care îi

împiedica să-l poată urmări cu privirea. Când ajunseră după a doua cotitură, el se afla la cea de a treia. Arătă cu mâna înainte şi le făcu semn să se apropie.

— Ai văzut ceva? îl întrebă şeicul, când fură lângă el.

— Da, cinci soldaţi.

— Călări?

— Nu. Stau jos la mijlocul drumului lângă o tufă, iar caii lor pasc pe-aproape.

— Să-i văd şi eu, şopti Tifl.

Descăleca şi se furişă cu băgare de seamă la cotitură. Întinse niţel capul, se uită dincolo de ea, apoi se întoarse.

— Nu bănuiesc nimic, spuse el tovarăşilor săi. Spaima când ne-or vedea pe neaşteptate o să-i zăpăcească şi până să se dezmeticească ei, noi vom fi departe.

— Bine, hotărî şeicul. Ia-o înainte că noi te urmăm.

Tifl încălecă iar, ţâşni apoi după cotitură, se repezi cu iapa lui de-a dreptul spre persani şi dintr-o săritură fu dincolo.

Îngroziţi, aceştia scoaseră un răcnet de spaimă şi, văzând pe ceilalţi venind în goană, se întinseră la pământ, tremurând de frică. Aşa se făcu că nu fură călcaţi în picioare de armăsarii care săriră peste ei într-o goană nebună.

După ce se îndepărtară o bucată bună de drum, îşi încetiniră goana şi Kara se uită îndărăt. Soldaţii se dezmeticiseră şi goneau acum călări, ieşind din trecătoare, spre apus, în lungul dealului.

— Se duc să dea de veste celorlalţi că am scăpat, zise şeicul.

— Scăpat, oftă femeia, răsuflând adânc. Abia acum putem spune că suntem într-adevăr salvaţi. O, Tifl, Tifl, cum ţi-aş putea mulţumi!

„Copilul” făcu o mutră de stânjeneală şi răspunse arătând spre haddedihn:

— Nu mie să-mi mulţumeşti, ci acestui înţelept Kara Ben Hagi Halef Omar. Dacă nu lua el armăsarii cu noi, ne-ar fi fost

cu neputinţă să vă scoatem din mâinile soldaţilor.

Atunci şeicul întinse băiatului mâna şi grăi astfel:

— Iartă-mă, rogu-te, că nu-ţi pot ţine o cuvântare mai lungă, dar sunt foarte ostenit şi sufăr de dureri de neînchipuit. Doar atât îţi spun: Nu voi uita niciodată ce ai făcut pentru mine şi ce datorez armăsarilor tăi. Numai cu astfel de cai puteam fi salvaţi. Murgul tău e neasemuit. Dar ai cui sunt ceilalţi doi?

Tifl nu dădu răgaz lui Kara să răspundă şi zise repede:

— Ia ghiceşte, o, şeic al kalhuranilor!

— Oare să fie de aceeaşi obârşie cu cestălalt?

— Mai departe!

— A fost cândva un armăsar al haddedihnilor care nu se putea asemui şi nici nu putea fi întrecut de nici un alt cal sub soare. Îl chema Rih şi n-avea voie să-l călărească nimeni decât Kara Ben Nemsi, de câte ori venea pe la ei.

— Uită-te la murgul pe care călăreşte stăpâna cortului tău. Îl cheamă Assil Ben Rih.

— E deci fiul lui Rih. *Maşallah!* Şi cestălalt care mă poartă pe mine?

— Numele său e Barkh. A fost adus la noi de către vestitul şeic al haddedihnilor.

— Cum? Hagi Halef Omar se află la voi?

— Da.

— Dar la ce i-au trebuit amândoi? Pentru cine e celălalt?

— Ghiceşte!

— Nu cumva... Oare... se va fi aflând Kara Ben Nemsi iar cu prietenul său?

— Da, e şi el aici. Ba mai e încă cineva. O să-i vezi pe toţi. N-am timp să-ţi spun acum, căci trebuie să ne grăbim s-ajungem acasă până a nu se înnopta.

Călăreau acum mai domol prin şesul nisipos, uitându-se când şi când înapoi. În curând zăriră pe cavalerişti venind după ei. Aşa susţinea Kara, dar şeicul nu vroia să creadă.

— Nu se poate să le fi venit gândul să ne urmărească, zicea el.

— Îşi vor fi dat şi ei seama că le va fi cu neputinţă să ne ajungă, adăugă tânărul haddedihn.

— Nu numai asta. Ştiu însă bine că nu le e îngăduit să încalce ţinutul djanicunilor.

— De ce?

— Ustadul a obţinut de la şahinşah să nu păşească picior de militar înarmat pe pământul său. Soldaţii nu numai că se şi află pe el, dar parcă vor să ne urmărească până la casa Ustadului.

— Aşadar acesta e aici atotstăpânitor?

— Da. N-ascultă decât de şah. Au un înscris în privinţa asta, care a fost semnat de şah, cu însăşi mâna lui şi pecetluit cu pecetea lui. Drept e că de azi încolo va dăinui între noi o vrăjmăşie de moarte, fiindcă am împuşcat pe muhassil, dar pe pământul djanicunilor nu mă poate ajunge nici un fel de răzbunare. Dacă soldaţii care ne urmăresc nu şi-au depus armele colo, la poalele muntelui, Ustadul are dreptul să-i împuşte pe toţi, până la cel din urmă. Tifl, tu ce zici?

— Vom înştiinţa pe ai noştri cum vom ajunge la cea dintâi casă a satului, ca s-o afle toţi. Acum să ne grăbim. Te-aş ruga însă mai întâi, o, şeic al kalhuranilor, să-mi spui dacă tu crezi că mă voi ţine de cuvânt. V-am asigurat în numele Pekalei mele că vom ajunge la vreme acasă.

— Tu te ţii întotdeauna de cuvânt, mai ales când e vorba de Pekala. Aşa şi acum.

— Mulţumesc. Acum daţi zor!

Îndată ce lăsară în urmă pământul pietros şi ieşiră la câmp înverzit, caii porniră ca o săgeată, în curând ajunseră la cea dintâi casă de la marginea satului. Tifl se opri ca să dea de veste, după cum spusese. Omul care locuia aici era — ca să zicem aşa — portarul satului, fiind însărcinat cu apărarea lui. Tifl ştia că poate fi acum fără grijă şi se îndreptă cu ceilalţi

spre „Casa înaltă”.

Toţi cu care se întâlneau păreau miraţi să-l vadă pe Hafis Aram şi soţia lui fără alaiul obişnuit, dar nimeni nu zise nimic. Arareori se oprea câte unul în loc şi privea, clătinând capul, după călăreţi.

Iată, deci, întâmplările lui Kara din ziua aceea. Plimbarea lui luase o întorsătură la care nu s-ar fi aşteptat nimeni. În lipsa lor, nu se petrecuse nimic deosebit la noi. Stătusem doar puţin de vorbă cu bucătăreasa „feciorelnică” a casei. Când, întorcându-se din sat, trecu pe lângă mine şi-i zâmbii, îndrăzni să se oprească. Închise ochii ei mititei, ca să cugete mai bine cum să înceapă vorba, apoi îi deschise iar şi mă întrebă, în limba turcească, fireşte:

— Effendi, ai fost vreodată la Teheran?

— Da, i-am răspuns eu.

— Nu l-ai cunoscut din întâmplare şi pe Hagad, *aştşi*[1]?

— Nu.

— Păcat! Asta era, tata. Dar pe Mahub Suliman effendi, care a fost sefir[2]?

— Nici pe el.

— Păcat! Era stăpânul tatii. Amândoi s-au dus în acelaşi timp la Teheran, sefirul fiindcă l-a trimis sultanul şi tata fiindcă era bucătarul sefirului. Mama era şi ea cu ei şi când s-a împlinit anul de când erau cu toţii acolo am venit şi eu pe lume.

— Aşadar tu nu te tragi din Turcia, ci din Persia?

— Eu mă trag din mama şi din tata şi amândoi erau turci. În copilărie vorbeam mai mult turceşte între noi şi limba asta mi-e mai dragă ca oricare alta. Tata gătea mâncare şi pentru mama şi, fiindcă mă ţinea tot pe lângă el, am învăţat şi eu să gătesc. După ce a murit biata mama, şi-a lăsat haremul pustiu şi a rămas numai cu mine. Când sefirul s-a întors apoi

---

[1] Bucătar.

[2] Ambasador turc.

iar la Stambul, tata nu l-a însoţit, fiindcă fusese numit bucătar al şahului. Dar pe Tifl al nostru îl cunoşti, nu e aşa?

— Fireşte că-l cunosc. De ce mă mai întrebi?

— Îl chema pe atunci altfel, eu însă aşa i-am spus dintotdeauna. Unii îi spuneau *el arads*[1]. Fiindcă are un picior mai scurt. Mi se pare că numele adevărat l-a uitat şi el. Venise cu alţi copii de djanicuni la Teheran, ca să se bage argat la grajdurile şahului. Locuia la Curte, ca şi mine. Ne-am împrietenit fiindcă era mereu flămând şi dădea întruna târcoale pe la bucătărie, îl îndopam cu de toate, de aceea l-am poreclit „copilul”. Îşi lingea degetele după bunătăţile pe care i le dădeam şi fiindcă în turceşte cuvântul „delicios” se numeşte *pekala*, mi-a spus Pekala şi numele ăsta mi-a rămas până în ziua de astăzi. Toţi ne cunosc sub numele de Tifl şi Pekala. Tifl al meu era, la drept vorbind, născut numai pentru cai. În afară de mine şi de ei nu vroia să ştie de nimeni şi de nimic. Şi după cum îi iubea el, aşa îl iubeau şi ei pe el. Se pricepea la cai ca nimeni altul, de aceea toţi cei mari ţineau la el foarte mult. Dar lui nu-i păsa de ei. Un cuvânt de laudă de-al meu preţuia în ochii lui mai mult decât o sută altele venite de la alţii. Lasă că şi eu am ştiut să-i dau creştere şi-i mai dau încă şi acum. Vezi că un bărbat trebuie ţinut în frâu. Sunt toţi ca nişte copii, dar ştii, toţi!

— Şi Ustadul? Ori chiar şi Pederul? o întrerupsei eu.

Întrebarea mea o zăpăci puţin. Se uită încurcată la mine, îşi frecă vârful năsucului cu degetul arătător şi obrajii i se rumeniră şi mai mult. Pe urmă dădu capul pe spate şi zise repede, ca şi când ar fi găsit răspunsul cel mai nimerit.

— Păi ăştia nu sunt bărbaţi!

— Nu? Atunci ce sunt?

— Stăpâni. Ştii doar că există două feluri de bărbaţi.

— Aşa!...

— Da, adică unii care poruncesc şi alţii care trebuie s-

[1] Şchiopul.

asculte. Stăpânii sunt oameni întregi, ceilalţi se cere să se ocupe mereu cineva de creşterea lor.

— Voi, femeile, nu-i aşa?

— Da. Fiindcă pentru asta e nevoie de multă dragoste, multă răbdare şi tărie, însuşiri pe care nu le aveţi voi, bărbaţii. Dacă nu mă crezi, întreabă pe „copilul” meu, să-ţi spună el câtă trudă şi griji am avut să-l cresc — ba le mai am încă şi astăzi. Nu e glumă să fii mama unui băiat care e aproape de o vârstă cu mine. Ba e chiar cu câteva luni mai mare. Îţi spun drept, effendi, a fost o adevărată luptă între mine şi el până a înţeles că datoria de a asculta de cineva nu se măsoară după lungimea trupului. Mânca nu cât un om, ci cât patru, de aceea a crescut mai pe urmă cât îl vezi; pe când eu rămâneam tot mai mică pe lângă el. Asta mă jignea. Cum aş fi vrut să rămânem amândoi deopotrivă! Atunci am început să mănânc şi eu cât el, dar la mine s-a întâmplat altminteri: în loc să cresc în înălţime, creşteam în lăţime, ca un poloboc. Trebuia să se uite la mine de sus când îmi vorbea; asta l-a făcut să-şi închipuie că e în toate mai ceva decât mine. Nici nu voia să ia în seamă grăsimea mea, dimpotrivă, îl făcea să zâmbească. Şi asta mă mâhnea adânc. Mă temeam că într-o bună zi o să nesocotească simţămintele mele de mamă. Din ce creştea, din ce se îndepărta de mine. Se fudulea grozav cu înălţimea lui. Nici nu-şi dădea seama că e spre paguba lui. Un băiat ca el, adică un grăjdar, trebuie să se oprească din crescut la un anumit timp. El însă se făcea tot mai înalt, până ce întrecu pe mai marii săi şi asta îi supăra. Pantalonii îi rămâneau prea scurţi, mânecile nu-i treceau de cot. Arăta urât al naibii, de aceea, în loc să înainteze în grad, l-au tot dat îndărăt, măcar că era mai priceput ca toţi în meseria lui şi bun la suflet, să-l pui pe rană. De necaz a început să se schimbe şi se purta mojiceşte cu toţi; chiar şi cu mine. Stomacul lui mi-a rămas credincios, dar nu şi inima. Ne-am fi răcit aşa încetul cu încetul până am fi ajuns să nici nu ne mai

cunoaştem dacă nu se întâmpla ceva care a schimbat cu totul faţa lucrurilor. Ştii tu, effendi, că islamul opreşte pe dreptcredincioşi să bea vin? Aşa vrea *Coranul*.

— Nu e adevărat.

— Ce?... Nu te înţeleg...

— În *Coran* scrie aşa: „Tot ce îmbată nu e îngăduit”. Deci, orice băutură care te ameţeşte e oprită, nu numai vinul, pe care poţi să-l bei cu măsură, fără să te îmbeţi.

— Se poate, dar un musulman cuminte se fereşte, fiindcă beţivul nu-şi dă seama că s-a îmbătat decât abia după ce s-a trezit şi atunci, în mahmureala lui, îşi blestemă ceasul că a călcat poruncile *Coranului* şi jură că nu o să mai bea. Uneori se ţine de cuvânt, dar mai adesea ba.

Şi ca să nu-mi uit vorba: şahul are uneori musafiri care nu sunt de legea noastră. Trebuie să le dea vin la masă. De aceea are un *kabu*[1] cu sumedenie de sticle pline cu băuturi de astea care îmbată. De la bucătăria mea până la *kabu* nu era departe şi se întâmpla de multe ori ca usa la sticlele alea să rămână deschisă. Şi ce crezi că s-a întâmplat, effendi?

— Ca Tifl să nimerească la pivniţă.

— *Maşallah!* De unde ştii?

— Bănuiesc.

— Ţi-a spus el?

— Nu.

— M-aş fi mirat, fiindcă nu-i place să vorbească despre asta. Ruşinea pe care a păţit-o e mai mare decât toată pivniţa. Dar stai că nu merge aşa lesne cum îţi închipui tu. Trebuie să-ţi povestesc cu de-amănuntul. „Copilul” mâncase la prânz în bucătărie — ştiu şi acum ce i-am dat. Vrei să-ţi spun?

— Nu, mulţumesc, nu e nevoie.

— Făcusem şi nişte mâncare de curmale cu orez. I s-a părut prea rară. Ne-am luat la ceartă. El tot mai mânios, eu

---

[1] Pivniţă.

de asemenea. Şedea jos pe podea şi fiindcă aşa nu era mai înalt ca mine, m-am repezit la el şi i-am răsturnat mâncarea pe cap cu oală cu tot. A început să ţipe, să tuşească, să strănute. Oala i se potrivea însă atât de bine pe cap că nu putea deloc s-o scoată. Mi s-a făcut frică şi am luat-o la fugă. M-am ascuns să nu mă găsească, pentru că mă temeam să nu-mi facă, Doamne fereşte, cine ştie ce, de necaz.

M-am întors abia într-un târziu în bucătărie. Tifl nu mai era acolo; oala zăcea în hârburi la pământ. Le-am adunat şi mi-am propus să-i fac fiertură de curmale cu orez şi mai rară de aici înainte.

Veni vremea cinei, dar Tifl nu se arătă. M-am întristat şi mi-am propus să nu fac fiertura chiar aşa de rară. Tifl nu veni nici a doua zi dimineaţă şi nici la prânz. De inimă rea m-am hotărât să-i fac fiertura de curmale groasă ca pilaful. Degeaba, nici a doua zi nu veni. Atunci am plâns. N-a folosit însă la nimic, Tifl parcă intrase în pământ. Am cercetat, dar nimeni nu-l văzuse de două zile. L-au căutat pretutindeni. Zadarnic. Mă topeam de jale. Am adunat cioburile oalei, mă uitam la ele şi plângeam ca un copil, mă mustram singură şi-mi ziceam că dacă voi da iar de el, o să-i fac fiertura de curmale atât de groasă să facă şa din ea. Asta a ajutat! Cum am mântuit gândul veni *merd-y-şarab*[1] şi spuse că l-a găsit pe Tifl. Zăcea văitându-se în pivniţă şi nu putea veni sus fiindcă îşi rupsese un picior. Ştii ce am făcut atunci, effendi?

— Ai alergat în pivniţă şi...

— Am alergat? mă întrerupse ea. Zburam! Era adevărat. Tifl al meu zăcea în pivniţă şi gemea de ţi se rupea inima. Se trezise de-a binelea.

— Cum adică, fusese beat?

— Mai întrebi? Voi, bărbaţii, la mânie faceţi tocmai ce n-ar trebui. Mânia nu e altceva decât tot un fel de ameţeală, o beţie; şi când un astfel de „copil” mânios vede uşa pivniţei

[1] Omul vinului — pivnicerul.

deschisă, ce vrei să facă altceva decât să intre? Ţi-am spus ce mâncău e. Crezi că de băut bea mai puţin? Deşertase vreo zece-douăsprezece sticle, care zăceau în jurul lui.

— Cum putuse să le destupe?

— Le spărsese gâturile. În ce fel izbutise, nu mai ştia. Îşi aducea doar aminte că îi fusese sete, o sete grozavă şi băuse în neştire. Se sculase apoi să plece, dar când a fost pe la jumătatea scării n-a mai putut şi s-a rostogolit până jos, rupându-şi un picior. S-a apucat atunci iar să bea, până a adormit. Dar ce somn! Abia l-a putut deştepta pivnicerul, zgâlţâindu-l de nu ştiu câte ori.

— N-o fi dormit întruna; se va fi trezit el în vremea asta din când în când. Şi cu piciorul ce era?

— Şi-l rupsese de sub genunchi şi era atât de umflat că *hakimul*[1], care a fost chemat în, grabă, zicea că nu poate să-i facă nimic până ce nu s-o dezumfla. S-a vindecat el, dar piciorul a rămas mai scurt decât celălalt. De atunci i-a rămas porecla „şchiopul”. Încolo nu şi-a vătămat nimic. „Copilul” sare şi aleargă tot atât de sprinten ca şi înainte, dar la cai n-a mai putut să rămână, acolo se cer oameni întregi.

— Bănuiesc că tu l-ai îngrijit cât a zăcut?

— Mai e vorbă! Nu lăsam pe nimeni să se apropie de el. Doar eu eram de vină că s-a mâniat într-atât încât n-a mai ştiut ce face. Şi... şi... pot să-ţi încredinţez ceva, effendi?

— Cum să nu!

— Nenorocirea asta ne-a împăcat. De atunci Tifl nu iese din cuvântul meu şi mă ascultă orbeşte, afară de când e... pe cal. Atunci e el stăpânul, n-am voie să-i spun nimic. Îi e şi acum ruşine de prostia pe care a făcut-o când s-a îmbătat şi e de ajuns să aduc vorba numai pe departe despre ea că face orice îi spun, numai să tac. Tot aşa e şi pe la voi, unde poate bea cineva cât vrea şi orice vrea? E şi acolo ameţeala tatăl ruşinii şi beţia mama ei.

---

[1]Doctorul.

Ce i-aş fi putut răspunde! Noroc că Pekala n-aşteptă răspunsul, ci urmă:

— Ce recunoscător mi-a fost Tifl din clipa aceea până în ziua de astăzi! Urăşte şi dispreţuieşte nerecunoştinţa ca şi mine. Ne-am îngrijit unul pe altul până ne-am tămăduit, mai întâi eu pe el, pe urmă el pe mine.

— Te-ai îmbolnăvit şi tu?

— O şi încă rău de tot! Nu trupul, ci sufletul mi-a fost bolnav. Cum a putut Tifl să pună piciorul pe pământ şi să umble, a venit moartea şi l-a luat pe bietul tata. Ştii tu ce înseamnă asta? Nu aveam pe altcineva pe lume decât pe ăştia doi: tata şi „copilul”. Numai pentru ei trăiam. Când a murit tata, am vrut să mor şi eu, să mă duc după el. Plângeam şi mă boceam toată ziua, nu închideam ochii cât era noaptea de mare. Toţi râdeau de mine, numai Tifl, nu. Dar nici dreptate nu-mi dădea. Mă mustra. Am vrut să mânii pe el, n-am făcut-o însă, căci jurasem mână în mână să nu ne mai certăm niciodată şi ne-am ţinut de cuvânt. El altfel gândea despre moarte. Tu ce crezi despre ea, effendi?

— Nu există moarte.

Îşi bătu palmele şi strigă uimită:

— Şi tu? Şi tu? Şi cu toate astea am auzit că în ţările din Apus oamenii cred acelaşi lucru despre moarte ca şi mahomedanii. Ustadul ne-a învăţat că nu există moarte. Socoteam că numai el poate spune şi dovedi asta, iar acum aud că tot astfel judeci şi tu. Pentru mine moartea era o femeie rea şi fioroasă care ia pe oricine şi nu mai dă pe nimeni îndărăt. Mi-era frică de ea, totuşi doream să vină şi să mă ducă la tata; iubirea mea pentru el era mai mare decât frica de moarte. Făceam bine sau rău, effendi?

— Nici una, nici alta. Crezi că atunci judecai moartea altfel decât acum?

— Da.

— Aşa! Acum ce crezi?

— Ca şi tine: că nu există moarte.

— Şi atunci?

— Că totuşi există.

— Te înşeli. Nici atunci nu credeai altfel.

— Zău? Oi fii ştiind eu mai bine...

— Păi aşa spuseşi tu singură.

— Când?

— Chiar acum. Doreai să vină moartea să te ia şi să te ducă la tatăl tău. Poate atunci să existe moarte?

— Fireşte! Doar de asta o doream.

— O, Pekala, Pekala!

— Zâmbeşti? De ce?

— Moartea să te ducă la tatăl tău! Dacă lucrul e cu putinţă, înseamnă că tatăl tău mai există.

— Se înţelege!

— Şi dacă putea să te ducă la el, însemna că şi tu mai exişti?

— Da.

— Aşadar, existaţi amândoi şi tu şi el?

— Da. O dată ce ne-am fi regăsit!

— Atunci nu mai eraţi morţi!

Pekala rămase o clipă nedumerită, pe urmă strigă:

— *Maşallah!* Bine zici. M-ai prins!

— Nu pe tine te-am prins, ci cu totul altceva. Cugetă mai departe. Dacă nu sunteţi morţi după moarte, atunci nici nu există moarte.

— Bine, asta am înţeles-o, dar de murit tot murim.

— Înseamnă acest „a muri” o nimicire totală?

— Nu. Urmează apoi adevărata viaţă — aşa spune Ustadul nostru.

— Aşa spun şi eu şi aşa spuneai şi tu atunci când îţi doreai moartea. Iată ce am vrut să-ţi dovedesc. Astfel vorbesc mii şi mii de oameni despre moarte, fără să-şi dea seama că prin aceasta îi neagă existenţa. Când omul a vorbit întâia oară

despre moarte, atunci s-a născut moartea în închipuirea lui, dar s-a născut fără viaţă. Şi acest gând fără viaţă a dăinuit de mii de ani în creierul omenesc şi va dăinui încă tot atât, fără ca oamenii să recunoască vreodată că le e frică de o sperietoare.

— Sperietoare? Cam aşa spunea atunci şi Tifl al meu.

— Cum, el, un om atât de tânăr, cum era pe vremea aceea?

— De ce te miri? Nu uita că Ustadul nostru trăieşte de peste cincizeci de ani printre djanicuni. A insuflat gândurile şi credinţa lui bătrânilor, iar aceştia au trecut-o apoi copiilor lor. Şi ştii tu cum se face asta, effendi? Întocmai cum a făcut Tifl cu mine când spuneam că vreau să mor. Nu e în tot duarul un singur copil care auzindu-te spunând o astfel de dorinţă să nu-ţi răspundă îndată că dorinţa asta nu ţi se poate împlini. Îmi îngădui să-ţi spun în ce fel vorbea Tifl cu mine?

— Te rog chiar.

Femeia se aşeză jos în faţa mea, se înfăşură mai bine în vălul ei alb, lăsând să i se vadă numai chipul ei drăgălaş şi începu:

— Era seara. Stăteam în faţa bucătăriei unde tamarinzii îşi lăsau frunzişul lor verde asupra mea, ca şi când le-ar fi fost milă de mine şi ar fi vrut să mă mângâie, căci lacrimile îmi şiroiau fără încetare pe obraz, şi-mi doream moartea. Atunci veni Tifl, încet, păşind în vârful degetelor, căci îmi respecta durerea. Se rezemă de trunchiul tamarindului şi multă, multă vreme nu scoase un cuvânt. O tăcere adâncă domnea în jurul nostru, numai în mine grăia dorul după cel pierdut şi-mi doream moartea. Deodată se auzi glasul „copilului”, încet, înăbuşit şi blând. Suna altfel decât până atunci. Parcă venea de undeva, din văzduh, de sus de tot... Ca şi când o zână bună din *O mie şi una de nopţi* ar fi plutit deasupra capului meu şi-mi povestea de ţara ei însorită şi frumoasă. Ca prin minune lacrimile au secat şi-mi simţii sufletul uşor, uşor ca un

fulg. Nu mai mi-era dor de moarte. Vedeam prin frunziş luna împrăştiindu-şi de pe cerul senin razele ei argintii. Pe pământ era întuneric, dar mâine, mâine va răsări soarele şi-l va lumina şi pe el. Va fi şi raza atât de dragă mie şi după care tânjesc cu atâta dor... Oare va putea ochiul meu s-o zărească?

Mă uitam uimit la femeia aceasta. Să fie tot bucătăreasa „feciorelnică”, aceea care mi se păruse oarecum caraghioasă? Şi în ce lumină îmi apărea acum deşiratul de Tifl pe care îl crezusem un om mărginit la minte! Nu cumva aveau toţi cei care locuiau în casa aceasta două firi într-un singur trup? Trebuia să vii din Europa în îndepărtatul şi hulitul Kurdistan, ca să descoperi suflete omeneşti? Oare nu ne dăm abia în astfel de împrejurări seama că în orice om există două firi? De ce mi-a fost atât de uşor să înţeleg abia acum ce voia să spună şeicul haddedihnilor prin „nu Hagiu, ci Halef”. Mă smulsei din gândurile mele, căci o văzui pe Pekala privindu-mă, în aşteptare.

— De unde îi venise „copilului” în minte cuvintele mângâietoare cu care ţi-a gonit durerea? o întrebai eu.

— Iubirea i le insuflase, effendi. N-ai băgat de seamă că adevărata iubire găseşte întotdeauna cuvintele potrivite? În noaptea aceea am dormit liniştită, întâia oară de la moartea tatălui. Când m-am deşteptat, n-am mai plâns. Când simţeam că lacrimile vor să ţâşnească iar, mă gândeam la raza de soare care nu moare niciodată ci străluceşte pururi. Şi-apoi, s-a întâmplat că n-am mai avut răgaz să plâng. Tata murise; nu mai avea trebuinţă de mine. Ce să fac acum? Unde să mă duc? Tifl era şchiop şi nu mai putea sluji la grajd. S-au gândit să-l trimită îndărăt la djanicuni. S-a întâmplat chiar atunci ca Pederul nostru să vină la Teheran, să vadă ce fac djanicunii care slujeau la palatul şahului. Îl căută şi pe Tifl şi acesta îi vorbi despre mine. Trimise să mă cheme. Ai băgat de seamă ce frumoşi şi blânzi sunt ochii lui? Şi-i aţinti asupră-mi şi mă

privi ca şi când ar fi vrut să-mi pătrundă până în adâncul sufletului. Pe urmă mă întrebă dacă n-aş vrea să-mi însoţesc „copilul” la djanicuni şi să rămân acolo cât mi-o plăcea. Ce fericită mă simţeam! Astăzi aici e patria mea, până la sfârşitul vieţii mele şi cum nu există moarte, cea mai mare dorinţă a mea e să fiu şi eu cândva ca raza aceea de soare care mi-a spus că nu voi muri niciodată.

Se ridică să plece.

— Effendi, zise ea, am o rugăminte; vrei să mi-o îndeplineşti?

— Cu plăcere, numai să se poată.

— Se poate, dacă vrei tu. Fii bun şi îngăduitor cu „copilul” meu. Iartă-i greşeala de astăzi. Bucuria lui cea mai mare e să-şi poată dovedi recunoştinţa şi îi poţi face bucuria asta purtându-te îngăduitor cu el.

— Nu e nevoie să mă rogi, dragă Pekala. După ce mă voi mai întrema niţel, o să fac zilnic o plimbare călare prin împrejurimi şi cum el cunoaşte bine ţinutul şi e bun călăreţ, o să-l iau cu mine. Spune-i ce am de gând.

— Ce bine o să-i pară! Îţi mulţumesc din suflet, effendi. Sunt mândră că l-ai ales tocmai pe el, „copilul” crescut de mine.

Îşi încrucişă mâinile pe piept, se înclină adânc şi plecă. Mă uitai după ea până ce pieri pe poarta grădinii. Ce ciudate legături sufleteşti între aceste două făpturi omeneşti — Pekala şi Tifl! E oare în stare aşa-zisa noastră psihologie să ni le lămurească? Ce e şi unde sălăşluieşte sufletul? Care sunt legăturile între el şi trup? În ce fel influenţează asupra organelor noastre trupeşti şi spirituale? Vorbim zilnic, ba chiar de câteva ori pe zi despre el, dar poate susţine cineva că-l cunoaşte? Înţelesu-l-a cineva până acum? Cine i-a deschis uşa ca să păşească în toată splendoarea lui a putut spune: „Acesta e sufletul omenesc. S-a pregătit de mii şi mii de ani să vină să se arate, să vă dea lămuriri. Dar cerutu-i-le-a

cineva? Voi v-aţi întrebat pe voi, nu pe el şi răspunsul tot voi vi l-aţi dat. Acum iată-l în faţa voastră. De unde? Nu ştiţi? Aveţi curajul să-l întrebaţi cine e? Vă va răspunde că... sunteţi voi înşivă...”

Hanneh îl lăsa din când în când pe Halef şi-mi zâmbea de departe. O dată coborî treptele, veni la mine şi-mi spuse:

— Deşi adormit, îl pot hrăni niţel. Nu-i strică?

— Deloc. Înghite băutura întăritoare fără să-şi dea seama. Dar daca eşti cumva îngrijorată, întreabă pe Peder, el se pricepe mai bine ca mine.

După ce apuse soarele, încercai să urc treptele rezemat de baston. Izbutii. Ba putui chiar să ajung până la Halef şi mă aşezai niţel jos, lângă el. Chipul său căpătase parcă puţină viaţă semn că sângele începuse să circule normal.

Ciudat! Să existe, într-adevăr, un fel de putere poruncitoare în ochii omeneşti? Să luăm doi inşi, din care unul doarme iar celălalt se uită ţintă la faţa lui şi-i porunceşte în gând să se deştepte. Adormitul nu-l vede, e cu ochii închişi. Cine e în el care vede privirea şi înţelege gândul celuilalt? Nu trece mult şi cel cufundat în somn începe să se mişte. Oare au toţi oamenii această putere sau numai puţini dintre ei?

Halef făcu o mişcare şi-şi întoarse încet faţa spre mine.

— Sihdi... murmură el.

Altceva nimic, dar un zâmbet blajin îi flutură pe buze.

— Presimte că eşti aici, şopti Hanneh. Sau crezi că te-a văzut? Ochii îi sunt doar închişi!

— Ţi s-a părut numai că m-a chemat pe nume? o întrebai eu tot în şoaptă.

— Nu, l-am auzit desluşit.

— Şi el să fi bănuit numai că sunt aici? Nu, nu, ştie cu siguranţă.

— De unde? De la cine? De văzut nu te vede.

— Oare poţi vedea numai cu ochii deschişi? Închide-i pe ai tăi, Hanneh şi închipuie-ţi că te afli în tabăra haddedihnilor.

— Uite că o fac, răspunse ea închizând ochii.

— Unde e cortul tău?

— Îl văd desluşit. Perdeaua e dată la o parte... pe covor se tolăneşte căţeluşul meu... În cortul de alături coc pâine... Văd fumul înălţându-se în văzduh şi... simt, da, Sihdi, simt mirosul de cocă dospită... uite, acum pâinea începe să se rumenească... Ah, ce frumos miroase! Vai, ce ciudat, Sihdi...

— Nu e ciudat defel. Sufletul tău a pribegit acum până acolo. Cine nu pricepe, zice că e închipuire.

— Aşadar sufletul meu nu era acum aici?

— Ba da.

— Şi în acelaşi timp acasă la haddedihnii noştri? Nu înţeleg...

— O să te lămuresc îndată. Uită-te drept înainte spre lac până la cea din urmă casă a satului. Ce vezi?

— Un om coboară spre apă.

— Coboară împreună cu el!

— Cobor. Am ajuns la mal. Aruncă haina de pe el ca să se spele.

— Unde te afli acum, Hanneh?

— Aici.

— Nu ai fost în acelaşi timp şi cu omul acela?

— Da, dar nu cu trupul, ci numai cu privirea.

— Numai? Nu vedeai şi gândeai totodată?

— Ba da.

— Cine vedea? Cine gândea? Şi unde? Aici ori la lac? Unde gândeai? Acolo ori aici? Cine a coborât cu omul? Cine îi număra poate şi paşii şi treptele? Cine simţea când le atingea uşor cu piciorul lui?

— Eu.

— Parcă spuneai că te afli aici nu acolo?

— *Maşallah!* Am fost şi acolo, zău am fost! Când ţin ochii deschişi, sufletul meu se poate duce până unde ajunge şi privirea, dar când îi închid, e liber să pribegească până unde

vrea. Cum se face asta?

— Cugetă tu întâi. Sunt lucruri pe care omul trebuie să le înţeleagă de la sine, fără să i le lămurească altcineva. Să te ajut nu e destul. Hrana şi-o bagă omul singur în trup, altul i-o pregăteşte numai. Eu îţi pregătesc numai hrana sufletului, dar de mistuit trebuie să o mistui tu însuti. Eşti o femeie înţeleaptă şi deşteaptă, dragă Hanneh. Cu alta nici n-aş sta de vorbă despre astfel de lucruri. Şi mai e un motiv, mult, mult mai puternic.

— Care, effendi?

— Nu ghiceşti?

— Nu.

— Mă mir.

— Spune-l, rogu-te...

— Adu-ţi aminte ce m-ai întrebat înainte de-a porni cu Halef la drum.

— Îngăduie-mi să mă gândesc niţel.

După câtva timp, mă privi oarecum uimită şi zise repede:

— Acum ştiu. Eram mâhnită că pe noi femeile ne cred fără suflet şi te-am rugat să-mi spui părerea ta în privinţa asta. Aşa e?

— Da.

— Cu toată dragostea lui nemărginită pentru, mine Halef credea că femeile nu pot ajunge în raiul lui Allah din pricină că n-au suflet. Mă mâhneau adânc cuvintele lui. Tu însă mi-ai spus cuvinte de mângâiere, asigurându-mă că nu e adevărat. Asta n-am s-o uit cât voi trăi!

— Atunci ţi-am adus mângâiere. Dar astăzi?

— O, mai mult, mult mai mult! Astăzi ai dat şi dovada, mi l-ai şi arătat. Ştiu acum că sufletul trăieşte în mine sau în afară de mine, poate şi una şi alta. El poate vedea cu ochii mei trupeşti, dar şi fără ei. Simt sufletul meu şi iarăşi nu sunt pe de-a-ntregul. E şi nu e ce sunt eu. Ce şi unde e când nu e în mine? Pentru ce te uiţi aşa mirat la mine, effendi?

— Mă mir de gândurile astea ale tale.

— Sunt cumva greşite?

— Nu, dar n-am auzit încă astfel de cuvinte din gura unei femei.

— Pentru că femeilor voastre nu li se spune că n-au suflet, aşa că nu sunt nevoite să cugete la lucruri de acestea. Pe mine însă m-a silit nevoia. Chiar după ce mi-ai adus tu mângâiere, spunându-mi că cele ce cred ai noştri despre femeie nu sunt drepte, îmi frământam mereu mintea să mă dumiresc. Îmi căutam totdeauna sufletul din mine, nădăjduind că mi se va arăta. A fost însă degeaba. Nu l-am putut găsi. Pe urmă am venit aici. L-am văzut pe bietul Halef zăcând ca mort în faţa mea. Doar din când în când mai da semne de viaţă. Caut sufletul lui. E aici când se trezeşte, când murmură aproape în neştire cuvinte neînţelese? Şi unde piere pe timpul cât zace el dus, aproape fără suflare?

— Dar al tău, Hanneh, unde e acum?

Mă privi nedumerită.

— Aici lângă mine, în mine, unde vrei să fie? Oare nu el vorbeşte acum prin gura mea?

— Răspunsul e cât se poate de uşor la întrebarea ta.

— Pentru mine e însă foarte greu şi nu-l pot găsi.

— Cugetă niţel. Închipuieşte-ţi că ai pornit să-ţi cauţi o prietenă. Eşti oare tu însuţi această prietenă?

— Nu.

— Sau e chiar aici?

— Dacă ar fi, n-aş căuta-o.

— Vorbeşti cu ea. Sunt cuvintele acestea ale tale sau ale ei?

— Ale mele.

— Aşa e. Îţi cauţi sufletul; vorbeşti despre el cu mine chiar în clipa asta. Poate fi el acela care vorbeşte acum cu mine?

— Nu. El nu e eu ci suntem amândoi în acelaşi timp. Dar cine e acela care se slujeşte în clipa asta de buzele mele ca

să vorbească despre el?

— Hanneh e, Hanneh care tânjeşte după cerul lui Allah, deschis oricărui spirit omenesc îndrumat spre înălţimi de sufletul din sine. El cunoaşte calea, căci sălăşluieşte în Allah. Nu tot aşa spiritul, căci el nu cunoaşte şi nu pricepe decât cele pământeşti.

— Crezi deci că suflet şi spirit sunt deosebite unul de...

Se opri din vorbă văzând pe Şacara venind şi făcându-i semn că are să-i spună ceva. Mă sculai şi eu şi mă dusei la culcuşul meu.

„O femeie de beduin!” îmi ziceam eu în gând. Ce înduioşătoare era strădania asta a ei pentru dezlegarea problemei existenţei sufletului care a preocupat şi va preocupa întotdeauna minţi mai luminate ca a ei. Era însă de o inteligenţă cu totul deosebită şi aproape nu mă miram că o auzisem vorbind cu atâta înţelepciune şi judecată despre lucruri mai presus de priceperea unei făpturi simple şi fără învăţătură.

Peste vârfurile dealurilor se lăsa amurgul, când se auzi tropot de copite. Kara şi Tifl se înapoiau. Cu ei erau şeicul kalhuranilor şi soţia lui, pe care eu nu o cunoşteam.

Şacara auzise şi ea tropotul cailor. Când zări pe femeia lui Hafis Aram scoase un ţipăt de mirare şi alergă în fugă să-i iasă înainte. Şeicul întrebă îndată ce descălecă unde e Pederul şi ceru să fie dus la el. Începu să urce treptele, dar n-apucă să ajungă în vârful scării, scoase un geamăt adânc, închise ochii şi se prăbuşi grămadă jos. Nevastă-sa îngenunche lângă el şi-i rezemă capul de pieptul ei.

— Nu... mai... pot! murmură Hafis. Duceţi-mă sus.

Tifl veni în fugă cu vreo câţiva inşi şi-l duseră pe leşinat în casă. Rămăsei singur cu Kara; îl întrebai cine sunt cei doi străini cu care venise. Alergă întâi să vadă ce face Halef, pe urmă se înapoie cu Hanneh şi începu să povestească tot ce se întâmplase.

Povestea pe scurt, fără să-şi scoată în evidenţă meritele ci, dimpotrivă, atribuindu-i-le lui Tifl. Fireşte că era încă tulburat şi uneori vorbea cam încâlcit, îl ascultam însă fără să-l întrerup, dar Hanneh punea întrebări peste întrebări. Copilul drag întâmpinase doar primejdii din care scăpase nevătămat şi dacă Halef Omar ar fi putut să-l audă ar fi fost mândru de vitejia flăcăului său — zicea ea. După ce băiatul sfârşi, Hanneh mă întrebă înduioşată:

— Sihdi, spune drept, nu-i aşa că e frumos ce a făcut el?

— Cât se poate de frumos.

— Oare tatăl său, nepreţuitul meu Hagi Halef Omar, ar fi făcut la fel?

— Sunt sigur de asta.

— Îţi mulţumesc, Sihdi, mai mare laudă nici că se poate! Gândeşte-te că e încă un copil. Voi doi sunteţi oameni în toată firea, care aţi trecut prin multe şi dacă spui că aţi fi făcut ce a făcut el înseamnă că e un adevărat viteaz. Dar îndrăzneala lui mă îngrijorează, că de, mamă sunt... Nu zic, să fie curajos, că aşa se cere unui bărbat, dar să se ferească pe cât poate de primejdii.

— Şi nu s-a ferit?

— Nu. N-ar fi trebuit să spună că e oaspetele djanicunilor. Mai bine tăcea. Îl lăsau atunci în pace şi nu-l luau prizonier.

— Vezi tu că nu le-a fost cu putinţă să-l ia.

— Da, dar s-ar fi putut. Erau în drept să-l omoare şi cum el n-avea asupra lui altă armă decât cuţitul, cu ce s-ar fi apărat?

— Atât de repede cum crezi tu nu merge.

— Ştiu. De obicei prizonierul e osândit la moarte după ce a fost judecat. În pustietăţile astea însă, nu se prea ţine seamă de aşa ceva. L-ai lăudat pe Kara şi găsesc că merită, totuşi ar trebui să-l mustru pentru nesocotinţa pe care a făcut-o spunând că e oaspetele djanicunilor.

— Dacă făgăduia, însemna că minte.

— Oare nu sunt împrejurări în care eşti nevoit să minţi?

— Pentru mine nu există astfel de împrejurări.

— Ba există. Minciuna la nevoie e îngăduită.

— Aşa se spune. Totuşi eu găsesc că asta e cea mai josnică minciună şi numele ei e laşitate. Când nu ai curajul să spui adevărul, te ascunzi sub o minciună, zisă „de nevoie”. De asta şi-a dat seama Kara al nostru şi mă bucur că, deşi copil încă, urăşte minciuna.

— Dar dacă prin asta îşi poate salva viaţa? Ea nu e numai a lui, ci şi a mea şi a tatălui său. Trebuie să facă tot, tot, ca să şi-o păstreze.

— Crezi că sunt minciuni prin care poţi şti dinainte că-ţi pot salva viaţa?

— Mă întrebi prea mult, effendi. Se prea poate ca spunând o minciună să te prindă şi să se bage de seamă că ai minţit.

— Vezi? Şi atunci când te prinde nu faci alta decât să-ţi înrăutăţeşti situaţia. Bănuielile sporesc, neîncrederea creşte, iar primejdia devine atunci şi mai mare. Şi nu numai atât. Minciuna, chiar aceea de nevoie, e o ucigaşă. Ucide respectul de sine. Şi ce e mai grozav: mincinosul nici nu-şi dă seama de asta. Se crede acelaşi dinainte, deşi în sinea lui simte că-i lipseşte ceva. Devine însă nesigur şi bănuitor faţă de alţii. Pierde încrederea în omenire din propria lui vină. A rupt firul moral care îl lega de ceilalţi şi trebuie să se aştepte să fie considerat de aici înainte ca un om fără onoare, respins din rândul semenilor săi.

— Vai de mine, effendi, mă sperii!

— Şi mai e ceva şi mai grozav: sămânţa pe care o împrăştie.

— Cum vine asta?

— Sunt plante care au în florile lor sute de grăunţe mititele acoperite cu câte un fel de văl subţire. Orice adiere de vânt sfâşie vălul şi duce cu sine sămânţa şi acolo unde o lasă să cadă, încolţeşte o nouă plantă. Astfel se înmulţesc în scurt timp şi se întind pe ţinuturi întregi. Cu greu le poţi stârpi pe

urmă, căci buruiana rea nu piere — cum zice proverbul.

— Şi tot astfel se petrece şi cu minciuna?

— Da. E tot aşa de primejdioasă când nu e descoperită, dacă mincinosul a reuşit să-şi ajungă prin ea scopul. Atunci minciuna creşte, creşte într-ascuns, nimeni nu o cunoaşte, numai acela care a născocit-o. O îngrijeşte, o fereşte de oameni să nu o vadă şi se bucură când vede că sămânţa încolţeşte şi împrăştie apoi la rândul ei altele, se întinde mereu, uneori până departe. Minciuna rodeşte pe oriunde s-a înrădăcinat, dă loc la alte minciuni. Cu timpul, sămânţa, care s-a înmulţit acum cu nemiluita, s-a întins până a cuprins totul, a ajuns şi la locul de unde a luat-o vântul, ca s-o ducă mai departe. Mincinosul se sperie. Vede că neadevărul spus de el s-a prefăcut în buruiana cea rea, care a copleşit tot ce-a fost bun. Vecinii încep să murmure, ba încă şi cei mai de departe. Se întreabă unii pe alţii, cercetează şi află în sfârşit de unde a pornit pacostea. Făptaşul e dat de gol şi nimeni nu mai vrea să aibă de-a face cu el. Mă înţelegi ce vreau să spun, Hanneh?

— Aproape...

— Negreşit, buruiana o poţi vedea cu ochii, dar minciuna nu, fiindcă ea n-are trup şi chip. Veninul ei nu otrăveşte numai gândurile, ci şi vorbele şi faptele. La început nu se bagă de seamă, dar urciorul nu merge de multe ori la apă. Se spune că minciuna e o pată ruşinoasă a omului, eu cred că e şi mai mult: e obârşia tuturor relelor de pe pământ. Nu există nelegiuire care să nu fie datorită sau însoţită de minciună. Hanneh, prietena mea, îţi repet: bine a făcut Kara că a spus adevărul. Ori îţi închipui că l-ar fi crezut dacă minţea?

— Ştiu şi eu ce să cred?...

— Cu siguranţă că nu. Venea din ţinutul djanicunilor. Dacă ar fi tăgăduit, persanii ar fi prins bănuieli şi minciuna ar fi fost mai primejdioasă pentru el decât adevărul pe care li l-a spus în faţă, fără teamă. L-au numit „nebun” pentru îndrăzneala

lui. L-au luat drept un copil fără minte cu care vor isprăvi repede, de aceea n-au luat măsurile pe care ar fi trebuit să le ia în alte împrejurări. Numai datorită iubirii de adevăr a lui Kara are să mulţumească şeicul kalhuranilor că a scăpat cu viaţa. O minciună, aşa-zisă de nevoie, l-ar fi dus cu siguranţă la moarte. Şi acum, Hanneh, tot te mai îndoieşti ca adineauri?

— Nu, effendi. Drept să-ţi spun, atât de primejdioasă să fie minciuna — după cum mi-ai descris-o tu — nu mi-aş fi închipuit. Totuşi, m-am ferit întotdeauna de ea, fiindcă eram prea mândră să mă înjosesc, ştiind că minciuna e o înjosire. Acum însă o dispreţuiesc şi mai mult, ba chiar o urăsc. Să mă omoare cineva şi din gura mea n-ar ieşi o minciună, încheie cu hotărâre Hanneh.

Se întoarse apoi spre Kara şi urmă:

— Bietul şeic al kalhuranilor! Zici că l-au bătut şi schingiuit iar el n-a scos un cuvânt, n-a gemut şi nu s-a zbătut. Pe urmă fuga... plin de răni... pe un cal în goană... numai să nu fie prins. Nu de teamă pentru el, ci pentru nevastă-sa. Ce va fi suferit, sărmanul! S-a tânguit pe drum?

— Nu, răspunse Kara. Nevastă-sa l-a întrebat o dată dacă-l doare şi el i-a poruncit să tacă. A suferit cumplit, dar şi-a stăpânit gemetele. Aici l-a ajuns, n-a mai putut îndura.

— Va fi bine îngrijit în casa asta. Vorba e, nu o să-l ajungă mâna răzbunării?

— Cât va fi sub acoperământul acesta, e în siguranţă.

— Crezi tu, băiatul, mamii, că soldaţii îl vor urmări până aici?

— Veneau după noi, dar de la o vreme nu i-am mai zărit. Tifl a dat de veste în sat, aşa că nu ne vor lua pe neaşteptate. Şi apoi, după liniştea care domneşte aici e o dovadă că nu vor fi lăsaţi să intre.

— Te înşeli, Kara, îi spusei eu. Vezi pe cei doi care înfig făclii în pari? Vor să lumineze locul din faţa casei. Şi ştii de ce? A, uite că duc caii noştri în grădină, în spatele căreia e

imaşul. Deci, e nevoie de loc. Pentru cine?

Kara şi Hanneh nu luaseră în seamă aceste pregătiri, pe când eu văzusem ce se petrece prin întuneric. Pederul cu Tifl ieşiră în clipa aceea din casă şi auzii pe cel dintâi spunând celuilalt:

— Dă fuga jos şi spune-le!

La cuvintele acestea, „copilul” porni pe scară, sărind câte două trepte o dată şi o luă în goană spre sat, în vreme ce Pederul întinse lui Kara mâna, şi-i zise:

— Am aflat binele pe care ni l-ai făcut. Ai salvat pe un prieten de-al nostru şi pe o fiică a djanicunilor. Îţi mulţumesc. Locul din faţa voastră se va însufleţi în curând. Rămâneţi unde sunteţi şi nu vă temeţi că vi se va întâmpla ceva. Ura a pătruns în lăcaşul iubirii, dar va trebui să i se supună, căci iubirea a fost întotdeauna mai tare ca ura.

Îl întrebai ce e cu şeicul.

— Are nevoie de mari îngrijiri, răspunse Pederul. Trupul e tot numai o rană. A trebuit să fie băgat în baie ca să-l poată dezbrăca, fiindcă hainele i se lipiseră de sângele închegat şi nu era chip să i le mai scoată. E însă om voinic şi o să biruie. După ce îi vor trece frigurile, o să se însănătoşească repede.

— Şi femeia lui ce face? Spaima prin care a trecut, pe urmă goana aia nebună călare... Trebuie să fie istovită.

— E o femeie tare, nu te îngriji de ea. Dar Ustadul nostru s-a mâniat grozav pe ea.

— De ce?

— Mai întrebi! Nu ţi-am mai spus că un djanicun n-are voie să verse sânge? Va fi pedepsită.

Mă uitai uluit la el.

— Da, îşi va primi pedeapsa, repetă Pederul grav. Viaţa omului nu e numai ceea ce cred unii. Ea e mai mult decât o existenţă pe pământ, care începe cu naşterea şi se sfârşeşte cu moartea. Ba e chiar mai mult decât un sosit de undeva şi o plecare sigură de pe pământ. Are un anumit scop. Şi când

acest scop nu a putut fi ajuns din pricină că s-a găsit — ca în cazul de faţă — o mână ucigătoare să-l oprească din cale, atunci n-a fost ucisă numai existenţa prezentă, ci odată cu ea tot ce s-a dezvoltat, de la început, în lupte grele şi mare strădanie ca s-ajungă la această formă a existenţei, care a fost nimicită de o mână criminală. Oare nu se cuvine ca iubirea însăşi să pedepsească această mână criminală?

Pe când vorbea, vedeam parcă înaintea ochilor scena care se petrecuse cu muhassilul. Ce aş fi făcut eu în locul şeicului? Şi soţia lui? Cât trebuie să o fi revoltat şi durut ruşinea grozavă care se făcea soţului ei. Lucrase sub imboldul clipelor şi fiindcă acestea erau în momentul acela sângeroase, instinctul de fiară, care dormitează în orice om, ieşise la iveală şi... ucisese.

— Vorbeşti de pedeapsă. Veţi pedepsi şi pe şeic?

— Nu. El e un kalhuran, nu un djanicun şi n-avem nici un drept asupra lui.

— Femeia lui face însă parte din tribul vostru?

— Da. Sfatul djanicunilor va hotărî pedeapsa care i se cuvine.

— Cine va prezida Sfatul?

— Eu.

— Nu Ustadul?

— Nu. El e şeicul spiritual al tribului, chestiunile lumeşti cad în sarcina mea.

— Pot lua şi eu parte la consfătuire?

— Te vom ruga chiar să o faci.

— Şi să-mi dau părerea?

— Fireşte! Eşti doar oaspetele nostru, deci un djanicun şi dacă te chemăm înseamnă că te-am găsit vrednic să hotărăşti împreună cu noi.

— Atunci te rog să-mi îngădui să iau asupră-mi apărarea acuzatei.

— De ce nu! Oricăruia din noi îi e îngăduit. Trebuie să fie şi

apărători, nu numai judecători. De altminteri s-a mai anunţat unul.

— Cine?

— Ustadul.

— Parcă spuneai că e supărat pe acuzată pentru fapta ei?

— N-are a face. Asta nu va împiedica întru nimic a... A, uite-i că vin!

Se auzeau într-adevăr paşii a multor oameni intrând pe poartă. Nu puteam deosebi fiecare ins în parte, dar am văzut că erau mulţi, foarte mulţi chiar. Pederul cobori scara şi le ieşi înainte. Îl auzii dând nişte porunci cu glas răsunător, pe urmă oamenii se împrăştiară în toate părţile. Unde, nu se putea vedea prin întunericul care se lăsase.

Se aprinseră apoi făcliile. Acum locul era luminat până departe. Era însă pustiu. Nu văzui decât pe Tifl singur. Se apropie până la treapta de jos a scării şi strigă înspre noi:

— Vin!

— Cine? întrebă Kara.

— Soldaţii.

— Toţi?

— Da, toţi. I-au lăsat să intre nesupăraţi în sat. Nimeni pe uliţă, casele toate zăvorâte. În corturi doar câteva femei care ştiau ce au de făcut şi ce să le răspundă, dacă vor fi întrebate. Ce au să se mai mire persanii! Credeau că ne vor da repede gata, dar o să-i dăm noi şi mâi repede pe ei. Pederul nostru s-a dus să vadă dacă totul e în regulă; uite-l că se întoarce.

Venea într-adevăr, din partea opusă grădinii, unde văzusem eu poarta străveche cu stâlpi.

— Am dat o raită pe la închisoare, zise el, aşezându-se pe o treaptă cam pe la mijlocul scării.

— Ce, aveţi şi o închisoare pe aici? întrebai eu uluit.

— Nu pentru noi, căci n-avem nevoie, dar pentru cazuri ca acesta de acum, sunt încăperi anume pentru musafirii

nepoftiţi de care vroim să ne scăpăm.

— Vreţi să-i închideţi pe soldaţi?

— Da.

— Şi dacă se împotrivesc?

— N-au să aibă vreme. Aud tropot de cai. Se apropie şi se vor ivi îndată în poartă.

Ne uitarăm într-acolo. Văzurăm mai întâi două femei, care se lăsaseră silite să le arate drumul încoace. Se îndreptară în grabă spre grădină şi dispărură înăuntru. În frunte mergeau ofiţerii, adică un *suari iuzbaşi*[1], un *mulazim ewel*[2] şi un *mulazim sani*[3]. Acesta fusese însărcinat cu paza „trecătoarei ştafetei”, pe când ceilalţi fugăreau pe Hafis Aram, de aceea nu-l văzuseră Kara şi Tifl. După ei veneau cavaleriştii, care nu păreau să se mire că locul e atât de luminat. De asemenea nu luară în seamă că, după ce fură cu toţi înăuntru, nu veni nimeni să închidă poarta în urma lor.

Străbătuseră nesupăraţi satul şi credeau că nu vor găsi nici aici vreo împotrivire. Djanicunii le fuseseră descrişi ca oameni paşnici, care se feresc de gâlceava. Socoteau că îi vor înspăimânta într-atât încât se vor supune la tot ce li se va cere. Părerea aceasta părea să le-o întărească faptul că nu vedeau nici o pregătire de luptă. Doar câţiva inşi care şedeau liniştiţi pe trepte şi nici nu se mişcară la vederea lor. Singur Tifl stătea jos în capul scării.

Cavaleriştii înaintară în linie dreaptă şi se înşirară în dreptul scării, pe când ofiţerii descălecară şi veniră mai aproape. Când locotenentul îl zări pe Tifl, strigă către căpitan:

— Uite pe lunganul, pe ticălosul ăla care a fost de faţă. Să-l pun în lanţuri?

Căpitanul privi în juru-i, apoi răspunse cu dispreţ:

— Nu e nevoie, toată casa e doar în puterea noastră.

---

[1]Căpitan.

[2]Locotenent.

[3]Sublocotenent.

— Şi... şi..., începu locotenentul înfuriat, arătând spre Kara, ăla de lângă femeie e celălalt.

— Lasă-l în pace, că n-are cum să fugă. Nu vezi că au înlemnit toţi de frică? Ia să-l luăm la cercetări pe bătrânul de colo.

Bătrânul era Pederul. Ofiţerul veni până la capătul scării şi-l întrebă de jos:

— Eşti un djanicun?

— Da, răspunse întrebatul, fără să se scoale în picioare.

— În casa asta locuieşte omul pe care îl numiţi voi Ustadul?

— Da.

— Du-te de-l adu încoace.

— Degeaba mă duc.

— Pentru ce?

— N-are să vină.

— Îi poruncesc eu!

— Tu?!

Cuvântul sună atât de ciudat că ofiţerul nu mai stărui să „poruncească”. Urmă:

— Aveţi aici un bătrân *şeic el beled*[1], căruia i se spune Peder?

— Da, dar nu e numai *şeic el beled*.

— Ce încă?

— Numai locuitorilor satului le îngăduie să-i spună astfel, fiindcă se socoate părintele lor. Pentru orice străin însă, deci şi pentru tine, e Şir Alamek Ben Abd el Fadl Ibn Iluht Marah Durimeh[2] şi şeic al djanicunilor din liberul popor al bathijarenilor.

Auzi! Şi eu care habar n-aveam că e fiul nepotului prietenei mele dragi Marah Durimeh! Oare de ce nu-mi spusese până

---

[1]Mai marele satului — primarul.

[2]Şir Alamek, fiu al lui Abd el Fadl, nepotul de soră al Marahei Durimeh.

acum?

Impresia pe care o făcu asupra ofiţerului, fu cu totul alta, căci zise râzând:

— Ce nume! Cine naiba cunoaşte pe Abd el Fadl ori pe Marah Durimeh aia! Nici măcar pe Şir Alamek al tău! Poate fi un leu fiul bunătăţii? Ce caraghioslâc, zău aşa!

Abd el Fadl înseamnă „slujitor al bunătăţii”, precum şi „leu”, fiind prin părţile acelea un titlu de onoare care se dă aceluia ce a dat dovadă de mult curaj şi vitejie. Ofiţerul urmă:

— Vreau să vorbesc cu stăpânul numelui ăstuia lung. Cheamă-l!

— Nici de asta nu e nevoie.

— De ce?

— Fiindcă eu sunt.

— A, tu!

Îl măsură câtva timp cu privirea, pe urmă îi zise poruncitor:

— Ridică-te! Vin în numele şahului. Se cuvine să-mi vorbeşti în picioare, nu şezând.

— Ia-ţi îndărăt dorinţa.

— Nu e o dorinţă, ci poruncă.

— Aici n-are drept nimeni să poruncească afară de mine şi-ţi poruncesc să-mi arăţi dovada că vii în numele şahului.

— Sunt ofiţer!

— Asta nu e o dovadă. Ai vreo hârtie cu semnătura lui?

— N-am nevoie. Eu îmi scriu singur poruncile şi sabia asta a mea mi-e condeiul. Stai să vezi ce o să se întâmple acum, îndată!

Se întoarse spre soldaţi şi le dădu ordin să descalece. Îl ascultară. Le porunci apoi să înainteze în şir până aproape de el. Rămase deci între ei şi cai un loc liber. Acum se întoarse iar la Peder şi urmă:

— Ai văzut şi tu ce ascultate îmi sunt poruncile. Ştii pentru ce am venit?

— Da.

— Scoală-te, îţi spun! Cu mine se vorbeşte în picioare, ţi-am mai spus doar!

— Şi eu ţi-am mai spus să renunţi la dorinţa asta a ta. Spre binele tău, de altfel.

— Spre binele meu? De ce?

— Fiindcă îndată ce mă voi ridica eu, te vei umili tu.

— Nu ştii ce vorbeşti!

— Crezi? Bine, o să-ţi arăt că aşa e. Cât timp şed jos, pare să fii tu stăpân, dar cum mă voi scula, voi fi eu, nu tu. Aşa. Să nu zici că nu ţi-am spus.

Se sculă în picioare şi ridică braţul. Ce a urmat după asta, e greu de descris. Djanicunii, care stătuseră ascunşi până atunci, năvăliră din toate părţile. Într-o clipă tot spaţiul dintre cai şi soldaţi se umplu de oameni. Se năpustiră asupra soldaţilor să-i dezarmeze. Numărul djanicunilor întrecea într-atât pe al soldaţilor încât ar fi fost o nebunie din partea lor să încerce o împotrivire. Şi apoi atacul fusese atât de neprevăzut, încât îi zăpăcise de tot.

Dezarmaţi, răcneau ca nebunii şi voiau să se apere cu pumnii, dar în jurul fiecăruia din ei stăteau câţiva djanicuni, care îi ameninţau chiar cu armele lor.

În curând se făcu linişte, ca şi când ar fi fost o adunare de oameni paşnici, fără să aibă nimic de împărţit între ei.

Şi unde stăteam noi se petrecură lucrurile cu iuţeală uimitoare. Cum se ridică Pederul în picioare, Tifl se repezi la ofiţeri, smulse de la brâul căpitanului şi al sublocotenentului pistoalele, le îndreptă spre ei şi strigă ameninţător:

— Nu vă mişcaţi, că trag!

Kara, care nu ştiuse ce se pregăteşte, înţelese îndată despre ce e vorba. Sări de lângă maică-sa, coborî în fugă treptele, se repezi la locotenent, îi smulse pistolul de la brâu şi lipindu-i gura ţevii de piept, îi zise:

— Ţi-am spus că nu suntem noi în puterea voastră, ci voi veţi fi în a noastră. Un pas dacă faci, te şi culc la pământ!

Cei trei ofiţeri, atât de semeţi cu câteva clipe înainte, nu mai cutezau acum să crâcnească. Pederul stătea mândru în picioare şi privea la câmpul de luptă, unde biruinţa se câştigase fără vărsare de sânge.

— Duceţi-i de aici! porunci el cu glas răsunător. Nimănui nu i se va face nimic; numai cine se împotriveşte va fi împuşcat pe loc.

Toţi cei de jos se puseră în mişcare îndreptându-se spre poarta larg deschisă. Soldaţii, auzind că nu le e viaţa în primejdie, se liniştiră. Dispăreau acum unul câte unul în încăperea pe care Pederul o numise închisoare. Se uită acum zâmbind la ofiţeri.

— Descingeţi săbiile şi predaţi-le lui Tifl, le zise el, arătând spre „copil”.

Se supuseră în tăcere.

— Aşa! Aţi văzut şi voi ce înseamnă să ceri unui şeic al djanicunilor să stea în picioare înaintea oricui. Acum staţi voi în faţa mea ruşinaţi şi umiliţi, pe când eu pot să şed jos, cu Tifl şi Kara alături de mine.

Se aşeză iarăşi la locul său, apoi cei doi tineri luară loc la dreapta şi la stânga, pe treapta de la picioarele lui.

— Eu nu stau, ci mă duc! strigă înfuriat căpitanul.

— Unde?

— Plec!

— Dacă vrei să-ţi laşi oamenii în voia soartei, poftim, n-ai decât s-o iei la sănătoasa ca un laş. Doi din djanicunii mei te vor însoţi până la marginea satului. Dar să ştii că înapoi n-ai voie să te întorci.

— Să mă însoţească?

— Da.

— Călare?

— Nu, mergeţi pe jos.

— Nici prin gând nu-mi trece!

— Încearcă să faci altfel, dacă poţi. Cine trece, înarmat,

hotarul djanicunilor, fără voia noastră, de soarta aceluia hotărâm noi. E o favoare pe care ţi-o fac, dându-ţi libertatea. Calul şi armele sunt însă ale noastre. Aşa sună înţelegerea pe care a încheiat-o conducătorul nostru cu stăpânitorul. Voi aţi socotit cei patru cai ai noştri ca o pradă a voastră, cu toate că oamenii noştri nu v-au făcut nimic. Voi, însă, aţi venit cu gânduri rele la noi, aţi îndrăznit să faceţi pe stăpânii şi să-mi daţi porunci. E foarte bine, deci, ca acum să vorbim noi de pradă. Singura deosebire este că toţi caii voştri la un loc nu fac cât unul de-al nostru.

— Ce avem noi, nu e al nostru, ci al şahinşahului, susţinu căpitanul.

— Şi ce aţi furat de la kalhurani? Va trebui să daţi tot înapoi. Voi chema câţiva kalhurani să vă scotocească prin buzunare, iar vitele, care aţi spus că sunt ale voastre, va trebui să le lăsaţi lor, caci muhassilul a murit şi de soldaţii lui, după ce le voi da drumul fără cai şi fără arme, nu mai trebuie să se teamă nimeni.

Ofiţerii se priviră încremeniţi. La aşa ceva nu se aşteptaseră. În aceeaşi clipă se petrecu ceva care le dovedi şi mai mult că Pederul vorbise serios. Prizonierii fuseseră duşi la loc sigur şi o parte din djanicuni primiseră poruncă să-i păzească. Alţii se adunară în apropiere, pentru a fi la dispoziţia Pederului. Ceilalţi, ca şi când lucrul s-ar înţelege de la sine, încălecară pe caii soldaţilor, ieşiră pe poartă şi se îndreptară spre sat. Totul fusese hotărât dinainte, aşa că nu mai era nevoie de nici un ordin sau de vreo lămurire. Totuşi Pederul făcuse o mare greşeală la întocmirea planului său de apărare. El scăpase din vedere un lucru pe care o altă persoană îl socoti de mare însemnătate şi această persoană era Pekala noastră.

În clipa când cel din urmă djanicun ieşise pe poartă, zărirăm veşmântul alb al „fecioarei”. Ea se apropie de scară şovăind, stând pesemne la îndoială dacă trebuie să-şi pună

planul în aplicare. Făcu pe urmă câţiva paşi hotărâţi. Atitudinea ei ne atrase atenţia şi Tifl se ridică şi o întrebă:

— Mă cauţi cumva pe mine, Pekala?

— Nu numai pe tine, ci pe voi toţi.

Apoi se adresă îndeosebi Pederului şi urmă cu glas tânguitor:

— Ce ţi-am făcut, Pederule, că m-ai uitat azi de tot? Ochii mei ar vrea să plângă, după cum şi inima mi-e cuprinsă de jale.

— De ce această întristare? o întrebă el zâmbind.

— Toate bucatele îmi dau în foc.

— Atunci lasă focul să se potolească.

— Nu se poate, că atunci se îngroaşă prea tare.

— Cine?

— Supa!

— Ah, supa! Dă-o încolo de supă, avem alte treburi mai însemnate. Lasă focul să se stingă.

Pekala îşi împreună mâinile mici şi grăsune dădu ochii peste cap şi strigă indignată:

— Să las focul să se stingă?! Atunci se răceşte supa şi se face clei şi trebuie s-o încălzesc din nou ca să fie bună de mâncat. Îmi dădusem toată osteneala s-o gătesc pentru cină şi acum nimeni nu vrea s-o mănânce.

— Ce să-ţi fac, dragă Pekala, avem alte treburi mai însemnate acum.

— Mai însemnate?! Glumeşti, Pederule. Supa, mea e mult mai însemnată decât aceşti, ofiţeri şi soldaţi, care nu sunt decât nişte sclavi ai muhassilului.

Spunând aceste cuvinte, Pekala făcu o mişcare plină de cel mai adânc dispreţ spre ofiţeri şi le întoarse spatele, ca şi când aceşti oameni n-ar merita nici măcar o privire din partea ei.

Adineauri, Pederul zâmbise la vorbele Pekalei, dar acum luă iar o înfăţişare serioasă.

Fusese dispus să trateze pe cei trei persani ca ofiţeri. În

clipa când venise Pekala, voise tocmai să aibă o explicaţie cu dânşii. Dar meritau ei oare atâta atenţie? Abia atitudinea plină de dispreţ a Pekalei ne lămurise în privinţa asta. Pederul strigă pe câţiva din oamenii săi şi le spuse:

— Luaţi şi pe ăştia trei de aici.

— Unde vrei să ne ducă? întrebă căpitanul.

— La soldaţii voştri.

— La un loc cu soldaţii?!... Suntem ofiţeri...

— Ştiu; sunteţi mai-marii lor la rele. Hai, ştergeţi-o de aici! Nu vreau să vă mai văd în ochi!

— Vroiai să ne dai drumul.

— Dar n-aţi vrut să plecaţi. Acum se va face cum poruncesc eu.

Pentru a nu face cunoştinţă cu pumnii djanicunilor, se supuseră şi, sub paza acestora, se îndreptară spre poartă.

— Ei, Pekala, ce spui acum? întrebă Pederul, zâmbind din nou.

— Oh, dragul meu Peder! răspunse ea.

— Eşti mulţumită?

— Tot atât de mult, cât vă voi mulţumi pe voi toţi. Îţi mulţumesc. Supa mai are nevoie numai de puţină apă, ca să fie bună de mâncat. Mă duc s-o subţiez.

Vru să plece, dar îşi mai aduse aminte de ceva. Veni spre mine şi mă întrebă:

— Acum îmi dai dreptate, effendi?

— În ce privinţă? o întrebai eu.

— Că toţi bărbaţii au nevoie să mai crească.

— Hm!

— Câteodată... dar asta ţi-o şoptesc ţie la ureche şi să n-o spui altuia... câteodată chiar şi Pederul nostru.

— Hm! exclamai din nou.

— Te rog să nu tot mormăi şi să-mi dai un răspuns la minut.

— Să vedem mai întâi dacă e bună supa, pe urmă îţi dau

răspunsul, altfel nu.

— Atunci sunt sigură de răspuns. Alerg la bucătărie!

Şi ca alergă într-adevăr atât de repede, încât Se părea că picioarele ei mici nu ating pământul, iar veşmântul ei alb îi flutura în vânt.

— O să faceţi cunoştinţă mai de aproape cu dânsa, glumi Pederul. Câteodată strânge hăţurile stăpânirii cu atâta putere, ca şi când toţi, de la Ustad, până la cel mai de rând păzitor de cai, ar trebui să i se supună. Noi nu ne împotrivim, căci are un simţ deosebit pentru ce trebuie făcut la un anumit timp.

Vroia să spună, pesemne, că Pekala avea un instinct foarte dezvoltat.

După plecarea Pederului, Tifl pregăti o masă pentru Hanneh, Kara şi mine şi aduse supa atât de mult lăudată de Pekala. După ce mâncarăm cu toţii, mă dusei la culcare, căci statul afară, la aer liber, mă obosise.

Când mă deşteptai a doua zi dimineaţă, Kara şi plecase călare, dar fără Tifl, acesta având treabă cu soldaţii prizonieri. Halef se deşteptase o dată pentru scurt timp şi vorbise cu Hanneh. Spusese numai puţine cuvinte, dar atât de desluşite şi pline de dragoste, încât ea se simţi în culmea fericirii. Şacara îmi aduse dejunul şi când o întrebai de şeicul kalhuranilor, care era bolnav, ea îmi răspunse:

— E în îngrijire bună, căci nevastă-sa nu se mişcă de lângă patul lui. Pederul nostru cunoaşte o alifie minunată, care potoleşte durerile rănilor, aşa că Hafis Aram se va putea scula după câteva zile.

— Ce s-a făcut cu soldaţii?

— Sunt închişi în boltă. Vroiau să ne poruncească cum să ne purtăm cu ei, dar ai noştri i-au pus cu botul pe labe. Cred că azi se va da drumul câtorva din ei.

— Numai câtorva?

— Da, căci dacă li s-ar da drumul tuturor odată, fiind foarte mulţi, ar putea deveni dăunători locuitorilor răzleţi din

munţi. De aceea se vor elibera câte puţini în fiecare zi şi chiar aceştia vor fi duşi călare în locuri diferite la hotar, aşa ca să nu se poată întâlni şi aduna. Ofiţerii vor fi cei din urmă cărora li se va da drumul. Afară de asta, azi-dimineaţă au fost trimise pretutindeni ştafete, care vor preveni populaţia să se ferească de soldaţii care ar cutreiera ţinutul după jaf. Acelora cărora li se dă drumul li se va lua tot ce se va dovedi că nu e al lor. Toţi au fost percheziţionaţi şi s-au găsit la ei multe lucruri furate de la kalhurani.

— Presupun că şi aceştia au fost înştiinţaţi?

— Fără îndoială. De asta a fost nevoie înainte de toate. Acum n-au decât să-şi ia înapoi ce e al lor, deoarece numai vreo câţiva soldaţi au rămas pentru paza lucrurilor luate drept dări. Soldaţii vor fi goniţi. Aproape nici unul din ei nu e mahomedan, ci armeni din mahalaua Djulfa din Ispahan.

— Se vor întoarce acolo şi se vor plânge, iar atunci se va trimite un muhassil şi mai rău la kalhurani.

— Mai rău ca Omar Iraki nu poate fi nici unul. De altminteri, Ustadul nostru a scris astă noapte un raport, care va fi trimis şahului printr-un om de încredere. O copie a acestui raport o va primi judecătorul din Ispahan. Vezi dar că s-a făcut tot ce trebuie pentru siguranţa noastră. N-avem să ne temem de nimic, căci şahinşahul iubeşte pe Ustadul nostru şi afară de asta ştim bine că prizonierii nici nu sunt soldaţi adevăraţi.

— Şi mie mi se pare că-s o liotă de derbedei adunaţi de muhassil.

— Da. Nici unul din ei n-are haine milităreşti adevărate. Să fie mulţumiţi că nu-i trimitem acolo unde am trimis pe „izgoniţi”. Am fi făcut-o poate, dacă transportarea lor nu ne-ar da prea mult de lucru. Ar fi fost nevoie de un număr mare de oameni pentru a-i însoţi, aşa că unchiul meu a renunţat la asta.

Unchiul?! Era pentru întâia oară că se folosea de un cuvânt

care arăta gradul de rudenie. Ştiam de ieri de cine vorbea acum, dar mă prefăceam că nu ştiu nimic, întrebând:

— Ai un unchi aici?

— Da. Ce, nu ştii? Nu ţi-am spus încă? Ba chiar aş putea spune că am doi.

— Vrei să-mi spui cine sunt?

— Unul e Pederul nostru. Tatăl său, Abd el Fadl, a fost fiul unei surori a Marahei Durimeh.

— Şi al doilea unchi?

— E însuşi Ustadul. Şi. El se înrudeşte cu Marah Durimeh, dar nu ştiu în ce fel

— Nu l-ai întrebat niciodată?.

— Ba da. Ne aflam odată amândoi afară în faţa sălii, pe locul unde obişnuieşti să stai tu acum în fiecare seară. Eram singuri şi vorbeam de Marah, aşa că l-am întrebat, dar nu mi-a răspuns îndată. S-a uitat lung spre biserica noastră, care, în lumina lunii, părea o clădire din poveşti, apoi a pus mâna pe capul meu şi zise: „Vrei să ştii cum mă înrudesc cu Marah Durimeh? Ce ştii tu, copila mea, ce înseamnă înrudire! Înrudirea nu e legătura trupeasca, fiindcă trupul, care se reînnoieşte mereu, nu rămâne întotdeauna acelaşi cum ne-a fost dăruit la naştere. Înfăţişarea nu şi-o schimbă, numai materia din care e plămădit. Trupul căruia astăzi i-ai şoptit cuvântul drăgăstos de «tată», peste doi ani nu mai este acelaşi şi cu toate că de fapt e un trup străin, tu îi spui tot «tată». Înţelegi dar, că nu materia e aceea care ne leagă. Totuşi, din sânul mamei copilul primeşte viaţa, până în clipă când se naşte, iar din inima ei primeşte iubirea. Nu e oare iubirea asta care ne leagă mult mai strâns? Iubirea nu e înrudirea omenirii întregi? Trupul pe care îl are azi Marah Durimeh, mi-e cu desăvârşire străin şi n-are nici o altă legătură cu al meu, decât înfăţişarea omenească. Ceea ce numesc eu înrudire, e numai legătura dintre două suflete. Mai poate fi atunci vorba de unchi sau mătuşă, de nepot sau

nepoată, de tată şi mamă, de fiu şi fiică? Cu cât, însă, legătura sufletelor noastre va fi mai strânsă, cu atât mai apropiaţi vom fi unul de altul, mult mai apropiaţi decât am putea fi vreodată prin aşa-zisa înrudire a trupurilor. Dar pentru gradul de înrudire al sufletelor, graiul omenesc n-are cuvinte potrivite. Trupul Marahei Durimeh n-are nici o legătură cu al meu. Deşi ne tragem din aceiaşi strămoşi. Sufletele noastre ne-au fost, însă, date de Dumnezeu şi hărăzite să fie aproape unul de altul. Vrei să mă întrebi, acum, dacă sunt vărul sau nepotul ei?...”.

Cam în felul acesta mi-a răspuns Ustadul. Am cugetat mult asupra vorbelor lui şi în sfârşit le-am priceput. Tu le înţelegi, effendi?

— Da. Mintea lui a pătruns de mult în adâncul vieţii, iar sufletul său s-a ridicat la înălţimi pe care nu le cunosc ceilalţi oameni. Cât de fericiţi sunteţi voi, să aveţi un astfel de om ca pildă de urmat!

— Voi n-aveţi astfel de pilde şi nu le urmaţi?

— Viaţa noastră e mult mai schimbătoare şi se împiedică de mii de nimicuri. Unii batjocoresc ceea ce pentru alţii e ceva sfânt; nu există nici un ideal asupra căruia să nu se arunce noroi. Fiecare se crede numai pe el deştept, fiecare îşi închipuie că e mai mult decât un om! Toţi cer să li se ierte greşelile, dar nici unul nu vrea să le ierte pe ale altora. Cine...

Deodată mă oprii speriat. Aş fi putut vorbi astfel mai departe ceasuri întregi, dar ce-ar crede oare Şacara despre ţările frumosului nostru Occident? Îmi era oare îngăduit să vorbesc aici despre lucruri pe care nu trebuia să le ştie nimeni? Fata mă privi întrebătoare, văzând că nu îmi reiau vorba. Vroiam tocmai să încep cu altceva, când ea spuse, cu un zâmbet înţelegător:

— Ştiu, effendi, ştiu. Nu trebuie să aflăm tot ce se întâmplă la voi. Acolo se luptă creştini împotriva păgânilor, evreilor şi chiar împotriva creştinilor. Şi toată această

duşmănie e pornită în numele adevăratului creştinism! Ştim asta, aşa că tăcerea ta e de prisos. Un singur cuvânt al lui Iisus, pe care unul îl tălmăceşte într-un fel şi altul în alt fel, poate să prefacă iubirea pe care a propovăduit-o Mântuitorul, în ura cea mai înverşunată. Am auzit că... Dar tu nu vrei să vorbeşti despre lucrurile astea, aşa că trebuie să tac şi eu. Vrei să ieşi azi din nou şi să şezi în faţa casei?

— Da; chiar acum.

— Voi porunci să ţi se pregătească pernele. Vrei să te sprijin eu?

— Nu, mulţumesc. Bastonul îmi va fi de ajuns.

M-am sculat şi m-am dus mai întâi să văd ce face Halef. Astăzi arăta mai bine decât ieri. Hanneh văzu că asta mă bucură şi, mulţumită, îmi întinse mâna. Apoi ieşii, coborâi scările şi mă îndreptai spre locul unde şezusem ieri. Nu ajunsei bine, când veni şi Pekala după mine. Într-o mână avea un coşuleţ cu prune, iar în cealaltă nişte trandafiri.

— Te-am aşteptat, effendi, zise dânsa. Ustadul nostru îţi trimite prunele astea şi eu ţi-am adus trandafiri, ştiind că-ţi plac şi fructele şi florile.

— Vă mulţumesc amândurora, Ustadului şi ţie, pentru grija ce mi-o purtaţi.

— Îţi voi aduce în fiecare zi trandafiri şi fructe, cât timp vor fi. Îmi dai voie să-ţi pun o întrebare?

— Cu plăcere.

— Aş vrea să ştiu dacă, aseară, ţi-a plăcut supa mea?

— A fost foarte bună.

— Adevărat?

— Da.

— Îţi aminteşti ce mi-ai făgăduit, dacă o să-ţi placă?

— Vrei să spui de „creştere”?

— Da. Mi-ai spus că-mi vei da un răspuns.

— Bine, să ţi-l dau.

Îmi luai o înfăţişare foarte gravă şi urmai:

— Recunosc că ai dreptate; noi bărbaţii avem nevoie să mai creştem.

— Oh, effendi, cât eşti de înţelept şi înţelegător! Tot ce spui, e adevărat. Voi bărbaţii mai trebuie să învăţaţi multe.

— Vom învăţa, pentru ca, la rândul nostru, să putem învăţa pe femei.

— Pe cine? întrebă ea repede.

— Pe femei. Sau crezi că e mai bine pentru voi să rămâneţi fără creştere?

— Effendi, de data asta văd că nu tot ce spui e adevărat.

— Nu face nimic, dragă Pekala, toţi suntem supuşi greşelilor. Ţie nu ţi se întâmplă câteodată să greşeşti?

— Ba da, câte o dată; dar în privinţa creşterii, ştiu ce spun. Uite că vine şi Pederul; mi se pare că te caută pe tine. Eu mă duc.

Pekala se întoarse în bucătăria ei, pe când Pederul cobora scările, venind spre mine. Îi oferii o pernă şi luă loc. Îmi povesti de soldaţii prizonieri, ceea ce aflasem mai înainte de la Şacara. Pe când vorbeam, „copilul” veni de la prizonieri şi spuse că l-a trimis căpitanul după Peder, vrând să vorbească cu el. Acesta trimise să-l aducă.

Când veni, căpitanul nu mai avea aerul trufaş pe care îl avusese ieri. Ţinea capul plecat şi mândria-i dispăruse, însă privirile îi erau încruntate.

— Ce vrei? îl întrebă Pederul.

— Tot, răspunse el.

— Ce înţelegi prin acest „tot”?

— Tot ce ne-aţi luat, împreună cu armele, caii şi libertatea.

— Dacă nu vrei altceva, atunci poţi să pleci chiar acum. Ce-am luat, rămâne la noi.

— Dar e proprietatea noastră.

— A voastră?

— Da.

— N-ai spus ieri că e proprietatea şahinşahului?

— Aşa şi e. El ne-a încredinţat lucrurile şi noi trebuie să-i dăm socoteală de ele.

— Nu mai e nevoie, căci voi face o listă. Va primi de la mine ce este al lui, n-am să-l înşel.

— Eşti foarte... neprevăzător... Pederule! zise căpitanul, scrâşnind din dinţi.

— Spune-mi „şeic” şi nu „Peder” când vorbeşti cu mine. M-ai înţeles? Nu vreau să fiu „tatăl” unor hoţi.

— Oamenii mei nu sunt hoţi, ci soldaţi, iar eu sunt ofiţer.

— Unde sunt uniformele voastre?... Aha, taci; nu spui nimic?!

Cuprins de mânie, căpitanul încleştase pumnii şi ridicase mâna dreaptă, ameninţător. Cu prilejul acesta văzui la unul din degetele sale un inel care îmi bătu la ochi. Era din metal alb şi avea o placă în opt colţuri. În furia lui, căpitanul se apropiase de Peder, deci şi de mine. Uitându-mă mai bine, putui desluşi semnele întipărite pe placa inelului şi recunoscui că erau acelea ale „Umbrelor”. Aşadar şi căpitanul era un membru al acestei asociaţii secrete cu care avusesem de a face în mai multe rânduri.

La ultima întrebare a Pederului, se depărtă iar şi răspunse:

— Când suntem trimişi la beduini, avem voie să ne îmbrăcăm cum vrem.

— Cine te-a trimis la kalhurani?

— Asta nu te priveşte.

— Bine; atunci nu mă priveşte nici dacă eşti ofiţer sau nu.

— E un ticălos şi nimic altceva, mă amestecai şi eu în vorbă.

Pederul mă privi uimit şi mă întrebă:

— Ştii bine asta?

— Foarte bine.

— Îl cunoşti?

— Da.

— Îi cunoşti şi numele?

— Nu.

— Atunci numai persoana lui?

— Nici asta. Aseară l-am văzut pentru întâia oară în viaţa mea, dar totuşi menţin învinuirea mea.

— Dovedeşte-o, se răsti persanul la mine.

— Taci! îi porunci Pederul. Acest effendi nu spune nici un cuvânt pe care să nu-l poată dovedi. Nu ştiu de ce zice că eşti un ticălos, dar dacă spune el, aşa trebuie să fie.

— Cine e omul pe care îl numeşti „effendi”? Văd că nu e djanicun şi nici persan. Trebuie să fie vreun sunnit turc, pe care îl aşteaptă iadul. Nici nu mă sinchisesc de cele ce spune el. Te întreb încă o dată, vrei să ne dai înapoi ce e al nostru?

— Nu.

— Atunci fereşte-te de răzbunare.

— În ţinutul meu nu există răzbunare.

— Tu nu ştii cine e răzbunătorul!

— Cine poate să fie? Un om oarecare... Poate o rudă a celui ucis. În nici un caz nu e un beduin neatârnat.

Pederul spusese aceste cuvinte cu adânc dispreţ, ceea ce înfurie şi mai mult pe persan.

— Nu; nu e un beduin, care mănâncă pâine coaptă în balegă de cămilă. Ştii cum îl chema pe muhassil?

— Omar Iraki, răspunse Pederul.

— Îi cunoşti neamurile?

— Puţin îmi pasă de ele. Fiind un iraki, îşi are pesemne obârşia în pustiul nisipos.

— Nu-ţi bate joc. Tatăl său e unul din oamenii cei mai puternici din „împărăţia leului argintiu”. El vă poate nimici pe toţi. Are mii de soldaţi la dispoziţie, cu care va pustii tot ţinutul vostru.

— N-au decât să vină, numai să fie mai deştepţi şi mai prevăzători decât noi. Dar cum se numeşte acest om atât de puternic? Nu vrei să ai bunăvoinţa să-mi spui numele, lui?

— Se numeşte Ghulam el Multasim.

Spunând acest nume, persanul îndreptă asupra noastră o privire triumfătoare. Se aşteptase, pesemne, să ne speriem, dar se înşelase. E adevărat că acest nume făcu oarecare impresie asupra mea, însă deosebită de aceea pe care o făcuse asupra Pederului. Acesta aruncă o privire pătrunzătoare asupra căpitanului şi răspunse:

— Ghulam el Multasim? Lipitoarea aceea! Nemernicul! Şi tu ţi-ai închipuit, poate, că mă voi speria de numele lui! Crezi că laşul ăsta va îndrăzni să mă atace pe faţă?! Acum m-am încredinţat că acest effendi are dreptate: nu eşti ofiţer, ci un ticălos. Eşti omul lui Ghulam el Multasim! Nu mai am ce vorbi cu tine. Hai, cară-te!

Persanul nu se aşteptase la întorsătura pe care o luaseră lucrurile. Se văzu descoperit şi nu mai spuse nimic, când cei doi djanicuni care îl aduseră, îl apucară de braţe, pentru a-l duce înapoi. După ce dispăru în dosul porţii, Pederul îmi zise:

— Acum nu mai încape nici o îndoială că oamenii aceştia nu sunt soldaţi. Multasim e un fost ofiţer de gardă, un individ linguşitor faţă de cei mari şi crud faţă de cei mici. Prin linguşiri a ştiut să se vâre sub pielea ministrului de finanţe de pe vremea aceea şi a reuşit să capete pentru mulţi ani concesiunea încasării anumitor venituri ale statului, concesiune care a fost semnată şi de primul-ministru. Apoi, pentru a nu mai fi nevoit să se supună ordinelor superiorilor, ci să dea numai el porunci, îşi dădu demisia din armată. E veninos ca un şarpe, laş ca o hienă bătrână şi are o inimă ca de piatră. Unde ajunge o singură oaie, pentru a acoperi o dare rămasă în urmă, el ia turma întreagă. Pe unde trece, secătuieşte ţara şi lasă pe oameni în sapă de lemn, iar când pleacă, e umflat ca un catâr care vine de la păşune, sunt oameni care se aseamănă cu fiarele. Când îi cunoşti pe ei şi faptele lor, îţi vine să pierzi încrederea în bunătatea şi dreptatea lui Dumnezeu, dacă n-am şti că e spre mântuirea noastră, că hotărârile Domnului ne rămân o taină...

Se părea că ar fi vrut să vorbească mai departe, dar se opri când văzu că atenţia mea fusese atrasă în altă parte şi anume de o melodie care părea că vine de sus.

Pederul zâmbi şi mă întrebă:

— Te surprinde cântul acesta?

— Da, mărturisii eu.

— Fiindcă îl auzi aici, la nişte oameni despre care credeţi că nu ştiu să cânte?

— Nu numai de asta, căci nimeni nu ştie mai bine ca mine că orientalului îi place muzica.

— Dar socotiţi că muzica orientală e urâtă?

— Nici frumoasă nu poate fi numită.

— Părerea asta o ai şi faţă de noi? Tot în Orient ne aflăm, aşa că nici muzica noastră nu poate fi frumoasă.

Văzui că spusese aceste cuvinte în glumă şi mă privea şăgalnic cu ochii săi frumoşi.

— N-am vrut să spun asta, răspunsei eu repede. Au încetat; îmi pare rău. E o muzică neobişnuită pentru mine. Mi-a făcut impresia unui cântec cunoscut, din vremuri de demult, îmbrăcat într-o haină orientală.

— Ce bine ştii să-ţi redai impresiile, păcat că nu te aude profesorul nostru de muzică.

— Cum? Aveţi aici un profesor care dă lecţii de muzică?

— Te surprinde faptul ăsta? Doar şi voi aveţi astfel de profesori!

— Fără îndoială, dar la noi sunt cu totul alte împrejurări decât la voi.

— Nu le cunosc. În ce priveşte cântul nostru, îmi place foarte mult, dar nu-ţi pot da lămuriri mai amănunţite asupra lui. Ai să faci cunoştinţă cu profesorul nostru de muzică şi de la el o să poţi afla tot ce vrei să ştii. El e un izvor de sunete frumoase care ne desfată sufletele, cu toată vârsta lui înaintată.

Cântul se auzi din nou, fu început şi întrerupt în răstimpuri.

înţelesei că se dădeau lecţii.

— Pesemne că fac exerciţii? întrebai eu.

— Da; şi ştii pentru cine?

— Nu.

— Pentru tine.

— Pentru mine? Ar fi o surpriză plăcută.

— Ne-am bucura mult să-ţi facă plăcere. Eşti oaspetele nostru, ai fost în preajma morţii, te-am îngrijit şi te-am scăpat, iar acum ne-ai devenit drag. Vrem deci ca ziua de azi să fie o zi a recunoştinţei şi bucuriei.

— De ce tocmai azi?

— Fiindcă e prima duminică de când ai părăsit patul. Cu prilejul ăsta aş vrea să-ţi fac o rugăminte, sau mai bine zis două şi nădăjduiesc că mi le vei îndeplini.

— Dacă stă în puterea mea, din toată inima.

— Îţi va fi cu putinţă. Întâia rugăminte e să ne dai voie să facem ce ne îndeamnă atât inimile noastre, cât şi religia. De altminteri am face-o şi fără voia ta, căci între Dumnezeu şi oameni nu trebuie să intervină o voinţă străină. La mahomedani se întâmplă asta, dar la noi, nu. Noi n-avem imami care îşi închipuie că sunt uşierii supremi ai lui Allah şi cred că pot hotărî cine să fie primit de acesta şi cine nu. Dacă nu te învoieşti cu ceea ce vrem să facem, nu vei putea lua şi tu parte, fapt care ne-ar întrista foarte mult. A doua rugăminte e să nu te simţi câtuşi de puţin stingherit, ca şi când ceea ce vom face n-are nici o legătură cu tine. Închipuie-ţi că serbăm o zi a recunoştinţei pentru un om pe care nici nu-l cunoşti. Vrei aşa, effendi?

Adânc mişcat, îi întinsei mâna şi răspunsei:

— N-ai nevoie să mă întrebi şi eu n-am de hotărât nimic. Cum aş putea să fac pe imamul, când tu îmi spui că voi n-aveţi imami? Spune-mi însă, în ce chip obişnuiţi să ţineţi acest vechi obicei?

— Când vei vedea, te vei putea lămuri mai bine decât aş

putea s-o fac prin cuvinte. Pe la amiază am să poruncesc să fii dus la biserică sub un baldachin şi vei rămâne acolo până seara. Vom îngriji de tot ce vei avea nevoie, iar Tifl va fi acolo pentru a te servi. Vor fi de faţă toţi djanicunii din sat şi din împrejurimi, căci fiind oaspetele Ustadului nostru, ei te socotesc şi ca pe al lor. Toţi vor veni de bunăvoie, căci nimeni nu te va tulbura. Totul se va petrece ca şi când n-ai fi de faţă. Dacă vei dori, însă, să vorbeşti cu cineva, o vei spune lui Tifl, care va aduce pe cine vei vroi tu. Acum trebuie să plec, căci sunt chemat şi în altă parte, după cum văd.

Şacara venise până sus, lângă stâlpii clădirii şi îi făcea semne.

Pederul plecă şi eu rămăsei cufundat în gânduri. Ca să fiu sincer, trebuie să mărturisesc că perspectiva de a fi obiectul unei serbări nu mă încânta deloc, dar îmi era cu neputinţă să mă arăt nerecunoscător fată de aceşti oameni care îmi dovediseră atâta prietenie, aşa că trebuia să mă supun.

Câtva timp după plecarea Pederului, am văzut venind în grădină un om a cărui înfăţişare îmi atrase pe dată luarea-aminte. Îmbrăcămintea lui era tot atât de simplă ca şi a celorlalţi djanicuni, dar omul în sine mă interesa. Avea o barbă albă şi lungă, iar statura înaltă şi mândră. Se opri în faţa mea, ridică amândouă mâinile până în dreptul pieptului, se înclină şi mă întrebă:

— Tu eşti Kara Ben Nemsi Effendi?

— Da, răspunsei eu.

— Vin din partea Pederului nostru, care mi-a spus că n-ai să-mi iei în nume de rău dacă voi veni să te salut. Sunt profesorul de muzică.

— Fii bine venit. Te rog ia loc aici lângă mine.

I-am oferit o pernă şi el se aşeză jos. Când începu să vorbească, îi urmării mişcările buzelor, care, cu toată vârsta sa înaintată, erau rumene şi frumos arcuite. Avui impresia că gura lui n-ar fi în stare să rostească vreo vorbă urâtă. El băgă

de seamă că privirile mele erau îndreptate cu luare-aminte asupra lui şi mă întrebă:

— Văd că te uiţi aşa de ciudat la mine. Mă cunoşti cumva?

— Nu.

— Spui nu, dar zâmbeşti. Credeam că m-ai văzut cândva.

— Aşa şi este.

— Eu nu ştiu nimic despre asta. Unde m-ai văzut?

— Nu aici, ci în Djermanistan.

— *Maşallah!* Dar n-am fost niciodată acolo!

— Te cred şi nici nu vreau să vorbesc de tine, ci este un om care îţi seamănă aidoma.

— Există acolo un om cu aceeaşi înfăţişare ca a mea?

— Da şi e un om foarte însemnat. E mâna dreaptă a domnitorului ţării sale.

— Îmi pare bine că semăn cu un bărbat atât de însemnat, dar asta nu mă va face niciodată să mă cred mai mult decât sunt. Un om nu trebuie preţuit pentru înfăţişarea lui, ci pentru însuşirile sale sufleteşti. Pederul mi-a spus că ai ascultat cu plăcere cântul nostru. Dar ce ai auzit au fost numai exerciţii, aşa că nu trebuie să judeci muzica noastră după ele.

— Nici nu fac aşa ceva. Ce am auzit, însă, mi-a dat de gândit.

— De gândit? Te îndeletniceşti şi tu cu muzica? Cine nu se îndeletniceşte cu ea o aude numai, dar n-o înţelege.

Îl privii mirat. Un kurd care făcea o legătură între muzică şi puterea de înţelegere a omului!?

Dându-şi seama de surprinderea mea, mă întrebă:

— Pari să fii de altă părere. Am spus ceva necugetat?

— Nu. Dimpotrivă, ajung la o cu totul altă părere şi anume că ştii să cugeţi foarte bine. Asupra muzicii ai cugetat de multe ori?

— Nu doar de multe ori, dar şi cu mare plăcere, nu însă destul de adânc. Nimeni nu se poate lăuda că a pătruns cu desăvârşire astfel de probleme. Chiar atunci când neamul

omenesc va fi dispărut de pe suprafaţa pământului, împărăţia sunetelor nu va fi fost încă deplin explorată. Am auzit că cei mai mari învăţaţi s-au îndeletnicit şi se mai îndeletnicesc şi astăzi cu cercetarea sunetelor, dar în zadar o fac. Eu nu sunt un învăţat, ci îmi cultiv grădina şi ogorul şi îmi păzesc oile. Muzică fac tot aşa cum mănânc, beau, respir sau dorm, e o poruncă a naturii, căreia trebuie să mă supun...

Nu putu să-şi isprăvească şirul gândirii, căci în clipa asta Hanneh veni spre noi şi-mi spuse:

— Effendi, Halef al meu s-a trezit şi ar vrea să vorbească cu tine.

Mă scuzai la profesorul de muzică şi-l rugai să mă aştepte până când mă voi întoarce. El socoti, însă, că e mai politicos să nu mă mai reţină şi-mi spuse că putem să ne urmăm convorbirea cu alt prilej.

După plecarea lui şi în timp ce Hanneh urca scara împreună cu mine — ceea ce făcu foarte încet, pentru a mă cruţa —, îmi spuse:

— V-am întrerupt convorbirea, dar te rog să nu fii supărat pe mine, căci Halef era foarte îngrijorat din pricina ta.

— Îngrijorat? De ce?

— Spunea că te afli într-o primejdie foarte mare.

— Eu în primejdie? Şedeam doar foarte liniştit pe o pernă. Nu i-ai spus asta?

— Ba da, dar nu m-a crezut. A cerut să te vadă numaidecât.

Ajunserăm sus şi intrarăm în sală. Era întors cu faţa spre uşă şi ne privea speriat. Când mă văzu, chipul lui se însenină, zâmbi mulţumit şi spuse:

— Bine că ai venit, Sihdi. Slavă lui Allah! Acum sunt liniştit.

Mă dusei la el, îi luai mâna şi îi spusei:

— Da, dragă Halef, am venit, iată-mă lângă tine şi sunt bine. Ai avut vreun vis urât în care m-ai văzut?

— N-a fost vis... Stai să mă gândesc puţin... Teama pentru

tine m-a slăbit... Trebuie să mă odihnesc... să-mi adun puterile...

Vocea îi deveni din ce în ce mai slabă şi închise ochii.

Hanneh ridică degetul, încruntă sprâncenele şi îmi spuse în şoaptă:

— Nu dormea, dar nici treaz nu era. Niciodată nu l-am mai văzut în starea asta. Mişca obrajii şi buzele, ca şi când ar fi ţipat de groază dar nu scotea nici un sunet. Sudoarea îi acoperea fruntea. Când l-am şters şi-a venit în fire.

— Totuşi, n-a fost decât un vis, spusei eu tot atât de încet.

— Ba nu, susţinu dânsa. Am văzut odată un proroc care — jumătate treaz, jumătate în vis — avea darul să vadă în viitor. Aceeaşi înfăţişare a avut-o adineauri şi Halef. Aşteaptă şi auzi ce-ţi va spune.

Eram singuri în sala unde domnea o tăcere desăvârşită. Deodată Halef deschise iar ochii şi mă privi lung, ca şi când ar fi vrut să se încredinţeze că mai sunt lângă dânsul. Apoi îi închise din nou şi începu să vorbească cu voce înceată dar desluşită:

— Era departe de tot de aici... în ţara ta... în Djermanistan... Auzii că trebuie să mori... şi totuşi nu erai bolnav, ci sănătos şi puternic… mult mai zdravăn ca acum... Şi cu toate astea, erai pe moarte... Dar nu erai culcat, ci stăteai în picioare, zâmbitor şi fără frică... Şi totuşi ştiai... spuneai tu însuţi că trebuie să mori... Nu repede, nu deodată... ci încet, foarte-încet… Moartea ta n-avea să dureze ceasuri sau zile, nici săptămâni sau luni, ci ani întregi... Făcu o pauză, aşa că putui să-l întreb:

— Vorbeam cu tine?

— Nu. Nici nu mă vedeai. De altminteri nu vorbeai cu nimeni. Toţi zbierau la tine... dar tu ai rămas tăcut, ca şi când ai fi fost mut... Ştiam însă tot ce gândeai, ca şi când mi-ai fi vorbit. Cunoşteam toate cuvintele din mintea ta, deşi buzele tale erau închise...

— Şi se aflau şi alţii lângă mine?

— Mulţi, foarte mulţi... După hainele lor, îmi lui seama că sunt din Apus. Nu erau îmbrăcaţi ca orientalii... Toţi din jurul tău îţi erau duşmani înverşunaţi. Zbierau, te batjocoreau şi spuneau că eşti omul cel mai rău de pe suprafaţa pământului. Ceva mai departe, la stânga ta, se aflau alţii, care se bucurau şi urlau împreună cu ceilalţi... La dreapta ta era iar o mare mulţime de oameni. Aceştia îţi erau prieteni şi te îndemnau mereu să te aperi, dar tu nu vroiai să-i asculţi... Dintre duşmani venea unul câte unul spre tine şi îndată ce se apropia se schimba într-un vierme scârbos care îţi rodea carnea... De câte ori se prefăcea un om în vierme şi făcea o gaură în trupul tău, eu ţipam. Dar tu nu mă auzeai şi eu nu puteam să mă apropii pentru a-ţi veni într-ajutor... Privirea îţi era limpede şi înfăţişarea blândă. Se părea că te bucuri, că nu simţi nici o durere. Îţi era milă de oamenii care din pricina urii lot se prefăceau în viermi pentru a te roade ca pe un stârv îngropat... Era înfiorător! Viermii se urcau din ce în ce mai sus pe trupul tău, se făceau tot mai graşi şi când erau gata să crape, de umflaţi ce erau. Cădeau jos şi se zvârcoleau de bucurie...

— Ciudat vis, zisei eu, dând din cap.

— Nu era vis şi era mai mult decât ciudat... era îngrozitor. Deodată băgai de seamă că te gândeşti la mine şi că mă vedeai cum îmi frângeam mâinile, fără să-ţi pot veni în ajutor şi mi-ai strigat: „Nu te îngriji de mine! Carnea învechită trebuie să cadă! Viermii au grijă de ea! Durere nu simt. Ştiu că „hagiul” trebuie să moară, şi-l dau viermilor care sunt cioclii lui.” Halef însă rămâne. Lui nu-i pot face nimic, căci e nemuritor, în felul acesta voi scăpa de moarte încă înainte de moarte”... Ai spus aceste cuvinte şi duşmanii le-au auzit, aşa că furia lor crescu la culme. Nu se mai prefăcură câte unul sau doi în viermi, ci toţi deodată, năpustindu-se asupra ta... Eu am ţipat de spaimă. În clipa aceea m-a atins mâna

binefăcătoare a Hannehei mele. Ea îmi şterse sudoarea rece de pe frunte şi aşa mă deşteptai...

La urmă vorbise din ce în ce mai repede, însoţind cuvintele cu mişcări înfrigurate, din mâini. Acestea îl obosiră, însă, aşa că se ghemui sub pătură şi nu mai scoase nici un cuvânt. Hanneh se îngrijoră, dar o liniştii.

— Nu te teme. Dacă a putut îndura visul, nici povestirea lui nu-i va face rău. Nu e nici o primejdie, e numai foarte slăbit. Va dormi şi se va deştepta întărit.

Aşa se şi întâmplă, căci după câteva minute adormi de-a binelea. Mai schimbai câteva cuvinte despre ciudata întâmplare cu Hanneh, apoi părăsii sala, pentru a mă duce la locul meu de afară. Când ajunsei acolo, zării un baldachin, iar lângă el stătea „copilul”, care îmi spuse că dacă vreau pot fi dus la biserică. Bineînţeles că mă învoii. Tifl avea o haină nouă de sărbătoare, iar baldachinul era împodobit cu trandafiri şi alte flori „Fecioara în alb” stătea la poarta grădinii şi din semnele pe care le făcea înţelesei că ea fusese aceea care împodobise baldachinul.

Oamenii mă ridicară pe sus şi pornită de-a lungul drumului care ducea în vale. Acesta era larg şi bine îngrijit, mărginit de pomi aleşi şi plante de podoabă şi flori nespus de frumoase. Fiecare cotitură era astfel socotită încât deschidea câte o nouă privelişte frumoasă spre vale. Ustadul putea fi mândru de opera lui şi toţi care o vedeau şi se puteau bucura de ea trebuiau să-i fie recunoscători.

Că aşa şi era putui vedea pe feţele tuturor celor pe care îi întâlneam. Cât de prietenoşi erau şi ce frumos salutau toţi aceşti oameni! Nu văzui nici o privire curioasă sau necuviincioasă şi în ochii tuturora se putea citi bunătatea. Chiar şi copiii făceau semne cu mânuţele lor şi mă salutau drăgălaş. Odată auzii pe cineva numindu-mă „prietenul satului”.

Tifl mergea mândru în frunte, într-o atitudine care vroia

parcă să spună: „Acest effendi a fost dat sub ocrotirea mea pentru toată ziua. Nu sunt mai mare ca voi, dar astăzi trebuie să mă socotiţi ca un om de seamă şi să-mi daţi respectul cuvenit”. Şi într-adevăr băgai de seamă că toţi îl salutau azi altfel ca de obicei.

Trecând prin sat, văzui că locuitorii stăteau în faţa uşilor, în aşteptare. Erau îmbrăcaţi în haine de sărbătoare şi aveau flori în mâini. În fiecare casă erau oaspeţi veniţi de afară. Bărbaţii stăteau de vorbă, însă femeile se îndeletniceau cu tot felul de pregătiri, din care se putea înţelege că azi nimeni nu va mânca acasă, ci sus, în deal.

Drumul care ducea spre biserică era tot atât de bine îngrijit ca şi acela pe care venisem, dar eu mă uitai de astă dată mai mult la priveliştea care se deschidea spre” Casa înaltă”, pe care astăzi o vedeam pentru întâia oară, în întregimea ei.

Deodată Tifl se întoarse spre mine şi-mi spuse:

— Effendi, te rog să nu te uiţi încă spre casa Ustaduluii

— De ce? îl întrebai eu.

— Ustadul nostru mi-a spus să te rog să n-o faci.

— Ţi-a spus motivul?

— Mi-a spus ceva ce n-am înţeles. Vorbea de o vreme trecută de mult.

— De care vreme?

— De una care a fost înainte de potopul cel mare, care a acoperit întreg pământul. An trecut mii de ani de atunci.

— Ce legătură are potopul cu rugămintea ta?

— Tocmai asta e ce nu înţeleg. Spunea să nu vezi pe rând aceste mii de ani cu ochii tăi, privind la casă în timpul drumului, ci să aştepţi până când vei ajunge la coloanele bisericii. De acolo vei putea cuprinde dintr-odată cu o singură privire, aceste mii de ani şi vei rămâne uimit de această privelişte. Abia atunci vei putea înţelege această vreme îndelungată, de la cea dintâi până la cea din urmă clipă.

— Am să urmez sfatul tău, dragă Tifl.

— Da, urmează-l. Şi mai trebuie să-ţi spun ceva. Pot s-o fac chiar acum, să nu uit?

— Fără îndoială că da.

— Să bagi de seamă că muntele e tatăl acestei case. Numai partea din faţă iese din munte; cea dinăuntru e ascunsă în el. În dreapta şi în stânga casei vei vedea locurile de unde au fost scoase pietrele din care a fost clădită. Sunt aşezate unele peste altele, ca nişte caturi. Cele de jos sunt întunecoase, dar cu cât ajungi mai sus, cu atât sunt mâi luminoase. Toate pietrele care au fost întrebuinţate pentru clădire sunt de aici. Numai oamenii care au înălţat caturile unul peste altul au venit din ţări străine şi au plecat iar după ce şi-au isprăvit lucrul. Ustadul nostru a spus că aşa e obiceiul pe întreg pământul.

Ajunseserăm la o cotitură care ieşea ca un balcon din munte. Tifl se opri, ca să-mi arate fermecătoareaprivelişte care se desfăşura înaintea mea.

Ridică mâna spre casa Ustadului şi spuse:

— Deşi arăt într-acolo, te rog totuşi să nu te uiţi. Aici s-a oprit odată Ustadul cu un om străin, care venise să ne propovăduiască religia lui. Spunea că a noastră nu ne va duce în cer, ci în iad. După ce stătu, însă, câtva timp la noi, recunoscurăm că cerul său va fi pentru noi un iad, dacă toţi sfinţii din el s-ar asemăna cu omul ăsta. A fost nevoit să plece şi, cu o zi înainte, de a ne părăsi, Ustadul a venit cu dânsul aici, Pe locul ăsta. Se opriră tocmai unde ne aflăm noi acum. Străinul dădu nedumerit din cap când văzu „Casa înaltă” şi spuse că e o clădire urâtă.

Mă luaseră cu ei, aşa că putui auzi ce i-a răspunsUstadul.

— Ce?

— Nu mă lua aşa repede. Stai să-mi aduc aminte.

Se gândi câtva timp, apoi urmă:

— Iată cuvintele lui: „Voi străinii sunteţi oameni ciudaţi. Veniţi la noi şi ne cereţi să facem schimbări, ca şi când ţara

asta ar fi a voastră şi noi oaspeţii voştri. Un oaspete vine, stă câtva timp şi pleacă iar. Venirea lui va lăsa urme, dar dacă e un om înţelept, nu va cere de la noi să răsturnăm munţii noştri şi să umplem văile noastre. Pământul e ca şi valea asta şi oamenii sunt oaspeţii lui. Chiar şi popoarele sunt numai oaspeţi. Lasă urme după trecerea lor: dar nici un om şi nici un popor, oricât de mare şi puternic ar fi, nu poate să prăbuşească munţii în văi pentru a face din întreg pământul un singur şes întins, pe care să domnească egalitatea. Şi asta e o fericire, căci printr-o astfel de egalizare s-ar nimici viaţa de pe pământ”.

Tifl se mai gândi câteva clipe, apoi urmă:

— Şi mai departe Ustadul a spus: „Ai venit la noi pentru a ne impune această egalitate şi ceri nimicirea lucrurilor care există. Vorbeşti de o cultură nouă, mai înaltă. La fel cu tine au vorbit până acum toate popoarele şi toţi oamenii de cultura lor. Şi cei care vor veni după noi, tot aşa vor spune. Ai numit clădirea aceea urâtă şi fără înţeles. Eu îţi spun însă: nu numai că are un înţeles foarte adânc, dar e o întreagă predică, o predică aşa de minunată, cum n-ai să fii niciodată în stare să mi-o ţii. Cine a durat acea clădire? Crezi oare că numai un singur meşter şi numai într-o viaţă de om? Miile de ani au venit şi au trecut; popoarele s-au perindat unul câte unul: vremea şi omenirea au fost oaspeţi pe pământ şi fiecare oaspete a lăsat urme de ceea ce a vrut să facă pe lume. Oamenii care au apărut şi au dispărut au grăit cuvinte care se auzeau; dar o voinţă mai înaltă i-a îndemnat să dea chip de piatră cuvintelor trecătoare, pentru a le face să rămână de-a pururi. Tu ai spus că această casă e urâtă şi asta dovedeşte că n-ai cuprins cu mintea ta înţelesul adânc pe care îl are”.

Din cuvintele Ustadului, repetate de Tifl, putui să-mi dau seama că bătrânul înţelept avusese o înrâurire covârşitoare asupra djanicunilor, în mijlocul cărora îl aruncase soarta.

Pornirăm mai departe şi drumul nostru ne duse pe o pajişte

înverzită care se întindea până la coloanele înflorate ale bisericii, în spatele căreia începea pădurea străbătută de poteci nenumărate. Biserica era înconjurată de o grădină cu flori minunate, mărginită de copaci înalţi, care o umbreau şi o apărau de vânt. Clădirea însăşi era aşezată pe o platformă stâncoasă ieşită din trupul muntelui, parcă anume cu scopul să servească de temelie acestui „lăcaş al lui Dumnezeu” a cărui lumină albă se răspândea departe peste întreg ţinutul. Stâlpii din faţă se sprijineau pe o stâncă înaltă la care duceau trepte largi, iar partea din spate era alipită de trupul muntelui.

Interiorul bisericii era cu desăvârşire gol. Numai astăzi, în cinstea mea, fusese aşezat un scaun lângă stâlpul de la răsărit, într-un loc de unde se putea privi în depărtare.

Am fost dus la scaun şi după ce oamenii se îndepărtară, Tifl îmi spuse:

— Effendi, eu sunt sluga ta, pentru toată ziua şi voi sta lângă stâlpul acela din fund. Când vei avea nevoie de mine, să-mi faci numai un semn. Dorinţa Ustadului şi a Pederului este ca nimeni să nu te tulbure. Ei te roagă să-ţi închipui că eşti nevăzut pentru toată lumea, deşi te vei afla în mijlocul nostru. Ai acum vreo poruncă pentru mine?

— Nu pleca încă, răspunsei eu. Sunt străin aici şi voi avea de cerut felurite lămuriri de la tine.

Tifl se aştepta să iau loc pe scaunul pregătit anume, dar nu mă îndurai s-o fac. Priveliştea care se desfăşura înaintea ochilor mei era atât de frumoasă, atât de încântătoare, încât ar fi silit şi pe un muribund să mai deschidă o dată ochii, pentru a arunca o ultimă privire de rămas-bun asupra acestui rai pământesc.

Soarele era sus pe cer, aşa că în biserică, prin care trecea o adiere răcoroasă, era umbră. Mă rezemai de stâlpul de lângă mine şi lăsai privirile să rătăcească de jur-împrejur.

Pe strada principală a satului domnea o mare însufleţire.

Locuitorii începură să iasă din case şi corturi, pentru a porni spre biserică. Femeile şi fetele purtau, pe cap sau pe umeri, vase de lut cu felurite mâncăruri sau coşuri cu flori. Bărbaţii şi copiii mergeau lângă ele. Toţi erau veseli şi plini de mulţumire sufletească. Nimeni nu purta arme. Era o privelişte a păcii şi bunei înţelegeri.

Cuprinsei totul cu o singură privire, apoi îmi îndreptai luarea-aminte spre casa Ustadului. Era într-adevăr aşa cum spusese acesta: se părea că înfăţişează miile de ani care se scurseseră de la începutul lumii până astăzi. Temelia trebuie să fi fost clădită într-o vreme trecută de demult. Cei ce veniseră apoi continuară cu clădirea, care părea că nu e încă sfârşită, că trebuie dusă mai departe. Nu era deci o rămăşiţă din vremuri străvechi, ci un fel de calendar, de răboj de piatră, de la începutul începuturilor până în timpul de faţă, având încă loc şi pentru viitor.

De la începutul începuturilor? Da, aşa era, căci cine ştie care fusese acela ce pusese temelia trainică a acestei clădiri? Apoi veniseră alţii, care clădiseră mai departe şi astfel se ridicase cat peste cat, până când clădirea căpătase înfăţişarea de azi.

Nu departe de casa Ustadului se afla o altă clădire, care îmi atrase acum atenţia. O parte din ea era alcătuită din bolţi, unde erau închişi prizonierii, iar alta dintr-un turn de piatră.

Pe vârful muntelui se mai afla o căsuţă mică, singuratică. La prima vedere, mi se păru că e un cort. Când mă uitai însă mai bine, văzui că e de marmură, ceea ce-mi întări şi Tifl, care spuse:

— În interiorul acestui munte şi în alţi munţi din împrejurimi se găseşte această piatră frumoasă.

— Cine a făcut clădirea aceea din vârful muntelui? îl întrebai eu.

— Noi.

— Aveţi oameni care ştiu să cioplească în marmură?

— Da, i-a învăţat Ustadul, căci în tinereţea lui a văzut, prin oraşele mari pe unde a fost, cum se lucrează monumentele. Pentru clădirea asta a făcut întâi un plan şi apoi a început lucrul. Oamenii nu erau încă destul de pricepuţi şi au spart multe bucăţi, care erau aproape gata lucrate, însă Ustadul a avut mare răbdare cu dânşii şi astfel a reuşit să isprăvească clădirea, aşa cum a vrut el să fie şi cum o vezi tu acum. A trebuit însă multă vreme până când oamenii noştri au învăţat să lucreze bine. Îţi place clădirea, effendi?

— N-ar fi de ajuns să spun numai că-mi place. Aş putea să stau toată ziua s-o privesc. Clădirea asta e ca un cuvânt mare, frumos şi care îţi dă încredere. Nu-mi vine acum în gând care ar putea fi acest cuvânt dar îl voi găsi.

— Poate ştiu să ţi-o spun eu.

— Tu? îl întrebai uimit şi neîncrezător.

— Da, eu. Bineînţeles că nu sunt destul de înţelept ca să fi putut găsi eu cuvântul, dar trebuie să fie acela pe care l-a spus Ustadul nostru, când a fost sfârşită clădirea, pe care o şi numeşte de multe ori cu acest cuvânt.

— Ce cuvânt este?

— ”Amin”. Când vorbeşte de clădire, spune „Aminul nostru”. Eu nu înţeleg ce vrea să spună cu acest cuvânt, dar tu ai să ştii.

Da, înţelesei. „Amin” era cuvântul potrivit. Acum, când auzii cuvântul, băgai de seamă un lucru pe care nu-l observasem până acum. Locul pe care se ridica clădirea cea mică era deasupra celei cu multe caturi, care, dacă ar fi clădită mai departe, ar forma un triunghi, al cărui punct culminant ar fi fost acest monument de marmură, pesemne că acesta era chiar planul „şefului”. De aceea cuvântul „Amin” era atât de potrivit pentru mica clădire, ca o încheiere pentru o rugăciune.

Aş fi vrut să mai pun multe întrebări lui Tifl, dar deodată clopotele începură să sune şi văzui pe djanicuni venind.

În fruntea lor păşea Pederul şi în urma acestuia mai mulţi bărbaţi cu bărbile cărunte.

— Ăsta e „Sfatul bătrânilor”, mă lămuri Tifl.

Apoi veneau locuitorii din sat, cu familiile şi oaspeţii lor. Când ajunse la biserică, mulţimea se împrăştie, iar Pederul împreună cu „Sfatul bătrânilor” urcă treptele. Sus, toţi îşi îndreptară privirile spre pădure şi când mă uitai şi eu într-acolo văzui venind pe „şef”.

Era îmbrăcat cu acelaşi veşmânt, în care îl văzusem de la venirea mea. N-avea altă podoabă decât un boboc de trandafir la piept şi unul în mână.

Toţi îl priveau cu dragoste şi veneraţie şi, când intră în biserică, se închinară adânc în faţa lui. Le făcu un senin cu mâna şi le mulţumi cu un zâmbet blând şi binevoitor, apoi se îndreptă spre locul unde mă aflam eu. Îmi dădu trandafirul pe care îl ţinea în mână şi, punându-mi dreapta pe cap, spuse:

— Pace ţie şi nouă tuturor! Clopotele au început să sune pentru rugăciune. Fie-ţi inima ca trandafirul acesta. Vei afla mai târziu pentru ce îţi spun asta.

Apoi se întoarse spre „Sfatul bătrânilor” şi urmă:

— Avem de primit şi alţi oaspeţi. Am fost sus în pădure şi m-am uitat în depărtare. Am văzut o ceată de călăreţi care veneau în goană dinspre răsărit. Cred că au şi ajuns în sat.

— Poate sunt kalhurani, care vor să afle dacă şeicul lor se va întoarce în curând. Li se va spune că suntem aici... Dar ce e asta? Pentru ce au dat clopotarii semnalul de alarmă? Au venit cumva duşmani în loc de prieteni? întrebă Pederul.

Într-adevăr, în loc de dangătul obişnuit se auzeau acum sunete scurte, de clopot, aşa cum se obişnuieşte la noi când se dă alarma pentru foc. Deodată zărirăm un călăreţ care se apropia în goană, pe un cal deşelat, cum îl încălecase, în grabă, la întâmplare. Când se apropie, începu să strige, dar nu puturăm desluşi cuvintele pe care le spunea. Înţeleseră însă că vestea pe care o aducea nu era bună, căci djanicunii

care se aflau în partea de jos a grădinii şi auziseră cuvintele călăreţului izbucniseră în strigăte de mânie. În sfârşit vestea a ajuns până la noi:

— Ghulam el Multasim, Răzbunătorul, a sosit în sat!

Ştirea aceasta rea, venită în mijlocul acestei serbări paşnice, ar fi pricinuit oriunde o mare zăpăceală. Aici, însă, nu se întâmplă aşa ceva. „Şeful” ieşi dintre coloanele bisericii şi ridică mâna. În aceeaşi, clipă se făcu tăcere desăvârşită. Apoi se apropie de „Sfatul bătrânilor” şi zise:

— Fiţi liniştiţi! Cine are cheia de la închisoarea prizonierilor?

— E la mine, răspunse Pederul.

— Atunci Răzbunătorul nu se poate apropia de ei, aşa că avem timp. Să auzim ce spune ştafeta venită din sat.

Aceasta descălecase la poarta grădinii şi alergă, spre noi cu vestea:

— A venit Ghulam el Multasim împreună cu mai mulţi oameni de seamă şi soldaţi înarmaţi. Sunt doisprezece cu toţii. Când au venit, mă aflam cu fiul meu la intrarea satului şi m-au întrebat unde sunteţi.

— S-au dus spre casa mea? întrebă Ustadul.

— Nu; le-am spus să vină încoace şi le-am dat pe fiul meu să-i călăuzească. N-am vrut să-i las să meargă la casa ta, fiindcă acum sunt prea puţini oameni acolo. Apoi încălecai şi venii repede încoace ca să ajung înaintea lor. Cred că şi ei vor sosi îndată.

Într-adevăr, în aceeaşi clipă îi zărirăm. Ajunseseră la marginea pajiştii şi se opriră să examineze locul, pe urmă se puseră iar în mişcare.

Se vedea că luaseră o hotărâre şi aveam să aflăm îndată care anume.

Grădina le era în cale, dar nu descălecară, voind să fie călări când îşi vor spune poruncile către djanicuni. De aceea o înconjurară şi, când fură în spatele ei, trecură de şirul

trandafirilor, veniră spre biserică şi îşi opriră caii în faţa „Sfatului bătrânilor”.

Erau numai doisprezece şi nimănui nu-i fu teamă de ei, deşi erau înarmaţi până în dinţi. Celor de faţă nu le păru însă rău numai de faptul că noii veniţi tulburaseră serbarea aceasta atât de paşnică, deşi venirea neaşteptată a Răzbunătorului putea să aibă urmări încă de neprevăzut. Lui Ghulam i se dusese vestea că era un om crud. Cruzimea e de obicei în legătură cu laşitatea, iar oamenii laşi sunt şi ipocriţi. Ce plănuia oare?

Câţiva dintre cei doisprezece erau călări pe cai frumoşi. Şi aveau înfăţişarea unor oameni de seamă. Dacă erau prieteni de ai multasimului şi îi luau apărarea, înrâurirea lor la Curte ar fi putut să facă rău Ustadului şi oamenilor săi. Aşteptam cu nerăbdare să văd ce vor face.

Unul din noii veniţi era călare pe un armăsar turcoman de rasă curată. Era un bărbat frumos de vreo şaizeci de ani, cu barba sură, îmbrăcat în veşminte bogate, înarmat cu pistoale şi un iatagan, a cărui teacă era împodobită cu pietre scumpe.

Era Ghulam el Multasim, care îşi închipuia poate că numai cu doisprezece călăreţi va reuşi să plină la respect pe djanicuni. Roti ochii în jurul sau, îşi aţinti privirea asupra Ustadului şi-l întrebă răstit:

— Tu cine eşti?

Ustadul se făcu că nu-l vede. Şi nici nu-l aude şi îndreptându-se către Peder, îi spuse:

— Pune să se facă curăţenie în biserică. Îndată ce mă voi întoarce va începe serbarea.

Apoi păşi încet spre şirurile de trandafiri.

— Mi se pare că ăsta e surd, zise multasimul râzând şi, întorcându-se la Peder, îl întrebă:

— Cine e bătrânul ăsta, care pare să n-aibă nici ochi, nici urechi?

Nici şeicul nu răspunse nimic, cel puţin nu prin cuvinte.

Făcu câţiva paşi până la stâlpul cel mai apropiat şi, ridicând pulpana veşmântului său alb, o fâlfâi, făcând semne spre „Casa înaltă”. Semnul fu văzut şi clopotele încetară să sune. Apoi strigă djanicunilor împrăştiaţi pe aleile grădinii câteva cuvinte în limba kurdă, pe care nu le înţelesei. Era un ordin de care ascultară pe dată. Ocupară într-o clipă interiorul bisericii din toate patru părţi, în aşa fel că nici un om înarmat n-ar fi putut să scape. Apoi se întoarse, privi pe persan drept în ochi şi zise:

— Venerabilul bătrân, care se fereşte de orice cruzime, e şahinşahul djanicunilor, care îl numesc şeful „lor, iar eu sunt şeicul acestui trib. Tu cine eşti?

— Numele meu e Ghulam el Multasim. Am să te fac să mă cunoşti!

— Dacă eşti acela care spui, te cunosc mai bine decât crezi. Ştii unde te afli?

— Nu-mi pasă!

— Nouă însă da.

— Clădirea asta nu e nici moschee, nici biserică!

— Dar nici grajd. Priveşte în jurul tău. Aici sunt două sute de djanicuni, iar afară şi mai mulţi. Ce căutaţi la noi?

Ghulam îşi cam pierdu cumpătul, începând să recunoască că venirea lui ar putea să ia alt sfârşit decât îşi închipuise. Atunci unul din călăreţii care se aflau lângă el trase de la brâu un pistol cu două ţevi, ridică cocoşul şi spuse:

— Să nu mai pierdem vremea cu vorbe. Suntem răzbunătorii. Nu e nevoie să ne spunem numele, aflaţi însă că eu sunt prinţ şi între noi se mai află doi care sunt şi ei prinţi. Voi ce sunteţi?

Pederul îl privi, zâmbind liniştit şi răspunse:

— Prinţ se numeşte azi oricine al cărui străbun a fost osândit să devină al doilea bărbat al unei văduve din Teheran sau Ispahan. Djanicunii însă sunt toţi prinţi; prinţi adevăraţi, nu dintr-o obârşie fără glorie, ci prin viaţa şi faptele, lor.

Aceste cuvinte erau adânc jignitoare şi cum cei doisprezece erau călări şi înarmaţi ar fi putut foarte uşor să omoare câţiva djanicuni, să calce pe alţii în picioarele cailor şi astfel să scape. Mă apropiai deci de ceata călăreţilor, pentru a mă putea împotrivi în caz de primejdie.

— Ce obrăznicie! Vreţi să răbdăm aşa ceva, strigă acela care vorbise.

— Nu, nu, nu! răspunseră ceilalţi, pregătim puştile şi pistoalele.

În clipa asta se petrecu ceva, ce ne dădu mai târziu prilej să râdem, când ne aduceam aminte de această întâmplare. Cineva veni repede pe scări, trecu printre djanicuni şi se opri o clipă pentru a-şi da seama de situaţie. Era Kara Ben Halef. Se înarmase până în dinţi, iar într-o mână avea carabina mea cu repetiţie. Venirea lui pricinui o pauză în scena care se desfăşura. Când mă zări, veni repede spre mine, îmi dădu carabina şi spuse cu glas tare, ca să fie auzit de toţi:

— S-a dus vestea în casa Ustadului că a venit Răzbunătorul împreună cu alţi unsprezece tovarăşi. Ştiam că n-aveţi arme, aşa că le-am luat repede pe ale mele şi am încălecat pe „Săgeata”, să-ţi aduc cât mai repede puşca, effendi. Dacă oamenii ăştia nu-şi caută de treabă, voi împuşca pe loc şase din ei, iar pe ceilalţi îi vei dobori tu cu puşca ta, cu care poţi trage cât vrei, fără să încarci. Spune numai un cuvânt şi încep.

Ridică cocoşul pistolului tatălui său, pe care îl dăruisem eu acestuia, şi-l îndreptă asupra persanilor. Aceştia zăriră arma primejdioasă precum şi carabina, a cărei construcţie, necunoscută lor, îi îndemnă să fie prevăzători. Multasimul făcu celorlalţi un semn să nu se grăbească şi întrebă pe Kara:

— Văd că ai un pistol şi o puşcă cum n-am mai văzut. Eşti un djanicun?

— Nu, răspunse Kara, privindu-l cu îndrăzneală, drept în ochi.

— Cine eşti?

— Sunt Kara Ben Hagi Haief Omar, fiul şeicului haddedihnilor, din tribul sammarilor.

Multasimul făcu o mutră aproape speriată, la auzul acestui nume.

— Hagi Halef Omar de care vorbeşti este şeicul haddedihnilor din Djezireh? întrebă el.

— Da, răspunse Kara cu mândrie.

— Acum e acasă, la tribul său?

— Nu.

— A fost de curând la Bagdad?

— Da.

— A venit pe râul Tigru cu o plută?

— Da.

— A fost şi la Birs Nimrud?

— Da.

— Singur?

— Nu.

— Cine a fost cu dânsul?

Tânărul îşi dădu seama că nu trebuie să răspundă la întrebarea asta, aşa că spuse:

— Ce mă întrebi pe mine? Eşti străin şi ai pătruns aici cu de-a sila; eu însă sunt oaspete al djanicunilor, aşa că eu sunt acela, care am dreptul să-ţi pun întrebări. Dacă nu răspunzi, te împuşc pe loc. Ce cauţi aici?

Pederul ridică mâna la auzul acestor cuvinte şi zise:

— Să nu tragi! În ţara djanicunilor nu se omoară oamenii. Numai Dumnezeu are dreptul să le ia viaţa. Aici e un lăcaş al păcii care nu trebuie pângărit cu o faptă pornită din ură!

Kara Ben Halef lăsă arma în jos, mă privi dezamăgit şi mă întrebă:

— Ce să fac, Sihdi? Nu mi se îngăduie să fac cum aş vrea.

— Nici n-ai putea să faci ceva, îi răspunsei eu, zâmbind.

— De ce?

— Uită-te bine la pistol, îl privi şi îi veni să râdă.

— Nici nu e încărcat. N-are nici un glonţ, răspunse el.

— Le-am scos în ziua când m-am sculat pentru întâia oară din pat, după boală, căci nu voiam să ruginească.

— Dar carabina ta e încărcată?

— Nici ea

— *Maşallah!* Au să râdă de noi!

Într-adevăr, persanii izbucniră într-un râs batjocoritor, care nu mă supără câtuşi de puţin. Cum eram aproape de multasim, văzui la mâna lui un inel al „Umbrelor”.

— Lasă-i să râdă, spusei eu. N-avem nevoie de arme. Poţi să vâri şi pistolul la locul lui.

— Trebuie să ştii tu de ce spui asta, effendi.

Puse pistolul la brâu, iar eu îi înapoiai şi carabina. Văzând aceasta, multasimul se apropie de mine şi zise:

— Ţi se spune „Sihdi” şi „effendi”. Tot aşa spunea şi şeicul haddedihnilor unui străin care îl însoţea. Eşti cumva din Djermanistan?

— Da, răspunsei eu.

— Te numeşti Kara Ben Nemsi?

— Aşa mi se spune.

— Ai fost cu haddedihnul la Birs Nimrud?

— Da.

— Atunci fii de o mie de ori blestemat. N-ai scapi viu de aici.

Vârâi mâna sub coama calului său, pipăii muşchii gâtului şi zisei:

— Prea moale. Roibul ăsta n-ar putea face un drum mai lung în galop. Trebuie să-i dai mai puţin orz şi să-l acoperi noaptea cu o pătură, ca să asude şi să-şi întărească muşchii.

— Taci, câine!

Altădată n-aş fi îngăduit un asemenea cuvânt. De astă dată rămăsei liniştit şi urmai:

— Coastele sunt bine aşezate, dar pentru un cal de rasă

curată, gâtul e prea scurt şi capul prea mic. Şi copitele ar trebui să fie mai mari. Presupun că tatăl era de rasă turcomană curată, dar mama o arabă de mâna a doua.

— Eşti nebun! se răsti el. Eu vreau să mă răfuiesc cu tine pentru isprăvile voastre de la Birs Nimrud şi tu mă iei de sus, parcă aş fi grăjdarul tău, care trebuie să-ţi dea socoteală despre cal.

— Ce ştii tu de isprăvile noastre? spusei râzând, pentru a-l aţâţa şi al face să spună vreo vorbă necugetată.

— Ştiu tot, se lăudă el.

— Ce anume?

— Că „Umbrele”...

Deodată se opri speriat.

— Vorbeşte mai departe, îl îndemnai eu. Ţi-e frică, cumva, de mine?

— Allah ferească-mă să-mi fie frică de un creştin!

— Eşti mahomedan?

Văzui în ochii tovarăşilor săi că-l atinsesem unde îl doare, de aceea urmai:

— Dacă n-ai purta o căciulă persană, n-ai avea dreptul să porţi turban. Voi aşa-zişii creştini vă împrieteniţi cu Mahomed, cât timp puteţi trage vreun folos. Dacă vedeţi că nu mai merge, vă întoarceţi la Iisus al vostru şi la mama lui, Maria.

Vru să-mi dea un răspuns mânios, dar eu urmai repede:

— Mă socoteşti ca duşmanul tău şi mi-ai spus „câine”. Ar trebui să fi mai prevăzător. Mi-ai fi vorbit cu totul altfel, dacă ai fi ştiut că-ţi aduc salutări.

— Salutări? Tu mie? întrebă el uluit.

— Da.

— De la cine?

— Vrei să-ţi spun aici numele?

— Da.

— N-am să-l spun.

— De ce?

— Fiindcă îţi vreau binele.

— Îmi vrei binele? Crezi că ai putea spune ceva ce mi-ar face rău?

— Nu numai atât. Nu e însă numai taina ta ci şi a mea. Te sfătuiesc să fii prevăzător, căci nu e vorba numai de noi amândoi. Te înşeli asupra unor persoane pe care nici nu le cunoşti.

— Nu te înţeleg, mărturisi el, încurcat.

— Cred. Vreau să te cruţ şi, deci, voi fi prevăzător. M-ai întrebat din partea cui îţi aduc salutări. Ascultă ce-ţi voi spune şi opreşte-mă când vei crede de cuviinţă să tac, pentru a nu-ţi face râu. Cunoşti malurile râului Şatt el Arab?

— Da, răspunse el şovăitor.

— Locuieşte acolo cineva care ar fi putut să-mi dea salutări pentru tine?

— Nu.

— Bine. Să mergem atunci mai în susul râului, cunoşti locul unde râul Şatt el Arab ia naştere din Eufrat şi Tigru?

— E Korna.

— Există acolo cineva pe care îl cunoaştem amândoi tot atât de bine? Care ţine poate mai mult la mine decât la tine?

— Nu.

Încurcătura lui crescu şi mai mult, dar eu urmai:

— Vorbesc de un om care are numai un ochi.

— Allah! strigă el.

— Care se numeşte Esara el Awar şi...

— Taci, taci! îmi curmă el repede vorba. Effendi, se prea poate să mă fi înşelat în privinţa ta. Vino mai la o parte, să putem vorbi în tihnă.

Descălecă şi mă apucă de braţ. Legătura lui cu chiorul trebuie să fi avut mare însemnătate. N-o cunoşteam, deoarece nu citisem scrisoarea luată de la cafegiul din Basra, dar o aveam încă la mine. În timp ce tovarăşii săi descălecară de asemenea, multasimul vru să mă tragă deoparte, dar mă

smucii din mâna lui şi spusei:

— Ascultaţi cu toţii! Ceea ce voi spune, e ca un jurământ!

— Vorbeşte!

În ochii lui se ivi o lucire de frică şi părea foarte tulburat. Mă folosii de această stare a lui şi urmai:

— Pentru tine există trei oameni puternici. Unul eşti tu însuţi; al doilea sunt eu, iar al treilea este Esara el Awar din Korna. Trebuie să te porţi astfel, ca nici unul din aceşti trei oameni să nu fie duşmanul celorlalţi doi. Acum poartă-te cu mine cum vei crede de cuviinţă. Eu sunt oaspetele djanicunilor şi duşmanul lor e şi duşmanul meu. Vii ca răzbunător, deci ca duşmanul meu. Ba te-ai purtat chiar aşa de duşmănos încât ai pângărit acest lăcaş cu copitele cailor voştri. Îndreaptă-ţi repede greşeala! Răzbunarea e între tine şi mine. Cere sânge sau preţul de răscumpărare. Ne vom lua după cererea ta şi vom răspunde cum se cuvine. Sângele vărsat de un glonţ nu e aşa de scump ca acela care a înroşit biciul fiului tău. Răzbunare pentru răzbunare şi îndurare pentru îndurare! „Sfatul bătrânilor” e gata să stea de vorbă cu tine, dar nu azi, căci n-are timp. În ce mă priveşte pe mine, pot să-ţi spun de pe acum că nu vei auzi nici un cuvânt despre Esara el Awar, până când nu se va lămuri neînţelegerea dintre tine şi djanicuni. Am vorbit; şi acum vreau să văd ce vei face.

Îi întorsei spatele şi coborâi în grădină, unde mă aşezai pe iarbă, căci statul în picioare mă obosise.

După câtva timp mă ridicai şi mă întorsei la biserică, unde mă întâlnii cu mai multe femei, care îmi spuseră că Tifl mă caută. Când mă găsi îmi spuse că mă căutase pretutindeni zadarnic.

— Effendi, e cineva care are nevoie de tine.

— Cine?

— Răzbunătorul; spune că vrea să-ţi vorbească.

— Dar eu nu vreau să stau de vorbă cu el. Unde e?

— La marginea pădurii, împreună cu tovarăşii lui. L-au rugat pe Peder să le dea voie să privească la serbare.

— Cum? Ce spui? Dar asta ar fi o izbândă pentru noi!

— Aşa spunea şi Pederul. O izbândă pe care ţi-o datorăm numai ţie. Pederul te roagă să nu-l respingi pe Răzbunător, căci ceea ce vrea să-ţi spună pare într-adevăr să aibă mare însemnătate.

— Atunci să mergem la el.

Când ajunserăm la biserică, văzui că nu mai era ocupată de djanicuni, care se retrăseseră în grădină, lângă ai lor. Era o dovadă că, cel puţin deocamdată, ostilităţile încetaseră. Ieşirăm pe pajişte, prin locul unde caii călcaseră trandafirii în picioare. Acolo văzui pe persani la umbra pomilor din marginea pădurii. Multasiniul mă zări, se ridică şi-mi ieşi înainte. Părea grav, dar nu arăta duşmănie; totuşi privirea lui era şovăitoare.

— Am trimis să te cheme, începu el.

— Mi s-a spus, răspunsei eu.

— Ne-ai stingherit în treburile noastre şi eu m-am supus. Aş vrea să ştiu dacă am făcut bine. Eu vă cunosc şi cred că vei şti sau vei bănui de unde. Prevederea ta întrece de multe ori orice viclenie, dar minciuni nu spui niciodată. Aşa e?

— Da.

— Nici de data asta n-ai să minţi?

— Nu, dar de ce îmi pui o astfel de întrebare?

— Fiindcă vreau să aflu adevărul de la tine.

— Dacă mă voi hotărî să vorbesc, n-ai să auzi decât numai adevărul din gura mea.

— Chiar dacă ar fi spre răul tău şi ar putea să-ţi primejduiască viaţa?

— Chiar şi atunci.

Mă examină cu o privire cu totul ciudată. Râdea oare de mine în sinea lui? Sau atinsesem o parte bună a sufletului său?

— Te cred, zise el; apoi urmă: Aş vrea să ştiu dacă îmi eşti prieten sau duşman.

— Nu sunt duşmanul nimănui. Nu urăsc nici pe cei răi, dar nu pot iubi răutatea din ei.

— Asta te priveşte. Eu vreau să ştiu numai dacă adineauri ai fost sincer sau viclean faţă de mine.

— Şi una şi alta.

— Îmi aduci salutări?

— Da, însă nu mi-au fost încredinţate mie, ci altcuiva şi am aflat numai din întâmplare de ele.

Asta nu era minciună, căci aveam scrisoarea şi fără îndoială că o scrisoare conţine mai multe decât numai salutări.

— Atunci te-ai vârât între mine şi Esara el Awar?

— Da.

— El ştie lucrul ăsta?

— Asta mă priveşte. N-are decât să ţi-o spună, dacă vrea.

— Ce ştii despre el şi despre mine?

— Nu vreau să vorbesc despre asta.

— Eşti aliatul nostru?

— Nu.

— Atunci potrivnicul nostru, căci altcineva nu poţi fi. Vreau să-mi spui adevărul.

— Ţi-l spun: n-am nici o legătură cu voi. Dacă, însă, veţi face ceva împotriva legilor sau vă veţi atinge de un fir de păr din capul meu, veţi avea de furcă cu mine. Vă sfătuiesc să ne lăsaţi în pace, pe mine şi pe prietenii mei.

Până acum, reuşise să se stăpânească, dar ochii lui aruncau fulgere; faţa i se schimonosi de mânie şi încleşta pumnii.

— Vasăzică... duşman! scrâşni el din dinţi.

— Dacă vrei tu... duşman! răspunsei eu liniştit.

— Ştii ce înseamnă asta pentru tine?

— Ştiu, numai că e primejdios pentru tine. Mie nu mi-e

teamă de nimic.

— Nici de mine? Azi trebuie să mă supun eu, căci altfel m-ai trăda. Dar în curând o să vină vremea când o să ne răfuim noi. Mai menţii ceea ce ai spus adineauri?

— Da.

— Că trebuie să mă împac?

— Neapărat.

Îmi întinse mâna şi spuse cu glasul tremurând de mânie:

— Iată mâna mea. E mâna celui mai înverşunat duşman al tău. Mă sileşti să renunţ la răzbunarea mea împotriva kalhuranilor şi djanicunilor. Dar nu voi renunţa cu totul la răzbunarea asta: o arunc asupra ta! O primeşti?

Stătea în faţa mea ca un om care îşi pierduse eu desăvârşire stăpânirea de sine. Îi luai mâna şi îi răspunsei:

— Da; o primesc.

— Ştii deci că din clipa asta sunt răzbunătorul, duşmanul tău de moarte?

— Da.

— Fii deci blestemat de toţi diavolii din adâncul iadului. Mie n-ai să-mi scapi!

— Pe tine să te călăuzească îngerii prevederii şi îndurării. Acela care e mai presus decât toţi oamenii stă şi deasupra ta şi, oricât te-ai împotrivi, Lui n-ai să-i scapi.

— Câine!

— Omule!

— Scuip în faţa ta. Linge scuipatul meu. Dacă nu acum, atunci mai târziu. Am să te silesc s-o faci!

Într-adevăr scuipă în faţa mea, mă ameninţă cu pumnul, apoi îmi întoarse spatele şi plecă.

Astfel reuşii să scap de răzbunare pe Hafis Aram, şeicul kalhuranilor şi pe soţia acestuia, însă, în schimb, o luasem asupra mea. Lucrul acesta nu trebuia să-l afle djanicunii. Cine e într-adevăr recunoscător nu trebuie să ceară niciodată recunoştinţă.

5. Ahriman Mirza

În timp ce vorbeam cu multasimul, Tifl se dusese la biserică. Când mă îndreptai şi eu într-acolo, văzui că luase o pernă de pe locul meu şi o dusese lângă unul din cei doi stâlpi de la ieşirea din spate. Acolo îl văzui şi pe profesorul de muzică, ce părea că vrea să-mi spună ceva.

— Nu vrem să te supărăm, effendi, se scuză el. Te rog însă să stai câtva timp aici, de unde vei putea auzi mai bine cum sună rugăciunea. Acolo unde stăteai te-ar fi supărat sunetul harfei.

Apoi se îndreptă spre mijlocul bisericii, unde se afla o harfă. Lângă stâlpul din colţ stătea Şacara cu harfa ei. Privii spre celelalte trei colţuri, unde zării de asemenea câte o tânără djanicună. La intrarea principală luaseră loc Ustadul şi Pederul, iar lângă ei „Sfatul bătrânilor”. În jurul bisericii se aflau locuitorii satului, cu soţiile şi copiii lor. Domnea o tăcere deosebită, „ca în biserică”.

Deodată Ustadul întinse mâna şi profesorul de muzică făcu să se audă câteva acorduri, pentru a da măsura; apoi se făcu iar tăcere. Bănuiam ce avea să urmeze; închisei ochii şi auzii o muzică cu adevărat cerească.

Când harfele încetară, deschisei iar ochii. Cele patru cântăreţe puseră harfele lor deoparte, numai profesorul de muzică o mai ţinea pe a lui şi mă privea întrebător. Mă sculai şi, împins de un îndemn al inimii, mă dusei la el şi îi dădui trandafirul pe care îl primisem de la Ustad.

— E de la şeful vostru, îi spusei eu. Sunt sărac faţă de tine. Nu pot să-ţi dau mai mult decât floarea asta.

— Nu ştiu ce să mai spun de bunătatea ta. Muzica mea e

un dar pe care l-am primit şi sunt fericit că pot desfăta pe alţii. Te rog primeşte şi tu trandafirul meu în schimb.

Îmi dădu floarea cu o mişcare blândă şi plină de bunătate, care mă mişcă adânc.

— Trimite-mi pe şcolăriţele tale afară, să rup şi pentru ele câte un trandafir, îl rugai eu şi ieşii din biserică. Fetele veniră şi primiră trandafirii cu bucurie.

Tifl mă aştepta, ca să-mi spună că acum, dacă vreau, mă pot întoarce la locul meu. Urmară mai multe rugăciuni cântate în cor şi erau atât de minunate, încât nu numai noi, dar şi cei doisprezece persani, care veniseră cu gânduri duşmănoase, fură adânc mişcaţi. Când mă uitai spre ei, îi văzui ascultând, cu capetele plecate.

Tifl se apropie de mine şi-mi spuse, zâmbind şiret:

— Effendi, a venit timpul când omul trebuie să şi mănânce ceva... dacă are ce.

— Dar eu n-am nimic, îi răspunsei, prefăcându-mă întristat.

— Ba ai mai mult decât mine; chiar şi prune.

— Unde?

— În locul cel mai frumos din pădure, acolo unde mănâncă numai el singur, dar astăzi vei fi oaspetele lui.

— Al cui?

— Ai să vezi.

— Dar nu mă simt în putere să merg până acolo.

— Nu e departe şi apoi te poţi odihni de câte ori vei vrea.

— Atunci să mergem!

Trecurăm pe lângă persani şi urcarăm spre pădure, sprijinindu-mă în baston. Deşi mergeam încet, totuşi a trebuit să fac un popas la marginea pădurii. De unde mă aflam acum, se putea cuprinde privirea toată grădina cu aleile ei întortocheate, pe care se plimba mulţimea. Ustadul şi Pederul rămăseseră încă în biserică. Pretutindeni se vedeau feţe vesele, răsunau râsete vioaie. Ici, colo se auzea câte un

cântec.

— Ar trebui să mai aştepte cu cântecele. Nu încă timpul, mă lămuri Tifl. Oh, Sihdi, noi veni multe cântece frumoase! Pentru copii, pentru tineri şi pentru bătrâni!

— Cânţi şi tu?

La întrebarea mea îşi înălţă trupul cu mândrie şi răspunse:

— Cânt mai frumos ca toţi ceilalţi. Vrei să mă auzi?

— Da.

— Bine, dar te rog să mai aştepţi puţin. N-am încă voie să cânt.

— De ce nu?

— Fiindcă „şefului” nu-i place să audă cântece de dragoste îndată după rugăciune.

— Cântece de dragoste? Tifl, Tifl, ce aud?

Dragul „copil” nu mă înţelese şi aproape mă ruşinai de observaţia glumeaţă pe care o făcusem.

Pătrunserăm mai adânc în pădure, pe un drum ce ducea printre pomi înalţi. Era o potecă lăturalnică pe care se vedea că nu mergeau deseori oameni.

— Pe aici umblă numai el, spuse Tifl.

— Cine?

— El! Ai putea să-ţi închipui cine!

Bineînţeles că mă gândii la Ustad. După câtva timp ajunserăm la o poiană în mijlocul căreia se afla un păr bătrân. Era încărcat de roade frumoase.

Spre marea mea mirare, sub păr zării o masă pusă: o tăblie de lemn aşezată pe patru picioare bătute în pământ, iar în faţa ei două bănci pe care se putea şedea după obiceiul european. Pe masă era întinsă o faţă de masă albă, iar pe aceasta se aflau farfurii şi vase de porţelan, o sticlă cu vin şi un pahar. Mâncărurile reci erau orânduite frumos.

Şi cine credeţi că stătea lângă toate aceste bunătăţi, strălucind de curăţenie, mândrie şi bucurie?! Pekala, în carne şi oase, cu ochii ei drăgăstoşi şi obrajii trandafirii!

— Bine ai venit, effendi! îmi strigă ea voioasă. Ţi-am pregătit masa. Tifl a cules şi prune pentru tine, căci aşa i-a poruncit Ustadul.

Îi întinsei mâna şi spusei:

— Cât de bună eşti, Pekala!

— Omul trebuie să fie întotdeauna bun; asta e datoria lui şi noi nici nu vrem să fim altfel. Dar mai ales pe voi am vrea să vă mulţumim, să vă arătăm toată dragostea ce v-o purtăm în suflet.

— De ce tocmai nouă, draga mea Pekala? În lumea asta sunt atâţia oameni şi pentru toţi o singură iubire.

— Întocmai aşa spune şi Ustadul. Dar voi ne uşuraţi datoria de a vă arăta iubirea, pe când alţii o îngreuiază. Acum, ia spune-mi, cum ţi se pare masa asta, effendi?

Îşi puse mâinile în şolduri şi mă privi ca şi când ar fi vrut să-mi arate ceva ce n-aş fi putut cuprinde cu mintea.

— Minunată, răspunsei eu.

— Da, e într-adevăr minunată! Priveşte numai la frumoasele vase de porţelan!

— Le văd! Sunt albe ca zăpada.

— Şi paharul cel verde pentru vin?!

— E ca smaraldul.

— Dar faţa de masă înflorată? E tare frumoasă! Pesemne că tu ai călcat-o?

— Da. Însă n-avem fier de călcat. Am înfierbântat un topor şi am pus hârtie deasupra. Aşa a mers destul de bine. Ştii, turcoaicele sunt îndemânatice la toate.

— Îmi pare rău că nu sunt şi eu turcoaică!

— Nu te plânge, effendi, căci eşti şi aşa destul e deştept. Nu poate oricine să fie turcoaică. Trebuie să existe şi alte naţii de oameni. Dar ia uită-te şi la tacâmurile astea cu plasele lucitoare! Le-am aşezat cum trebuie?

— Da, însă le voi schimba locul. Mai bine e când se pune cuţitul la dreapta şi furculiţa la stânga.

Mă exprimai în felul acesta, nevoind să am aerul că vreau să-i fac o mustrare. Pekala schimbă însă repede tacâmurile şi zise:

— Te socotesc ca pe omul cel mai politicos şi nădăjduiesc că şi tu mă vei preţui ca pe o servitoare bună. Dar de maşina asta de scos dopuri, ce spui? Cum vezi, avem de toate. N-ai nevoie să destupi sticla, spărgându-i gâtul, cum a făcut Tifl. În felul ăsta nu-i de mirare, dacă se îmbată omul!

Spunând aceste cuvinte, îşi aduse aminte că şi Tifl era de faţă şi, întorcându-se spre el, îi zise:

— Lasă că servesc eu pe effendi; poţi să pleci.

Tifl făcu câţiva paşi pentru a se depărta, dar deodată se opri în loc.

— Ei, ce mai stai? îl întrebă Pekala.

— Fiindcă aş vrea să văd şi eu.

— Ce să vezi?

— Faţa de masă, farfuriile şi toate lucrurile minunate, care sunt pe masă.

— Ai să le vezi mai târziu.

— Mai vreau să văd cum stă effendi şi mănâncă europeneşte.

— Asta l-ar supăra.

— Apoi aş mai vrea să văd cum îl serveşti, după ce ai pregătit toate atât de frumos.

Lauda asta o măguli, aşa că spuse cu mărinimie:

— Atunci rămâi. Urcă-te în pom şi culege fructele cele mai frumoase.

Într-o clipă Tifl fu sus.

— Sunt pere, effendi, mă lămuri Pekala.

— Văd şi eu.

— Se numesc „pere împărăteşti”, strigă Tifl din pom, pentru a-mi atrage atenţia asupra calităţii lor deosebite.

— Ai mânca şi compot făcut din ele? mă întrebă Pekala.

— Prefer fructele coapte, dar îmi place şi compotul.

— O să-ţi dau şi de una şi de alta. Acum aşează-te la masă şi mănâncă. Dar să mănânci tot; trebuie să prinzi iar puteri, să te întremezi.

— Îţi mulţumesc pentru grija pe care mi-o porţi, dragă Pekala.

— Nu-mi mulţumi acum, ci după ce te vei întrema. Până acum nu te-am văzut decât slab şi prăpădit, ca după boală. Dar trebuie să te faci iar aşa cum trebuie să fie un effendi din Djermanistan. Ia-mă pe mine ca pildă şi caută să mă ajungi. Nouă, turcilor, ne place să dăm sufletului un adăpost cât mai încăpător, să aibă loc să se plimbe în voie şi să se simtă bine. Dacă sufletul e silit să stea într-un trup alcătuit numai din piele şi oase, aşa cum este al tău acum, atunci se face morocănos şi se supără de toate nimicurile. Un om cu trupul solid, în schimb, e totdeauna voios şi cu zâmbetul pe buze. Văd asta chiar la mine.

— Eşti foarte pătrunzătoare, dragă Pekala.

— Nu e aşa? Sunt aproape o filozoafă. Se cunoaşte şi după faţa mea că sunt deprinsă să cuget mult. Sunt în stare de aşa ceva, fiindcă în trupul meu sufletul are loc destul unde să se gândească, aşa că nu trebuie să te miri. Dar îngăduie-mi încă o întrebare la care nu găsesc răspuns, cu toată puterea mea de gândire. Mai e nevoie de o masă mică aici?

— Nu.

— Atunci la ce foloseşte faţa cea mică de masă?

— Care?

— Asta, spuse ea, scoţând din buzunarul rochiei un şervet.

I-l luai din mână şi îl desfac ui uitându-mă uimit la el. Ea băgă de seamă asta şi mă întrebă:

— Te miri, Sihdi?

— Da, răspunsei eu. Nu m-aş fi aşteptat să găsesc aşa ceva aici.

— Asta mă bucură, căci atunci trebuie să fie un lucru cu totul deosebit.

— E un şervet.

— Nu ştiu ce e asta. La ce serveşte?

— Pentru a apăra hainele să nu se păteze când mănânci.

— Asta e ceva minunat! Dacă o să fie cuminte, am să-i fac şi lui Tifl unul.

— Ba două, strigă acesta din pom.

— Nu, unul şi numai dacă vei fi cuminte.

Strânsei şervetul şi îl pusei deoparte. Când Pekala văzu aceasta, mă întrebă:

— De ce nu-l iei? Te rog foloseşte-te de el.

Îl luă de pe masă şi mi-l întinse iar, dar eu mă împotrivii.

— Nu, dragă Pekala. Mă voi servi de farfurii, de tacâmuri, de pahar, dar de ce nu e neapărată nevoie, nu o să mă ating.

— De ce nu?

— Fiindcă presupun că un altul ţine foarte mult la ele.

Mă privi gânditoare, apoi se apropie de mine şi spuse:

— Poate că ai dreptate. O să-ţi spun ceva, fiindcă nu mi s-a spus anume că n-am voie să vorbesc despre asta. Lucrurile astea şi câteva altele se păstrează într-o ladă mică, pe care Ustadul o deschide numai o dată pe an. În ziua aceea pune el singur masa, aşa cum am pus-o eu azi şi eu îi aduc mâncărurile. Aşază apoi un scaun în faţa mesei, dar nu ia loc îndată. Se duce întâi la fereastră, împreunează mâinile ca pentru rugăciune şi priveşte mult spre biserică. În ziua aceea îmbracă o haină veche cu glugă, pe care de asemenea o ţine închisă în ladă. În jurul mijlocului leagă o sfoară şi la gât un şirag de mărgele de care atârnă o icoană mică. Mănâncă numai după ce plec eu şi în ziua aceea e mai trist şi mai tăcut ca de obicei. Nimeni n-are voie să intre la el, afară de mine şi împarte tuturora daruri mici, pe care le-a făcut în timpul anului cu mâinile lui. Pricepi tu ceva din toate astea?

— Dacă aş şti ziua când se întâmplă ce spui poate aş înţelege.

— Ştiu ziua, căci e aceeaşi în care îmi serbez eu naşterea.

— Poate că e şi ziua lui de naştere?

— O, nu, ştiu bine că nu.

— De unde ştii?

— El însuşi mi-a spus. Până acum n-am pomenit nimănui, fiindcă cuvintele lui au fost foarte ciudate şi neînţelese, dar ţie, tocmai ţie vreau să ţi-o spun.

— De ce tocmai mie, dragă Pekala?

— Pentru că în cinstea ta a deschis azi lada, la care ţine aşa de mult. M-a chemat sus, mi-a dat toate aceste lucruri şi mi-a spus să te servesc cu ele, fără a mai lăsa pe altcineva să le atingă, decât cel mult pe Tifl. Am făcut cum mi-a spus. Şi nimeni nu le-a văzut măcar.

— A mai spus şi altceva?

— Da. Aproape aceleaşi cuvinte ca şi odinioară. Am să ţi le spun şi ţie. — Tifl, dă-te jos din pom. Pune perele pe masă, du-te până la potecă şi nu lăsa pe nimeni să ne tulbure.

„Copilul” se supuse pe dată, căci auzise ce vorbise Pekala şi înţelesese pentru ce îl trimitea de acolo. După ce plecă el, ea îmi povesti următoarele:

— Era în aceeaşi zi ca azi. Ustadul îmi făcuse daruri mai frumoase ca celorlalţi, ştiind că e ziua mea de naştere. Când se însera, mă urcai în odaia lui, să strâng masa. Vei fi văzut, poate, că odaia lui are un balcon. Şedea aici, pe un scaun, ceea ce nu făcea în alte zile şi citea o carte, deşi afară era aproape întuneric. Când mă auzi, veni înăuntru şi aprinse lampa, îi mulţumii încă o dată pentru darurile sale, dar el îmi puse mâna pe cap şi zise: „Unul dă, altul ia; unul se naşte, altul moare. De-ar şti omul că fiecare zi de naştere e şi o zi a morţii! Ziua morţii mele a fost astăzi”. Pekala tăcu, îşi întoarse faţa şi duse mâna la ochi. Când se întoarse iar spre mine, îi văzui ochii încă umezi de lacrimi. Apoi urmă: Nu ştiu de ce mi-a venit şi atunci să plâng. Şi pe când plângeam, el repetă cuvintele, ca şi când ar fi vrut să nu le uit niciodată: „Unul dă, altul ia; unul se naşte, altul moare. De-ar şti omul

că fiecare zi de naştere e şi o zi a morţii! Ziua morţii mele a fost astăzi”.

Bietei Pekala îi fu greu să mai spună încă o dată aceste cuvinte; îşi acoperi faţa cu vălul şi izbucni în plâns. Şi mie mi se umezită ochii. Sunt cuvinte care au o înrâurite adâncă asupra sufletului omenesc, oricând şi oriunde ar fi spuse.

— Le-ai ţinut bine minte, dragă Pekala, zisei eu, ca să se ia cu vorba şi să nu mai plângă.

Îşi şterse ochii, dădu vălul la o parte şi urmă:

— După ce am ieşit, m-am oprit îndată în faţa uşii şi le-am spus de mai multe ori, ca să le ţin bine minte.

— Asta a fost tot ce a spus?

— Tot; dar nu era de ajuns, mai mult decât de ajuns, effendi? Nu e grozav pentru un om, să ştie ziua când trebuie să moară?

— Mai grozav e când un om ştie că a şi murit.

— Asta nu e cu putinţă. Doar nu poate să trăiască şi totuşi să ştie că e mort! În schimb, am auzit de multe ori că sunt oameni care cunosc dinainte ziua morţii lor.

— Nimeni nu poate să ştie, decât dacă are de gând să-şi ia singur viaţa. Numai Dumnezeu poate hotărî dinainte ziua aceasta.

— Dar Ustadul o cunoaşte pe a lui?

— Nici el n-o ştie.

— N-ai auzit cuvintele pe care ţi le-am spus chiar acum?

— Le înţelegi greşit. N-ai băgat de seamă că dânsul a spus „a fost” şi nu „este”?

— Nu pricep ce vrei să zici, effendi.

— Gândeşte-te şi adu-ţi bine aminte. A spus „a fost ziua morţii mele” sau „este ziua morţii mele”?

— Ştiu bine că a spus „a fost”.

— Aşadar, n-a vorbit de o moarte ce avea să vină, ci de una care a fost. Cuvântul avea un tâlc foarte adânc şi nu mă mir deloc că nu l-ai priceput.

— Vasăzică voia să spună că a şi murit?

— Da.

— Atunci cuvintele lui au fost un fel de... ghicitoare?

— Fără nici o îndoială.

— Cine poate s-o dezlege? Eu nu.

— Nici eu. Nimeni altul afară de el nu poate s-o facă.

Tocmai mă aşezasem la masă şi voiam să încep să mănânc, când auzii pe Tifl strigând de la marginea poienii:

— Vine Ustadul. Eu o şterg!

Dispăru printre pomi. Eu voiam să mă ridic iar, însă Pekala mă rugă:

— Fă-te că nu ştii că vine. Se va bucura când te va vedea mâncând.

Începui deci să mănânc, dar pesemne că Tifl îl zărise de departe, căci trecu câtva timp până când îl zării şi eu. Pusei furculiţa şi cuţitul iar pe masă şi vrusei să-i mulţumesc pentru deosebita atenţie ce o avusese pentru mine, dar el îmi făcu un semn cu mâna şi îşi plimbă ochii peste masă. Când văzu şervetul de care nu mă folosisem, se uită la mine cu o dragoste adâncă. Înţelesese de ce îl pusesem deoparte şi zise:

— A fost o mână binecuvântată aceea care a lucrat acest şervet pentru mine. Mi l-a dăruit în ziua când am murit... odinioară. Acum mă servesc din an în an de el, în ziua când mănânc praznicul propriei mele îngropăciuni. Pentru tine am pregătit o masă la fel, fiindcă te iubesc şi am recunoscut că eşti acelaşi care am fost şi eu odată. Şi tu vei suferi ca şi mine şi pentru tine va veni ziua morţii. Când te vor ataca duşmanii, retrage-te în singurătatea munţilor şi nu le răspunde, cum nu le-am răspuns nici eu. Şi tu vei avea un Peder, care va îngriji ca sărbătoarea zilei tale să nu fie tulburată.

Apoi luă şervetul mi-l dădu şi grăi mai departe:

— Gândul tău a fost frumos când n-ai vrut să-l

întrebuinţezi şi îţi mulţumesc. Dar, azi, la ziua morţii mele, eşti oaspetele meu. Ia şervetul care e un lucru sfânt pentru mine. Aceea care mi l-a dăruit a fost lângă mine, când eram pe moarte şi mi-a spus un cuvânt mare, atât de mare încât cuprinde lumea întreagă. Bănuieşti cine a fost?

— Marah Durimeh.

— Da, ea a fost. Închipuieşte-ţi că stă acum lângă tine şi-ţi vorbeşte de cineva care a trecut prin toate suferinţele pământeşti şi care prin tăcere a câştigat acea izbândă prin care înfrângi nu numai pe duşmani, dar şi pe tine însuţi. Cel mai mare vrăjmaş al tău eşti tu însuţi şi în jurul acestuia se adună toţi ceilalţi.

După ce spuse aceste cuvinte plecă, lăsându-mă singur.

La venirea lui, Pekala se dăduse mai la o parte de masă, dar rămânând în apropiere, auzise multe din cuvintele lui. Îmi dădui seama de asta, din întrebarea pe care mi-o puse acum:

— Nu-i aşa, effendi, că am avut dreptate cu ziua morţii? A vorbit şi cu tine despre ea.

— Da; aş vrea însă să te rog un lucru.

— Îl voi face cu plăcere. Ce anume?

— Să nu te gândeşti prea mult la ziua morţii tale şi să nu vorbeşti cu nimeni despre ce ai auzit aici. Ca să poţi vorbi despre aşa ceva trebuie să şi înţelegi ce s-a spus.

— De înţeles n-am înţeles, căci era prea greu pentru nune.

— Deşi ai spus că eşti o filozoafă, glumii eu.

— Da; numai că fiecare îşi are filozofia lui, pe care un altul n-o înţelege. A mea a luat naştere în bucătărie. Şi-mi spunea că omul trebuie să mănânce în fiecare zi. De aceea, te rog, aşază-te iar la masă şi arată-mi că-ţi plac bucatele pe care le-am gătit anume pentru tine.

— Te rog să mai ai puţină răbdare.

— De ce, effendi? Vrei cumva să nu mai mănânci deloc?

— Deocamdată nu. Vreau să mai cuget. Du-te cu Tifl la plimbare şi întoarce-te peste un ceas.

— Bine, mă duc, dar înainte de a pleca vreau să-ţi mai spun ce cred despre Ustadul nostru şi ce mi-a venit în gând pe când vorbea cu tine.

— Ce?

— Asupra lui pluteşte o taină, din care am descoperit o parte. El poate orice şi ştie toate. Cunoaşte toate ţările răsăritului şi poate şi pe acelea ale apusului. Are foarte multe cărţi scrise în limbi europene. Bănuiesc că a fost pe acolo şi a învăţat multe. Tot acolo a mâncat la mese la fel cu asta de aici, apoi s-a întors în ţara lui. Când s-a întors, trebuie să fi murit ceva în sufletul lui; bănuiesc că asta vrea să spună, când vorbeşte de moartea lui. Tacâmurile astea sunt o amintire şi de aceea le păstrează cu atâta sfinţenie şi le scoate numai la ziua pe care o numeşte a morţii lui. Tu ce crezi? N-am dreptate?

— Eşti foarte deşteaptă, Pekala.

— Asta o ştiu de mult, răspunse ea şi plecă luând pe Tifl cu dânsa.

Rămăsei singur, dus pe gânduri, dar nu trecuse nici o jumătate de ceas, când Pekala se întoarse cu Tifl. Se vedea că nu mai avusese răbdate să stea mai mult şi, pesemne, pentru a se scuza de graba cu care se întorsese, zise:

— Effendi, trebuie să mănânci repede. Kara Ben Halef a trecut călare spre casă, s-a dus pesemne să rămână cu tatăl său, ca Hanneh să poată veni la biserica. Am văzut-o acolo şi a întrebat de tine. Ar vrea să vii şi tu.

De fapt n-aveam nevoie de Pekala, căci aveam toate la îndemână pe masă, dar ea ţinea morţiş să mă servească. Luă sticla şi „maşina de scos dopuri”, cum o numea dânsa şi zise:

— Sticle de astea sunt rare pe la noi. Drept să spun, până acum asta e singura pe care am văzut-o şi nu mă pricep cum se scoate dopul.

— Ustadul bea vin? o întrebai eu.

— Niciodată. Asta e singura sticlă pe care o are.

— Atunci să n-o destupăm nici pe asta. Odată va veni poate un oaspete care va avea mai multă nevoie de vin decât mine.

După ce isprăvii de mâncat, pornii cu Tifl spre biserică. Când mă apropiai, zării pe persani în acelaşi loc unde îi lăsasem. Lângă biserică se aflau Hanneh şi Pederul, dar pe Ustad nu-l văzui nicăieri. Prin grădină era împrăştiată mulţimea. Tinerii se îndeletniceau cu tot felul de jocuri.

— Să încep, effendi? mă întrebă deodată Tifl.

— Ce?

— Să cânt. Ţi-am spus doar că ştiu să cânt mai bine decât toţi ceilalţi. Au vrut să înceapă de mult, dar Pederul mi-a făgăduit că mă va lăsa să cânt eu cel dintâi.

— Şi vrei să cânţi chiar aici unde ne aflăm acum?

— Da. Glasul meu răsună departe, ajunge până la muntele ăla de colo. Şi aici mă pot vedea toţi. Să vezi numai ce tăcere se va face când voi începe, effendi!

— Ce vrei să cânţi?

— Ţi-am mai spus: un cântec de dragoste. Acum ascultă!

Îşi luă o poziţie impunătoare şi începu să cânte. Trebuie să mărturisesc sincer că rămăsei uimit la auzul vocii lui, care era nespus de frumoasă şi puternică. Când isprăvi, izbucniră de pretutindeni aplauze furtunoase.

— Ei, effendi, ce spui acum? Ştiu să cânt sau nu? mă întrebă el.

— Mai bine chiar decât ştii să călăreşti, răspunsei eu.

— Şi n-au tăcut toţi, când am început?

— Toţi.

— Da, effendi, e aşa cum am spus: cânt mai bine decât toţi şi îi bat pe toţi la călărie. Ai să vezi când vor începe alergările. Iapa noastră va câştiga izbânda. Uite-o colo, lângă biserică.

— Cum se face asta? Credeam că s-a dus Kara cu ea acasă.

— Da, însă mama lui s-a întors călare pe iapă. Priveşte, îţi face semn să vii la ea.

Mă apropiai de Hanneh şi luai loc alături.

— Ai mai auzit vreodată cântând aşa de frumos ca astăzi? mă întrebă ea.

— În ţările din Apus avem muzică frumoasă şi cântăreţi renumiţi, răspunsei eu.

— Noi însă nu. Cunoşti muzica noastră arabă. Până acum am crezut că e cea mai frumoasă, dar nu poate fi asemuită cu asta. Noi ţipăm, chiuim şi ne jelim, astăzi însă am auzit pentru întâia oară în viaţă cântec adevărat.

— Ia, adu-ţi bine aminte, Hanneh!

— De ce să-mi aduc aminte? Nu ştiu.

— Am cântat de vreo câteva ori în satul vostru cântece din ţara mea, ca să auziţi şi voi cum sună, iar acum spui că nu m-ai auzit cântând?

Se simţi încurcată şi roşi, totuşi răspunse îndată:

— Uitasem asta şi apoi e o deosebire, când cântă unul singur sau mai mulţi.

— Şi Tifl a cântat singur.

— Ah, Tifl! Nu te supăra, Sihdi, dar ca el nu poţi să cânţi, glasul lui a făcut să răsune valea întreabă. Şi ce frumos a cântat adineauri corul! L-am auzit de acasă. Dar ce au persanii cu calul? îşi întrerupse ea deodată şirul vorbirii.

— Ştii pentru ce au venit şi cum i-am primit?

— Da, Kara mi-a povestit tot. Văd că acum stau lângă „Săgeata” Ustadului şi vorbesc de ea. Îl întreabă ceva pe Tifl şi el pare să fie foarte mândru. Priveşte, acum râde de ei şi dânşii par supăraţi. Pesemne că Tifl a lăudat calul, iar ei spun că nu e bun.

Persanii părăsiseră locul lor din marginea pădurii, unde se plictisiseră singuri şi acum vorbeau cu Tifl, nu numai despre cal, ci şi despre alte lucruri, cum se părea, căci convorbirea lor dură mai multă vreme. Apoi se apropiară şi de Peder,

stând şi cu acesta de vorbă. Discutaseră, pesemne, lucruri de oarecare însemnătate, căci Pederul trimise pe cineva să cheme pe „bătrâni”, apoi veni spre mine.

— Effendi, „Sfatul bătrânilor” se va întruni. Te rog să iei şi tu parte la consfătuire, îmi spuse el.

— De ce e vorba?

— De răzbunare. Persanii vor să plece şi de asta ne pare bine. De aceea m-am învoit să ţinem sfatul fără întârziere.

— Unde va avea loc?

— Colo, la marginea pădurii, unde au stat până adineauri. Să vină şi prietena noastră Hanneh la sfat.

— Eu? întrebă aceasta mirată. Ce are de căutat o femeie la „Sfatul bătrânilor” şi ce treabă are cu răzbunarea?

— Pentru că în afacerea asta mai este amestecată o altă femeie, soţia şeicului kalhuranilor. Te-am ruga să vorbeşti în locul ei, iar Kara Ben Nemsi va lua apărarea lui. Şeful nostru a vrut s-o tacă el însuşi, dar cum Sfatul se adună îndată şi el a plecat pentru a se întoarce abia către seară, nu vreau să-l mai supăr cu afacerea asta.

După plecarea Pederului, Hanneh îmi spuse:

— Nu e uimitor, Sihdi, că mă cheamă pe mine la „Sfatul bătrânilor”?

— E o cinste şi mai mare pentru tine decât pentru mine, Hanneh şi poţi să fii mândră.

— Mărturisesc că mă simt măgulită. Ce oameni ciudaţi sunt aceşti djanicuni! Voi vorbi pentru soţia şeicului ca pentru mine însămi. Am văzut-o şi am vorbit cu dânsa. O cheamă Amineh şi va fi mulţumită, de felul cum am s-o apăr.

— Vreau să-ţi spun ceva de mare însemnătate, dragă Hanneh. Mi se pare că Răzbunătorul ăsta nu e musulman. Fără îndoială că nici fiul său n-a fost aşa ceva. Să ştii că există doi cărturari arabi renumiţi după care se hotărăşte în astfel de împrejurări şi care spun în cărţile lor: „Dacă un musulman omoară pe un om de altă credinţă, atunci nu e

supus răzbunării”.

— Bine că mi-ai spus asta, Sihdi, îţi mulţumesc.

— Mintea ta e pătrunzătoare şi isteaţă; poate vei reuşi să afli dacă e mahomedan sau nu.

— Las' pe mine! Vor fi şi tovarăşii lui de faţă?

— Nu, ar fi împotriva obiceiului.

— Atunci dă-mi voie să plec înainte.

— Unde vrei să te duci?

— La el.

— Dar pentru ce, Hanneh?

— O să-ţi spun mai târziu. El nu mă cunoaşte şi nu ştie că voi lua parte la sfat.

Îşi acoperi faţa cu vălul şi plecă; iar eu o urmai.

Ghulam el Multasim era neliniştit în aşteptarea dezbaterii. Se despărţise de tovarăşii săi, vrând să fie singur şi să se poată gândi în tihnă la cele ce avea să spună. Hanneh făcu astfel, încât trecu pe lângă el şi văzui că îi vorbeşte. El răspunse. Ea se opri scurt timp pentru a schimba câteva vorbe împreună, apoi dădu vălul la o parte. Îl salută din cap şi plecă. Bănuiam de ce făcuse toate acestea şi eram încredinţat că aflase ce vroia să ştie.

După câtva timp „Sfatul bătrânilor” se întruni şi alcătui un cerc, în mijlocul căruia luă loc Pederul. Eu mă aşezai la stânga lui. Veni şi Răzbunătorul şi se aşeză în faţa noastră. În urma lui sosi şi Hanneh, cu faţa descoperită. Pederul îi făcu loc la dreapta lui, dar când o zări multasimul, zise:

— O femeie la „Sfatul bătrânilor”?! Nu pot îngădui aşa ceva!

— Femeia asta e soţia hagiului Halef Omar, şeicul haddedihnilor, răspunse Pederul. Ea va vorbi pentru Amineh, care a împuşcat pe fiul tău. Dacă nu-ţi place poţi să pleci, dar atunci va trebui să renunţi la orice pretenţie. Aşa cere legea.

— Bine, rămân.

— Atunci sfatul poate începe. Trebuie să ridici învinuirea,

să aduci dovezi şi să spui care sunt pretenţiile tale, întemeindu-le bine. Dar mai înainte trebuie să-ţi atrag atenţia asupra unui lucru de mare însemnătate pentru tine. Ai de gând să ceri sânge pentru sânge, sau un preţ de răscumpărare?

— Sânge pentru sânge, răspunse multasimul, aruncându-mi o privire plină de înţeles.

— Eşti de religie persană?

— Da.

— Atunci răzbunarea ta se va judeca după legile ştiute. Ştii să socoteşti?

— Nu mă jigni.

— Ai făcut socoteala sângelui vărsat?

— Socoteala sângelui vărsat? Nu te înţeleg.

— Câţi oameni au fost omorâţi?

— Unul singur.

— Câţi l-au omorât?

— Doi.

— De ce sex erau?

— Un bărbat şi o femeie. Pentru răzbunare preţul lor e acelaşi?

— Nu. Femeia preţuieşte numai jumătate, e ce mai întrebi? Lucrul ăsta îl ştie toată lumea.

— Am să-ţi spun îndată de ce. Un om şi jumătate au omorât deci un singur om. După legea şiită, se cuvine deci fiecăruia câte trei sferturi din răzbunarea ta. De al patrulea sfert n-ai voie să te atingi. Dacă te vei atinge de el, vei cădea tu însuţi sub legea răzbunării. Asta am vrut să-ţi spun.

Se putea vedea bine că această tălmăcire şireată, dar dreaptă a legii, pusese în mare încurcătură pe multasim. Astfel de părţi de răzbunare se pot plăti numai atunci când se cere preţul de răscumpărare şi nu sânge pentru sânge. Acum eram nerăbdător să aflu dacă va pomeni de înţelegerea pe care o avusese cu mine între patru ochi. Dacă spunea ceva,

nu mai avea voie să se răzbune împotriva celorlalţi doi. Dacă, însă, cerea sângele lor, atunci eram eu dezlegat. Învinuirea pe care urma s-o ridice, avea să facă lumină în afacerea asta. În clipa când vru să deschidă gura pentru a începe să vorbească, Hanneh i-o luă înainte:

— Staţi, zise ea. Şi eu mai am de spus un cuvânt. După scriptele lui El Mokekkik şi ale lui Minhadji nu există...

— *Maşallah!* îi curmă Pederul vorba. Nu mi-am închipuit că eşti atât de învăţată!

Hanneh zâmbi, fără a-i răspunde şi urmă:

— După scriptele celor doi cărturari pe care i-am numit, nu încape răzbunare, dacă cel ucis nu e mahomedan şi muhassilul a fost creştin.

— Dovedeşte-o! se răsti la dânsa multasimul înfuriat.

— Tu, tatăl lui, eşti musulman?

— Da.

— Adineauri mi-ai spus că eşti armean creştin.

— Am glumit.

— Atunci ţi-ai primejduit viaţa.

Hanneh se ridică, întinse braţul spre el şi urmă cu glas aspru:

— Adineauri am trecut pe lângă acest mincinos şi i-am făcut cinstea să-l salut. El mi-a mulţumit şi când i-am pus o întrebare mi-a răspuns. Vorbind mai departe, l-am rugat să mă ierte că nu pot ridica vălul, el nefiind djanicun, ci musulman. Atunci mi-a spus că e armean creştin şi ăsta e adevărul, care i-a scăpat din neprevedere. Dacă susţine acum că e mahomedan, minte. Apoi întorcându-se spre el, adăugă:

— Alege! Dacă eşti creştin, scapi de răzbunare. Dacă eşti însă un drept-credincios al Profetului, atunci m-ai minţit şi m-ai făcut să-ţi arăt faţa. Ruşinea asta cere să fie spălată în sângele tău. Viu n-ai să părăseşti locul ăsta, căci voi chema pe fiul meu să apere cinstea mamei sale şi te va ucide ca pe un şacal. Alege deci!

Multasimul era laş şi Hanneh era atât de ameninţătoare! Pe de altă parte, el nu ştia că fiul ei nici nu era acum acolo, aşa că situaţia i se păru foarte primejdioasă şi cum viaţa îi era mai scumpă decât cinstea, răspunse:

— Deocamdată n-are nici o însemnătate dacă sunt creştin sau mahomedan. Am vrut ca fiul meu să fie răzbunat. Se pune însă altă întrebare: dacă sunt creştin, trebuie să renunţ la răzbunare. Cum rămâne însă cu preţul de răscumpărare? Şi la aceasta trebuie să renunţ? Cine e destul de cinstit s-o spună?

— Toţi suntem cinstiţi, răspunse Pederul. Sânge nu, dar preţul de răscumpărare ţi se cuvine.

— Cât?

— Scopul acestei consfătuiri e să hotărască. Gândeşte-te, însă, că biciul fiului tău a făcut să curgă sângele şeicului kalhuranilor, care e beduin neatârnat.

— În schimb a răpus viaţa fiului meu.

— Loviturile de bici fac însă de două ori mai mult decât o viaţă de om, dacă nu se plăteşte cu sânge, aşa că mai avem dreptul să cerem şi preţul unei vieţi de om.

— N-aveţi decât s-o cereţi, zise persanul râzând. Eu cer ca preţ de răscumpărare iapa Ustadului. E atât de puţin, încât voi înşivă vă veţi mira.

— Aşadar nu vrei să se socotească viaţă pentru viaţă?

— Nu. Dau însă în loc armăsarul meu turcoman, pe care l-aţi văzut cu toţii, în schimbul loviturilor de bici. Am auzit că veţi face în curând alergări de cai. Dacă ne învoim, vin şi eu. Vom pune să alerge amândoi caii. Cine învinge rămâne cu calul său şi câştigă şi pe al celuilalt.

Propunerea asta era foarte surprinzătoare, dar cu toate că vorbele sale sunau paşnic, totuşi îi ghicii gândul. El socotea că armăsarul lui era mai bun decât iapa şi era încredinţat că o va câştiga. Prin asta s-ar fi lămurit şi chestia răzbunării şi înţelegerea noastră secretă ar fi căzut de la sine. Omul ăsta

vroia însă să rămână şi cu iapa şi să pună mâna şi pe mine. Alergarea era un prilej bun să se întoarcă şi să fie în apropierea mea. Cine ştie ce plănuia, aşa că trebuia să fiu prevăzător.

Pederul era un om foarte energic şi nu stătu mult pe gânduri. Alergarea îl înflăcăra şi pe dânsul, ca pe noi toţi. „Săgeata” nu era de fapt proprietatea lui, dar el cunoştea pe Ustad şi mai cunoştea încă pe cineva. Acest cineva era Tifl şi Pederul îl chemă la dânsul. Când acesta veni, îl întrebă:

— Ai văzut armăsarul turcoman?

— Da, răspunse Tifl.

— E vorba să se ia la întrecere cu „Săgeata”.

— Până şi Pekala o să râdă, când o auzi aşa ceva.

— Fără îndoială. Şi mie îmi vine să râd.

La auzul acestor cuvinte, multasimul întrebă batjocoritor:

— Caraghiosul ăsta este expertul vostru? El o să călărească iapa?

— N-are a face cine călăreşte, căci nu e vorba de călăreţi, ci de cai.

Se părea că un nou gând îi venise persanului, căci, după ce tăcu câteva clipe, urmă:

— Te învoieşti să alerge orice cal voi aduce eu, cu orice cal de-al vostru?

— Ce condiţii pui?

— Întâi să vă obligaţi să alergaţi. Chiar dacă voi aduce zece cai, voi să puneţi să alerge tot zece cai.

— Şi a doua condiţie?

— Orice cal învingător va câştiga pe cel învins.

— Eşti foarte cutezător.

— Asta o spui pentru că ţi-e teamă. Eu sunt atât de sigur de izbândă, încât aş spune să punem să alerge şi cămile.

Un zâmbet se ivi pe faţa Pederului, care îmi aruncă o privire întrebătoare pe care persanul n-o observă şi, când îi răspunsei cu un semn uşor din cap, îl întrebă pe multasim:

— Ai cumva de gând să ne câştigi în felul acesta toate animalele noastre de rasă?

— Da şi voi îngriji să nu vă mai treacă prin gând se vă măsuraţi cu cavaleria unui muhassil. Dacă aveţi curaj, învoiţi-vă cu propunerile mele; dacă nu, vă dispreţuiesc.

— Dispreţul tău te priveşte şi nimeni nu ţi-l poate lua, aşa că vei rămâne cu el.

— Urlă cât vrei, leu bătrân şi ştirb, dar de muşcat nu poţi să muşti. Dacă primeşti rămăşagul, îţi voi smulge şi cei din urmă dinţi pe care îi mai ai.

— Te-aş sfătui să fii mai prevăzător.

— Nu mă sinchisesc de sfatul tău.

— Bine, fie! Adă şi cămile, dacă vrei. Ne prindem la orice fel de alergare, dar rămâne aşa cum ai spus: e totuna...

— Ale cui sunt animalele, îl întrerupse multasimul repede. Nu puteţi cere ca eu, care locuiesc în oraş şi sunt singur, să am tot atâtea animale ca şi voi.

Nici nu bănuia cât de binevenită era pentru Peder această condiţie. Totuşi, din prevedere, el se prefăcu îngrijorat, dar în cele din urmă spuse:

— Dacă mă învoiesc cu condiţia asta, te pomeneşti că aduci toate animalele de rasă din întreaga Persie. Dar fie cum vrei tu. Proprietarii şi călăreţii pot fi oricine. Pentru fiecare animal pe care îl aduceţi voi, noi suntem datori să aducem un potrivnic. Cal şi cal, cămilă şi cămilă. Fiecare are voie să alerge cu celălalt, de câte ori vei vrea tu sau vom vroi noi. Şi acum, condiţia de căpetenie: învingătorul rămâne pe dată proprietarul învinsului.

Pe faţa multasimului se ivi o expresie atât de triumfătoare, ca şi când ar fi câştigat o mare izbândă. Întinse mâna Pederului şi zise:

— Primesc! În sfârşit am pus mâna pe voi. Dă-mi mâna!

— Iat-o! răspunse Pederul, întinzându-i-o pe a lui. Tu râzi, eu însă nu, căci iau lucrul în serios. E mai mult în joc, decât îţi

închipui tu.

— Cel mult pentru voi.

— Vezi că te înşeli. E adevărat că am spus: cal şi cal, cămilă şi cămilă, dar se pare că nu ştii cine stă în spatele acestor animale.

— Crezi tu? Îţi spun acelaşi lucru pe care l-ai spus şi tu: vezi să nu te înşeli. Rămăşagul e încheiat, căci tu eşti şeicul şi ai dat mâna. Cuvântul dat nu se mai poate lua înapoi, aşa că pot să vorbesc pe faţă, chiar dacă încerci să mă sperii cu preveniri şi ameninţări fără rost. Spui că nu ştiu cine stă faţă în faţă. Eu o ştiu prea bine, dar tu nu ştii. Vrei să ţi-o spun?

— Doar pentru asta eşti aici, ca să vorbeşti. Chiar dacă aş putea să te opresc încă, n-aş face-o.

— Ei bine, ascultă! Dar nu-mi ajunge să o spun numai vouă, aş vrea s-o audă toţi djanicunii.

— Foarte lesne. Tot tribul va afla ce se vorbeşte aici.

— Vreau să fie şi tovarăşii mei de faţă când voi vorbi. Ei vor întări vorbele mele.

— Îţi îngădui să-i chemi, cu toate că n-au ce căuta la sfatul djanicunilor.

— Nu-i voi chema, ci îi voi aduce.

— Şi asta îţi dau voie s-o faci.

— Îmi dai voie? Mă iei foarte de sus. Bagă de seamă! Ascultă mai întâi ce am să-ţi spun şi pe urmă să vezi dacă poţi vorbi cu mine astfel.

Plecă şi abia acum văzurăm că Ustadul se întorsese şi se apropia cu paşi rari de noi. Pederul îl lămuri pentru ce se întrunise „Sfatul bătrânilor” şi ce hotărâri se luaseră. Încheie cu următoarele cuvinte:

— Ar fi trebuit să te întreb pe tine înainte de a fi luat o hotărâre în privinţa „Săgeţii”, căci s-ar putea întâmpla să pierdem pe cel mai bun cal al nostru. Eram însă încredinţat că-ţi vei da învoirea.

— Pot să te liniştesc, spunându-ţi că ai făcut bine ce-ai

făcut, răspunse Ustadul.

— Îţi mulţumesc. Fără îndoială că multasimul va veni cu cei mai buni cai de rasă pe care îi va putea găsi, dar în graba lui nu s-a gândit la oaspeţii noştri. Cu Assil Ben Rih, Barkh, Ghalib şi Săgeata noastră trebuie să învingem, căci nu mă îndoiesc că li se va îngădui să alerge.

Spunând aceste cuvinte, se uită la mine, aşa că răspunsei:

— Asta se înţelege de la sine. Djanicunii şi haddedihnii sunt prieteni. Cu orice cai ar veni multasimul, va fi învins, căci cunosc caii voştri.

— Şi eu îmi cunosc cele două cămile, adăugă Hanneh repede. Nu ştiu ce cămile au djanicunii; dar oricât de bune ar fi, au fost născute şi crescute aici la munte şi le va fi cu neputinţă să alerge atât de repede ca ale mele, care sunt de rasa cea mai curată. Pun pe ele la bătaie toate turmele haddedihnilor, atât de sigură sunt că vor ieşi învingătoare.

Ustadul şi Pederul se priviră zâmbind.

— Ai auzit ce-a spus! zise acesta din urmă. Alergarea va fi şi mai interesantă decât ne aşteptam şi în privinţa izbânzii putem fi liniştiţi, în schimb, priveşte ce tulburaţi sunt persanii. Nu înţeleg de ce multasimul ţine atât de mult să audă şi ei ce va spune. Faptul că am primit rămăşagul pare să-l fi schimbat cu desăvârşire şi s-ar putea crede că mai are şi alte gânduri ascunse. Poate se va da singur de gol şi vom afla ce vrea.

Într-adevăr, persanii păreau foarte emoţionaţi. Liniştea de până acum le pierise şi vorbeau cu mare însufleţire. În sfârşit, după ce isprăviră vorba, veniră spre noi.

Ustadul nu luă loc lângă noi, ci mai la o parte, sub un pom, de unde putea să audă tot ce se vorbea. Privirea lui se pierdea în depărtare. La persani nici nu se uită.

— Iată-ne, am venit, începu multasimul. Am hotărât ca un altul să vă spună ceea ce am avut de gând să vă spun eu. Mai înainte însă, trebuie să ştiu ce s-a făcut cu soldaţii fiului meu. Unde se află mi-a spus lunganul acela de Tifl, dar nu-mi vine

să cred. De aceea vă mai întreb şi pe voi unde sunt oamenii noştri?

— În „Casa înaltă”! răspunse Pederul.

— Ca oaspeţi?

— Nu.

— Atunci?

— Ca prizonieri.

— Cine i-a prins?

— Eu.

— Cu ce drept?

— Cu dreptul care ni l-a dat şahul. Cine încalcă ţinutul nostru cu arma în mână şi fără voia noastră e prizonierul nostru.

— Şi noi suntem înarmaţi.

— Văd. Şi voi aţi călcat porunca stăpânitorului şi aş putea face cu voi ce vreau. Depinde de purtarea voastră de acum înainte şi de hotărârea mea, dacă o să vă las să plecaţi sau o să vă închid şi pe voi.

— N-ai să îndrăzneşti! strigă persanul.

— De îndrăzneală nu poate fi vorba, căci nu fac niciodată ceva necugetat. V-aş putea lua tot ce aveţi la voi. Chiar şi caii au devenit ai noştri, din clipa în care aţi depăşit trecătorile munţilor. Vezi dar cu câtă bunăvoinţă ne-am purtat când am primit rămăşagul, prin care urmează să câştigăm ceva care ne aparţine de drept.

— În privinţa asta e de prisos să mai vorbim. Am cuvântul tău, pe care cred că n-ai să-l calci.

— Fără îndoială că nu; dar voi aţi putea să-l călcaţi printr-o purtare necuviincioasă, aşa că vă previn să fiţi cu băgare de seamă.

Multasimul păru încurcat. Privi la tovarăşii săi, să vadă dacă aceştia îl încurajează, apoi urmă:

— Când ai să dai drumul oamenilor?

— Când voi vrea eu.

— Cer un răspuns hotărât.

Pederul îl privi ţintă în ochi şi spuse:

— Ceri? Te previn pentru a doua oară. Ştii ce înseamnă asta? A treia prevenire mă dezleagă de cuvântul pe care ţi l-am dat şi atunci sunteţi şi voi supuşi legii pe care pari s-o urăşti atât de mult. Te sfătuiesc, deci, să fii cuviincios. Nu te afli aici pentru a porunci, ci ne-am întrunit pentru a îngenunchea trufia voastră. Nici prin gând nu-mi trece să opresc pe oamenii voştri printre noi, dar le voi da drumul când voi găsi eu de cuviinţă.

— Şi lucrurile lor?

— N-au nimic al lor.

— Sunt ale şahului.

— Nu e adevărat. Îmbrăcămintea o au de la fiul tău. Ei nu sunt soldaţi, ci au fost zbirii lui.

— Atunci lucrurile au fost ale fiului meu şi acum sunt ale mele, eu fiind moştenitorul său.

— Ba sunt ale nenorociţilor pe care i-a prădat, îi voi căuta ca să le dau înapoi ce li s-a furat. Şi pentru asta îţi dau cuvântul meu. Aşa. Acum am isprăvit cu afacerea asta.

Fără îndoială că multasimul nu s-ar fi mulţumit cu hotărârea Pederului, dacă nu i-ar fi fost frică de a treia prevenire. De aceea făcu o mişcare de scuză către tovarăşii săi, apoi se întoarse iar spre Peder şi zise:

— Adineauri ne-am hotărât să luăm pe prizonieri cu noi când vom pleca. Nu vrei să ni-i dai?

— Nu.

— Gândeşte-te la urmări. Acum sunt eu acela care te previn şi te mai întreb o dată: Nu vrei să mi-i dai?

— Pentru a treia oară îţi răspund: nu şi cu asta... ajunge. Djanicunii n-au obiceiul să asmută fiarele împotriva oamenilor.

— Atunci am isprăvit cu tine şi un altul va vorbi în locul meu.

Vru să facă loc celuilalt, dar Pederul îl opri:

— Nu vorbi fără voia mea. Ţie ţi-a fost îngăduit să vorbeşti, fiindcă ai fost chemat să iei parte la „Sfatul bătrânilor”; altul nu.

— Dar te-ai învoit să-mi chem tovarăşii?

— Ca să asculte, nu să şi vorbească. Eu sunt capul Sfatului, aşa că eu hotărăsc cine are voie să vorbească şi cine nu. Nu îngădui nimănui să-mi poruncească, dar dacă îmi vei vorbi cuviincios, voi vedea ce pot face.

— Atunci te rog să dai voie unuia din prietenii mei să spună pentru ce am venit la voi.

— Presupun că v-a adus setea de răzbunare!

— Nu. Răzbunarea mai pe urmă. Adevăratul scop al venirii noastre e altul. Drumul nostru ducea prin ţinutul kalhuranilor şi îl luasem ca să ne ducem la fiul meu. Când am ajuns, l-am găsit mort. Fusese ucis cu câteva ceasuri înainte, de sosirea mea. De aceea a luat naştere răzbunarea. Adevăratul scop îl veţi afla de la acest Mirza, ale cărui cuvinte sunt porunci pentru noi.

— Cum îl cheamă?

— Ahriman Mirza.

— Nu-l cunoaştem.

— Ştiu, însă îi veţi face cunoştinţă. E de neam împărătesc şi puterea lui se întinde peste toată ţara.

— Cum se face atunci că n-am auzit niciodată de el? În ţara djanicunilor, obârşia lui n-are trecere mai mare ca aceea a oricărui alt supus al şahului. Nu e mai presus nici decât mine, nici decât Tifl al nostru, de care ai vorbit cu atâta dispreţ. Cuvântul lui nu preţuieşte mai mult ca oricare alt cuvânt pe care l-am lua în seamă. Din partea mea poate, deci, să vorbească şi-i vom da răspunsul pe care îl vom crede de cuviinţă.

Multasimul se dădu la o parte şi celălalt îi luă locul. Până acum nu-l luasem în seamă, dar de astă dată îl privii cu

atenţie.

Era îmbrăcat în veşminte persane nespus de strălucitoare şi înarmat până în dinţi. Toate armele lui erau bătute în pietre scumpe.

El însuşi era de o frumuseţe bărbătească neobişnuită, înalt şi bine făcut, cu trupul vânjos. Avea o voce puternică, răsunătoare, însă tăioasă şi poruncitoare.

Când văzu toate privirile îndreptate asupră-i, trase un pumnal de la brâu şi-l înfipse în pământ în faţa sa. Cu toate că ştiam ce înseamnă asta, mă repezii şi scosei pumnalul din pământ, spre a-l examina. În aceeaşi clipă persanul apucă un pistol, ridică cocoşul şi, îndreptându-l asupra mea, întrebă ameninţător:

— Primeşti lupta?

— Nu, răspunsei eu, privindu-l drept în ochi.

În clipa aceea avui impresia că vom mai avea prilejul să ne întâlnim. Privirea lui era plină de ură, a mea rece, aşa că nu mă trăda. Lăsă pistolul în jos, luă o înfăţişare atât de dispreţuitoare, cum nu mai văzusem niciodată şi spuse:

— Ştiu că eşti neamţul care, în tovărăşia şeicului haddedihnilor, spionează prin ţările Răsăritului. Cu toate acestea n-ai învăţat încă să-i cunoşti obiceiurile. Când se întâlnesc doi duşmani pentru a sta de vorbă, unul din ei îşi împlântă cuţitul în pământ, ca să arate că duşmănia doarme, cât timp vorbesc unul cu altul. Acelaşi lucru l-am făcut şi eu, dar tu nu m-ai înţeles. Aş fi putut să te împuşc dacă aş fi vrut, dar mi-a fost milă de tine. Dar nu pentru multă vreme. Vâră cuţitul îndată iar în pământ, altfel trag!

Mă aplecai şi împlântai cuţitul în acelaşi loc. Văzusem ce vroiam să ştiu. Pumnalul acesta era la fel cu acela pe care odinioară îl primisem în dar, în America, de la Mirza Djafar. Fără îndoială că amândouă fuseseră făcute de unul şi acelaşi meşter şi trebuie să fi fost vreo legătură între ele, pe care însă n-o cunoşteam. De asemenea, între prietenul meu Djafar

şi acest Ahriman Mirza trebuie să fie vreo legătură şi începui să bănuiesc chiar din clipa asta că această legătură va fi de mare însemnătate pentru mine. Bineînţeles că persanul nu trebuia să ştie cu ce scop luasem cuţitul în mână şi n-avea decât să creadă că sunt un om care nu cunoaşte obiceiurile ţării.

După ce pusei pumnalul la loc, persanul urmă batjocoritor:

— E norocul tău că m-ai ascultat. Poate o să mai ai prilejul să asculţi de frică, cum ai făcut acum!

Mărturisesc că avui nevoie de toată puterea mea de stăpânire, pentru a nu-i râde în nas. Din pricina djanicunilor care erau de faţă, eram însă dator să-i dau cel puţin un răspuns, aşa că spusei foarte liniştit:

— Nu m-am supus ţie, ci obiceiului. Pumnalul ăsta e al tău?

— Al cui vrei să fie?

— Şi-l cunoşti?

— Nu întreba ca un nerod.

— E nerod cine crede în poveşti?

— Se pomeneşte cumva în *O mie şi una de nopţi* de pumnalul ăsta? întrebă el râzând.

— Nu, dar în *O mie şi una de zile* e vorba de unul asemănător, dar care nu omoară niciodată; deşi lovitura lui trece prin trup şi suflet. Am văzut însă că nu este acelaşi.

— Cred şi eu! Asta nu-i un pumnal din poveşti. Bagă de seamă să nu-i simţi odată tăişul.

Mă întorsei la locul meu şi întâmplarea rămase neînţeleasă pentru djanicuni. Hanneh mă privi întrebător, căci mă cunoştea şi ştia că ceea ce făcusem avea un rost. Ustadul şedea rezemat de un copac şi nici nu se uita spre noi. El cunoştea pumnalul meu. Îl văzuse oare şi pe acela al persanului? Trebuia să-şi închipuie că avusesem motivele mele când îl scosesem din pământ. Totuşi trăsăturile chipului său rămaseră de nepătruns şi nu-şi dădu pe faţă gândurile.

După ce luă sfârşit scena povestită mai sus, Ahriman Mirza începu să vorbească, dar fără să se uite la noi. Şi el privea în depărtare.

— Până acum, toţi aceia care voiau ceva de la stăpânitorul nostru veneau la noi, cei puternici, pentru care vorbeam cu şahul, aşa cum a fost întotdeauna obiceiul. Dar acum câtva timp am auzit că a fost la şahinşah un om, fără să treacă pe la noi şi că stăpâneşte un trib ale cărui afaceri le orânduieşte de-a dreptul cu Stăpânitorul, fără să ţină seama de noi. Ba aflarăm chiar că orice om din acest trib are voie să vorbească de-a dreptul cu şahul. Ne-am informat şi am aflat că e vorba de tribul djanicunilor şi că omul care a îndrăznit să treacă astfel peste noi şi să încalce drepturile noastre moştenite din străbuni nici nu este un djanicun, ci un străin de ţară, de a cărui obârşie nu ştie nimeni. El vorbeşte de Iisus Hristos, de pace şi împăcare, de milă şi îndurare. Deodată s-a răspândit zvonul că djanicunii au prins un număr mare de izgoniţi şi i-au predat la Teheran. Aceşti izgoniţi erau oameni de-ai noştri. Ei nu alcătuiesc un trib, dar stau sub deosebita noastră ocrotire. După propunerea „şefului” vostru, şahinşahul, fără să ne întrebe pe noi, a surghiunit pe izgoniţi în ţinuturile de la graniţă, unde bântuie frigurile mai rele decât iadul. Fiindcă n-am ştiut nimic, nu ne-a fost cu putinţă să împiedicăm surghiunul izgoniţilor. Prin fapta asta nemaiauzită a „şefului” vostru, v-aţi dat pe faţă. Puteţi să tăgăduiţi adevărul spuselor mele?

— Să tăgăduim? răspunse Pederul. Noi nu îngăduim minciunii să se furişeze printre djanicuni. Şi dacă va veni făţiş, aşa cum aţi venit voi, va trebui să plece iar, aşa cum veţi pleca şi voi ruşinaţi, la sfârşitul alergărilor.

— Să aşteptăm alergările! se răsti persanul. Avem cai atât de buni cum...

Pederul îi curmă repede vorba:

— ...cum au şi izgoniţii, prietenii voştri, ucigaşii şi tâlharii

de care a trebuit să curăţim ţara. Acum îţi spun şi eu cum ai spus tu: prin prietenia asta v-aţi dat pe faţă. Sunteţi şi mai răi decât acei izgoniţi pe care şahul i-a trimis în iadul de la graniţa dinspre miazăzi. Feriţi-vă să nu fiţi siliţi să-i urmaţi pe aceeaşi cale.

— Şeicule!... Ne ameninţi?!... se răsti persanul plin de mânie şi ură.

— Da, răspunse Pederul. „Şeful” nostru a vrut să vă întâmpine cu bunăvoinţă, dar tu ţi-ai bătut joc de el, numindu-l laş. Fereşte-te însă de pumnul său. Acest pumn sunt eu şi când îl voi încleşta, te aşteaptă o lovitură mai grozavă ca aceea pe care au primit-o izgoniţii, care nu erau decât uneltele, pe când voi sunteţi făptaşii. Adineauri am prevenit pe multasim, acum te previn pe tine: nu mă sili să-mi calc cuvântul. Tu însuţi îl vei călca, dacă ne vei mai jigni a doua oară. Fereşte-te deci să mai vorbeşti cum ai vorbit până acum. Dacă urmezi tot aşa, vă închid pe toţi împreună cu soldaţii voştri, care par să fie oameni tot atât de cumsecade ca şi izgoniţii şi ca şi voi.

Se putea vedea uşor că vorbele Pederului stârniseră mânia lui Ahriman Mirza, dar teama ca acesta să nu-şi înfăptuiască ameninţarea, îl făcu să se stăpânească. Numai mâinile îi tremurau şi le ducea mereu la brâul înţesat de arme. Deodată zării catarama brâului, pe care n-o băgasem în seamă până acum şi văzui că aceasta purta semnul „Umbrelor”. Vasăzică şi Ahriman Mirza făcea parte din această asociaţie; era poate chiar căpetenia ei prin faptul că nu purta semnul pe un inel, ca ceilalţi, ci la brâu, şi că acest semn era mult mai mare.

Vorbi mai departe, dar de astă dată, deşi cu glas aspru, se feri a mai aduce vreo jignire djanicunilor şi conducătorilor lor.

— Bineînţeles că nu am putut să mai îngădui această stare de lucruri şi m-am hotărât să vin eu însumi încoace pentru a-i pune capăt. Voiam să văd pe „şeful” vostru şi ce se întâmplă pe aici pe la voi. Ochii mei sunt ageri şi am văzut destul, aşa

că am hotărât să vă...

Se întrerupse deodată. Se vede că voise să spună iar vreun cuvânt necugetat, dar se opri la vreme. Apoi urmă:

— Am ajuns până la kalhurani şi am aflat ce s-a întâmplat acolo. Mi s-a spus că ucigaşii sunt la voi, căci am vorbit cu trimişii voştri. Am făcut astfel încât să putem pleca înaintea acestora. Am aflat de asemenea că aţi luat sub ocrotirea voastră pe ucigaşii multasimului, fără să vă fie teamă de urmări. Asta a fost o mare îndrăzneală din partea voastră. Voiam să văd şi pe oaspeţii voştri de care auzisem că se îmbolnăviseră de o boală molipsitoare şi că voi i-aţi îngrijit. Am văzut şi casa Ustadului, am auzit muzica voastră, care sună ca un cântec de jale, am vorbit cu Tifl al vostru cel caraghios, aşa că ştiu destule despre voi şi câte parale faceţi. Şi acum... acum...

Puse mâna streaşină la ochi şi privi în jurul său, iar când o dădu la o parte, observai că faţa îi devenise mai palidă şi vocea îi tremura când urmă iar:

— Dacă „şeful” vostru ar fi aici, i-aş spune şi eu o poveste, dar nu din *O mie şi una de nopţi* şi nici din *O mie şi una de zile*, ci despre o mie şi unul de chinuri. Deocamdată vă fac o propunere pe care n-aveţi nevoie s-o primiţi îndată, căci vă dau timp până în ziua alergărilor, când îmi veţi spune ce-aţi hotărât.

Nu departe de noi şedeau Pekala şi Tifl, de vorbă cu câţiva oameni. Persanul făcu un semn acestuia din urmă să se apropie, apoi urmă:

— Mă vedeţi azi pentru întâia oară şi nici numele meu nu vă era cunoscut până acum. Aşadar nu ştiţi cine şi ce sunt, dar o veţi afla îndată ce veţi primi propunerea mea: Eu sunt cel mai mare dintre aceia prin care se poate ajunge la şahinşah. Prietenia mea poate fi de folos oricui, iar duşmănia mea poate să aducă nenorocire. Acesta e dreptul meu, pe care nu mi-l poate răpi nimeni. „Şeful” vostru s-a atins de

acest drept şi ar trebui să-l nimicesc pentru această îndrăzneală; puterea o am. Însă şi voi şi „şeful” vostru îmi plăceţi. Ştiu că aveţi şi un document semnat de Stăpânitor, pe care aş putea să vi-l cer înapoi, sau aş putea face pe şahinşah să-l anuleze şi atunci s-ar isprăvi cu voi. Aş veni cu armată să ocup ţinutul vostru şi să vă gonesc, luându-vă tot avutul. Cunoaşteţi doar puterea noastră şi mă voi folosi de ea, dacă nu veţi primi propunerea mea. Sunt însă încredinţat că sunteţi destul de înţelepţi şi o veţi primi, mai cu seamă că vreau să devin şi să rămân prietenul vostru. Nu vreau deci să vă iau nimic, ci, dimpotrivă, să vă dau ceva atât de rar şi preţios încât toată lumea să vă pizmuiască. Vedeţi dar că am venit la voi, ca cel mai bun prieten. Îşi roti privirile în juru-i şi zări feţele tuturor în aşteptate. Nimeni nu spuse nici un cuvânt, numai Pederul zâmbea. Persanul urmă: Vedeţi dar ce vă aşteaptă din partea mea: pe de o parte sărăcia, surghiunul, pieirea; pe de alta un dar al şahinşahului. Ai auzit ce-am spus, şeicule?

— Pari să fii mai puternic şi mai bun decât însuşi cerul. Nici Dumnezeu nu dă omului mai mult decât are. Lasă-ne ce avem şi vom fi mulţumiţi.

— Ai un fiu?

— Nu.

— Am aflat că a murit.

— A fost ucis de izgoniţii tăi.

— Să nu mai vorbim de ce a fost. Ai o fiică?

— Nu.

— Cine e moştenitorul tău?

— Tot ce am va rămâne tribului.

— Cine va fi şeicul acestui trib după moartea ta?

— Acela pe care îl va alege „Sfatul bătrânilor” şi cu care se va învoi Ustadul.

— Poate fi ales cât timp eşti încă în viaţă?

— Da. Aş dori-o chiar.

— Propunerea mea e în legătură cu asta.

— *Maşallah!* Vrei să te amesteci la alegerea urmaşului meu?

— Nu. Nici nu e nevoie să fie ales, ci vreau să vă spun care va fi.

— Cine?

— Tifl.

Oricine îşi poate închipui surprinderea tuturor, la auzul acestui nume, dar nimeni nu spusei un cuvânt. Chiar şi Pederul tăcu, numai zâmbetul său luase altă înfăţişare.

— Aşadar Tifl va fi şeicul tribului şi şahinşahul îi va da o soţie.

— Vasăzică, ăsta e darul Stăpânitorului? întrebă Pederul.

— Da. E un dar foarte preţios, căci ea e fiica unui prieten al meu, care e şi el prinţ şi poartă titlul de Mirza. Văd că nu m-am înşelat şi că aţi rămas înmărmuriţi de fericirea pe care vreau să v-o aduc.

— Oare fericirea face pe om să înmărmurească?

— Aşa cred. Dar văd că nu ţi-a răpit şi graiul. Ai să-mi spui ceva?

— Eu nu. În împrejurarea de faţă nu poate vorbi decât acela pe care îl priveşte. Tifl, vino încoace!

Acesta se apropie râzând, se vedea însă că i veselia lui ascundea o mare încurcătură.

— Ai auzit ce s-a vorbit? îl întrebă Pederul.

— Da, răspunse Tifl.

— Ştii ce s-a hotărât să devii?

— Şeic.

— Şi te învoieşti?

— Nu.

— De ce nu?

— Sunt prea prost.

— Dar tocmai pentru asta te-a propus pe tine.

— Dacă e atât de prost cum îşi închipuie că sunt eu, n-are

decât să se facă el şeic.

— Acum te crezi tu deştept.

— Aşa şi e.

— Cum asta?

— Pentru a fi şeic sunt prea prost, dar pentru a mă lăsa să fiu fără şeic, sunt prea deştept. Tocmai pentru că mă ştiu prost sunt deştept. La persanul ăsta însă lucrurile stau pe dos: se crede deştept, prin urmare e prost..

Toţi râseră, numai Ahrinian Mirza nu.

— Mai e ceva, dragă Tifl, urmă Pederul. Ai auzit tot ce s-a spus?

— Da.

— Şi că vrea să-ţi dea o soţie?

— Şi asta.

— Ei ce zici?

— Nu vreau nici o soţie.

— Dar e prinţesă.

— Cu atât mai rău.

— Vasăzică, nu vrei?

— Nu. Dacă ar fi să mă însor, n-aş lua pe alta decât pe Pekala mea. Ea ştie să gătească mâncăruri bune şi la nevoie chiar să-mi dea o creştere mai bună. Unei prinţese ar trebui să-i dau eu creşterea trebuincioasă.

— Dimpotrivă, e vorba să-ţi dea dânsa. Aşa ar vrea Ahriman Mirza: un şeic prost al djanicunilor, cu o soţie şireată şi vicleană, care să aducă după sine pieirea tribului. Daruri de astea ni le dă iadul, nu Stăpânitorul nostru, care ne vrea numai binele. De altfel vreau să-ţi spun un adevăr: priveşte bine pe persanul ăsta.

Tifl îl examina cu luare-aminte.

— Te-ai uitat bine la el? întrebă şeicul.

— Da.

— Îţi place?

— Nu.

— Nici mie şi nici noi nu-i plăcem lui, cum spune el. Asta e o minciună şi a râs de tine. Nu-ţi cunoaşte însă curajul şi îndemânarea, credinţa şi dragostea, inima ta curată şi sufletul tău mare pe care ţi le-a dăruit Dumnezeu. E într-adevăr prost, cum ai spus tu. Dacă ar fi vorba să se aleagă chiar acum şeicul djanicunilor şi am avea alegerea între tine şi el, fii încredinţat că te-am alege pe tine. Asta am vrut să-ţi spun, fiindcă toţi te iubim şi te stimăm şi nu îngăduim ca un străin să-şi bată joc de tine şi să-şi închipuie că o prinţesă ar fi prea bună pentru tine. Cu astfel de momeli nu va putea înşela pe nici un djanicun. Sfatul s-a sfârşit, căci bătrânii noştri au alte treburi decât să asculte toate neghiobiile. Cu prilejul acesta, vreau să mai atrag încă o dată atenţia, că aceşti străini stau sub ocrotirea noastră, numai atâta timp cât nu vor mai spune vreun cuvânt jignitor. Tifl, ia patruzeci de oameni înarmaţi cu tine şi du pe aceşti persani nepoftiţi până dincolo de „Trecătoarea iepurilor”. Te-am ales pe tine, ca să vadă că şi cel mai prost dintre noi poate fi comandantul unei cete de călăreţi.

Tifl plecă încântat de însărcinarea pe care i-o dăduse şeicul.

Ahriman Mirza nu se aşteptase la o astfel de încheiere şi la respingerea propunerii sale. Se putea vedea uşor din toată înfăţişarea lui, că clocotea de mânie, dar, cel puţin deocamdată, trebuia să recunoască şi el că nu-şi va putea da pe faţă toată ura pe care o nutrea. Se crezuse destul de deştept pentru a putea înşela pe naivii djanicuni, însă în cele din urmă înţelesese că greşise. Vocea lui tremură de mânie când spuse acum:

— Cereţi de la mine să nu jignesc pe nimeni, iar voi îmi spuneţi că sunt prost! Pentru asta o să ne răfuim mai târziu. De altminteri n-am cerut să vă hotărâţi astăzi.

— Totuşi ne-am hotărât, răspunse Pederul.

— Nu primesc această hotărâre.

— Pentru a nu-ţi recunoaşte înfrângerea.

— Taci! Rămâne aşa cum am spus. Vă dau timp până în ziua alergării.

— Şi atunci vom spune acelaşi lucru.

— Vom vedea. Nu se ştie ce se poate întâmpla până atunci. În ce priveşte rămăşagul, te voi sili să-l ţii.

— Nimic nu mă face să dau înapoi.

— Noi vom veni toţi doisprezece.

— N-aveţi decât să veniţi, dar ştiţi ce veţi face cu asta?

— Ce?

— Ziua alergării e o sărbătoare pentru noi, pe care o ţinem în cinstea şefului nostru. Dacă veţi lua parte la ea, înseamnă că şi voi îl cinstiţi. Asta ţineam să vă mai spun.

Ahriman Mirza izbucni într-un râs batjocoritor şi răspunse:

— Mahomedanii serbează vinerea şi creştinii duminica, amândouă în cinstea lui Allah şi a lui Dumnezeu. Dar în astfel de zile diavolul cucereşte cele mai multe suflete, căci în zilele când omul nu lucrează, cade mai uşor pradă păcatului, într-o zi de sărbătoare voi putea pune mai curând mâna pe voi. Bătrânul vostru şef m-a binecuvântat. Şi eu vă binecuvântez pe voi şi vom vedea ce vă va aduce binecuvântarea mea.

Vru să plece, dar Hanneh îl opri:

— Ahriman Mirza, numai un cuvânt încă!

— Ce vrei? o întrebă el, privind-o mirat.

— Vreau să-ţi arăt pe cineva.

Hanneh făcu semn Pekalei să se apropie, o luă de mână, o duse lângă Mirza şi, spuse:

— Priveşte pe acest persan care a cerut ca Tifl să fie şeicul djanicunilor.

— De ce să nu fie? răspunse Pekala foarte serioasă. Are toate însuşirile trebuincioase. Când va veni ziua alegerii, îl voi propune eu.

Hanneh nu se aşteptase la un asemenea răspuns, totuşi urmă:

— E vorba să se însoare cu o prinţesă persană.

— Cu care?

— Persanul ăsta o cunoaşte: el vrea s-o aducă aici.

— De ce nu? Pentru Tifl al meu chiar fiica şahinşahului n-ar fi prea bună. Când va veni, îi voi da şi ei ce i se cuvine. Înainte de toate să asculte de Ustadul nostru şi de Tifl. N-are decât s-o aducă; dacă nu mi-o plăcea, poate s-o ia la bucătăria lui. Pentru dânsul va fi destul de bună.

Abia acum Hanneh îl lămuri pe persan, vorbindu-i cu un zâmbet foarte prietenos:

— Asta e Pekala, pe care Tifl o socoteşte mai presus de prinţesa ta. Pe aceea poţi s-o duci deci la „izgoniţii” tăi. Poate o vor lua drept un dar al şahinşahului; noi nu.

Ahriman Mirza nu mai ştia ce să răspundă la aceste vorbe batjocoritoare ale unei femei, îi întoarse spatele şi se duse la tovarăşii săi, care se pregăteau de plecare. Multasimul nu încalecă îndată, ci veni la mine şi mă întrebă:

— N-ai uitat?

— Nu, răspunsei scurt.

— Am ţinut în taină ce-am vorbit.

— Şi eu.

— Rămăşagul e rămăşag, nu e aşa?

— Fireşte.

— Dar nu înlătură răzbunarea?

— De fapt, da.

— Pentru mine, nu.

— Bine, fie; atunci nici pentru mine.

— Am să pun mâna pe tine.

— Sau invers.

Mă privi uimit.

— Tu pe mine? întrebă el. Cine din noi e Răzbunătorul? Tu sau eu?

— De fapt nici unul, dar acum am devenit amândoi.

— Nu te-nţeleg...

— Îmi pare rău că eşti atât de prost. Tu aveai să te răzbuni împotriva şeicului kalhuranilor, pentru că a împuşcat pe fiul tău, iar şeicul avea o răfuială cu tine, fiindcă fiul tău l-a biciuit până la sânge. Amândouă răzbunările au fost înlăturate prin rămăşag. Cu toate acestea, ceri în ascuns sângele meu. Nu mă dau înapoi, dar în schimb îl cer şi eu pe al tău; ba am chiar un drept mai mare să-l cer, căci şeicul kalhuranilor e mahomedan, pe când fiul tău a fost creştin şi, afară de asta, sângele vărsat de un glonţ preţuieşte mult mai puţin decât cel vărsat prin lovituri de bici. Ne vom lua deci la luptă când şi unde ne va veni bine. Numai că în ţinutul djanicunilor eşti la adăpost de loviturile mele. Nu uita asta.

— N-am înţeles ca amândoi să avem acelaşi drept la răzbunare, zise el încurcat.

— Mi-am închipuit aşa ceva, căci voi, nobili şi demni ocrotitori ai „izgoniţilor” gândiţi la fel cu aceşti tâlhari şi ucigaşi. Acum ştii însă cum stau lucrurile.

La auzul acestor cuvinte, încurcătura lui dispăru şi făcu loc îndârjirii.

— Fie cum spui tu, zise el cu glas şuierător. Vasăzică, sânge pentru sânge! Al meu pentru al tău. Nu mă cunoşti încă şi nici nu vei ajunge să mă cunoşti, căci în clipa în care se va întâmpla aceasta, va fi şi clipa morţii tale.

— Grozav mai eşti! răspunsei eu râzând. Dar nu se va întâmpla cum spui tu, căci toată lumea ştie că eşti cel mai mare laş din toată Persia. Te voi întâmpina pe faţă, cu arma în mână, numai că această armă nu va fi nici pumnal, nici pistol, ci cu totul altceva. Tu însă mă vei ataca cu viclenie, pentru a mă ucide pe la spate şi trebuie să-ţi spun sincer că sunt pregătit pentru aşa ceva.

— Poţi fi de o sută şi de o mie de ori pregătit, tot voi pune gheara pe tine.

Purtarea lui în clipa asta devenise nechibzuită. Răspunsul său repede şi privirea lui duşmănoasă îmi dovediră că-şi

făcuse un plan împotriva mea, pe care avea de gând să-l pună în aplicare neîntârziat.

Se duse repede la calul său, căci ceilalţi încălecaseră în vremea asta. Ahriman Mirza se apropie călare de Peder şi-i spuse:

— Vom pleca prin „Trecătoarea iepurilor”, după cum ai spus, dar înainte de a părăsi satul, trebuie să vorbim cu soldaţii multasimului. Dacă nu vreţi să le daţi drumul, n-avem ce face. El a împrumutat însă numai fiului său pe aceşti oameni. Stăpânul lor adevărat este el, aşa că are să le pună felurite întrebări.

— Acum sunt eu stăpânul lor, răspunse Pederul. Îţi atrag atenţia că, îndată după sosirea voastră, am trimis un om cu vestea asta la casa Ustadului şi imediat ce vă veţi apropia de ea, se va trage asupra voastră. Fără voia mea nu poate să vorbească nimeni cu prizonierii şi vouă nu vă dau voie. Ţineţi seamă de ce v-am spus.

— Se pate că nu ştii încă ce mult te-ai înşelat. Ai luat pe oamenii ăştia drept nişte derbedei tocmiţi de multassil?

— Bineînţeles, căci nici nu sunt altceva.

— Ba da. Sunt soldaţi care au fost încredinţaţi multasimului de către Ministerul de Război. Uniformele nu le-au îmbrăcat, deoarece, deocamdată, au trecut pentru câtva timp din serviciul Ministerului de Război în acela al Ministerului de Finanţe. Comandanţii lor sunt ofiţeri adevăraţi, care te vor reclama Ministerului de Război şi acesta te va pedepsi. Documentul care poartă iscălitura şahului prevede numai drepturile tribului tău, dar nu-ţi îngăduie să te atingi de soldaţi, care vor fi judecaţi de altcineva.

— Eu nici nu-i judec, nici nu-i pedepsesc, căci ştiu până unde merg drepturile mele. Multasimul n-are decât să-mi arate dovada semnată de ministrul de război că aceşti oameni sunt într-adevăr soldaţi. Cu dovada aceasta vom merge la Stăpânitor şi-l vom întreba dacă rostul ofiţerilor şi

soldaţilor săi e de a duce război împotriva locuitorilor paşnici ai propriei sale ţări, pentru a fi asmuţiţi împotriva supuşilor săi ca nişte izgoniţi.

— Să nu îndrăzneşti să faci aşa ceva!

— Ţi-am mai spus o dată: eu nu cutez nimic. Dacă cer dreptul meu sfânt, asta nu înseamnă îndrăzneală.

— Dreptul lui Ghulam el Multasim e tot atât de sfânt.

— Dreptul lui? Poate! Dar felul în care se foloseşte de el nu seamănă a sfinţenie. Cred că Stăpânitorul a urmărit alt scop, când i-a dat acest drept. Sau... poate nici nu i l-a dat şahul?! Am auzit că contractul său a fost semnat de doi miniştri. S-a pus şi pecetea Stăpânitorului pe document?

— Asta nu te priveşte.

— Ba priveşte pe orice locuitor al acestei ţări. Pe noi ne priveşte şi mai mult, fiindcă multasimul a îndrăznit să treacă hotarul ţinutului nostru cu arma în mână, pentru a face pe stăpânul aici. Eu sunt şeicul djanicunilor şi mi s-a încredinţat soarta şi liniştea lor, de care sunt dator să îngrijesc. Vrem să trăim şi cu ceilalţi în bună înţelegere, aşa că nu noi vom tulbura liniştea. Dar dacă ne va ataca cineva, vai de el!

— Ne ameninţi? întrebă Ahriman Mirza, râzând. Cum se potriveşte asta cu pacea pe care o propovăduieşti? Ţi-ai dat arama pe faţă, cum în făcut-o şi „şeful” vostru, care se laudă mereu cu dragostea pe care o are pentru oameni.

— Tu eşti acela care întorci lucrurile altfel de cum sunt. Când ai pornit încoace, ai uitat să te gândeşti mai bine la ce faci şi nici pe drum, nici aici n-ai fost prevăzător. Ai spus că eşti atât de puternic, încât trebuie să ne fie teamă de tine. Ai fost atât de nesocotit să-ţi închipui că puterea asta se întinde şi asupra noastră? Ai crezut poate că noi nu vom cerceta până unde merge puterea ta? Te lauzi ca şi multasimul cu puterea asta. Ei bine! Vom face ceea ce ar face orice om cuminte şi ne vom duce unde trebuie să întrebăm dacă puterea asta vi s-a dat cu adevărat, sau dacă aţi luat-o voi

fără nici un drept. Şi dacă...

— Aha, să spionaţi? îi curmă persanul vorba.

— Nu, căci un spion nu spune pe faţă duşmanului ce are de gând să facă şi tocmai lucrul ăsta l-ai scăpat din vedere. Ce va spune şahul când va afla că te lauzi că eşti mai puternic decât el? Ce va face când va auzi că voi îl socotiţi ca pe o păpuşă, căruia îi daţi din bogăţiile ţării sale numai cât vreţi, oprind restul pentru voi înşivă? Ce va hotărî când va afla că vreţi să nimiciţi pe acei supuşi care vor să asculte numai de el şi nu vor să ştie nimic de voi? La aceste urmări ale venirii tale încoace nu te-ai gândit pe semne?! Acum va afla cine sunteţi voi, va privi în adâncul sufletelor voastre şi de aceea am spus: vai de aceia care se vor atinge de noi. Am isprăvit, acum puteţi pleca!

În timp ce Ahriman Mirza vorbea cu Pederul, se apropiaseră şi ceilalţi persani şi auziseră vorbele acestuia din urmă. Ahriman Mirza făcu o mişcare dispreţuitoare cu mâna şi răspunse, râzând batjocoritor:

— Bine, vom vedea ce se va întâmpla după plecarea noastră şi dacă vei face ceea ce ai spus!

Plecară cu toţii şi după scurt timp dispărură în dosul tufişurilor ce împrejmuiau grădina bisericii, îi urmărirăm cu privirea până când nu se mai văzură, apoi Pederul se întoarse spre mine şi mă întrebă:

— Ce zici de omul ăsta, effendi? Nu ţi se pare că e cu totul altceva decât spune?

— Şi eu sunt încă nedumerit în privinţa lui, răspunsei eu.

— Poţi să-mi spui ce-ţi pare nelămurit?

— N-aş putea spune cu hotărâre, căci sunt numai bănuieli. Am însă impresia că duce o viaţă dublă, că una vorbeşte şi alta face şi vai de acela care nu e destul de isteţ să-i ghicească gândurile. Dar încă o dată îţi spun: nu pot şti nimic hotărât asupra lui.

— Aş vrea totuşi să ştiu părerea ta.

— Trebuie să mă mai gândesc, ca să mă lămuresc eu însumi.

Plecarăm spre casa Ustadului şi, când intrarăm în sală, zării pe Kara lângă tatăl său. Cu el era Ustadul şi Pederul care o luase înainte şi mă lăsase pe mine în urmă. Halef dormea.

— A fost foarte mulţumit de visul pe care l-a avut, îmi spuse Kara în şoaptă, pentru a nu-l deştepta.

— Iar a visat? întrebă Hanneh.

— Da; de effendi al nostru.

— Nu cumva tot de viermii cei grozavi?

— Da... A avut iar acelaşi vis şi a ţipat în somn, dar s-a liniştit repede. Am văzut după faţa lui că s-a bucurat de ceva şi când s-a deşteptat, mi-a spus de ce. Era foarte fericit.

— De ce s-a bucurat?

— La urmă viermii se mâncară unul pe altul, până când cel din urmă se umflase atât de tare, încât a crăpat, iar effendi al nostru era vesel şi teafăr, ca şi când viermii nici nu l-ar fi atins. După ce mi-a povestit asta, tata a adormit.

— Ciudat... Ce părere ai, Sihdi?

— Nu sunt tălmăcitor de vise, răspunsei eu.

— E de neînţeles cum a putut face legătura între aceste două vise.

— De ce de „neînţeles”? întrebă Pederul. În viaţă nu se întâmplă acelaşi lucru? Faptele şi întâmplările se înlănţuie între ele.

IMPORTANT!

Cu volumul următor, „Prăbuşirea”, se încheie serialul „În ţara leului argintiu”. Surprinzătoarele dezvăluiri asupra misterioaselor „Umbre” vor culmina cu lichidarea centrului lor de comandă, ca şi a unor rivali îndârjiţi în lupta pentru putere şi stăpânirea unei fabuloase comori. Grupuri de complotişti care urmăresc să-l detroneze pe şahul Persiei şi să înscăuneze în locul lui pe Ahriman Mirza, conducătorul nevăzut al „Umbrelor” şi pe prinţesa Hanum Gul, maleficul „Trandafir din Siraz”.

Cereţi din vreme librarilor să vă reţină volumul, tirajul primei ediţii fiind limitat.

Poşta redacţiei

Cu volumul 11, corpusul de„Opere — Karl May” a depăşit bariera primelor două seriale — „De pe tron la eşafod”, „Satan şi Iscariotul” —, abordând, la cererea insistentă a corespondenţilor noştri, cel de al treilea ciclu, „În ţara leului argintiu”, alcătuit din patru tomuri distincte: *Leul răzbunării* (vol. 11), *La turnul Babel* (vol. 12), *Sub aripa morţii* (vol. 13) şi *Prăbuşirea* (vol. 14). Venind in întâmpinarea aceloraşi solicitări, editarea romanului *Comoara din Lacul de Argint* (vol. 6) s-a dovedit a fi un intermezzo de cea mai bună calitate.

Cert este că, ajunsă la volumul 13, noua serie de „Opere” concepută în integralitatea ei şi fidelă originalului german, s-a impus din ce în ce mai mult în atenţia iubitorilor literaturii de aventuri, în general, a creaţiei karlmayene, în special. Putem deci să considerăm că ne aflăm pe drumul cel bun în realizarea marelui proiect, rezultatele de până acum fiind cea mai bună dovadă de respectare a criteriilor enunţate iniţial. În perspectivă, totul depinde de fidelitatea cititorilor, de difuzarea exemplarelor achiziţionate de librari şi, mai ales, de lărgirea actualului perimetru în care are loc desfacerea producţiei noastre. Căci asistăm la un paradox: în timp ce mulţi cititori ne scriu că mai toate cărţile apărute în seria de „Opere” le procură cu greutate, fiind obligaţi să apeleze la rude şi prieteni din alte localităţi, librarii din oraşele în care domiciliază nici măcar n-au auzit de respectivele volume. În atare condiţii, poate că ar fi cazul ca cititorii interesaţi de

izbânda colecţiei să devină cei mai buni prezentatori ai ei în rândurile prietenilor şi colegilor de clasă, să le arate librarilor volumele apărute, pentru a comanda, prin intermediul lor, viitoarele tomuri. Cu acest prilej le puteţi oferi adresa noastră şi numărul de telefon făcând precizarea că le putem asigura condiţii avantajoase de colaborare. Facem aceste precizări întrucât, repetăm, nu putem satisface direct numeroasele comenzi individuale, nedispunând încă de un sistem propriu de difuzare. Deocamdată, nu ne rămâne decât să retipărim adresa unde puteţi comunica solicitările voastre: „*Cartea prin poştă*”, Calea Moşilor nr. 62-68, Bucureşti.

Important este să urmăriţi cu atenţie apariţiile noastre, pentru a nu pierde volumele viitoare, nominalizate, după cum s-a văzut, până la volumul 14. Cititorii care nu au achiziţionat primele numere ale colecţiei nu trebuie să fie decepţionaţi, căci, la solicitări repetate, vom reveni cu suplimentări de tiraje. Asemenea sugestii revin în numeroase scrisori primite la redacţie.

Îndeplinim totodată un mai vechi deziderat, comunicând numele şi adresele altor corespondenţi care ne-au scris până la data de 10 august 1995.

Baia Mare (4800): Marius Ionaş, Strada George Coşbuc, Bloc 33 A, scara B, etaj III, apart. 17; Zsolt Mesei, Strada Hortensiei nr. 2/67; *Botoşani* (6850): Cătălin-Marius Hudişteanu, Aleea Crivei nr. 6, Bloc L3, apart. 2; *Bucureşti*: Florentina Breja, Strada Zizin nr. 5, Bloc 80A, scara 1, etaj 3, apart. 9 (cod 77777); Horia Duţescu, Strada dr. Iuliu Teodori nr. 10 (cod 76246); *Buzău* (5100): Nicolae Voicu, Strada Dorobanţi, Bloc 11A, apart. 2; *Caracal* (0800): Bogdan Mateiciuc, Strada Antonius Caracalla nr. 14, Bloc 14A, scara C, apart. 1; *Cărbuneşti-Gorj* (1325): Dănuţ Paloş, Strada Trandafirilor, Bloc 13, apart. 3; *Câmpulung Moldovenesc*

(5950): Strada Buneşti nr. 5; Comuna *Cerna*, satul *Traian*, judeţ *Tulcea* (8884): Daniel Bodorin; *Cisnădie* (2437): Ioan Florin Vlad, Strada Stejarului, Bloc 19, scara B, etaj 4, apart. 38; *Cluj-Napoca* (3400): Rosa-Luciana Slavici, Strada Horea nr. 96-106, scara A, apart. 16; *Focşani* (5300): Elena Iacob, Strad. Dornişoarei, Bloc 9, etaj 3, apart. 11; *Oneşti* (5450): Costel Ristea, Strada Mărăşeşti nr. 14, Bloc 14, Scara A, etaj 3, apart. 12; *Orăştie* (2600): Doru, Strada Mureşului, Bloc 151, scara E, apart. 50; *Ploieşti* (2000): Ionuţ Ţânţar, Strada Iuliu Maniu nr. 8; Comuna *Răzvad*, judeţ *Dâmboviţa* (0216): Gabriel Vasile, Strada Tudor Vladimirescu nr. 169; *Râmnicu Vâlcea* (cod 1000): Marian Niţişor, Strada Tineretului, Bloc 320, scara A, etaj 2, apart. 4; *Sângeorz-Băi* (4529): Florin Pop, Strada Stejarului nr. 21; Slănic, judeţ Argeş (0415): Răzvan Râcă, comuna *Aninoasa*; *Timişoara* (1900): Cristian Kiss, Calea Şagului nr. 41, etaj 1, apart. 6; *Vaslui* (6500): Mihaela Rădeanu, Strada Republicii, Bloc 350, scara A, etaj II, apart. 8.

Reproducerea datelor de mai sus — pealocuri incomplete, din cauza corespondenţilor noştri — are ca obiect facilitarea schimbului de scrisori între fanii marelui romancier, dacă nu şi a legăturilor amicale în vederea difuzării şi comentării operei sale.

În cele ce urmează încercăm să răspundem unor întrebări, adnotând totodată unele pasaje epistolare:

Daniel Bodorin (com. Cerna, sat Traian, jud. Tulcea). Este greu de evitat suprapunerea de titluri, mai ales într-o serie de „Opere complete”, în care, prin forţa împrejurărilor, toate, absolut toate lucrările scriitorului trebuie să se regăsească ca atare. Pe cât posibil, încercăm să valorificăm proza inedită, aceea care n-a mai fost publicată în volum, pe meleaguri româneşti. Câtă vreme numeroase cărţi au apărut cu titluri

derutante, fără menţionarea celor originale, germane, „accidentele” sunt inevitabile. Singur cititorul, „cu cărţile pe masă”, va fi în măsură să achiziţioneze lucrările care, cel puţin, îi oferă un gir bibliografic, descotorosindu-se de tipăriturile ce se vor dovedi de prisos în propria lui bibliotecă. Este şi motivul pentru care ne abţinem să comentăm observaţiile Dv. formulate la adresa editurilor „Ulise” şi „Logos-Star”. De altfel, cărţile „inedite” pe care le sugeraţi, *Valea morţii* şi *În ţara lui Mahdi*, au mai fost editate, nu totdeauna, într-adevăr, cu aceleaşi titluri.

Deocamdată, nu ne propunem să prezentăm cadrul biobibliografic „Karl May”, ştiind că nu este departe momentul în care vom tipări volumul său autobiografic *Eu*.

Doru (Orăştie). Reţinem ideea asigurării unui mic stoc de rezervă din cărţile apărute, înlocuit, deocamdată, cu exemplarele comandate de serviciul „Cartea prin poştă”, de la adresa sus-amintită. Este şi motivul pentru care, în viitor, cererile de cărţi ale unor cititori individuali vor trebui adresate respectivului oficiu.

Elena Iacob (Focşani). Impresia că tot ceea ce se relatează în opera lui Karl May are un corespondent real în propria sa biografie este un omagiu indirect adus creaţiei sale. Adevărul este că *ficţiunea* predomină, de altfel ca în toate operele de artă autentică. Imaginaţia debordantă a scriitorului german găseşte un excelent teren de manifestare în cazul literaturii de aventuri, insolitul acţiunilor, împins adesea spre hotarul fantasticului, fiind un atribut al genului. Interesant de reţinut că nu de puţine ori fantezia care deunăzi părea să treacă de limitele verosimilului, ulterior avea să fie depăşită de realitate. Cazul romanelor lui Jules Verne este cel mai concludent în acest sens.

Organizarea unor cluburi „Karl May” va fi posibilă numai

după ce difuzarea operelor marelui scriitor va dobândi o şi mai mare audienţă în rândurile cititorilor săi, presupunând investiţii speciale.

Bogdan Mateiciuc (Caracal). Sergiu Georgescu, realizatorul coperţilor noastre, a fost până de curând şeful catedrei de grafică din cadrul Institutului de artă plastică din Bucureşti. Faptul că a acceptat să colaboreze cu noi nu se datorează doar legăturilor noastre de prietenie, ci şi împrejurării că, la vârsta ta, şi el era un pasionat cititor al lui Karl May. I-am transmis sugestia făcută.

Marian Niţişor (Râmnicu Vâlcea). Nu ne ocupăm cu difuzarea cărţilor apărute la alte edituri. Şi aşa, desfacerea propriei noastre producţii pare adesea să ne depăşească resursele de care dispunem.

Mihaela Rădeanu (Vaslui). Ca şi tine, am crezut că editarea cărţilor lui James Fenimore Cooper va avea un succes deosebii. Din păcate, după tipărirea *Ultimului mohican*, reluarea unui roman interesant, *Corsarul roşu* (*The Red Rover*, 1827), nu a stârnit ecoul scontat. Gusturile nu se discută. (Ceea ce nu absolvă cu nimic responsabilitatea difuzorilor de carte.)

Costel Riştea (Oneşti), Reţinem propunerea de înfiinţare a unor concursuri cu premii. Întrucât dorim ca ele să fie substanţiale, nu le iniţiem până nu dobândim sursele materiale necesare. Preţul de vânzare al cărţilor este influenţat, în mare măsură, de „costuri” (hârtie, manoperă poligrafică, regie, impozite şi rabatul de 25-30% acordat difuzorilor de carte). Dar ce nu este scump astăzi ? Comparaţi preţul alimentelor de bază cu cel al produselor culturale, mult mai redus. Şi apoi, în timp ce editurile de stat nu numai că

sunt scutite de impozite, dar beneficiază si de subvenţii de la buget, editorul particular nu primeşte nici un sprijin din afara propriului său buzunar, scuturat de numeroase cheltuieli de producţie şi „dări” către stat.

Ionuţ Ţânţar (Ploieşti). Nu se va renunţa la culoarea copertei. Fonta va rămâne aceeaşi, schimbarea ciclurilor şi a volumelor individuale fiind marcată cromatic prin banda pe care este înscris titlul cărţii (sau al serialelor).

Ioan-Florin Vlad (Cisnădie). Comanda celor cinci exemplare (din aceeaşi carte) — pentru a beneficia de un al şaselea — gratuit se face imediat după apariţia respectivei lucrări, când editura dispune de tirajul necesar. La sfârşitul volumului 7 de „Opere” (p. 490) se explică participarea Editurii Eden la realizarea seriei „Karl May”. Din punct de vedere documentar, proiectarea seriei noastre se realizează şi pe baza cercetării rezultatelor obţinute, pe parcursul multor decenii, de trei edituri germane: „Karl May-Verlag” din Radebeul bei Dresden, „Karl May-Verlag” din Bamberg şi „Pawlak-Verlag”.

Acestea sunt pe scurt răspunsurile noastre la diversele întrebări şi sesizări ale cititorilor. Ele ne scutesc să revenim asupra lor, atunci când apar şi în alte epistole.

Mulţumind tuturor celor care ne-au scris, vă informăm că, în viitor, vom publica fragmente din epistolele primite la redacţie. Deschidem acest gen de colaborare, cu reproducerea integrală a scrisorii lui Cristian Băiţă, din Bucureşti VI, Strada Valea Călugărească nr. 114. Bloc 2, scara D, etaj 1, apart. 1 (cod 77474):

Bucureşti, 10 iulie 1995

Stimată Editură Pallas,

Mă numesc Cristian Băiţă şi, cum v-am mai spus, sunt un înfocat admirator al operei lui Karl May. V-am scris, dumneavoastră mi-aţi răspuns, şi acum vă scriu din nou se poate spune fără vreun motiv bine determinat, dar, în realitate, cu un scop cât se poate de precis: de a vă mulţumi..

Un cititor, atunci când o editură îi dă cartea preferată, nu se poate să nu se gândească la ea, să nu-i mulţumească, măcar în gând. Iar eu, făcând parte din tagma acestora, am aceleaşi simţăminte, pe care le materializez, scriindu-le aici.

Am zeci de cărţi frumoase, minunate, prietenele mele la bine şi la rău, şi deasupra tor tronează fermecătoarele volume de Karl May. Când le iau în mână şi le deschid, simt cum mă cuprinde o bucurie imensă, sunt fericit că-mi voi reîntâlni dragii mei prieteni, că voi călători alături de Winnetou, Old Shatterhand, Old Surehand, Old Firehand, Old Death, Sam Hawkens şi alţi mulţi westmani renumiţi, pe mustangi sălbatici, în preriile Americii de Nord; împreună cu Halef, Ben Nil, Kara Ben Nemsi, Mohamed Emin, pe „corăbiile deşertului”, sub soarele arzător al Africii; şi cu atâţia alţii din toate colţurile lumii.

Sunt nerăbdător să-i întâlnesc şi să le citesc dintr-o răsuflare aventurile atât de palpitante; să mă înalţ alături de ei pe culmile atât de înalte ale prieteniei, ale iubirii de semeni; să înfrâng atâtea primejdii lângă ei, să râd, să plâng, să meditez, să visez o dată cu ei, şi, la sfârşit, să ajut măcar cu gândul ca binele să învingă răul, ca viaţa să învingă moartea.

Câte nu v-aş mai putea povesti despre acest autor atât de drag mie, Karl May, şi de sentimentele ce-mi încântă inima când îi citesc volumele! Dar aici nu-i locul unei analize asupra operei lui.

Voi spune numai atât: iubesc aceste cărţi, iar dumneavoastră, care mi le-aţi oferit, aţi câştigat întreaga mea simpatie. Vă felicit pentru această opţiune de a publica întreaga operă a lui Karl May, şi vă urez — ca şi acel cititor Toma Marin — „să dea Domnul să reuşiţi?”.

Vă mulţumesc în numele meu şi al tuturor cititorilor care şi-au petrecut copilăria alături de personajele lui Karl May, pentru posibilitatea oferită, de a ne bucura de ele. Nu pot să exprim în cuvinte plăcerea pe care mi-aţi făcut-o tipărindu-mi numele la sfârşitul volumului 8, „Capcana”. Nu pot decât să vă mulţumesc şi pentru aceasta.

Aş vrea să vă dau câteva informaţii privind ecoul cărţilor de Karl May în cartierul meu, Drumul Taberei, cât şi câteva idei în privinţa problemelor dumneavoastră, dezvăluite la sfârşitul volumului 8, „Capcana”, care sper că vă vor fi de folos în rezolvarea lor.

În Drumul Taberei sunt câteva librării, destul de mari, care au foarte multe cărţi puse în vânzare, printre care şi câteva de Karl May. Dar, majoritatea, sunt mult în urmă cu apariţiile editoriale, nu numai ale editurii dumneavoastră, şi multe cărţi nu sunt mereu vândute. Preţurile cărţilor, scuzaţi-mă, sunt destul de ridicate; totuşi, eu cred că toate merită preţul, cunoscând prezentarea grafică exemplară, dar cred că ceilalţi cumpărători, necunoscând-o, preferă să cumpere suc sau îngheţată, sau gumă de mestecat, în locul cărţilor. Unele volume sunt foarte căutate, iar cele mai noi dispar foarte repede din librării. Ca furnizor — în clasa mea — de cărţi celor care vor să citească, cunosc părerea deosebit de bună ce o au despre Karl May cei care au făcut cunoştinţă cu volumele lui. Îmi aduc aminte cum, fiind la cumpărături, stăteam deoparte şi îmi aşteptam mama, şi un bătrân, ce aştepta şi el pe cineva, m-a văzut citind; când a aflat numele cărţii, a început să-mi povestească despre personajele binecunoscute mie, ce-i bucuraseră şi lui copilăria şi de care-şi amintea, cu

nostalgie, după atâţia ani.

În legătură cu priorităţile de editare, ce cărţi să fie scoase mai curând, cred că vă va fi destul de uşor să alegeţi, concurenţa nefiind prea mare; vă spun acestea fiindcă eu m-am interesat la unele edituri care scoteau înainte cărţi de Karl May — editurile Ulisse şi Logos — iar prima n-a mai scos o carte de aproape patru luni, pe când a doua nu mai are furnizori de hârtie şi deci, nu a putut să mat scoată nici o carte deocamdată. Poate că mai sunt şi alte edituri mai mici care au scos câteva volume de Karl May, dar cred că şi acestea se confruntă cu lipsa de hârtie.

Cred că după ciclul „În ţara leului argintiu” (11 - 14) ar fi potrivită apariţia unui ciclu mai puţin cunoscut, încă netradus în România.

Despre prezentarea grafică nu mai este nevoie să repet că este exemplară, mult mai bună decât a altor edituri, care cred că nici nu au un personal atât de calificat ca al dumneavoastră.

Eu, şi cred că şi alţi copii, nu mai avem mari probleme în legătură cu procurarea cărţilor, fiind în vacanţă şi putându-ne deplasa oricând după ele. De asemenea, am observat că şi dumneavoastră v-aţi extins în mai multe librarii şi aţi editat multe cărţi cu un tiraj mai mare.

Aş vrea să întreţin legături „epistolare” — cum le-aţi zis dumneavoastră — nu numai cu alţi „fani” ai lui Karl May şi ai altor scriitori, dar şi cu editura dumneavoastră, putându-vă da multe idei ce nu le pot aşterne aici din cauza incertitudinii în care mă zbat: nu ştiu dacă v-aş fi de folos, dacă aveţi nevoie de părerile mele, pe care cu dragă inimă vi le-aş dezvălui, spre a grăbi apariţia volumelor preferate,

V-aş ruga, dacă este posibil, să mă anunţaţi la ieşirea de sub tipar a vreunui volum de Karl May din timp, spre a-mi putea planifica dinainte ieşirea după acesta, cât şi să-mi comunicaţi despre planurile şi deciziile luate de editura

dumneavoastră.

V-aş mai întreba ce volume veţi edita după cele patru „În ţara leului argintiu”, când speraţi să iasă pe piaţă şi dacă telefonul dumneavoastră a fost racordat sau nu la sediul dumneavoastră.

Aş mai vrea să ştiu, care dintre multele propuneri ale cititorilor şi ale editurii, menţionate la sfârşitul volumului 8, „Capcana”, au şanse de a se realiza şi când.

Aştept cu mare nerăbdare sosirea răspunsului dumneavoastră şi încă o dată, fără alte cuvinte, ci numai acestea, care, vă rog să mă credeţi, sunt sincere, vă mulţumesc!

Cu toată consideraţia,
CRISTIAN BĂIŢĂ

Să mai adăugăm că editurile Pallas şi Eden şi-au definitivat portofoliul de producţie, urmărind, în colaborare cu cei mai buni cititori, nominalizarea următoarelor 10 titluri, ordinea de priorităţi urmând să ţină seamă, deopotrivă, de valoarea literară a cărţilor trimise la tipar ca şi de data ultimelor apariţii.

În competiţie se află 16 volume, menţionate în cele ce urmează alfabetic: 1. **Aventuri din Turkestan;**2. **Căpitanul Caiman (plus Bill canadianul, Omul-stâlp şi Pielea vorbitoare);** 3. **Corcitura (plus Surcouf corsarul, Ţiganul şi alte două povestiri);** 4. **Dervişul;** 5. **Eu (viaţa şi opera lui Karl May);** 6. **Insula giuvaierurilor;** 7-8. **Old Surehand (Triumful lui Winnetou şi La capul Diavolului);** 9-10. **Prin deşertul Saharei (Tainele Orientului şi În ţara diavolului);** 11. **Prinţul petrolului;** 12. **Testamentul incaşului;** 13. **Valea morţii;** 14-16.

Winnetou (Omul preriilor, Comoara din Munţii Stâncoşi şi Old Shatterhand).

Comunicaţi-ne ordinea preferinţelor.

EDITURA PALLAS

Casa Presei Libere, Etaj 8, camera 860,
Bucureşti, căsuţa poştală 33-99,
Telefon 2224860

P.S.

Ne-au mai scris între timp: Sorin Damşa, din Chendrea, Jud. Sălaj, cod 4893, strada Principală nr. 203 A; Augustin Pintea, din Sibiu, cod 2400, strada E.A. Dieltz nr. 27; Paula Rămăşescu din Tulcea, cod 8800, strada Jupiter, nr. 2A; Laurenţiu Sânmihăian, din Dej, Jud. Cluj, Aleea Tomis nr. 12, Bloc G1, scara 1, apart. 16; Relu Stan, din Bârlad, cod 6400, strada Primăverii (care uită să precizeze întreaga adresă motiv ce ne determină să rugăm din nou pe toţi corespondenţii noştri să fie atenţi la toate datele atunci când ne scriu). Tuturor le mulţumim.

Sfârşitul volumului 13

13

karl may

OPERE

SUB ARIPA MORȚII

După aprige aventuri în pustiul arab, **KARA BEN NEMSI și HAGI HALEF OMAR**, aflați continuu sub amenințarea morții, ajung **„În țara leului argintiu"**, denumire metaforică a Persiei de odinioară. Dornice de răzbunare, „Umbrele" își concentrează forțele pentru prinderea celor doi eroi, tentaculele odioasei organizații cuprinzând și zonele montane ale împărăției. Cascada evenimentelor neprevăzute amplifică tensiunea romanului, conferindu-i o mare putere de atracție. Procurați-vă din vreme **PRĂBUȘIREA** ultimul volum al „ciclului persan", cu dezvăluiri surprinzătoare asupra misterioaselor „Umbre", cu aventuri spectaculoase, culminate cu lichidarea centrului lor de comandă.

ISBN 973-97194-4-9

Lei 5500 + 110 T.L. = 5610 Lei